

SLOVENSKA BČELA.

— — — — —
Podúčen in kratkočasen list.

Vredil in izdal:
Anton Janežič.

— — — — —
Četerti tečaj.
— — — — —

V Celovcu 1853.

— — — — —
Natisnil Ferd. žl. Kleinmajr.

+ 55989

SLOVENSKA BOČKA

Podoben in kratkosen list.

Vredil in izdal:

55989

M. 2420/1951

V Celovcu 1953.

National and University Library of the Republic of Slovenia

I m e n i k

častitih g.g. naročnikov slov. bčele in verlih pod-
pornikov slavenskega slovstva.

G. Ajhelburg Fr. baron, c. k. uradnik v Celovcu. » Aleš Lovre, kapl. v Podklostru. » Anderiaš Jož., duh. v Maria-Hülfl. » Ankerst Jan., kapl. v Krajski gori. » Antolič Iv., kapl. v Rušnjah. » Arcon Jak., zač. učitelj v Gorici. » Balon Ant., kapl. v Skalah. » Bauer Karl, duh. v Št. Jurju. » Bergman Val., fajm. v železni Kapli. » Biconik Fr. kapl. v Kapli. » Biljbar Ivan v Ljubljani. » Blažič Fr., bogsl. v Gorici. » Bornik Jož., fajm. v Jugivesi. » Božič Bal., kapl. v Št. Ilnu. » Božič Janko, bogsl. v Ljubljani. » Bradaška Fr., uč. pripravn. v Beču. » Brenc Jan., kapl. v Komendi. » Bruk Osv. inženir v Velkovcu. » Bubanović Mil., dijak v Zagrebu. » Burcar Mat., bogsl. v Gradcu. » Cafov Orosl., kapl. v Frauheimu. » Cegnar Fr., pošt. uradnik v Ljubljani. » Čenc Gašp. kapl. v Št. Paulu. » Cerer Ferd., c. k. uradnik v Vodinjani. » Cizej Pet., kapl. v slov. Gradcu. » Cocej Arni, duh. v Lopati. » Cvek Leop., učenik v Cerklah. » Čvetko Fr., kapl. pri sv. Benediktu. » Černic Jan., kapl. v Tinjah. » Černic Karl, kapl. v Št. Andražu. Sl. Čitavnica bogoslovska v Celovcu. » Čitavnica narodna v Reki. G. Dobajnikar S., expos. v Celovcu. » Dolinar Mat. kapl. v Ljutomeru. » Dolinšek Bl., bogsl. v Št. Andražu. » Dóvjak Jak., kapl. v Doberdobu. » Drobnič Andr., kapl. v Ternovini. » Drobnič Jož., duh. v Celju. Sl. Društvo bravno v Borovljah. » Društvo slovensko v Gradcu. » Društvo slavensko v Terstu.	Sl. Dvorana v Zagrebu. G. Einspieler Jan. kapl. pri Velkovcu. » Endlicher R., uradn. v Ložu. » Farkaš Pet., župn. pri sv. Jurju. » Ferčnik Lambert, kapl. v Št. Jakopu. » Fresl Fr., kapl. v Šmarjeti. » Furlani Jan., učitelj v Bovcu. » Fünk Guido, dijak v Gradcu. » Furlani Jož., kapl. v Mernem. » Gajler Fr., učenik v Št. Lenartu. » Gajšek Karl, kapl. v Skalah. » Gestrin Leop., kapl. v Kočevski Reki. » Globočnik Ant. avskult. v Vipavi. » Gobanc Aleks., rudn. uradnik v Lirši. » Golia Ant. v Mirnem. » Goličnik Melh., bogsl. v Celovcu. » Golinar Jož. prov. pri Novi cerkvi. » Graber Mih., kapl. v Št. Urbanu. » Grabner Flor., c. k. sodnik na Terbižu. » Gregl Jan. bogsl. v Celovcu. » Gregorsič Ant. kapl. v Libušini. Gospodična Gresl Josipa v Trebnjem. G. Gruđen Jak., kapl. v Mirni. » Hajšek Ant., bogsl. v Celovcu. » Hauser Ferd., mestni župan v Celovcu. » Dr. Hladnik Jan., pravdn. namestnik v Velkovcu. » Hobel Ant., bogsl. v Celovcu. » Hofmajer Mih., kapl. v Velkovcu. » Hojker Karl, oskerbnik v Snežniškem gradu. » Holc Jak., kapl. pri sv. Jakobu v slov. gor. » Holibar Mih., kurat v Wajdeku. » Hrašovic Fr., adj. v Ormežu. » Huber Iv., terzn. pomočn. v Ljutomeru. » Humar Jan., vikar v Kozbani. » Incko Tom., fajm. v Grafendorfu.

- G. Irkič Jan., sodn. prisledn. v Vipavi.
- » Jakopič Jan., kapl. v Belaku.
- » Janežič Bal., sedmošolec v Celovcu.
- » Janežič Fr. bogsl. v Št. Andražu.
- » Janežič Gregor, v Lišah v Rožju.
- » Javornik Placid, fajm. v Št. Jurju.
- » Jeraj Jož, kapl. v Št. Jurju.
- » Jeriša Luk., kapl. v Ribnici.
- » Kanč Vekosl., učitelj v Gorici.
- » Kandolini Adalb., sodn. pridružn. v Teržiču.
- » Kanduč Jož, župn. na Berdu.
- » Kaplenk Jan., kapl. v Ajdovicah.
- » Karner J. privat v Celovcu.
- » Kasl Jož., c. k. adj. v Priberze.
- » Kastelic Janez, kapl. v Kranju.
- » Katnik Alojz, mestn. kapl. v Celovcu.
- » Klančnik Orosl., kapl. v Sromlah.
- » Kmetič Jož. v Rušnjah.
- » Kociancič Štef., učitelj bogoslovja v Gorici.
- » Dr. Kočever Štef. zdravnik v Celju.
- » Koler Janez, kapl. v Št. Paulu.
- » Kometer Jan., nunski spovednik v Celovcu.
- » Kovač Jož., učenik v Lipaljivesi.
- » Kovačič Jož., kapl. v Wiesu.
- » Kovačič Mart., kapl. v Hartmansdorfu.
- » Kozjak Fr., mlinar v Borovljah.
- » Kozler Pet., pravdn. namestnik v Teminu.
- » Kragl. Mart., bogsl. v Celovcu.
- » Krajnc Fr., kapl. v Radgoni.
- » Dr. Krajnc Jož., prof. v Gradcu.
- » Kramar Bogomil v Škofjeloški.
- » Kramberger Fel., korar v Voravi.
- » Kraškovic, kapl. v Mernipeči.
- » Kravcer Greg., fajm. v Čačah.
- » Krener J. bogsl. v Celovcu.
- » Krofič Mih., kapl. v Št. Mihelu.
- » Krušič Iv., bogsl. v Celovcu.
- » Kuk J. N., c. k. pomorsk. uradnik v Terstu.
- » Kulnik Fr., fajm. v Ukovah.
- » Kumer Jan., fajm. v Komendi.
- » Kumer Jan., osmošolec v Celovcu.
- » Kurnik Jan., kapl. pri sv. Ani.
- G. Kurnik Vojt., kolar v Teržiču.
- » Kusar Gr. vikar v Terstu.
- » Kvas Kol, učitelj slovenščine v Gradcu.
- » Lapagna Jur., kapl. v Kobaridu.
- » Leder Jan., šestošolec v Celovcu.
- » Slav. Lejrerjeva bukvarnica v Mariboru 5 izt.
- G. Lesjak Bal., fajm. v Dvoru.
- » Lesjak Bal., osmošolec v Celovcu.
- » Levičnik Jož., posestn. v Železnikah.
- » Ljavnik Mark., c. k. sodnik v Št. Mohoru.
- » Likar Jak, kapl. v Suhi.
- » Link Bal., duh. v Žrevcu.
- Sl. Löwova kavarna na Dunaju.
- G. Lukanc Jož., bogsl. v Ljubljani.
- » Dr. Magdič Ant. v Ormužu.
- » Majar Matia, fajm. v Gorjah.
- » Majciger Jan., uč. pripravnik na Dunaju.
- » Majerič Jak., učitel pri sv. Vidu.
- » Majher Bartl., fajm. v Ovcjivesi.
- » Majnik Jan., fajm. v Žireh.
- » Matiašič Juri, c. k. učitel v Mariboru.
- » Mator Jož., kapl. v Zibiki.
- » Megušar Al., uradn. v Vipavi.
- » Mejač Ant., kapl. v sp. Idrii.
- » Mertl Fr., dijak v Celovcu.
- » Meško Stanko, kapl. v Ormežu.
- » Metelko Fr., prof. slovenščine v Ljubljani.
- » Méznarič Ant., kapl. pri sv. Janžu.
- » Milar J., kapl. v Metliki.
- » Milar Jan., bogsl. v Celovcu.
- » Modic Iv., bogsl. v Celovcu.
- » Mozelič Dr. bogsl. v Gorici.
- » Mraz Tom., bogsl. v Št. Andražu.
- » Muden Sim., kapl. v Otmanjah.
- » Dr. Murko Ant., dekan v Savriču.
- » Dr. Muršec Jož., c. k. učitel v Gradcu.
- » Novak Jan., bogsl. v Celovcu.
- » Oliban Ant., kapl. v Rojah.
- Sl. ordinariat v Št. Andražu.
- G. Orožen Bal. kapl. v Sieli.
- » Orožen Ign., vikar v Celju.
- » Otoničar Mat., dijak u Ljubljani.

- G. Ožgan Fr., provis. v Žabnicah.
 » Parl Fili., kmet na Mačah.
 » Tavšič Jož., žup. učitel v Kortah.
 » Pečar Križ. P., učitel v Novomestu.
 » Pečnik Mih., učitel v Podgorjah.
 » Pešan Fr., bogsl. v Celovcu.
 » Pichler Adam, korar in vodja semenišča v Celovcu.
 » Pirc Mat., mestn. kapl. v Gorici 2. izl.
 » Polak Edv., fajm. v Šmarjeti.
 » Poljanc Klem. P., učitel v Novomestu.
 » Posat Iy., kurat v Sekavi.
 » Potočnik Ant., katehet v Postojni.
 » Potočnik Lovre, bogsl. v Št. Andražu.
 » Praprotnik Andr., učitel v Skofjiloki.
 » Puher Vikt., kapl. v St. Ilu.
 » Pukšič Fr., kapl. pri sv. Ani.
 » Rabič Pavl., puškar v Borovljah.
 » Rabič Sim., kapl. v Metliki.
 » Radičnik Boštj., kapl. v Rožeku.
 » Raič Bož., kapl. v Slivnici.
 » Rajner Pavl., kapl. v Belaku.
 » Ravnikar Mat., fajm. na Selah.
 » Razlag Radosl., pravn. v Gradcu.
 » Rečický Vekosl., podvodja semenišča v Celovcu.
 » Dr. Robič M. prof. v Gradcu.
 » Robida Karl, prof. v Celovcu.
 » Rozman Jož., korar v Št. Andražu.
 » Rudmaš Sim., c. k. nadzornik ljudskih šol v Celovcu.
 » Sajovec Bogomil, bogsl. v Ljubljani.
 » Sebacher Jak., bogsl. v Celovcu.
 SL. Semeniška knjižnica v Gradcu.
 G. Serajnik Lovr., fajm. na Zili.
 » Sevnik Leop., kapl. v Wolfbergu.
 » Sevnik Vinc., c. k. uradn. v Planini.
 » Simandel Drag., kapl. na Vranskem.
 » Sivic Jak., fajm. v Lipi.
 » Skarbina Jož., kapl. v Naborjeti.
 » Skok Mat., učitel v Barkoli.
 » Sodna M., fajm. v Št. Janžu.
 » Somer Gr., učitel v Borovljah.
 G. Sorčić Fr., fajm. v Brežcah.
 » Stanonik Luk., kapl. v Smartnem.
 » Stepančič Bart., v Gorjici.
 » Sterman Bl., kapl. v Čmteku.
 » Stojan Mih., dekan v Brazlovcah.
 » Strah Jan., kor. predstojaik na Ptujem.
 » Strajnsak Ant., kapl. pri sv. Lorencu.
 » Strajnsak Dav., kapl. v Savriču.
 » Suhač Ant., kapl. v Ljutomeru.
 » Šumper Jan., kapl. v Žabnicah.
 » Svetec Luk., pravnik v Beču.
 » Šabot Juri, kapl. v Ligistu.
 » Šajnik Ant., pilar v Borovljah.
 » Šanič Mih., kapl. v Serdišču.
 » Škofic Jan., kapl. v Toplicah.
 » Štik Jož., kapl. v Pásailu.
 Preblagorodni g. baron Janez Šlojsnik, c. k. deželni poglavar na Koroškem.
 G. Špendir Jož., fajm. v Porečah.
 » Šporer Dav., dijak v Zagrebu.
 » Štangl Lovre, kapl. v Svečah.
 » Štefan. Jož., osmošolec v Celovcu.
 » Štiker Pet., kapl. v Št. Jurju.
 » Štus Fr., župn. v Zibiki.
 » Dr. Šubic J. v Celju.
 » Švarc Fr., bogsl. v Gradcu.
 » Tavšič Jož., prov. na Golšovem.
 » Teran Jan., koop. v Jelšanah.
 » Terstenjak Dav., c. k. učitel v Mariboru.
 » Tevž Ign., tergovec v Mitrovici.
 » Toman Jan., fužinar v Kamnigoric.
 Gosposdični Jela in Mariana Toman v Kamnigoric.
 G. Tomašič Mat., vojn. duhoven v Bolonji.
 » Trafenik Jan., kapl. v Loki.
 » Treun Jan., kapl. v Kopru.
 » Trobej Jan., kapl. v Grižah.
 » Turkuš Jož., bogsl. v Celovcu.
 » Tutek Jur., župn. pri Marii Devici.
 » Ulaga Jož., duh. v Žavcu.
 » Ulaga Jož., duh. na Dunaju.
 Gosposdična Urbančič Josepina na Turju.
 G. Valentin Ant., šolski vodja v Kopru.

G. Valentinič Ant. zač. šolski vodja v Belaku. » Valjavec Mat., uč. pripravnik v Beču. » Varl Juri, fajm. v Krašnji. » Vegund Jož., učitel v Skalsh. » Verbnjak Obilovit, kapl. v Sevnici. » Verlič Fr., kapl. v Kirchbachu. » Vinkovič Iv., pravn. v Gradcu. » Vodusek Mat., opat v Celju. » Dr. Vogrin Lovr., župn. pri mali Nedli.	G. Dr. Vojska Andr., v Ljubljani. » Vošnjak Lovr., bogsl. v Celovcu. » Vrečko Fr., fajm. v St. Janžu. » Vrečko Mat., kapl. v Vitanji. » Wilenpart Jan., kapl. v Št. Mohoru. » Wolf Ant., c. k. sodnik v Kapli. » Wolf Ant. župn. pri sv. Petru. » Zeichen Jan., kapl. v Zagorici. » Zupan Jan., fužinar v Kropi. » Žager Fr., kapl. pri Novicerkvi. » Žičker Ant., duh. v Sevnici. Gospodična Žuža Antonia v Žavcu.

Dalej se Bčela menja s sl. vredništvu: Novic — Zgodnje Danice Šolsk. prijatelja — Nevena — Narodnih novin — Zagr. Katoliškega lista — Glasnika Dalmatinskega — Svetovida — Lumira — Pražskih novin — slovenskih novin — Cirila in Metoda — Moravskih novin — Zorje Galičke — Včelke — Przyjaciela domowy.

III.

K a z a l o.

P e s m e.

	Stran.		Stran.
Bčela o novem letu	1	Javbrama	67
Pesen jelnikova	9	Vzhod solnca	70
Ti moj oče	33	Slovencom znana Šimbilja	78
Prijatlu	41	Virgiljevo poljedelstvo	86
Vijolica	49	Procesia rešn. Telesa na	
Slovó	65	Laškem	102
Zla udova	73	Slovstvena zgodovina	108
Godci sv. Joba	89	Libanske cedre	111
Nevmerlost	121	Tapvrivs	125
Pobožni starček	137	Navade primorskih Sloven-	
Kvatrni večer	145	cov	146
Sotrpinka	153	Dvor Dragotina velicega	150
Sinonove laži	169	Rimski žerovi	151
Blagi sin	185	Macron	166
Koledarska	199	Vrabc	171
		Vraže primorskih Slovincov	178
		Običaji Turkov	182
		Pomenki o društvu sv. Mo-	
		hora	187
		Valenje tičev	191
		Prebivavci južne Afrike	197
		Nekaj o slov. petji	203

P o v e s t i.

Fedor in Olga	1—129		
Saladin in Joanitarji	94		
Obraz z gor	137		
Prigodbe na poti	153		
Bukva na Tominskem	183		
Grobni kamen	193		
Toulovec Lovre	202		

Znanstveni sestavki.

Odgovori na vprašanje druž-		Smešnice. 8, 40, 48,	
tva za jugosl. povestnico	4	56, 64, 80, 128, 160, 176	
Hajduki	5	Zvestoba hiene	15
Želja jezikoznanska	7	Pregovori 8, 24, 32, 104,	
Libanon	14	176, 200	
Žabljak	21	Čuden prigodek	24
Novo leto	25	Knez Kavnic in židovi	40
Običaji Arabljanov	39	Modri odgovori	56
Kemperle Štefan	43	Napoleona naj lepši dan	72
Nemški Rovt	53	Nizozemski bedni	88
		Slovstveni glasnik { v vsakem	
		Drobtince { listu	

Izbaja
na pol poli
vsaki četver-
tek.

SLOVENSKA BČELA.

Velja na leto
2 fl. 24. kr.
in po pošti
3 fl. sr.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. I.

V čelvertek 6. januarja 1853.

IV. leto.

Bčela o novem letu.

Bog vas živi, cvetke moje
Ysih dolinic in gorā!
Tukaj zdaj vošila svoje
Vam prinesem iz serca
Po širokem se množite,
Razcvetile svoj obraz,
Neprenchoma kalite,
In bodite Slave kras!

Nabirala in hranila
Vse s'ladčice skerbno bom,
Kar medū bom le dobila,
Bo za Slave mili dom. —
Bog, ki vladaš moč viharja,
Varuj naših rožic cvet; —
Naj nam sije upna zarja,
Blagoslovi Slave svet! —

F e d o r i n O l g a.

I.

Noč je, in skoz visoka okna nekega veličanskega poslopja v rusovskem stolnem mestu Petrogradu sije blede mesec v krasno sobo, ktere ozidje in naprava se zlata, srebra in svile lesketā. Kamor se oko ozrē, povsod se mu blišče nasproli dragocenosti in krasote neizmerne bogastva. Tukej visijo veličanska beneška ogledala, tam drage podobe slovečih umetnikov, tukej težke svilnate predgrinjalke, tam dragocēnjena z zlatom navdelana pogrinjala in preproge po tlēh raztegnjene, tukej zlate z biseri okinčane posode, tam čudoumetno napravljena ura iz alabastra in tukej visi na zlati verižici težak sto in sto dražih kamnov lesketajoči svečnik, ktereга neštevilne lučice skorej beli svet polnomesca otemnijo.

Pa v sredi tega bogastva, te krasote in dragocenosti kolika žalost in britkost! —

Poleg nar širje stene stoji mehko postlana postelja. Svilnata zagrinjala se gubijo s težkimi valdami iz nad posteljnega obnebja navdol in zlate vezi jih razprostirajo na levo in desno. Vse je v bogastvu, vse se blisketa v prezali krasoti. Vendar, kdo porajta na vse to bogastvo? Kdo se za vse to kej peča? Gotovo ne una bledovela človeška podoba, ki težko dihaje z motnim očesom in vpadenim obličjem v prekrasni postelji počiva; tudi ne uni dečik, ali bolj za prav mladeneč, ki na kolenih pri postelji medli in z vročimi solzami velo roko svojega bolnega očeta poljubljuje; in ne una blaga deklica, ki zraven svojega brata kleče svoje objokano obličje proti nebu vzdiguje, k večnemu Očetu zdihovaje, da bi njenemu očetu še zdravje dodelil; in tudi ne uni sivi starček, stari, zvesti hisni služabnik, ki umirajočega skor nič menj ne obžaluje, kakor

lašna otroka; zakaj on je tega bolnika pestoval, ko je še otrok bil, je potem vse življenje veselje in britkosti zvesto ž njim delil in je ravno tako malima otrokoma skerben prijatelj in varh bil, kakor nekdanj še majhnemu, zdaj umirajočemu očetu. Še celo uni velik, videzno ošaben mož z jastrobovim očesom in černo brado je viditi, kakor bi žalosti in pomilovanja ginjen bil, čeravno se na njegovem osornem obličju le težko njegovi notranji občutki berejo. Ta sloni poleg znojza postelje in stoji dolgo nepremaknjen in molči; njegovo zgerbančeno čelo in njegov ojster pogled je zdaj na umirajočega, zdaj na britko presunjena otroka obrnjen. Težko dihajoči bolnik, žalostni starček, ihtijoča otroka, temni osorni mož — ti vsi so žalostno nasprotje neprecenjenega krog njih bliščečega bogastva, ki zdaj nar bolj živo pričuje, kako malo da zamore človeka srečnega storiti? Ubogi, umirajoči bolnik, kaj se pač on dalje za posvetno pečà! Jokajoča otroka, — nju oči so v solzah potopljene in obrnjene samo v ljubega očeta, ki jima bo tako kmalo odvzet in kterege življenja za vse svoje bogastvo le za eno samo uro podaljšati ne moreta! In zvesti služabnik, ki imà zdaj nar večega dobrotnika in prijatla zgubiti, kaj se pač tudi on pečà za bliščeče zlató in drage bisere krog sebe, zdaj ki ugasne milo oko, ki mu je vedno tako prijazno bilo! — In uni mož — ujec teh dveh otrok — še celo on, vender nak! on sam se oberne od umirajočega preč in meri z velicimi očmi neprecenjeno bogastvo krog sebe in neko posebno peklensko veselje se mu iz pod temne brade smeja — on sam se proda, da se mu u sercu še drugi občutki kuhajo, kakor občutki žalosti in pomilovanja. — Klečijoči mladeneč dobro zapazi ta hudobni pogled, to peklensko veselje — njegovo obličje prerudi, njegovo oko se žive nejevolje lesketà in serdite besede so mu že na jeziku; vender on molči, serditi pogled mu v očesu vgasne in zopet kleči mirno z žalostnim v ljubega očeta vpertim očesom. Mož pa, ki pri znojzi slone se še bolj videzno žalostnega dela, kakor poprej. Še bolj temno zgerbanči svoje čelo in več se mu ne berè ostudno veselje v ogroznih očeh.

„Fedor! Olga!“ reče zdaj tiho in pojemaje bolni oče, — „ljuba moja otroka, moja poslednja ura se bliža, vaju rajca mati me že tje za seboj kličejo in kmalo vaju bom zapustil in vaju nikoli nikdar na zemlji več vidil ne bom! Fedor, moj sin, ali me slišiš?“

Mladeneč trepetà in vroče solze ga zalijejo. Vender se premaguje in z na pol oterpanim glasom odgovori: „Tukej sim, ljubi oče, slišim vas! — Nak, nak! ljubi oče, nikoli, nikdar vas ne morete, nas ne smete zapustiti!“

Sladkomilo se nasmehljaje pogleda kakor z spremenjenim očesom svoja otroka.

„Gospod kličè“ reče na tó, „in prav bi ne bilo, se njegovi sv. volji ustavljati. Še malo besedi mi je danih z vama govoriti, ljubi moj Fedor! moja predraga Olga! Dobro si jih zapomnita, zakaj poslednje so vajnega rajnega očeta!“

Bolnik obmolkae in njegova poslednja moč pojemlje, med tem ko njegova otroka glasno jok zaženeta; vender še enkrat se zasveti njegovo oko in gleda milo vboga otroka, ki bota mogla, tako kmalo že, zapuščene sirote ostati.

„Fedor!“ reče on, „vedno si bil dober dečik, bodi torej tudi, kadar mene več ne bo. Bodi zvest varh svoje sestre! Tebi priporočim

skerb za njeno blagostanje! Ali jej hočeš vedno ljubeznjiv brat, skerben prijatelj biti?^a

»Da! Hočem, ljubi oče« odgovori pojemaje Fedor, »nikoli se nočem ločiti od nje!^a

Oče se zadovoljno, kolikor mu še moč dopusti, nasmehne in reče proti Olgi: »In ti Olga! moje drago, ljubeznjivo dete! ali boš tudi svojemu bratu z enako ljubeznijo vdana, s kakoršno si mene vedno ljubila? On je vreden, da ga ljubiš, Olga!^a

»Bogu je znano, da ga ljubim, tako kakor Vas, dragi oče!^a« odgovori Olga.

»Prav tako, moja otroka,« reče oče, »Gospod moj blagoslovi to uro in vama milost dodeli, da bota terdna in srečna v nasprotni ljubezni in skerbi eden za drugega. — In ti Ivanov — —«, s temi besedami se oberne umirajoči proti temnemu osornemu možu, ki je še zmiraj konec postelje stojé žalostno prigodbo gledal, — »Ivanov, moje rajnce zaročnice ljubi brat, tebe prosim, imej skerb za vboge sirote, dokler nista še močna zadosti, se z viharji tega življenja bojevati. S svojo poslednjo besedo ti tedaj vse svoje, kar mi je nar drajšega, zročim, — Ivanov, ti me gotovo ne boš v zaupanji gojfal!^a

Pri teh besedah Ivanova nekoliko po rujavem obrazu bledica obide. Viditi je, kakor bi bil pobit; na to reče z negotovim glasom: »Ti prezgodej skerbiš, Černikov. Bog obvari, da bi bila tvoja poslednja ura že tako blizo! Pololaži se, še veliko let boš živel, če boš enkrat to bolezen prestal!^a

»To je, da« reče knez Černikov, »tode to se ne bo nikoli zgodilo. Moje oko bo v kratkem ugasnilo. Ivanov, stopi sem bližej! Priseži mi tukej pri živem Bogu, da hočeš mojima otrokoma drugi oče biti! Tega me zagotovi, Ivanov, in lahko bom umeril! Ti, kakor nju vujec, ju boš gotovo skerbno varoval, otroka svoje rajnce sestre! — Ivanov! v svoji poslednji naredbi sim te varha čez nju postavil, tebi sim ju zaupal, — ta moj nar drajši zaklad — objubi mi tedaj, da ju hočeš varvati, kakor lastna otroka!^a

Umirajoči podá knezu svojo trepečo desnico in Ivanov mu seže z zarečimi persti nasproti in reče z merzlim glasom: Storil bom za nju, kar bo v moji moči, tega te zagotovim pri živem Bogu!^a

»O gospod! gospod! zročite meni skerb za draga otročiča!^a« zakliče naenkrat stari zvesti služabnik s trepečim glasom. »Jest sim ju varval, in za nju skerbel do današnjega dne — in zvest jima bom, — skerbel bom za nju, zagotovim Vas pri živem Bogu! to da meni, meni samemu zročite ljuba otroka!^a

Presunljiv je bil pogled že skor ugasnjenih oči, s katerim se umirajoči v zvestega služabnika ozré, še bolj presunljiv pa ta, s katerim se nar prej dvomljivo, potem pa serdito v Ivanovega vpré, kterega divje obličje že več notranjega peklenškega veselja potajevati ne more.^a

»Usmiljeni Bog!^a« zakliče Černikov, — »prepozno je — Gospod! ti bodi varh ubozih sirot, kterih očeta zdaj k sebi pokličes! — Ivanov! moje prekletstvo, če — — «

Glas mu zmanjka in težko se mu glava zverne nazaj. »Bog bodi njegoví duši milostljiv!^a« kremlja jokaje stari služabnik in položi merzlo glavo na blazino, ktero vroče solze polivajo. Fedor glasno plaka ves prestrašen, Olga mu pade v naročje britko jokaje. Knez Ivanov steri

debelo v uboge sirote. Temen, temen je njegov pogled, kakor nar. černejša noč in v njegovi črni duši se zbudijo vse hude, dozdej še s silo potajevane strasti in temnejše in temnejše prihaja njegovo zgerbančeno čelo. Poslednjič se odahne, se skloni k merliču in z divjim pogledom v vgasnjeno okó moža, ki mu je svoja otroka, svoje vse izročil.

„Mertev je!“ godernjá Ivanov, „to teló ne bo nikoli več živelo, te usta nikoli več preklestva čez koga izrekvale!“

„Spei mu je na obličji peklensko veselje, radostno se iz pod černe brade posmehuje, njegove velike oči se pasejo nad krasoto bogastva okrog sebe.“

„Moje — vse moje!“ godernjá, da se komej sliši, se naglo zaverti in gre iz sobe, le ene same tolažne besedice ne pustivši vbožima sirotama, ktera s čisto potertim srcem na fleh medlita in družega nič ne čutita, kakor neizmerno britkost zavoljo neskončne nesreče, da sta ljubega očeta na zemlji za vselej zgubila. Poleg mertvaške postelje pokleknetá, jokata in molita. Stari, zvesti služabnik Vazil poklekne in moli z njima in njegove solze se z njenima družijo. Tudi on je veliko zgubil; tode njemu ni za se dosti mar, on misli le na britkost zapuščenih sirot in njegovo zvesto, ljubeznipolno serce se trese in topi, če se v nju prihodnost ozre in se kneza Ivanova spomni, v kterega rokah je sadaj vsa nju britka osoda.

(Dalje sledi.)

O d g o v o r i

na vprašanja društva za Jugoslav. povestnice.

Maloktera zemlja je v begu stoletij toliko prestala, kolikor naša Goriška planjava, začetek velikih italianskih ravnin, imenitna zavoljo nekđaj pre-slavnega mesta Ogleja (Aquileja) in vrata prelepe Italije. Rimljani so tod svoje vojskne trume na Panonsko in Ilirsko in Noriško pošiljali; tod skozi so pa tudi divji narodi ob času preselovanja narodov v Evropini vert silili. Tukej so nekđaj mogočni Oglejski patriarhi z vladajočimi grofovi Goriškimi in Gradiškanskimi, in potem z Benečani se vojskovali in od leta 1500 naprej so se cesarske vojske tukej serdito bojevale zoper Benečane. Kaj čúda torej, da se skorej po celem Goriškem na mnogo razvalin nekđajnih mest, gradov, cerkev itd. pogostama naleti, in da se tu pa tam vojskne oprave, orožje, stare peneze, bogove itd. nahaja? Prijatli stare povestnice in sploh starin zamorejo tukej v resnici mnogo dobiti, kar scer drugod li težko najdejo. Jaz bi hotel, da bi mogel saj količkej v pričejočem spisu resnico tega dovoljno dokazati ali, žalibog! jaz sim se malo s povestnico pečal, ker mi moj poklic vse druge dolžnosti naklada; tudi nimam dovolj spretnega peresa, da bi od teh za zgodovino naše dežele važnih stvari mogel tako govoriti, kakor bi trebalo. Ali ker sim naprošen, da naj kej na vprašanja društva za jugoslavensko povestnico v Zagrebu odgovorim, hočem storiti, kar za sadaj premorem.

I. Razvalin je pač mnogo pri nas od gradov, cerkev, itd. kakor na Karminski gori stari grad Karmin (Cormons), stari grad verh Teržiča (Monfalcone, Falkenburg) in Devina (Quino, Tybaia), nad Dornbergom

in Rihenbergom (Reifenberg), nad Černičem, nad Ipavo, u Vipuzah, v Dobri itd., koji so večí del od sovražnikov razdjani, nekej požgani nekej zapuščeni in od zoba časa razdrobljeni. Naj znameniteji razvaline so v Ogleju, (Aquileja), kjer se tako rekoč vedno hodi po ostankih slavnega mesta, in se tudi pri vsaki stopinji vidi tu razdjano zidovje, tam zlomljene stebre, tu vidiš hišo sozidano s samimi kamni, ki imajo ali razne latinske napise, ali pa razne podobe starinske, tam najdeš podobe bogov itd.

II. Da se človeške kosti mnogokrat najdejo, posebno blizo navadnih pokopališč, ni nobenega čuda; da se pa tam najdejo, kjer bi se jih naj manj pričakovalo, in pogostama od nenavadne veličine, to človeku misel obudi, da bi vtegnule take kosti v nekakej zvezi biti z domačo zgodovino. Tako izvem za gotovo, da so se blizo vasi Vitulje (blizo Černič) ne daleč od kapele svetega Petra slučajno izkopale še precej velike človeške kosti na njivi cerkvenega staršina, ki so bile v obzidanih grobeh. Nobeden se sicer ne spomni, da bi bilo ondi kedaj pokopališče, ali bliža kapele dovolj kaže, da se ima tu na nekdanjo navadno pokopališče misliti; torej se mi letó ne zdí toliko važno. Važnije pa bi utegnulo to biti; da so se nekdanj (kdaj, ne vem — povem li, kar mi je od te reči nek prijatelj pravil) pri našem mostu, ki je čez Sočo nastavljen, velike človeške kosti vdobile, ko so ravno most popravljali. Ravno tako so se izkopale kosti precej zunej Gorice proti jugu, na cesti, ki v Terst pelje, in scer križ poti blizo novega mestnega pokopališča, kadar se je cesta popravljala, in zraven so se tudi neke perslene posode dobile. Nekteri menijo, da so bili to ostanki iz časov Rimljanov. Pravijo tudi od vasi Merna na Terstjanski cesti, eno uro od Gorice na reki Ipavi, da so se neke take kosti izkopale, vendar pa gotovega izvediti ne morem nič. — V Ločniku (Lucinico) na zapadu eno uro od Gorice, na Soči, so se lani v vertu nekega gospoda Visini-a izkopale štiri človeške okostnice (Skelette), ki so bile nenavadno velike, kakor mi pravijo. Menda so ondi bili o času bojev z Benečani pokopani nekoji vojščaki, ker so se ravno pri Ločniku večkrat kervavo kresali Austrianci in Benečani.

III. Kostí, ki so se pri Vitulji skopale, so bile, kakor sim rekel, v obzidanih grobeh; drugoga bi ne vedel povedati, ker sam nisim tega nič vidil. V Ločniku pa so se razum omenjenih štirih okostnic v ravno tistem vertu in o ravno tisti priložnosti lani našli penezi, kakor pravijo, benečanski. Le škoda, da mi ni bilo mogoče še zvediti, kam da so te reči prišle, da bi jih mogel sam ogledati. — Pepel v bronastih loncih se je pred petimi leti na nekem polju v Tmünskíh (Tolmeínischen) gorah blizo svete Lucie na mostu najdel. Ravno tako je pred enim letom pri Döblarju nad Ročino (blizo Soče) nek kmet izkopal na svojem polju štiri lonce, v kterih je bil pepel; dobil je tudi kosti in najdel je tudi oglje onde blizo. Od tega kraja »Döblar« bomo še zdolej kej povedali. (Dalje sledi.)

H a j d u k i.

Kakor imá bogata Ukraina svoje hajdamake, nova Grecia svoje klefte in pallikarje, ki so jo iz barbarske sirovosti rešiti pomagali, ravno tako

krije Jugoslavia, posebno Serbska in Turska, v svojih temnih lesovih tisučero hajdukov, ki so strah in trepet divjum Turčinom. V svojih pogostih bojih s turskimi samosilniki so se že mnogokrat slavno in junaško obnesli. — Niso to divji roparji, kakor si morebiti misliš, temuč večna nemesis turskega samosilja.

Nikdar ti hajduk ne razsaja in ropa po vlasti svojih sobratov, nikdar ne napada mirnih popotnikov. Samo svojih neprijateljev Turčinov in odertih prekupovavcev, ki vbogo ljudstvo stiskajo in derejo, ne more; gorje jim, če hajdukom v pest pridejo.

Ni treba opisovati, koliko imajo naši vbogi brati kristjani v Turčiji prestati. Zatorej najdeš Slovane na Turskem le redko v večih mestih ali clo pri glavnih cestah prebivati, kamor Turki pogosto zahajajo. Naj rajši se vmaknejo v lesove in gornate kraje. Le v čas neobhodne potrebe dohajajo v mesta. Na deželi in po vaséh se najde le malo Turkov. Zakaj grozno nevarno jim je, se trije ali štirje v kakej kersanskej vasi pokazati. Kakor mislijo Turki „da ni greha Serbina vmoriti“, ravno tacih misel so tudi Serbi o Turcih.

Tursko gospodarenje in sploh celo obhajanje Turkov s kristjani, kakor tudi samosilno izvrševanje sultanovih fermanov (ukazov), je glavni vzrok, zakaj se v donešnjeji Bosni, Hercegovini, Bulgarii, Albanii in v nekdanjej Serbii toliko hajdukov najde. Človek, kterega postava krivice in samosilja ne brani, si gleda sam pravico najti. Turski Slovan more le tedaj mirno živeti, ako ni Turčina blizo. Če Turčin kristjana napade, mora koj, če noče svojega življenja vagati, vse popustiti, kar mu je ljubo in drago, v gore pobegniti in se tam hajduškega življenja poprijeti.

Turški hajduki so sploh prav berhko opravljeni z britkim, svetlim orožjem na strani. Mnogi hajduki so si veliko slavo pridobili; še dan današnji živé v ustih prostega naroda. Med družimi se imenuje Bajo Pivlanj in Limunj v Serbii. Šteli so po 100 in še več tovaršev, s kterimi so se po letu v Bosni in Hercegovini shajali, po zimi po bregovih Jadranskega morje stanovali. — Verh tega so branili pobrezje Jadransko pred roparskimi Turki, p. Janković Stojan, Senjanin Ivo, Smiljanić Ilija, Ivo Golotrb, Komnen Barjaktar in še mnogo družih v narodnih pesnih poslavljenih junakov. Med vsimi naj bolj znan je bil pa Starinja Novak. Mnogo reči se o njem pripoveduje in scer ne samo od kristjanov temuč tudi od Turkov, če je ravno že pred 400 leti živel. S takim madašenjem se govori o njem, da bi človek mislil, Novak še sedaj živi ali da je pred kratkim junaško smert storil. Nad cesto pred Sarajevim se najde na korenu gore Romanje v vasi Kačani skala, od tamošnjega ljudstva še dan današnji „Novakova stiena“ imenovana. Tukaj, pravijo, je Novak v svojej starosti prebival, na cesti, ki memo pelje, svoj plajš razprosterl in zraven svojo sabljo v zemljo zasadil. Starinja Novak se je rodil v Kačanih, je imel dva sina Gruja in Tatomira in brata Radivoja, kteri so se z njim vred celo svoje življenje proti Turkom bojevali.

(Konec sledi.)

i . k u b i n u

Z m e s.

Želja jezikoznanska o novem letu

v s i m S l o v e n c o m, posebno pisateljem slovenskim v
p r e v d a r e k.

(Spisal J. N — t — l.)

Gospodski Slovenci se priporočujejo odhajaje namesto po domači šegi: „z Bogom,“ „zdrav (ostani),“ „zdravi (ostanite)“ — po ptuje: „se priporočim.“ Neki Jugoslovani (ne Slovenec), učen mož, se je Slovencom čudil, da ne rabijo v tem primerleju glagola nedoveršivnega: „se priporočujem.“ Vsi drugi Jugoslovani — je rekel — rabijo v tem in enakih primerlejih t. j. v sedanjem času, dokler se kaj dela ali godi, — posebno nepogojno v določnem naklonu ali načinu govore — glagol nedoveršivni n. pr. »preporučujem se,« — »preporučujem (ne; preporučim) vam ovu knjigu,« — »zahvaljujem« (ne: zahvalim) i. t. d.

Ker sem popred tudi jaz tako govoril in pisal, kakor drugi Slovenci, se mi je iz perva zdelo, da Slovenci vendar le prav govorimo, govore: se priporočim, zahvalim i. t. d., ker človek, glagol »se priporočim,« ali »zahvalim« komaj izrekši, to (eno) djanje že dokonča, glagolske oblike »priporočam,« »priporočujem,« »zahvaljujem« pa kažejo, da se djanje dalje godi, ali ponavlja.

Popraševaje se pa po velevanju naših slovníc: kaj delam? kaj delaš? i. t. d. — sem si moral odgovarjati: priporočam, priporočujem se, zahvaljujem, ne: priporočim se, zahvalim itd.

Da bi zvedil, ktera je kriva, ktera prava, sem prebiral nato nalašč spise staroslovenske in drugih slovanskih narečij, skerbno jih primerjaje slovensčini. In glej, kmalo sem se prepričal in z menoj vred se je prepričalo tudi več izverstnih pisateljev slovenskih, da je naša raba kriva, pluja. Navzeli smo se je, (razum ogerskih Slovencev) uče se po šolah toliko let samo ptujih jezikov in v ptujih jezikih, kateri nimajo kakor slovanski za doveršeno djanje posebnih oblik, ampak za oboje eno samo. Po omikanih Slovencih se je zatrosilo nekoliko te napake tudi med priprosto ljudstvo, ktero vendar veliko manj ptujčuje kot pisatelji in drugi — omikani ali izobraženi Slovenci.

„Longum iter per præcepta, breve et efficax per exempla.“ Razsojui toraj pravdo vsak sam po izgledih. Gre za izvirno lastnost našega jezika, ktera se v tej reči čedalje bolj zgubiva. Pravda je toraj imenitna, ne abecedarska. Prosim te zato, spoštovani bravec! prebiraj, primerjaj in preudarjaj pazljivo, preden razsodiš. (Dalje sledi.)

Slovstvo in umetnost.

* Naše slovensko slovstvo, ki je v preteklem letu za nektere prav koristne in lepe knjige naraslo, bo kmalo spet z novimi bukvami obogateno. V 14 — 16 dneh namreč bodo izšle po celej Slovenii dobro poznane „Drobtince za leto 1853“, ki bodo tudi, kakor prejšnje sestrice, neki prav izverstne.

* Od novega leta izhaja v Zagrebu pod vredništvom g. M. Mrzovića nov pravdosloven časopis „Pravnik“ vsakega petka na pol poli.

Donašal bode vse, kar se pravdoslovstva sploh vtiče. Ni dvomiti, da bo ta toliko potrební časopis več podpore našel kakor „Pravdonoša. Po pošti prejemana velja na pol leta 2 gld. 30 kr. sr. — „Narodne novine“ izhajajo z uradnim oglasnikom kakor doslej vsak dan razun nedel in praznikov. Verh tega jim bo pridjana vsak teden lep-slovná priloga „Danica.“ Obá lista veljata po pošti prejemana na pol leta 6 gld. sr. — Danica sama pa 1 gld. 30 kr. — Kakor imamo Slo-venci „Novice“ osnovane, blizo tako so tudi ilirske „Gospodarske Novine“ napravljene, ki od novega leta pod vredništvom g. Drag. Rakovca, vsak leden pol pole, v Zagrebu izhajajo. Naročnina s poštno vred znese na pol leta 1 gld. 30 kr. sr. Gre upati, da bojo tudi med nami Slovenci več prijateljev najdle.

* V Ljubljani so izšle nove molitevne bukvice za našo mladino pod naslovom: „Stezičica v nebesa“ ki so neki s prav zalimi podobiciami olepšane. Na svitlo sta jih dala g.g. L. Jeran in A. Zamejc. Veljajo prav lično opravljene samo 5 kr. sr.

Poljski časopis „Przyjacieł domowý“ bo tudi v novem letu na celej poli izhajal in bo donášal zgodovinske reči, narodne povesti, živ-lenjopise, gospodarske in rokodelske reči i. t. d. Na pol leta velja ti list 2 gld. sr. — Prav lahko razumljivo se piše v tem listu poljščina.

Slavenske novice.

* Okoli srede mesca decembra je bilo v Reki drugo gledišno pred-stavljenje. Igralo se je „Po sunčanom zahodu“ prav izverstno. Dvo-rana je bila gledavcev prenapolnjena.

* Naše društvo sv. Mohora prav veselo napreduje. Oglasilo se je daslej že 670 družtvenikov.

Sméšnice. „Lenoba!“ zareži oče nad svojim sinom „ti še ležiš in solnce že tako dolgo sije!“ — „Hu! sim mar jez kriv!“ — odgovori sin in se kramži, „da solnce pred dnevom vzhaja?“

Enkrat vprašate dve lepó nališpani in po obrazu pobarvani ženski nekega ptujca, kaj da o francoski modí misli? „Gospé!“ odgovori ptujec ne zamerite, jez se na malarije nič ne razumim.“

Pregovori. Ktera koza se rada drega, imá pobite rogle. — Pogorjanci pleve sejejo (t. j. sneg gre.) — Je šel v Beč, pa ga ne bo več. — Hodj okoli dela ko mačka okoli vrele kaše. — Je moder, da ptice glas razumi. — Se derži, kakor da bi po celi vesi jesih spil. — Imá tolko penez, ko žaba perja. — Laž je ključ h kraji.

— Njemu nikdo na glavo seči ne more. — Svobodno trehuh na klin obesi. — Eden rogel se mu že žuli. — Delo mu smerdi, delo ga peče, delo bi ga vjelo, delo ga boli. — Pri delu tolko opravi, ko žaba pri orehu. — Dobro mu je, ko kosu v kobači. — On je na same smehe. Hiša mu bo skoro po bobnu zropotala.

Zastavice. 1. Bingelj bingljá, krehelj krehljá, bingelj doli pade, ga krehelj popade. — Kaj je to? — 2. Kri nosi, kri tlači, pa vendar kervi nima? — 3. Spredej bit, zadej bit, v sredi pa nit. Kaj je?

Odgovorni vrednik: Ant. Janežič.

Št. 2.

V četrtek 13. januarja 1853.

IV. leto.

Pesen jetnikova.

(Ruska narodna)

Ne šumi mati, zelena dobrava;
Ne brani mi o tem premišljevali,
Kakô se zajtra bom na spraševanje
Pred strašnega sodnika cara vstopil.
Tu mene jame car sam spraševali:
„Povej, povej junak, ti kmečki sin!
S kim si ti kradel, s kim razbojeval?
Je mnogo li tovaršev bilo vas?
Povem jaz tebi, pravoslavni car!
Da bilo nas tovaršev je četvero.

Tovarš moj prvi bila temna noč,
Tovarš moj drugi bil jekleni nož,
Tovarš moj tretji bil je togi lok,
Poslanci moji pa kovane strele.
Odgovori mu pravoslavni car:
Prav dobro, moj junak, ti kmečki sin,
Si odgovoril, kakor ropal dobro.
Zató te hočem tudi obdarovati:
Sred čistega polja s visoko stavbo
Iz dveh stebrov in počez z ednim
tramom.

Stefan.

Fedor in Olga.

(Dalje.)

II.

Knez Ivanov je bil pred svetom štet za nezmerno premožnega moža. Njegova posestva so bila velika in sužnjev je imel brez števila. Tode ljudem ni bilo znano, da to bogastvo ni več njegovo. Njegova posestva so bila že do zadnje mervice zastavljena, le visoka kneževska stopnja ga je še obranila, da ga niso že davno dolžniki iz njegovega gradu izpodili. Neizmerna zapravljivost ga je že na kraj pogublivosti pripeljala, v katero bi se bil kmalo nevrbranjivo pogreznil; zakaj Ivanov v vse grehe in gerdobe zakopan, ni bil mož zató, vboštva se ne bati, veliko menj pa še, ga voljno prenašali.

Drugi dan po smerti rajncega svaka, kateri mu je na smertni postelji skerb za svoja otroka prepustil, se sprehaja Ivanov po svoji sobi gori pa doli. Njegove jastrobove oči se lesketajo priserčnega veselja in njegovo obličje je priča radostne zadovoljnosti, ki se kej malo k žalostni obleki, katero je zavoljo smerti svojega svaka oblekel, prileže.

„Ravno o pravem času se je stegnil!“ godernja sam seboj ter dergne zadovoljno se smeja je roké eno ob drugo. „Se nekaj tednov naj bi bilo minilo, in on bi bil gotovo zvedel, na kakšnih tleh da stojim, in gotovo bi ne bil meni, beraču, svojega premoženja zaupal. Tode zdaj je vse dobro, Černikov je bil bogat, skerben, dober gospodar. S polovico

njegovega premoženja svoje dolžnike poplačam, in drugo polovico — no, za to bomo že skerbeli, da bo prav! Kje se neki Petrovič tako dolgo potepa?« —

Knez pocukne naglo in terdo za zvonček in majhen hip potem stopi služabnik v sobo, ki svojega gospoda s prav pičlim priklonom vpraša, kaj da veli?

»Kje je moj tajnik, Petrovič?« vpraša knez.

»Kaj je meni mar« odgovori služabnik, »mende se še po postelji valja.«

»Ti sužnji pes!« zagromi knez nad njim ter stopi bliže njega, kateri pa neprestrašen pred njim stoji. Se li prederzneš ti svojemu gospodu tako odgovoriti?«

»Svojemu gospodu!« se hrohotá služabnik, »mende to gospodovanje ne bo dolgo terpelo!«

Kneza rudečica prešine. Z grozovitim pogledom stopi k njemu, ki se loti tako prederzno mu odjezljati, in ga vdari s svojo debelo pestjo, da se precej na tla zgrudi.

»Peter, Janko, Anže!« zakliče knez z gromečim glasom in precej prileti trop služabnikov v sobo. »Zgrabite psa, zvežite in bičajte ga, da mu bo koža iz telesa postergana in verzite ga v temno luknjo, da mi nikoli več pred oči ne pride. Preč ž njim! Precej! na mestu! če ne — «

Knezu ni treba dalje ukazovati. Sužnji zgrabijo strežeta ter ga vlečejo vkljub njegovemu branjenju seboj in majhen hip potem se sliši na dvorišču žalosten jok, nad katerim se divji knez z ostudnim veseljem več časa pase.

»Ha!« gromi sam seboj in škriplje z zobmi, — »zares je bil zadnji čas, da se je Černikov stegnil! Tako dalječ je tedaj že prišlo, da se že celo sužnji prederzneje nasprotvali mi! To mora drugači biti!«

Spet potegne močno za zvonec in tisti hip stoji drugi služabnik pred knezom, ki se nizko prikloni do tal in trepetaje knezovega povelja pričakuje.

Ponižno obnašanje tega moža nekoliko kneza potolaži in bolj prijazno, kakor je morebiti suženj pričakoval, ga nagovori in bara po svojem tajniku Petroviču.

»Gospod! gotovo je še v svoji sobi« odgovori suženj.

»Pokličí ga!« zapové knez. »Beci mu, da ima pri tej priči priti — pri moji jezi!«

Nizko do tal se sluga prikloni in leti kakor bi ga veter nesel. Dobro mu je znano, da je njegovo življenje v rokah kneza, in kako grozovita da je jeza njegova, mu je priča žalostna osoda svojega tovarša, ki je pred kratkim v grozovitih bolečinah končal. Nesrečni revež je bil le malo časa pozabil, da je knez tako dolgo njegov gospod, dokler ni od dolžnikov popolnoma pregnan in mogel je to pozabljivost tako strašno z grozovito smertjo plačati. — Koliko nesrečnih sužnjev knezovih je že tako žalostno svoje življenje končalo, ki so v ostudne in mokre temnice pahnjeni, počasu sognjiti mogli! Pa kdo se je za nje kej zmenil? Leto in zopet leto in dan so počasi trohneli v podzemeljskih hramih in nihče ni slišal njih stoka, nihče vidil njih solzá, kakor bistro oko vsigapričujočega Boga, kteremu ni nič skritega, kateri pa tudi nobene hudobije ne zanese, ki jo prevzetni hudobnež v ošabni neusmiljenosti stori.

Komej je vbogi raztepeni suženj v grozovitih bolečinah svoj tek dokončal, že prisope skrivni tajnik Petrovič v sobo in se nizko, nižje še kakor suženj, pred svojim gospodom priklone.

„Petrovič,“ reče ta, „kako stojte kej moje reči? Jest potrebujem denarja! Pripravi mi deset tisuč rubeljnov.“

Na zastarelem, suhem obrazu zaraščenega pisarja se nar večje začudenje bere in s čudnim pogledom spod čela se v svojega gospoda ozrè.

„Denarje! milostljivi gospod!“ reče s pobitim glasom, „denarjev! deset tisuč rubeljnov! Milostljivi knez! vaš ponižni sluga ne vé še, kje bi jih deset dobil! Posestvo je zastavljeno, žetev že na njivi prodana, vaše čede so že davno tirjavci požerli, kakor gotovo živim, nisim vstani nič pripraviti, drugači ne, kakor če bi znal svojo rujavo kožo v zlato prekovati.“

„Tiho, ti revna stvar!“ zagromi brohotaje knez, „kakor gotovo živim, mi moraš v eni uri deset tisuč rubeljnov preskerbeti. Deset tisuč! razumiš, Petrovič? deset tisuč!“

Petrovič se zvija kakor šiba, pot mu po vsi koži stoji; zakaj dobro še pomni žalostne osode, ktera je pred kratkim vbozega sužnja zadela. In verh tega je bil on sam knezov suženj, in je le s prilizovanjem in prihlinjajem pripravil, da je tajnik postal.

„Deset tisuč rubeljnov!“ gospod! kremlja tihama sam seboj. „Vzemite mi življenje, moje oči, moje vse, tode denarjev vam vbogi Petrovič ne more preskerbeti!“ — In če me na kosce razsekati velite, vbogi Petrovič ne more, pa ne more vašega povelja dopolniti. Vzemite mu kri, — življenje, Petrovič je v vaših rokah, vaš nar ponižni sluga, pripravljen vse dati za svojega gospoda — tode denarjev kovati ne more!“

(Dalje sledi.) 17

O d g o v o r i

na vprašanja druživa za Jugoslav. povestnico.

(Dalje.)

IV. Velik prijatelj starin in domače povestnice, sadaj že pokojni grof Turn, talianski Conte della Torre, ali, kakor so ga Furlani imenovali Cont Turrian v Čivdadu (Forum Julii), kanonik kolegiatne cirkve, je bil iz imen še sadaj navadnih posameznih delov liste okolice, in drugih enakih znamenj sodil, da je nekadaj za časa Rimljanov tu pa tam kej biti moralo, kakor, templi, gledišča, teržišča itd. Ni se bal tudi velikih stroškov; rekel je tu pa tam kopati, in je našel pod zemljo staro zidovje in več drugih starin, in iz tega je spoznal, kako velik je bil v starih časih Forum Julii, ter si je narisal plan nekadanjega mesta, ki se nahaja, menim, v Čivdatskem museu. — Da se v današnjem Ogleju in v okolicaх večkrat najde pod zemljo staro zidovje, je obče znano. Tri ure od Ogleja proti Gorici je vas, ki se ji Vilessè (Viless) pravi. Pred sedmimi ali osmimi leti so kmetje pri kopanju našli pod zemljo staro zidovje iz navadnih opek. Kmetje so se veselili te najdbe, in so si za svoje potrebe ondi opeke izkopovali. Misli se, da so bili to ostanki nekdanjih villae Oglejčanov, in da od tod pride sadajno ime vasi Viless. Jaz bi pa raji verjel, da beseda Villesse je slovenska,

namreč v lesi, U lesi, im Wald. Stara govornica je namreč, da so k cerkvi Matere Božje, ki je zdaj na ondajšnjem pokopališču, Slovenci bližnjih krajev romali. in to cerkev so oni imenovali *Mati božja v lesi*, ker je stala v sredi gostega lesja.

Na iztoku Timava je farna Devinska cerkev, posebno presbyterium, na tistem mestu, kjer je nekdanj malikvavski tempel stal, in kjer so se darovali beli konji. Ne daleč od tod proti zverinjaku (Thiergarten) na morskem bregu se najdejo zasute zidovja nekdanjega templja Diane. Zidovje je iz opek navadne velikosti.

Tam, kjer se Ipava v Sočo izliva, se najdejo še ostanki starega mosta čez Sočo; pravijo, da so nekdanj Rimljani imeli ondi železen most. Ondod se sicer najdvajo tudi druge starine.

Moram Vam tukej še pristaviti, kar mi je nek prijatelj na moje vprašanje od lege nekdanje Noreje priobčil. „Mesto Noreia, kterega mesto starinarji povsod iščejo, pa uiti, ne morejo — tako mi piše — je bilo menda na Tminskem. Jaz menim, da je bila Noreja na Soči v sred današnjih vasi Modrejce, Modreje in svete Lucie. Opiram svoje mnenje na sledeče: a) Imena vasi Modrejca in Modreja imata vrojeno enakost z glasom Noreja. Ne vem družega početka enakih imen; kaj čuda tudaj, da nju iz Noreje izpeljem? Tim več: Krajina je takšna, da zamore vsakdo na to misel priti. Soča se je ondi pod zemljo v jezero zberala, in Noreja je nad jezerom stala. Pri prekučii narave se je zemlja vleknila, in Noreja se v jezeru Soče zgubila; ostali ste na tem kraju Modrejca, na unem pa Modreja, b) Historička resnica je, da so Teutoni in Cimbri pri Noreji rimskega Konsula Karbona (113) zmagali bili. Da je moral ondi nekdanj hud boj biti, spričujejo sledeče reči: Na polju se večkrat najdejo semtertje rimski gumbi, in pred mnogimi leti pravijo, da so svinčenino izkopali. Vender od vsega tega Vam nimam kej poslati. c) Nad vasjo Modrejo stoji skalnat grič imenovan ključ. Visoko v griču pravijo, da je železen klep viditi. Čemu? ne vem, samo soditi smem, da morda je Noreja tako visoko pred potopom stala. d) Pred petimi leti je kmet na svojem polju bronaste lonce, v kterih je pepel bil, izkopal. Kam jih je denil, ne vem. Tukej je utegnulo pokopališče biti, ker so ajdje po navadi mrtve sožigali in njih pepel zakopavali. e) Teutoni in Cimbri so bili iz hribov prišli, kakor historia pravi. Tudi to moje misel poterdí. Menim, da so prišli iz Krajnskega čez Šentvidsko goro in Pečino. Iz Pečine se je vidila Noreja. Ondod so se divjaki vtaborili, in ker so od daleč rimske vojščake zagledali, k boju pripravljali. Zatorej najdeš ondi imena, ki imajo vojaški pomen. Neki prostor se imenuje Grad, in zidovje še zdaj poznaš. Drugi prostor se kliče Gradiška, tretji Vahtaršče. — Sklenite iz tega, kar hočete. Jaz sim Vam le svoje misli razodel. Žal mi je, da spisanih spominkov nimam in za nje ne vem. Samo to določim, da neki gerški pisatelj Norejo toliko stadij od morja gori po vodi (menda Soči) položi, da bi se daljava do Modreje lahko zmerila.“ Tako moj prijatelj. Dasiravno vse to še ne doviza, da je prav za gotovo ondi Noreja stala, je vender iz teh besed toliko spoznati, da je ondod o času Rimskega gospodvanja nekej biti utegnulo. Pristavim še to, kar se bere v „Caroli Stephani dictionario historico-geographico-Genevae 1693“ na strani 693 pod besedo Noreia; „Noreia, hodie Goritia, teste Amaseo, urbs Carnorum ad Isontium

vel Natisonem fluvium, ubi, ut scribit Strabo, auri lavacra et ferri secturae sunt. Hic Cn. Carbo inani conatu cum Cimbris conflavit.⁹ Kar pravi tukej, da so tam pri Noreji auri lavacra et ferri secturae; se prileže popoluama temu mesta, ker se še zdaj na Slapi najde rude srebra in zlata, ravno tako na Pušnem v Ročinskih okolicah. Še clo to pripovedujejo ljudje, da so v starih časih v Trebušji Benečani zlato rudo kopali, Trebušje pa ni daleč od tod. —

Na Mostu *) pri sv. Lucii se najde sled veliko rimskih starin. Kakor stari ljudje pripovedujejo, so dobili v tukajšni okolici denarjev mnogotere cene, srebernih in bakrenih, z napisi rimskega kraljestva, ljudovlade in cesarstva, vsake sorte posode, železne palice (štange), vile, serpe, ključavnice, svinc; izkopujejo se louci s skrilami pokriti, kamor so per ajdih sožgane kosti, pepel, oglje itd. devali. Najdejo se bolj globoko v zemlji stari zidovi, brami v razvalinah, stene, tudi opeke z latinskimi čerkami n. pr. C. L., kar sim sam vidil. V petnajstih letih, od kar sim na Mostu v službi **), sim večkrat s svojimi očmi naletel na stare reči. — To me je permoralo, najdene starine v Gorico na pretes pošljati, kar sim od sadaj že dvakrat storil. Odpisano pismo gospoda učitelja Joana Milharčiča v prikladi ***), Vas bo xtredilo, da je moje pisanje resnično, in da pa Mostu je moralo v starih časih kaj ležati, ali kaka vas, ali terg, ali morebiti celo kako mesto. Se vé da okolica ali lega na Mostu je bila v starih časih drugačna; kakor sadanja. Idria ****) in Soča ste tekle pod zemljo. Selsko, Ložko, Kozmeričko, Mostarsko in Modrejsko polje je bilo po verhu zvezano, kot en sam velik prostor. Ščasoma se je podzemeljski strug Soče in Idrie ali sam od sebe zasul, ali je bil od kakega sovražnika pudert, in vode ste zgorej tekle. To pričujejo zdaj cele verste povodnega peska po verhu, zdaj povodni prod (Schotter), zidovje v razvalinah itd. Tudi pravijo in terdijo, se vé da li iz ustnega izročnja, da je potem, ko je bila podzemeljska vodna pot (Flussbeel) zasuta, vstalo veliko jezero, po katerem so se v barkah vozili, in jih na bregu v Ključnici priklepali. Saj se najdejo, pravijo, da je Soča čez Čiginško polje na Plate tekla. Gotovo je, da je bilo na Mostu ob času Rimcov kaj posebnega. Prihodnost bo vse bolj razjasnila. Bog daj!

Tako govori zgorej omenjeni gospod v svojem listu 1871. 52, ki ga je meni pisal. Po njegovem mnenju (da še nekaj iz njegovega lista pristavim) se Alpes Carnicae imenujejo od gore Kra, Karn; Rhactia je Rezia; Milan pa v Milem; Como v Kamnem, kakor Komen na Krasu; Cremona v Kremenem; Mantova v Motnem, zavoljo motne vode; Brixia, Brescia v Brežji od brega ali od breze; Verona v Perovem zavoljo vode, kjer perejo; Vicentia v Pečurkah (Brenn-Nessel); Padova v Padovem (Vertiefung). Coccevia †) v Gorici je Kočevje od koča = hiša. V Vučeh (Vožana) od vol-

*) Vas sveta Lucia, eno uro od Tomina na južno stran, pri Soči, kjer je bil od nekdanjega most čez to reko, se kliče sploh „na mostu.“

***) Gospod, ki mi to piše, je duhovni pastir na mostu ali pri sveti Lucii.

****) Menim, da ni treba priložiti tukej omenjene priklade; pa je tudi več v rokah nimen, ker sim jo v Zagreb poslal.

*****) Obe reki tečeta silno globoko, in lahko je verjeti, da je nekdanj vse tako bilo, kakor se tukej pravi.

†) Coccevia se imenuje ena naj starih ulic v Gorici pod Gradem.

kov, ki so tod tuhli; Caporetto, Kobarid od Kolovrata; Bergogna v Bregenu; Louch v Lazih; Bovc (Flitsch) od bout = jama (Kluft, Schlucht) itd.

Libanon.

Med gorovjem Sirie je nar veči in nar znamenitiši Libanon, ki je čist apnjenik in se poleg morja v dveh enakogredočih verstah od južno-zahodne strani proti severno-vzhodni razprošlira. Dolejni del tega gorovja se imenuje Antilibanon, t. j. Libanon, ki je pravemu nasproten. Dolino pa, ki je v okrogu obeh, Libanona in Antilibanona, v arabskem jeziku „elbokah“ zovejo.

Imenujejo ju pa Libanona zavolj bele barve, ker večidel iz apnjenika obstojita in tudi nju verhove večin sneg pokriva. Ako se potnik Sirii bliža, že zagleda, komej od Larnake na Cipru odbrodivši, v daljavi od 30 francoskih milj bele verhove Libanona. Iz ladije na suho stopivši sterni z začudenjem in s tihim zavzetjem orjaške gore in stermine, ki krog in krog Sirijo obdajajo in varjejo. Že nekoliko za mestom Tripoli se pride k prvim goram, v lepe rodovitne ravnine. In tako tudi od mesta Bairut, kjer se človek od začetka po krasnih vertovih in dolih sprehaja. Poleg ceste je vedno košato drevje, semtertje tudi kaka kerčma ali kavana. Studencov in potokov je brez števila, voda merzla in krepčavna. Nar bolje se obnašajo murbine drevesa in terta. Ali vedno bliže so hribje, dalje ko se lazi, lepši je razgled po zapuščenem brežnem polji. Hrib za hribom se versti, pol je zmiram stermejši in slabši, dokler da se popolnoma zgubi. Ali zdaj se odpre na drugi strani drug razgled—dol za dolom—krasna Sirija obkoličena od Libanona. Gore so večidel obdelane, vas za vasjo, hiša za hišo, samostan za samostanom, terta pri terti. Vse v nar lepši krasoti. Doline so globoke in ozke. Zad za rodovitnimi se vzdigujejo stermi nerodovitni hribje in svoje verhove v oblake zakrivajo. Tu se pasejo čede černih koz z rujavkastimi ušesi in bele ovce z velikimi in debelimi repovi. Nar krajne stermine so verhovi Libanona, golo, sterma glavnica gorovje, ki je z večnim snegom pokrito. Čeravno ga semtertje kej okopni, nikoli vendar popolnoma ne zgine. Še cedre nekterikrat tako pokrije, da bi bile vse zadelane, ko bi ga veter ne raznesel. Zavolj tega je pa tudi toliko virov, ki se krog in krog gore na vse kraje raztekajo in v reko Jordan zlijejo. Kako lepo prerok Jeremija (XVIII. 14.) to popisuje: „Bo mar kdaj zmanjkalo snega Libanona na kamniti zemlji? in ali se morejo kdaj usušiti hladni iz stermine žuboreči viri? Tode moje ljudstvo me je pozabilo, zastonj darujejo, na svojih potih se spodtikajo, in hodijo po tih starodavnih potih kot na nos na vrat.“ Narava, govori Jehova po preroku, ostane v svoji od Stvarnika predpisani poti; ali moje ljudstvo je zapustilo tisto pot, ktero so njegovi očetje hodili.

Dasiravno so verhovi gôr nepriljudni in ledeni, je vendar v srednjih in spodnjih krajih neizrečeno prijetno. Potniki mnogo vedó povedati od imenitnosti in nadahnutja, pogledaje iz visočin v krasno s cedrami nasejano okolico, in nekteri še celo terdijo, da zunej Sirije ni lepšega kraja na svetu.

Tu se nar bolj terta obnaša. Veliko sladkega vina se pridela, katero sploh vsi hvalijo. Vinograde imajo navado z volmi orati ter ne privezujejo terte na kole, ampak je koj po tleh rasti pustè. Grojzdi so neznano veliki in jagode enake slivam. Neki potnik takole pripoveduje: Narbolji, kar se v Evropi nikjer ne dobi, je rumeno vino Libanona. Ko sim ga pokusil, dvomim, da bi „Malaga“ veliko ne prekòsil. Narpred se nekoliko prokuha, da potem sladkost in rumeno barvo dobi. Gorkota po njem nastane in ne bo vpijanil temuè le prijetno grel. Zato pravi prerok Hozea IV. 8) „da bo spomin pobiljsanega izraelskega ljudstva tak, kot je vino Libanona.“ —

Nar znamenitiši in iz starih èasov sem sloveèe so cedre Libanona. Sicer tudi drugod rastejo, kakor na Amanu in Turu (Tauru) v mali Azii, toda te so veliko manjši od Libanonskih. Cedra je ravno tistè rodovine, kot smreka in ima skor po 2 palca dolge vedno zelene igle. Zeleni stersi so po pet palcov dolgi, 4 široki in se terdo sive skorje derže. Zares je cedra krasno drevo; občudovanja vredne so enako zraščene veje. Les je rudeèkast in kerhek. Smola, ki od dreves kaplja, je mehka kot balzam. V takem gojzdu kej lepo diši, da èloveka veselje obhaja se po tacih krajih sprehajati. Tudi nikdar lesa èerv ne ogloda ali zajé, kot ima pri družih navado in neznano dolgo terpi, da ga celo nekteri nestrohljiv les zovejo. Nekdaj so ga rabili, v deske podelan, za strehe ali za hodišèe v sobah. Grad v Perzepoli, Salomonov tempelj in grad so bili iz cedrovinega lesa. V Tiru so imeli jambore na ladrijah iz cedar. Pripovedujejo pa, da ni veè sledù od toliko gojzdv, ki so bili vsi napolnjeni s cedrami. Nar veèa cedra je merila v širokosti, 4 èevlje od tál, okoli 20 èevljev. Veja do zlomljenega konca je bila 30 korakov dolga. Nar starša drevesa se v tem od družih razloèijo, da imajo listje in vejice samo v verhu; in da jih tudi po 5, po 6 debel iz korenine žene. Vejice in listje je pri družih na vejah. Barva lesa je sivkasta. Pri starem drevji ni veè življenja viditi. Razun cedar omenijo pa še par družih drevnih sort, ki so veèi od cedar, kterih pa nihèe natanko ne opiše.

V bolj zapuščeni krajih in samotnih luknjah Libanona bivajo divje zverine, posebno medvedje, volkovi, šakali, merjasci in barsi, ktere posebno zavolj lepih kož lovè, da jih potem v konjske pogrinjala porabijo. —

Z m e s.

Zvestoba hiene. Prejel sim — piše g. H. Berthoud v nekem Pariškem listu — mlado hieno v darilo. Kakor pes se je s èasom na me privadila; kamor sim šel, je bila za menoj. Na daljih popotvanjih mi je clo za vodnika služila, ter me je vselej na pravo pot zapeljala. Vsake nevarnosti me je opominjala in varvala. — Enkrat se podám — pravi dalej — z hieno v puščavo. Kmalò predaleè zabredem; vode mi zmanjka in v sredi brezkonène peščave ne vem kaj in kam. Èedalje bolj so mi moèi pešale in poslednjiè se zgrudim ves oslavljen na zemljo gotove smerti pričakovaje. — Zvesta hiena traplja okoli mene, me voha in voha in se na enkrat naprej spusti. Po nekoliko minutah žival spet hitro na-

zaj priskače. Dlako in glavo je imela vlažno. Neprenehoma mi je lizala roke in obličje. Zadnjič si toliko oponorem, da hični slediti zamorem. Čez nekoliko časa prideva do ravno skopane jame. Berš hična tje skoči, pa vode — ne najde. Voha in išče z gobcem v fleh in jame kmalo z veselim renčajem urno grebsti in kopati. Čedalje glasneje je renčala in glej — kmalo je jama polna vode. Vmijem si obličje, persi in roke in se toliko okrepečam, da srečno domi zaiti morem. — Ali neosramoti ta žival marsikterega človeka? — Poznej je to hično neki ris zlo ranil, da je poginila.

Slovstvo in umetnost.

V Terstu je ravno na svitlo prišel: „Koledarček za navadno leto 1853. Obseže na 35 stranéh razun navadne pratike sledeče reči: Terst in njegova okolica — Škanderberg — Električni telegraf — Kako postaja vétar — Sova in tulenje psa — Pisarc in učenik jezika — Kuga med zverino — Tri smešnice — Nekaj o slavjanskim jeziku. Spredej se najde podoba mesta Tersta od leta 1670. — S popravami naše slovensčine po mislih pričujočega Koledarčka se nikakor ne moremo zastopiti. Sicer naj vsak bravec njegovo ceno sam presodi.

Po naznanilu „Novic“ so milostljivi knezoškof Lavantinski ravno „veliko herilo za 2. odred ljudskih šol“ doveršili.

Drugi del Zgodovinskega katekizma je ravno donatisnjen.

V Gorici se poslovenjuje izverstno italiansko delo: „Uberto, ossia le serate d'inverno dei buoni contadini,“ t. je „Stari Urban, ali zimski večeri dobrih kmetov.“ Kader bo gotovo menim pa, da bo v kratkem ga dobi naše društvo.

Slavenska drobtina.

Domorodno društvo sv. Mohora je srečno prvo in najhujše leto preživelo. Število družtvenikov očitno kaže, da ste ravno najprikladnejši čas zadeli, to hasnovito družtvo osnovati. Pa dasiravno se zdaj za družtvo vse tako lepo kaže, in mu srečno prihodnost obeta, gre vendar že zdaj dobro premisliti, alj bo ta gorečnost in radodarnost zmiram tako rasla, alj vsaj taka ostala, ko je zdaj. Koliko družtvenikov ne bode pozabilo letnino odrajtati, če kak domorodec jih ne bo tega opomnil? Pa čeravno nam za take mlačune ni mar, se bode jih vendar kajsi najšlo, katirim bi vedno plačevanje letnine sitno bilo. Da bi se tedaj družtvu stanoven temelj položil, bi se imela po izgledu česke in ilirske matice po odboru jistina določiti, katiro bi družtvenik na enkrat, ali saj najdalj v petih letih odrajtati moral; on bi pa potem družtvene knjige svoje žive dni brez vsega plačila dohiviljal. To misel so nam gosp. Matia Majar razodeli, in nam povedali, da so se zastran tega s Vami že pogovarjali, in da ste to reč na nek čas odložili. Ker je pa nam družtvenikom v kanalskeji dolini veliko na tem ležeče, da bi se ta dobra misel vistinula, vas vprašamo, alj se bode morebiti tola reč že v prihodnej seji pretresla. Saj ne bode treba družtvenih postav toliko spremeniti, ker bojo drugi udi, ki istine doplačati ne morejo, navadno letnino plačevali, in svoje navadne pravice živali.

Š. Pr.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 3.

V četrtek 20. januarja 1853.

IV. leto.

F e d o r i n O l g a.

(D a l j e.)

„Kaj tudi ne, če bi bil knez Černikov umerl in kneza Ivanova za opravnika svojega premoženja postavil in za varha svojih otrok?“ praša Ivanov.

Petrovič zazija pri teh besedah s svojim debelim očesom in čudno se njegov ostudni obraz premeni. Smertni strah ga mine in njegove sive, bodeče oči se žarijo, kakor oči kače, ki je ravno v namenu, na gotov plen skočiti.

„Kaj?“ vpraša zavzet, „knez Černikov je tedaj —“

„Mertev!“ odgovori naglo s ponovljenim veseljem knez; „in jest sim postavljen samostojen oblastnik njegovih milijonov!“

Petrovič skoči kakor zajec od tal. „Deset tisuč, gospod, deset tisuč rubeljnov!“ vpije na ves glas. „Juhé, milostni gospod! dvajset, petdeset, sto tisuč jih imate v eni uri, če je treba. Dajte mi dovoljenje in skočim, tečem, letim k svojim starim prijatelom. Ti dobro poznajo Petroviča, in če so ga tudi zdaj poslednji čas po strani pogledovali in se ga že od dalje zognivali, ga bojo zdaj spet poznali, se mu prilizovali in ga lizali; zdaj bojo spet djali Petroviču: „Očka, bratec“ kakor nekdanj, in ne bojo več železnih shramb pred njim zaklepali — in Petrovič, ki je vedno zrel tiček, ljubi svojega gospoda in je pripravljen zanj vse prestati, vsega pozabiti, prenašati zaničevanje in zasmehovanje in bo vedno nar zvestejši, nar ponižniši hlapec milostnega kneza. Dovoljenje, dovoljenje, milostljivi gospod, le samo dovoljenje in vaša visoka volja je dopolnjena!“

Tako reče Petrovič in z nedopovedljivim veseljem posluša knez priliznjeno jezljanje zaničljivega človeka, ki je tako hitro pripravljen, nesrečna otroka rajncega kneza Černikova nju dedšine poropati, ju okrasti, oslepariti in opleniti, da bi knez Ivanov nju premoženje zapravili zamogel, kakor je svoje pognal.

„Kakó pa, Petrovič, kadar paglavec Fedor v svoja leta pride in bo mene za rajtingo od hiševanja prijel?“ bara knez pomenljivo. „Če tudi počasi, bo vendar čas enkrat prišel in potlej — hodi z vragom gospodovanje!“ —

„Milostljivi gospod!“ odgovori Petrovič in se ozre plašno okrog sebe, kakor bi hotel paziti, ali ni morebiti kakega ogleduha blizo — „tisti čas ne bo nikoli prišel, če hočete!“

„Če jest hočem?“ vpraša knez ves začuden. „Jest ne morem časa uderžati, ali pa reči kakor Jozua solncu: ustavi se! in če bi tudi rekel, bi bilo zastoj!“

»Ne, ne, jest ne mislim takó« zaverne Petrovič ter stopi bližej k Ivarovu — »časa ne morem ustaviti, pa« — bližej kneza stopi in mu hudobno smejaše na uho šepa: — »pa Sibirija je dalječ, in če mladega Fedora, ki nam je edina zavera, tjekej pripravimo, se živa duša ne bo več za opravišтво knezovega posestva pečala.«

Knez, kakar sicer hudoben, stopi prestrašen nazaj. »Ali ne veš, reče nató,« da bi naju tako silovito djanje obá ob glavo pripraviti utesnilo?»

»Se vé, če je buča neumna in nič prerajtati ne zna« odgovori ostudni tajnik. »Tode Fedor je mlad, ognjen, nepremišljen, nagel, — čudno bi moglo biti tedaj, da bi se ne dñl pripraviti, kej tacega storiti, da ga bomo smeli z vso pravico in privoljenjem carinje v Sibirijo poslati!«

»A, tako misliš! mu misliš tedaj zadergo nastaviti?« povzame knez hrohotaje. »Zvita buča si zares ti Petrovič, to moram reči. Tvoj nasvét je dober, lode kako ga izpeljati?«

»Prav lahko in brez vse težave« odgovori tajnik ter dne pomisljevaše se roko na čelo. »Kako je bilo, ne vem že, ali niste enkrat vi polkovniku Pestuševu v Moskvi neke posebne dobrote skazali?«

»Je že tako« reče knez Ivanov. »Nanj se smem popolnoma zanesti. On je moja stvar. Pred je bil suženj, jest sim ga odkupil, ga oprostil in carinji priporočil. Zakaj? tega ne bom tebi pravil, — zadosti da ti povem, da mož je zvest in zvit. On tudi vé, da ga zamorem nazaj potlačiti, kakor sim ga povzdigniti znal, in zató mu smem zaupati. — Pa kaj misliš ž njim? Kaj nam zamore on pomagati, če veljá ga s poti spraviti, Fedora namreč?«

»Se smete tedaj, milostni knez, prav terdno, v resnici prav terdno nanj zanesti?« vpraša še enkrat tajnik.

»Kakor na samega sebe!« odgovori knez.

»No tedaj, pošljemo Fedora v Moskvo, ga vštulimo med polkovnikovo vojaško trumo in mi priporočimo, da naj glaváča tako dalječ npletuje, da bo kakšino malopridnost naredil, která mu bo pot v Sibirijo odperla. Je enkrat tam potlej, — hodi z vragom! — večen mir imamo pred njim!«

»Se vé da Sibirske širjave so nezmerne; kdor je enkrat tam, je že dobro shranjen. Pa Olga? nje pa ne moremo v Sibirijo poslati! — Petrovič!«

»Olga je otroče, komej trinajst let staro« odgovori tajnik, »pošlje se na kako oddaljeno grašino in vse bo nje pozabilo. Nje se ni nič bati, da bo le enkrat paglavec s poti spravljen.«

Naglo stopa Ivanov po svoji sobi gori pa dolj, ter premišljuje grozoviti naklep, kterega mu je ostudni Petrovič tako merzlo meñi nič, tebi nič nasvetoval. On čuti kako ostudno, da bi bilo kej tacega početi in vest se mu zbudi.

»Petrovič! reče na to,« »to bi bila silna hudobija!«

Tajnik z ramo pomaja. »Če imate, milostljivi gospod! tako tanjko vest, bi bilo, se vé da boljši, kej tacega ne začeti, reče merzlo. »Vzemite potem beraško palico v roke milostivi gospod, pojte od hiše do hiše in terkajte ponižno na vratih svojih prijatlov, s kterimi ste véasi tako dobre volje bili. Morebiti da se še ta ali uni spomni svojega nekdanjega pajdaša in mu potisne par beličev v roko, se reče, ako bo vratar milostljivemu gospodu dovolil v poslopje stopiti, kterega vrata

so mu včas na stežaj odperta stala. Se ve da se zna tudi primeriti, da bojo pse na ubozeza kneza Ivanova poščuvali in —^a

„Jezik za zobmi! črni spak!“ zagromi knez in potajuje notranji glas vesti, med tem ko mu Petrovič njegovo prihodnost načrtuje. „Tako dalje pa že ne sme z mano priti, če se vrug obesi! Kaj **jest beračiti?** Jest od sužnjev zasmehovan biti! — Nikoli, nikdar! Urno Petrovič! Napravi pismo do Pestuševa! Paglavec mora preč! No le urno Petrovič! kaj se še obotavljaš!“

„Sim le hotel vprašati, če morebiti milostljivi gospod ne velijo, da še poprej deset fisuē rubeljnov napravim?“ reče tajnik ves pohleven.

„Nar prej pismo, potlej denarje! vpije knez. Sem se usedi in piši! urno, urno! Kadar nazaj prideš mora vse napravljeno biti! Narprej pisino! potlej denar! Čuješ Petrovič! V eni uri sim zopet tukej!“

„In kam greste milostljivi gospod! če sme vaš nar ponižniši hlapec vprašati?“

„V Černikovo poslopje! Grem Fedora prigovarjat, da mora stran, da mora vojak biti. Če bomo prej te reči izpeljali, prej bom lahko pokojno zaspal. Zatorej le podvizaj se, Petrovič!“

Knez gre urno preč. Petrovič si dergne z vražjim veseljem hrohotaje roke.

„Ta bo dobra!“ goderujá sam seboj, „zdaj imamo medveda na terdni vervi! Čemo le viditi kaj bo mene pri ti reči doletelo? Černikov je nar menj tri milijone rubeljnov zapustil, od teh dobi Ivanov en milijon, in druga dva milijona — juhe! Petrovič! saj nimaš slame v glavi! In potlej preč s teboj, preč iz te merzle dežele, kjer si tako dolgo vbogi suženj, revni pisarček mögel biti! Preč! tje dol v solčne laške planjave! Ha v Napoli bo vbogi pisar Petrovič bogat, mogočen gospod. Hahaha in potem bo še le vbogi pisar življenje imel! potem se bo u svili in tenjčici oblečen z zlatom bahal, kakor kak milostljiv gospod in bo sam svojega tajnika imel, ki ga bo lahko zmirljal, oštevaj, tepel in klestil, kolikor bo hotel, ki ga pa ne bo smel tako očitno slepariti kakor zviti Petrovič svojega gospoda.“

Tako prerajtovaje hadi gerdo človeče po sobi gori pa doli; njegove mačje oči se ostudno žarijo in zdaj pa zdaj ga smeh posili. In med tem, ko se tako raduje, rajta in prerajtuje, klečite domá pri mertvem trupla svojega očeta vbogi siroti, s kterih premoženjem se obogateli želi, in jokate bitko in prosite večno Ljubezen, da bi se jih usmilila, jima tolažbo, pomoč in varstvo dodelila, ker jima je tistega odtegnila, ki jima je dosihmal tolažnik, pomočnik in varh bil.

In Gospod vidi solze otrok in peklensko veselje hudobnežev. On sliši molitev sirot, in ostudno hrohoťanje brezdušnih nečlovekov. Ali bo li tedaj Oče nebeški—On neskončna ljubezen in dobrota, dopustil, da bo nedolžnost poterta, in da bo hudobija premagala? Gospodove poti so prečudne in nezapopadljive; poglejmo tedaj kakšine skušnje je On zapuščenima sirotama naložil in kakšino pot čudni osodi nedolžnih in hudobnih je On načertil z modro, ljubeznjivo, pravično rokó.

(Dalje sledi.)

O d g o v o r i

na vprašanja društva za Jugoslav. povestalec.

(Dalje.)

V. Na to vprašanje ni kaj posebnega odgovoriti.

VI. Od ostankov starih vodovodov (aquæductus) nisim še pri nas nič slišal. Iz novejših časov vem li nekeje od Goriškega. Cesarica Maria Terezia blagega spomina, ki je naše zalo mestice silno ljubila in njegovala, ter mu več spominov cesarske naklonosti zapustila, ker mu je za Velko Cerkev velike sreberne svečnike, sreberne lampe itd. podarila, ko je po razdeljenju Oglejskega patriarhata v dve nadškofiji, leta 1751 v sporazumljenju s papežem Benediktom XIV. Goriško nadškofijo napravila; letá cesarica, pravim, nam je tudi vodovod dala, ki naj bolj zdravo in naj bolji vodo iz Kromberga, skorej eno uro daleč, u mesto vodi. Letá vodovod je imel naj pred perstene cevi, ki so se nekeje časa poslej zamenile s svinčnenimi, in še le tega leta 1852 je naše skerbno mestno poglavarstvo na mesto svinčenih železne cevi nastavilo, ki so pa tudi mnogo veči od dosadanjih, tako da vode dovolj za pet štirn dajajo.

VII. Nikjer se pri kopanju ali oranju toliko starin ne najde, kakor v Ogleju, kjer se vsako leto kaj dobi. — Nad Ročino pri Doblarju je pred letom en kmet izkopal štiri lonce, v katerih je bil pepel; tudi je kosti in oglje najdel, kakor sim že odzgorej štev. III. omenil. Ravno tako sim že zgorej štev. IV. omenil bronastih loncov, v katerih je pepel bil, ki so bili na Tminskem na polju pred petimi leti najdeni.

VIII. Pogostoma so se v Ogleji in v okolicah, kakor tudi okoli Čivdada izkopali medeni, sreberni in zlati penezi, orodje, orožje, posode, maliki, kamni z napisi itd. kar je vse večji del prenešeno v kak museum, nekeje pa je pri posameznih privatih. — Tako so se izkopali stari penezi tudi v razvalinah starega gradu nad Karminom, kakor tudi bakrene in druge posode in vsakoverstno orodje.

Dve uri od Gorice proti vzhodu blizo reke Ipave je fara, ki se Vogerska kliče, po nemško Hungarsbach, in voda memo tekoča je Vogerska, ki ji tudi po nemško Hunnenbach pravijo. Od kod to ime, bomo zdolej štev. XI. vidili; tukej omenim li, da so se tukej celi hunski oklepi izkopali. — Še tetos to leto so v Ogleji nekeje pri kopanju dobili. Grof Kassis (Conte Cassis) je za svojo hišo kamne ril, ki jo je v Ogleji zidal; kmetje, ki so mu kamne rili, so en perstén lонец poln rimskih penezov pod zemljo našli, ktere so pa skrivaj nekeje v Vidmu nekeje v Palmi poprodali, ker so bili večidel sreberni, nekeje tudi zlatih. — Omenjenja vredno je tudi to, da se je kje pred desetimi leti na Šembiški gori (St. Veitsberg) na griču, ki mu Grad pravijo, izkopala ena Izis iz broná, eno ped visoka, in ki jo sadaj poseduje g. Dr. Jakob Della Bona v Gorici. — Na Lívki (Luico, nad Kobaridom, Carfreit, na benečanski meji) se je izkopal pred tremi leti majhen srebern denar benečanski iz sedemnajstega veka. — Eno uro od Gorice na zapadni strani je blizo Soče Ločnik, in nad to vasjo se vzdiguje hrib Kalvari z razvalinami cerkve svete Trojice, poln vinogradov na vse strani. Pred nekeje leti (menim da leta 1847) je ondi en kmet v svojem vinogradu izkopal neke vojaške možlarje, bombe, krogle in druge vojskine priprave:

onde namreč so nekdanj Benečani en tabor imeli, od kodar so Gorico bombardirali. — Kje eno uro in pol od Gorice na cesarski cesti, ki na Italijsko pelje, je majhen kraj, Majnizza imenovan, kjer se pri Soči ostanki vidijo starega rimskega mosta! Tu so se tudi izkopali že stari denarji in orožje. Ni kar zdavno, ko je tam kmet dobil velik zlat denar, ki ga je nekomu za 45 fl. prodal.

Ž a b l j a k.

Oči polovice Evrope so obrnjene na malo slavjansko državico Černogoro. Zatorej mislimo vsim našim prijateljem lepo postreči, če jim tu poleg jugoslav. lista „Nevena“ kratek popis črnogorskega bojišča, Žabljak po imenu, podamo, zavoljo česar se je bil sedajni boj med Černogoro in Turško vnel.

Černogora je krog in krog s prestrašnimi pečinami in gorami, kakor naravskimi obkopi, opasana. Samo na jugu, kjer je Černigori Skadarsko jezero meja, se razklepajo te berda in med njimi se razgrinjajo zelene rodovitne doline. Mnogo rek jih preteka in nataplja, da se pravi vert črnogorski imenovati morejo. Ta bogata stran Černogore se je od nekdanj imenovala Zeta (od ptujih pisateljev Zenta), od male reke Zete, ktera ondod teče in se v Moračo staka. Vendar poprej je obsegla Zeta tudi velik del Hercegovine in Albanije tje do morja in današnje Boko Kotorsko. Imela je svoje posebne vladarje, ki so nekaj časa serbskemu caru podložni bili. Vendar po bitki na Kosovem polju so se serbskega gospodarstva rešili in so samostojno vladali, kakor to njih povelja pričajo, kjer se „samoderžavni gospodari Zete“ imenujejo. Tak gospodar Zete je bil tudi Stjepan Černogorac, ki je v početku 15. stoletja gospodaril. On je bil, kakor Lukari piše, s svojim bratom Balšom, ki je pred njim vladal, sin Hervoje. V ta čas se je turska moč in slava, razdjavši serbsko državo, čedalje bolj širila, in je tudi Zetske gospodarje tim bolj vtesnovala. Zato je Stjepan odločil, se s kako terdnjavo turskim napadom vbrantiti.

Pri vtoku črnogorske reke Morače v Skadarsko jezero se vzdiguje visoko pod oblake srepa in sterma stena; plaha Morača se tu razteka in v dveh rokavih v omenjeno jezero izleva. Takó je taj ta stena z ene strane s tim jezerom obvarvana in z drugih stran jo reka Morača obtoka. Na tej previsoki steni, stoječej kakor pred vratami Černogore, je postavil Stjepan Černogorac tverdi grad Žabljak. Od tedaj je bil Žabljak sedež (stolica) Zetskih gospodarjev. Sin Stepanov Ivan Černojevič je bil na glasu zavolj svojega junaštva in svoje nesreče: on je črnogorski Marko Kraljevič. Narod ga je imenoval Ivan-beg; še dandanašnji marsikaj o njem pripoveduje in veruje, da bode kedaj od smerti vstal in Černogoro poslalil.

Ivan je bil desna roka Beneške republike, jo od turskih napadov braneč. Zato je bil Beneškemu doždu poseben prijatelj ter je svojega sina Jurja (narodne pesme ga imenujejo Maksima) s hčerjo Beneškega dožda oženil. To nesrečno ženitbo opeva (se vé s pesmarskimi dodatki) visoka narodna pesem „Ženitba Maksima Černojeviča“ kakó so se namreč s atovi,

se iz Benetek pod Žabljak povernivši, med seboj gerdo razperli in strašno razbili:

Stade piska ') po polju junakah,
Stade vriska bijesnih hatovah,
Stade prasak srebernih pištoljah
Stade zveka ostrijev mačevah
Stade lelek) ranjenih junakah;
Jedni viču: „Jao moja majko!“

Drugi viču: Neboj mi se, brajko!
„Tu danaske ne pomaže majka
„Nego sablja i desnica ruka.“
Tu se njeke majke ojadiše, *)
A sestrice u černo zaviše,
A ljubovce ostaš' udovice.

Kar se tu samo pesniško pripoveduje, to se je kmalo v resnici dogodilo. Leta 1478. razbijejo Benečani z Ivanovo pomočjo Turke in so jih pripeli, ž njimi mir skleniti. Pa turski sultan vedoč, da je samo z Ivanovo pomočjo premagan, se zaroti proti njemu, zbere mogočno vojsko in vdari l. 1480 nenadoma na nepripravljenega Ivana v Žabljaku. Po več naskokih se ga polasti in Ivan se vmakne nazaj v Černogoro. Njemu vendar ni bilo mogoče preterpeti, da mu je očetvina v turskih rokah. Zatorej zbere prihodnje leto svoje junake pod bandero, vdari na Žabljak in si ga po večdnevem hudem boju osvoji. (Konec sledi.)

H a j d u k i.

(Konec.)

Mnogi postanejo hajduki, da bi si svoje življenje ohranili, drugi spet iz vroče želje po svobodnem prostem življenju.

Nikdar ne napada pravi hajduk nedolžnih popotnikov in družib ljudi, ki mu niso kej žalega naklonili. Vendar na bogate kupce prežati, se mu ne zdi nobena krivica. Stari hajduki so posebno na to pazili, kam da se cesarski denarji pošiljajo. Sedaj se to ne godi več, ker bi moralo scer ljudstvo drugikrat plačati ali se na lov zoper hajduke pripraviti.

Hajduki se malo kedaj posté in molijo, vendar se klanjajo Bogu kakor ostalo ljudstvo. Večidel jih hodi vkupej kakih 10 — 12 in imajo svojega Arembasa za vodnika. Povsod imajo svoje skroviša, kjer se shajajo in svoj plen hranijo. Čez zimó se razidejo. Pa kakor hitro ogredič o spomladi kukovica zakuka in se gore zazelené, se berš vsakdo na svoje mesto podá. Gorjé mu! kdor bi ne bil hajduku mož beseda, trikrat gorjé mu! ko bi hajduka proti svojej besedi vmoril. Ta jim ne vjide; celo hajduštvo ga zasleduje in išče, se nad njim znositi.

Ravno kakor pri Turskih Slovanih, so se tudi pri Turkih hajduške trume zlo zlo pomnožile. Imenovali so se Kesedžija, jezdili so na konjih in se nikdar po skroviših ne poskrivali. Po dokončanju poslednje vojske med zapadno Evropo in Turskim se je Kesedžija na lisučero razmnožila, posebno v Macedonii. Ker jih je obnam naj več iz mesta Kerčeva bilo, so se tudi Kerčetiija imenovali. Včasí se jih je nekoliko 100 na rop spravilo. Niso ropali samo po vaséh, temuč tudi celim mestom so žugali. Ako jim kako mesto mi hotlo berš tirjanih peñezov plačati, so ga berš zasmodili in požgali.

*) Postane šunder; *) stok; *) vžalostiti se.

Med seboj govore večidel tursko ali albanesko. V svoje društvo so prejemale vsakega, naj je bil kakoršnekoli vere ali naroda. Imeli so dobre in bogato opravljene konje, nosili so večidel plave široke hlače, kratke z zlatom prešivane kazajke z rokavi. Glavo so si pokrivali s pisanim zavojem. Orožje so imeli s srebrom in zlatom navdelano: pištole, dolge nože, sablje in prekrasne puške. Vselej so imeli seboj mnogo mladih suženj, Džjuvedije imenovanih. Bile so oblečene kot možki in so v čas boja konje za uздо deržati morale. V pokoju in miru so igrale na tamburico.

Kakor slavjanski hajduki so se poznej tudi Kerčellije v službo jemali; kdor jim je naj več plačal, za tega so se bojevali. Naj imeniitniši njih vodniki so se imenovali kakor sedajni turški majorji, bimbaša. Naj bolj so svoj čas sloveli: Hadži-Manob, Deli-Kadrija, Kara-Fejsia in Gušanc-Alija. — Poslednja rusko-turska vojska jih je močno iztrebila.

Z m e s.

Želja Jezikoznanska o novem letu

(D a l j e.)

Slovenski pis. (Truber 1582): Inu J. je glasnu vpil ino djal: Oča, jest poročim moj (svoj) Duh y tvoje roke! (Luk. XX. 46).

Ogr. slovenski (Küzmič 1848): I kričeči J. z velikim glasom: Oča, vu roke tvoje poročam dūšo mojo (svojo).

Hirski (Yuk Stef. 1847): I povikšavši J. iza glasa reče: Oče u ruke tvoje predajem duh svoj.

Ruski (N. za Lips. 1850): I vozglasiv J. gronkim glasom skazal: Otče! v ruki tvoji predaju duh moj (svoj).

Česki (N. zak. Kysek 1848): A zvolav J. hlasem velikym řek!: Otče! v ruce tvé poročim ducha svého.

Poljski (N. test. Lips. 1850): A zawolawszy J. głosem wielkim, rzekł: Ojeze! u rece tvoje polecam ducha mojego (swojego).

Staroslovenski (1520): I vzglaš J. glasom veliém reče: Oče! v rucě tvoji predaju duh svoj —

Slovenski: Pole, jest pošljem vas, kakor ouce v sredo mej volke. Mat. X. 16.

Ogr. slov.: Ovo, jaz vas pošilam, liki ovce na sredò med vuke.

Hirski: Et, ja vas šaljem kao ovce medju vukove.

Ruski: Se, ja posylaju vas, kak ovce v sredinu volkov.

Česki: Aj, ja posylám vas, jako ovce mezylky.

Poljski: Oto, ja was posylám jako ovce miedzy wilky.

Staroslov.: Se jaz posilaju vas, jako ovce posréd vlk. —

Slovenski: Takú ti odgovoriš višimn farju? Jan. XVIII. 22.

Ogr. slov.: Tak odgovarjaš višesnjemi pöpi?

Hirski: Zar tako odgovaraš poglavaru svešteničkome?

Ruski: Tak = to ty otvěčajet pervosvěščeniku?

Česki: Takliž odpovídáš biskupovi?

Poljski: I także (to) odpowiadasz najwyższemu kaplanowi?

Staroslov.: Tako li otvěščavaješi arhierejevi?

Iz treh primerlejev pisanja nekdanjih pisateljev slovenskih si se, dragi bravec! lahko uveril, da nasprotujejo v rabi glagolov doversivnih v določnem načinu sed. časa nam krajskim, štajerskim, koroškimi in drugim Slovincem, posebno pisateljem, Slovenci ogerski in vsi drugi Jugoslovani, kakor tudi Rusi, Čehi in Poljaki, ki se v tem kakor si vidil, z virom slovenščine (staroslovenščine namreč) popolnoma vjemajo.

Vem da prigovarjaš temu in unemu, da se ti to in uno še čudno zdi; ali nečem ti še odgovarjati. Le to pravim zdaj: Tudi meni, tudi drugim se je to čudno zdelo. — Navada železna srajca. Več pozneje. Pregleduj in premišluj sam popred še sledeče stavke iz raznih časnikov sedanjih pisateljev nabirane in sodi dalje. Prosim pa, ne razsodi mojemu mnenju nasproti, dokler tega spisa vsega ne prebereš.

(Dalje sledi.)

Različne drobtince.

* Iz Zagreba se nam piše, da eden naj prvih in naj izverstniših ilirskih pisateljev „Povestnico velike Ilirije“ piše. To delo bo neki tako izverstvo, da clo Schlosserjevo-Gechichte des Mittelalters prekosi, česar nas tudi „Agramer-Zeitung“ zagotovi.

* Naše društvo sv. Mohora šteje doslej že 713 udov.

Čuden prigodek.

Sloveči laški pesnik Dante se gre enega dne mem kovačnice sprehajal. Tu sliši kovača njegove pesmi prepevati, toda tako nerodno in popačeno, da se Dante razžaljenega čuti. Ves razkačen stopi v kovačnico in kovaču vse orodje po tleh zmeče. Kovač pa, to viditi, se razserdi ter mu ves divji reče: „Kaj vraga! ali si mar neumen?“ „In kaj pa ti delaš, ga vpraša Dante.“ „Kujem, odgovori kovač, ti pa moje orodje tako pokončuješ in meni, tebi nič razmetavaš?“ „Ako čes, pravi Dante, da bi li jaz tvoje pri miru pustil, pusti tudi ti moje.“ „Kaj sim ti pa škode naredil, reče kovač, ter Dante-a od nog do glave meri.“ „Moje pesmi mi poješ in jih v svojih nesramnih ustih vse popačiš, odgovori Dante, in mu zapové, da ne razume razun pesništva nobene umetnije več. Kovač to zvedivši, se posmeja, radovoljno vse orodje pobere in pusti pesnika pri miru. —

Slov. pregovori.

(Zap. V. K. v T.)

Tuja šega domače zbeга. — Starih šeg ne vsih zatreli, novih ne vsih gori vzeti. — Vsako oko ima svojega malarja. — Delo je revniga last, bogatimu v čast. — Sleherni ima perste k sebi obrnjene. — Vsaki človek ima dva roša, eniga v sercu, eniga pri Bogu. — Veliko kokodajc malo jajc. — Komur ni za molitev mar, naj gre na morje in bo brodar. — Kdor se pusti vpreči, more vleči. — Kakor so stari peli, bodo mladi žvergoleti. — Prirojenih lastnost nobeden ne vkrade. — Kdor se enkrat na beraško palico vpre, se več po delu ne ozre. — Priprost doživi starost. — Lepota oslepi. — Kdor starišy v življenju ne spoštuje, jih na grobu objokuje.

Vganjka zastavic v 1. listu: 1. Želod in prešič; 2. sedlo; 3. mravlja.

Slovenska beseda.

St. 4.

Fedor in Olga

(dalje)

III.

Knez Ivanov se je nosil, kakor gospodar in samo, ulastnik v poslupji knesa Cornikova, kateri ga je bil v svoji zadnji naredbi varha svojih oblik postavil. Fedor in Olga sta uobla neurednega namesta Anika svojega rajnega britko obzalovanega očeta le malokoj, in se takrat le s strahom in nejevoljo. Olga reuna, njena deklica se je tresla pred njim, in Fedor je skrivaj z zobmi skripal, kadar je videl terdoga moža, katerega merzla osabnost in divje raznorazne je njega mlado, ponosno srce ne, popustljivo razstavilo. Knez Ivanov je to dobro zapazil, vse to je bral v duši mladence, kateri ni nikoli vajen bil svojih notranjih občutkov z akriovati. Zato je tudi znal kviči hudobnej njegove lahke z druzglove občutke z vso zinjacnostjo v svoj gerdi namen obracati. On je natas hotel, da luiga sredi sovrakil, "zakaj", se je mislil "atko me sovraki se mu bo si prav zdelo, če ga od sebe spravim". Knez je bil kviči ho gerca, posebno kadar je slo za njegovo korist. Vedil je, kako Fedor svoje sestro ljubi, kar mu je rajni oče sposobno skerbijo priporočil, videl je Olga zamore se le po tem od Olge

ločiti, kadar bo socrastus mladenci do njega
se dasti veči, kakor serena ljubexen do sestre.
Zatorej je preklyzjal mladenci, ga xmezjal
ga vdarjal, ako se je njegovim kriučim po-
veljim ustanjal. Le uci. Knez je uvidel tuci
kakro Olya sujega brata ljubi, zatorej je mladen-
ca kaxnovat, da bi tudi stem xaljena sestra
terpela. Tako si je mislil bo blagocintje Tedora
nar bolj xaljeno in ga kamore nar loxije ad
nje ločiti.

Bera perui dan, ko je Ivanov u Cernikova
pastaj je prisel pohlica Tedora k sebi. Vravno
testi sobi, kjer je komaj pred enim tednom
oce nesrecnega Tedora u Gospodu xaspal.
pričakuje ljuboziga knexovica, kteri ves
objokan notor stapi.

"Sem pojdi blizij, tukaj sem." mu terda knex
xapovij, valaje se po oveh kem stolu. "Ne slisij
otroci."

Tedor se ves xalasti in bridkosti prevzet,
ga sterno pogleda. Tako ni se nikoli nihce
x njim govoril, se njegov lastni oce ne in
njegovu mlado, pronas no serce mu u persih
xaxkaceno bije, tho slisij terda povelje suo-
jega varka - svojega ujca. Tolke si zoci
obrisi in ostane natas derzno pri vratih.

"Tukaj sum pravim." xapuje knex, slusij
kacar jest v takem otroci.

Test nisem uci otroci" odgovori Tedor
kteroga xalast je xduj xiva njevolja premagala

Tako se negovori s sinom knexa Černikova.

"Misliš li strupena kača?" xaxeri knex Juanov
zanigjivo. "Ali si pokobil, da si pro kačonji volji
rajncega očeta čisto meni v oblast izročen?" Mis-
liš, da bom jest turj varh in ujec razogjenemu
ter magla xaxeri skux persti gledal? Tukaj sem,
in prucej: in ako ne, te dam bicati!"

Kajomeno bicati? mene! xaxurije sedor ves
serdit, mene odnega hisnega sina. "Isi si, ki
ste, le pro dobroti rajncega očeta. Li meni bicati!"

Ta toke, in, rauno tebe kam dal prebicači, in
ti tako tujo sermo iz glave izbeti. "odgovori mo-
žlo knex, in potigne za xaxoncok. Hlapcōni in
suxnji perspijo v sobo. Primito mladega sugjo,
glavca" jim xaxroue Juanov, in mu jih na-
stote tukaj xurij duanaxst na koxo. Potemga
pa spet tukaj pred mo perspeljate!"

Tedor upije glasno ves serdit, se brani sux-
nyem, ter se obupljivo izvija iz rjuh xaxmi,
kenih persti, in klice sluxabritke sugjega rajn-
cega očeta. Ali nihce tik ga ni slisal, xaxaj
vse xurij stariga Vaxida, je bil xuit knex se
od postajaja Spruuit in jih nadaljnje Černiko-
ve pristave postal. Prevni mladenc se mora
po kratki brambi divji sili udati in nevomi-
ljeni hlapcōni mu roke xuxejo. Tedor je bla-
tko smert in deba glasno.

Prekletstvo majega očeta se bo xadelo in pre-
sto ces te." reci knexu. Po tem pa molci potopizjivo

ni ne zdihne ne besedice, ko so ga terdi sužnji
sibali. Na pol omedlenega pripeljejo nazaj
pred kneza, ki ga odvezati in samoga pustiti
zapove.

"Si videl zdaj, koliko moč in oblast. Da jst
znam?" reče raničjuo Fedoru. "Nikoli se
ne predereš, se majim poveljam ustao
gati. Poslušaj torej. Jest hočem da greš
v Moskvo, kjer te hom svojemu nar bolj,
somu prijattu v izrejo izročil. Dobro ti
hočem in ti naklonim nar bolj častno živ.
ljenje, življenje agjaka. V tvojih rokah je
tvoja prihodnja sreča, ali sramotno koncaš, ali
pa nar nikse slavne stopnje dosežeš. Bodi
pripravljen torej, v malo dneh odides v Moskvo.

Fedor bi bil z veseljem to povelje kneza
sprejel, ker ni vidil krave, ktera je pod cast,
karni njegovih besedi pretala; — ali misel
na svojo sestrio Olgo, misel da jo mora zapu-
stiti, da bo sama brez vse pomoči v oblasti
brezousnega rijca ostala, ta misel mu ne
da, kakor da terdno stelo ne, nikdar in ni,
koli v to knexovo povelje ne dovoliti.

"Ne grem. Odgovore serčno, nikdar se
od Olge lovit ne bom."

Tako? "Kareži knex, tedaj negreš?" Si
že pozabil koxje molitue, ki sem te jo
bil prej učiti bil u karal? Premis li dobro,
mladenič, kaj da delas. "e"

Negrem in če me tudi do smrti zibati dosti,
odgovori Todor hled ko smert pa z nepresta,
sino serc nastje, tako da se clo nevsmilenega
krixa presune. Da ne sme prideti iti, to
je dobro previdil. Takaj ka ko lahk bi se bil
kruen od njegove sercserc nasti rassiril in po
tem bi bilo slo vse njegovo upanje po vodi.
Krixa Černikav je imel dosti prijatlov med mo
gocniki desete, in ti bi ne bili smeli kuciti,
kako da se z njegovimi otroci ravna. Krixa je
to dobro presuhlal in njegov sklep je kma
lo storjen.

"Je ke prav," uce s sovrazno merkoto Je
daru, "silit se ne born dalje, ali tujo ne prakov,
sino in svojeglavnost moram kaz novati. Dam
ti cas premiseltka, v osmih dneh se bo spet
pomenila."

Jest se ne ne premislujem odgovori Je
dar, maj sklep je storjen in jest se ne umaknem."

Krixa mu besedice uce ne odgovori temuc
pohlic klapcone, in jim kapovij mladencia
v samatno odloeno sobo zapreti. Tukaj si je
mislil krixa, bo ke s suhim kruhu in vodi se
zmodril; in Todor se prusti krixa vsega brayen
ja prec peljati in zapreti, ker je ke namrec
poskusil da nasprota uanje ne ne podmaga.

Todor je bil dakler so njegao oce kiodli, svet
dobrot, lahkote in prijatnosti navajen; lobko
bitkejsi mu je bila sedaj puscava njegao se
jice. V mali sobici, ki mu je za jico odlocena,

ne vidi nič drugega, kakor gole šteri židove
in kup slame venim kotu, ki mu je namesta
mekke postelje za ležišče odločena. Ono samo
pa soto razbito oknice v sobo herli, skore
ktero povsod lahko veter & dožjem noter vih-
ra. Vendar Fedor se ne premakne s svojim
sklepom in a koravno včasi v svoji nesreči
briske solke preliua, vendar & miry se reči: „Ni-
koli, nikdar se do Olge prasto soljno locil ne
bom“.

Na slamo segrudi in ihti mislijoč na protok,
lost, na svojega rajnega očeta, na kveste sluzab-
nike, ki so ga na rokah nosili, na svojo mu-
lo sestrico, ktera mu je marsiktero uro po-
sladila. In spet začne & robmi skrepati
spomnijoc se knexove osobnosti, neosmitje-
nosti in tordosti. Serce se mu jere taji, in
in stokrat ponoci svoj sklep, nikoli tega
knexovega povolja ne spolniti, nikoli se od
Olge ^{ne} lociti, ktero tako ljubi, bolj ljubi ko sa-
mega sebe.

Tako prejde endan, in se eden, Fedor je
vedno sam. Opoldan pride krotov blapsce,
postaci molice vorc vode na tla in kraven
kroz suhega kruha ter gre spet molice poci
in ne odgovori nikoli bescedice na vselej
ponocljeno Fedorovo uprasenje, kaj da
pocne mila sestra Olga? Fedor prihaja
vedno o toz nisci. Njegovo arce oci imajo ko-
mej veci solz, nesreco objektivati, njegova lica
obledijo in njegova prej lica in krojka
postada dan na dan slabi in pesa. Tako

muni celi Fedor. Sedmidan pride knez Ivanoo
vpraša kaničjivo uborega mladence, kako
da je knj, če se se ni spametoval in se smehlja
hudobno med tem ko mu Fedor & kaničjivim
pregledom zaverne, da nose nihali nikdar
svojega sklepa premeniti.

Glej, kako si tordovraten inam uender
usmilenci do tebe, reci knez & pohlinje inam
sociuljem. „Smilis se mi in da se prepri-
čias, da ti ix serca dobro hočem, ti bom postal
tolar nice v tugo samot. Tugoja sestra me
je prosila, da bi smela & tabaj v druksini
biti, hočem njeno prosnjo spolniti.“

Fedor sam svojim uščam ne uerjame.

Olga! zaklic glasno "Olgo bote pustiti k me,
ni priti?"

Da, storil bom to, da se prepričias, da no-
čem laozje nesreči, tinnoci edino tuzje dobro
reci knez.

Fedor prama mljen od te uisele navice, ki
bil v skor v sugji radosti knesa abjel.
Vsa njegova jixa, vse njegovo sovrastvo ga
je presto v sladkimi upanji, svojo sestro
komalo zapret videti, & njo govoriti in njo
jokati. To je bila sreča ki bi si jo bil ko-
nej sanjal, in kdaj se mu takogoreca kolpa
na enkrat spolni. Taksi uesega ga polje-
jo, smehlja se, njega lič zapet rudiyo,
nje serce upa spet, in sal ter poljenja in
lexave preteklih dni so v enem samim trenutku

Lahko rehoc čisto pozabljene.

Prej ni mladeni? o ki bi bil mogel oxi,
tem hudobnem srcu svojega sovražnika
keruoxelj ne na klope brati, tuja ueselje
bi ne bilo tako uliko, ne tolika tuja srca!
(Dalje sledi) stran 30.

Lgodnja cvetka

Lgodaj, xgodaj prikazala
Se je cvetka mi prexala
Krasu celta krasnoje. —
Nje lepota čud no gane
V serce me moči naxane
In oko solzite ce.

Oj kak kraljka cvetka moja
Pai bliv čava xgdaje tuja
Sam psi sebi mislim si;
Vreme xgdaje spremenjivo
Kado onici cvetji živo,
Le mogoe poroedni.

Tud ueselje raano tako
Kraljka nam je ustalo,
Kromaj pride xgine se.
Spremenjivo saetno vreme
Sreie cvetji proc adxine,
Ho kraliti nam xacine.

Slav. pregovori.

(A. Praprotnik)

Bosja beseda, mars kateri mu preseda. — Hudo
bije brani, da se ne ohrani. — Se udarjen ko xto,
poklon pri Moštvi. — Vsaki s svoj saki. — Kme.
ta poknas na vilo k dohtarja na hilah. —
Dasti sira, natko, je glada o morlo boravie prano,
beden. — Muje tolika xadam ko orlo xapole,
lova barko. — Entkrat ponevedama, po tem ka
poredama. — Klata xoriga ne da suobode. — Kaker,
sno je xaderxanje tako se xjanje. — Dans vsega
xadost, jutri ni kam klepnati ne abosti.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 5. V četrtek 3. februarja 1853.

IV. leto.

T i m o j o č e.

Slava tebi, vsevladavec!
Svet je velik, je širok,
Ti njegov si oskerbvavec,
In tud jaz sim tvoj otrok.

Kim si v varstvo me izročil,
Ni bilo jim zame mar,
Sim jih pustil, sim se ločil,
Ne vedoč v korist al kvar.

Zemlja pred menò velika,
Jaz tak majhen sam na njéj,
V širnem svetu mickna pika
Nisim vedil kam naprej.

Tamno sim od tebe slišal,
Kdó si? kaj si? nevedoč,
Prošnjo k tebi sim povišal,
In ti dal si koj pomoč.

Te ne vidim, te ne slišim,
Te ne čutim, ti si duh,
Al da stran od tebe nisim,
Zuani vid mi, čut i sluh.

Svet je velik, zemlja širna,
Nisim sam, ti si z menój;
V sercu pokoj, duša mirna,
S tabo celi svet je moj.

F e d o r i n O l g a.

(Dalje.)

Knez zapusti svojega jetnika, in malo časa potem se vrata zopet odpró in Olga stopi v ječo, ter objame z nepopisljivo radostjo svojega milega brata.

„Ljuba, mila Olga! kako se ti je med tem godilo, kar se nisva vidila?“ vpraša Fedor, potem ko ju je prvo nadušenje veselja prešlo. „Povej mi vse, vse, zakaj ti ne veš, koliko stokrat in stokrat sim si to vprašanje dal, in kako priserčno želel, odgovor nanj dobiti! O Bog, te vender zopet enkrat vidim, slišim tvoj mili glas in se zamorem nad tvojim pogledom zveseljevati!“

„O Fedor, gotovo nisi ti tako goreče hrepenel po meni, kakor tvoja vboga Olga po tebi. Tako sim bila samotna, zapuščena, nihče ni name porajtal, kakor stari zvesti Vazil, in še ta mi ni zamogel povedati, kaj da se je s teboj zgodilo. Tako sim bila priserčno žalostna in sim cele dni prejokala, dokler je vender enkrat knez prišel, ktereга sim klečé prosila, da naj me k tebi pusti. Branil se je in ni hotel privoliti, poslednjič mi je vender pripustil, s to pogodbo, da moram s teboj enako osodo deliti, dokler se boš spametval in pokoren postal in ne več svojeglavno nasprotval zoper svojo lastno srečo. O ljubi Fedor! saj si-bil poprej vedno dober, pohleven in slušljiv, zakaj nisi zdaj več?“

»Ali pa veš, draga Olga, kaj knez od mene tirja?« vpraša Fedor. Olga odkima.

»Tedaj ti bom povedal, in presoditi moraš, da sim prav ravnal, če sim v ti reči svojeglaven bil,« reče Fedor, »Glej knez hoče, da bi jest tebe zapustil, se od tebe ločil za veliko — veliko let, hoče da naj grem v Moskvo, dalječ, dalječ od tod, in da naj bodem tamkej vojak. Tedaj, Olga! ali še rečeš, da sim nespameten in termast? Ali nimam pravice, nimam dolžnosti se mu ustavljati? Ali več ne pomniš, da so mi rajni očka malo pred svojo smertjo priporočili, da te ne smem nikoli zapustiti? Ali hočem rajnega očeta povelje, ki je njih poslednje bilo, tje v en dan zanemariti, le zato, ker knezu tako dopade?« —

»Ne, ne, nikakor ne! mili Fedor!« zdihne Olga in solze jo zalijejo ter se terdnejši brata oklene. Nikdar ne smeš od mene, nikdar me zapustiti, če nočeš, da umerjem! O, gerdi knez! kako more do naju sirot tako neusmiljen biti!« —

»Pusti ga!« reče Fedor smehljaje. »Saj sva vender skupej in se zamoreva v svojih britkostih tolažiti in pokrepčati. Glej, če le tebe imam, mi je potem eno, naj počne knez z menoj kakor hoče, če me tudi še šibati da, se bom le smejal in tebe toliko bolj ljubil, kakor poprej.«

»Šibati! tebe šibati?« se Olga zavzame, »jeli te je mar tepsti dal?«

»Res, ljuba Olga!« odgovori Fedor. »Pa nikar se ne žali za tega voljo, saj je že minulo in pozabljeno, in z veseljem rad še preterpim veliko hujšega, da te le pri sebi imam, tvoje sladke mile očesca gledam in tvoje prijazne glase čujem. O Olga! kako presrečen sim spet, da te zopet imam!«

Olga objema svojega brata, morebiti se še nikoli uista tako priserčno ljubila, kakor ravno zdaj o času britkosti in nadloge. Pa ravno ta živa ljubezen jima daje tolažbo in veselje, in nju edina želja je še, da bi jima še dolgo tako bilo, kakor zdaj. Tako skupej združenima se je zdela vsaka težava, vsaka britkost kakor nič; rajši sta hotla skupej pomanjkanja terpeti, kakor ločena v bogastvu in obilnosti živeti. Pomenkovata se pogosto od rajnega očeta; sanja se jima večkrat od prihodnosti, ki si jo vsaj veliko prijazniši domišljujeta, kakor sedanje britke ure; v svojih mislih zidata zlate gradove med veselim upanjem, ki kakor cvetlica v sercu nesrečnika prikljuje, in se norčujeta nad knezom, kateremu se še, kakor mislita, senjalo ni, kako srečna se v jeci počutila.

Bila sta namreč otroka, ljuba, prijazna otroka, ki v svojih nedolžnih sercih hudobije in brezdušnosti lakomnega in brezvestnega sovražnika še sanjati nista mogla.

Teden na teden preide. Mlada jetnika ne vidita nikoli nikogar, zunej mutastega sužnja, kateri jima vsak dan o svoji uri molčé pije hrano prinese in na tla postavi, katero vselej brez pritožbe, zadovoljna povzijeta. Navadila sta se že bila svojega žalostnega stanja, kakor žalostno je tudi bilo; ničesar nista pogrേശala, ničesar želela, kakor vedno skup ostati, srečo in nesrečo med seboj deliti. Ljubezen, čista, sveta, nebeška ljubezen, ki jima jo je Bog v mlada serca vcepil, jima je tolažba v samoti, v vsih potrebah in jima slajša grenko čašo terpljenja, katero sta že tako mlada piti morala.

Ali gorje! tudi ta tako zanimiva, tiha sreča se jima kmalo oberne! Nove britkosti, nove težave, britkejši in grenkejši, kakor vse dozdanje imajo nju revne zapuščene serca skorej v obup pripraviti.

Poletje preide, jesen s svojimi merzlimi nočmi, svojim deževjem in pogostimi viharji se približa. Skozi razbito okno vihra divji veter in pljuska z dežjem v zapuščeno ječo da je joj. Nježna Olga trepetá mraza in mokrote, in Fedor s strahom zapazi, kako da rudečica iz njenih lic zginva, njene čverste, svitile oči vgasujejo, in kako si vse prizadeva, svoje terpljenje z britkožalnim, pojemljivim smehljanjem prikriti. S povzdignjenima rokama, in s curkama tekočimi solzami prosi sužnja, ki jima je vsakdanjo pičlo hrano donášal, da bi vsaj sestri gorko posteljo pripraviti, ali pa okno popraviti rekel, pa hlapče pri vsem tem gluho ostane in noben pogled v njegovem temnem obličji ne pokaže, da bi kej usmiljenja v svojem sercu občutil. Obupljivo povzdiguje Fedor roke proti nebu, moli, zdihuje, joka — vse zastonj. Človeče pride in gre, se še ne zmeni dalje za uboga jetnika, katerih nesreča bi bila mogla terdi kamen omečiti. Fedor vse stori, kar le more terpljenje svoje mile sestre polajšati. Ponočt kadar je na merzli slami zadremala, jo zagerne s svojo lastno obleko in še ne porajta zato, če tudi sam očesa ne zatisne in po vsih udih mraza trepeta. Po dnevu ji merzle ročice v svojih rokah z dihanjem ust ogreva. Vzame trepečo deklico v svoje naročje, jo na se pritisne in tako k sebi v svoje oblačilo zavije, ter položi njeno blede, velo obličje na svoje sercé, ki že tako slabo in britkosti polno bije. Jo nosi v svojem naročji, da bi omagane nožice mokrote varoval, ker cele luže so od deževja po merzlem kamnitnem tlaku stale, jo skuša pred vsako sapico noter pihajočega viharja obvarovati in je pripravljen samega sebe popolnoma darovati, da bi le nje, nje, oslabiljene, blage sestrice terpeti ne vidil; ali, gorje! vse njegovo prizadevanje ne odverne nesreče, ki počasu, vedno bližej in bližej žuga in njegovo sercé z neznanim strahom neizrečene britkosti napolni. Olga zboli. Njen oslavljen život ne more dalje pri revni hrani tolikega mraza in mokrote prenašati. Huda mrzlica se je loti, večkrat pride ob pogum, in nič več ne razjasni njen truden, mil pogled, njeno prijazno, hvaležno smehljanje njenega zvestega brata, ubozega, zdaj čisto nesrečnega Fedora. Njegova presiljena moč ga zapusti. Zgrudi se na mokro, revno ležišče zraven svoje trepetajoče sestrice; poklekne, joka, joka tako mило, kakor bi mu sercé počiti hotlo.

„O Bog, usmili se Ti mene!“ to so bile edine besedice, ki jih je s trepečimi ustnicami izdihniti zamogel.

Tako dalječ, to je bila volja kneza Ivanova, tako dalječ je móglo priti. Revno, mlado sercé Fedora, je hotel, da naj bo popolnoma poterto in pobito, in potem si je mislil, „ga imam, potem si ne bo upal več mojim ukazom ustavljati. On stopi v žalostno, zapuščeno, strašno ječo in premišljuje z merzlim pogledom uboge sirote, ktere je on sam tako neizrečeno nesrečne storil. Fedor zavpije na glas poln strahu in serdite nejevolje, ko zagleda brezdušnega trinoga, in gotovo bi ga bil v tem trenutku svojemu maščevanju žertvoval, ako bi tako oslavljen, tako nezmožen ne bil. Pa Bog ga obvarje pred kervoželjnim djanjem, ki se v njegovih medlo bliščočih očeh lesketaje bere, in njegova že vzdignjena desnica mu pade omagana nazaj.

„Fedor, poslušaj me!“ reče knez, potem ko je svoje peklenske oči nekaj časa s peklensko radostjo nad obupom revnih sirot pasel.

„Nič ne, besedice nočem slišati iz ostudnih ust morivca moje sestre, moje vboge nedolžne Olge,“ reče Fedor in si grize zobe skupej, da bi tako vroče in goreče solzé jeze in obupa, ki so ga polivati začele, na-

zaj posilil. »Glej tukej le! morivec! glej, tresi se in trepeči, ter vedi, da božji pravici ne odideš in prekletstvo mojega očeta te bo v prah potlerlo! — O oče! moj ljubi oče! zakaj si svoje sirote tako zgodaj zapustil!«

Knez, z ramami majaje, reče mierzlo: »Ti si otrok in ne veš, kaj govoriš. Ne jest, ti, ti sam si morivec svoje sestre. Tvoja tema jo je tu sem pripravila. Bi bila zdrava in srečna, ako bi bil ti mene slusal. Poslušaj me! Še je čas pomagati. Pojdi v Moskvo in od te ure naprej bom za Olgo skerbel, bolj kot za lastnega otroka. Zdaj si torej zberi, tebi je prepuščeno, ali naj umerje, ali živi v sreči, veselji in kneževski obilnosti.«

Fedor strepetà, strepetà nazaj pred tim divjakom, kterega vso, popolno prekletstva vredno malopridnost je zdaj v enem hipu spoznal. Zdaj še le prav vidi, da je vse tako narejeno njega popolnoma končati; zdaj še le čuti s strašno goto ostjo, da zamore Olgo, svojo čez vse drago sestro, še le potem rešiti, ako se samega sebe, svojo srečo, vso svojo prihodnost temu hudobnemu možuu žertvuje. Fedor je bil sicer še mlad, pa blago, junaško serce je v njegovih persih igralo. Pomisli pos'ednjih besedi rajncega očeta in njegov terden sklep je storjan. Počasu se približa knezu ter mu reče z donečim in trepečim glasom: »Tukej sim, vzemi me kervoželjnej! Umerjem, da bo le ona rešena!«

Žarek upanja se v divjih očeh kneza zasveti. Njegov namenu je dosežen, vender se še hlina, da bi Fedora toliko gotovejšè v pogubo pahnil.

»Ti se motiš, dragi Fedor! reče s prihlinjeno prijaznostjo.« Jest nočem tvoje pogube, timveč le tvojo in Olgino srečo. Zdaj, ko ti je tvoja svojoglavnost nekoliko prešla, upam, da jo boš tudi dosegel.«

Fedor odgovori le z zaničljivim pogledom; zakaj zdaj, ko je globično knezovega serca pregledal, se ne da več od njega slepiti. Nesreča, težavno, britko terpljenje mu je namreč um razvedrilo in ga modrejšega storilo. Dovoljenje, da sme Olga z njim terpljenje ječe deliti, ki jo je dosihmal za b'ago ravnanje kneza imel, ni bilo namreč nič družega, kakor zvijačno prerajtana, ostudna, peklenska neusmiljenost. »O!« zdihuje včas, zakaj nisim že možak, da bi se maščevali zamogel!

Knez ne porajta več nanj. Pokliče svoje sužnje. Olgo prenesejo v njeno lastno, prijetno sobo, kjer je vse napravljeno, kar ji je kdej drago in ljubo bilo. Zdravniki se pokličejo; stari, zvesti sluga Yazal streže bolni, tudi nesrečnemu Fedoru se ne brani pri svoji sestri biti. On ne gre kar nič od nje. Vedno hladi njeno vroče čelo in poživja njene goreče ustnice. Olga ozdravi. Njena mladost in skerbna potrežba premagate mierzlico. Ali Fedor ostane žalosten in vgasnjeno njegovo okó, ki se z gniljivo in nezrečeno ljubeznijo cele ure v milo, desiravno še bledovelo Olgino obličje zagleda.

Ubogi mladeneč! Kako kmalo se mu bo treba od mile sestrice ločiti, ktero toliko serčnejše, toliko bolj goreče ljubi, kolikor več se mu zavolj nje terpeti kaže. — (Dalje sledi.)

O d g o v o r i

na vprašanja družtva za Jugoslav. povestnico.

X. Nekej starin, od kterih smo do sedaj že kej omenili, se najde v Čivdaskem Museu, nekej pri privatih, kakor n. pr. pri grafu Francu

Kassis v Monasteru in v Gorici, pri apotekarju Vinc. Zandonati-u v Ogleji, pri Dr. Jakobu Della Boua-u v Gorici, in pri več drugih.

XI. Kakor tako zvali Turški klanec v Hrušici na historio opominjajo, tako najdemo tudi pri nas več enakih imen, ki imajo nekaj historički pomen. Dve uri od Gorice proti izhodu je ne daleč od reke Ipave farna vas Vogerska (Ungarsbach, tudi Hunenbach). Že samo ime opominja na Atila in njegovo sirovo vojsko, kteri je tu čez šel na Taliansko in nazaj. Da se pa ravno ta vas tako imenuje, ima, pravijo, svoj vzrok v tem, ker je bilo tukej mnogo Hunov ali Vogrov pokopanih, kar se s tem poterdí, da so enkrat cele hunske oklepe tukej izkopali. — Da bi ime Villesse zamoglo na starodavne čase opominjati, ko so Oglejčani tukej imeli svoje villas, smo že zgoraj omenili. Kakor tudi, da bi vtegnulo to ime bili Slovensko, namreč V lesi, glej IV. Romans (s je znak višebroja furlanskega) pomeni Rimljane, in opominja tudi na starodavnost. — Munaštir (talianski Monastero) je vas malo pred Oglejem; ime samo že pové, da je bil tukej nekdanj en samostan, in bil je res do časov cesarja Jožefa II. — Na cesti, ki pelje iz Ogleja v Palmo, je fara Tiarz (tal. Terzo), menda od tod tako imenovana, ker je bil tukej tertius lapis ab urbe Aquileja. Tako tudi Zandonatti v svojem Guida storica dell' antica Aquileja pravi. — Kak historički pomen utegnejo imeti imena nekíh gričev pri Pečini na Šembiški gori, namreč Grad, Gradiška, Vahtaršče, je bilo tudi že pod IV. povedano. — Gotovo je, da so Turki nekdanj po naših Tmuskih gorah hudo divjali. Tega nas opomni Turški križ v Kopališčih (tako se imenuje svet poleg ceste od Ročine do Seli). Ustmeno izročilo pové: Kristjani so se Turku hrabro stavili, pa vender ga niso mogli popolnoma zmagati. Na Dobljarju (ne daleč od Ročine proti Seli) so se tadaj trume kristianov sošle in se verh griča vaborile; zatorej ondi še dan danášnji neko staro zidovje stoji, imenovano Dobljarski grad. Ondi so kristiani Turka čakali. Ko so Turki po klanec, ki se mu Kopališče pravi, šli, so jih kristjani iz hriba doli napadali, ter s kamnjen in drugimi rečmi vse pokončali. En sam Turk je smerti odšel, in ta je križ v skalo vsekal, da nikdar ne bo več tod hodil. Kaj je od vsega tega res, se ne vé; nekej se je moralo na Dobljarju goditi, ker se po polju okoli čudne sekire in drugi spomini najdejo. Še pred letom je kmet štiri lonce izkopal, v kterih je bil pepel in kosti, in tudi oglje je ondi blizo najdel. Od kod pa ime Kopališče? morebit, kakor je menil naš sada že pokojni kanonik Valentin Stanič, od tod, ker so tu pobiti Turki pokopani bili, se je ta klanec imenoval naj pred pokopališče, kar se je scasoma skrajšalo v kopališče. Jaz bi menil, da so Turki, ki niso mogli naprej, ker so hrabri gorjani sofesko branili, večí del v Soči poginuli, ki je utegnula tudi ravno velika biti; in od tod je ime kopališče, ker so se Turki v Soči dobro okopali. Za čas, kdaj se je to zgodilo, ne vem.

Tudi imena Ločnik, Brida, Podbrida Fara, Gradiška, Zagrado, Selce, in tem enake so pomembne.

Ločnik (Lucinico) je, kakor sin že omenil, blizo Soče, dobro uro od Gorice proti zapadu na podnožju Berd, in loči od nekdanj Slovence od Furlanov, ali kakor jim Goriški Slovenci pravijo, od Lahov. Ločnik sam je bil nekdanj ves slovenski, sadaj je pak skorej ves pofurlanjen; njegovo ime nam kaže, kaj je bil v nekdanjih časih. Pa, kaj

pravim? saj je še sedaj blizo četrti del srenje slovenski. Da je nekdanja cela vas slovenska bila, spričuje tudi to, da se še sadaj, ko že vsi furlansko govoré, en del vasi proti gori imenuje gorejni konec, temu nasprotni pa dolejni konec; polje, ki se na obe strani ceste razprostira, se zove cesta, in drugo bližno polje steza, spet drugo log, podlog itd. Ravno to spričujejo nekatere imena posameznih starih hiš v Ločniku, kakor Vidoz (vidovec, viduus). Cumar, to je humar, od huma (Hügelbewohner) itd. Morda se pa vas tudi Ločnik pravi zato, ker je bila tukej ločivna meja med Benečani in Avstrijanci. — Med Ločnikom in med Mušo (Mossa) je podolgat majhen hrib, ki mu Lahi Brida pravijo, kar je gotovo naše berdo. Pod tem nekaj z hosto, nekaj z vinogradi obdanim hribom je na južni strani vasica in polje, ki se imenuje po furlansko Pobrida ali Podbrida to je, podberdom. Kdo ne vidi na prvi mah, da je bila tudi ta zemlja od nekdanj čisto slovenska, ki je že tako še vedno blizo Slovincov? — In če se pomaknemo en malo nižej doli po Furlanskem delu Goriške nadškofije, najdemo še več enakih imen. Tako je blizo Gradiške, tverdnjave, ki ima čisto slovensko ime, neka vas pri cesarski cesti, ki se ji Fara pravi; Zagrado (Sagrado) unkray Soče, Gradiški nasproti, se tako kliče, ker leži za gradom t. j. za Gradiško. Selce blizo Monfalkona je tudi čisto slovensko ime.

Ž a b l j a k.

(Konec.)

Leta 1482 vdarijo Turki še z večo vojsko proti Žabljaku. Ko to Ivan začuje, pošlje hitro poslance v Benetke, da bi mu proti Turčinu na pomoč pritekli, kakor je bilo dogovorjeno. Ali Benečani se jamejo izgovarjati, da so ravno z sultanom kupčijsko pogodbo sklenili in ga pusté na cedilu. Ivan viditi, da se ne more za dolgo turške sili vpirati, se vrnakne s svojimi v Cetinje in zažgè z lastno rokó stolni grad Žabljak. Od tega dné je Cetinje stolica (sedež črnogorskih vladarjev. Tu si je dal Ivan samostan in poslopje za sé sozidati. Turki, spoznavši veliko imenitnost Žabljaka so ga spet pozidali in kolikor je mogoče vterdili. Večkrat so napadali Črnogorci Žabljak, pa vselej brez uspeha. Tako so vdarili l. 1780 z veliko silo na Žabljak: tri dni so se neprenehoma bili s turško vojsko, ki je bila Žabljaku na pomoč prišla; pa vse zastonj. Turško vojsko so scer razbili, pa Žabljaka se spet niso mogli polastiti.

Tako so Turki zaderžali Žabljak skoz tristo let do l. 1835. Tega leta so planili Turki „na mir Božji in na vèru tvrdu“ na Kuče, jih mnogo posekajo in blizo 4000 ovac seboj odženejo. To je Črnogorce na pravično maščevanje podbudilo. Predobé dva stražarja v Žabljaku, da jim ponoči vrata odperta pusté. V noči 25. marca se vkrade mala tropa Črnogorcev v grad, ga osvoji, poseka Turke in razbije turško vojsko, ki je na pomoč prihitela; ali tudi Črnogorci so v tem boju mnogo junakov zgubili. Vendar vladiku se ni zdelo po volji, se s Turčinom v nov boj podati; zatorej zapové pod cerkvenim prokletstvom Črnogorcom, da se iz Žabljaka nazaj vrnaknejo. Črnogorci požgejo torej ves

Žabljak in jo odmaknejo, predenj skadarski paša Afis z novo vojsko prispé.

Tudi lanskega leta 23. novembra so se Černogorci sopen te imenitne terdnjave polastili in Černogorsko bandero na Žabljaku razvili. Pred kratkim so vendar menda po volji ruskega cara, prevažno mésto sopen popustili.

V ostalem ima Žabljak okoli 50 hiš, pa zidovi niso previsoki. Leži nad potjo, po kateri so Turki v sokolovo gnezdo—Černogoro—vderali in se more taj ključ Černogore imenovati. Kakó se bodo Černogorske zadeve obrnile, je še neznanó.

O b i č a j i A r a b l j a n o v.

Arabljani prebivajo v Arabii, velicem polotoku na jugu turške Azie in Egipta, v sosednjih aziatskih puščavah in v severni Afriki. Oni so kaj staro ljudstvo, nasledniki Izmaela, Ezava in družih Abrahamovih sorodnikov. Od ptujih zmagovavcov niso bili še nikdar zmagani in podjarmljeni, in še sedaj se navad svojih očakov zvesto derže. Njih jezik, ki je sveti jezik Muhametancov, je omikan in lepoglasen. Muhametov verozakon je v Arabii domá in še dandanašnji ga vsi Arabljani za svojega spoznajo. Le Vahabiti so se od leta 1750 koranu deloma odpovedali ter ne verujejo, da bi bil Muhamet od Boga poslan, kakor staroverni Muhametanci terdijo, in ga imajo le za navadnega modrega človeka. Vender so njegovo postavo poojstrili in se zderže kave, tobaka in svilnatih oblačil. Oni imajo duhovnega poglavarja, kadi imenovanega, in posvetnega, emira po imenu in so še že do 5 milionov ljudi narastli, med kterimi je do 200,000 vojščakov. Drugi Arabljani so deloma pastirji, ki v šotorih živé in se Beduine, t. j. sinove pušcave imenujejo; deloma so naseljeni, se s poljedelstvom pečajo in Fela imenujejo; ali pa po mestih stanujejo, od obertnije in tergovine živé in se Hadesi imenujejo. Beduini se za naj plemenitnji med njimi štejejo.

Arabljani so srednje velikosti, močnih in terdnih kosti, belega ali rujavkastega obraza in kaj medli. Naj medlejši med njimi so Beduini, kterih skoraj ni družega kot kost in koža; na nogah so same kite; méč ni zaznati, tudi trebuh se od pers ne loči. Jedó kaj malo, nekteri komaj kakih 12 lotov slabo redivnih jedi na dan povžijejo; namreč kakih dateljnov, rajža, malo sirovega masla in sterdi ali mleka, le malokdaj mesa pokusijo. Brez kave in tobaka pa Arabljani ne morejo živeti, tudi ženske ne; zato Vahabite, ki se ju zderže, toliko občudujejo. Beduini se po puščavah vedno siromašni in lačni klatijo, dostikrat morajo kače in podgane jesti. Kdor ima veliko živine, je bogat; naj potrebníši in koristníši jim je velbljud, naj večé veselje in bogastvo pa prelepi konji.

Arabski konji so naj bolji in naj lepši med vsemi. Vender Arabljani svoje konje v dve verstí ločijo, kadiši in kelani imenovani. Le kelani so tako zlo čislani; kadar na svet pridejo, se priče pokličejo. Arabljani imajo svoje konje jako radi; z njimi se pogovarjajo, jim svojo ljubezen zagotovljajo, jim pravijo, da jih imajo radi kakor sinove, jih ljubijo in objemajo. Ker kake dni tudi brez klaje preživeti zamorejo, se Arabljani radi bahajo, da njih konji od sape živé. Kladejo jim rajž, dateljae, ječmen, kaj malega sena in velbljudovo mleko. (Konec sledi.)

Z m e s.

Knez Kavnic in židovi.

Za časov Marie Terezie so si židi na vso moč prizadevali, da bi se jim dovolilo, se v Beču naseliti. Že mnogo cesarskih svetovavcev so imeli na svojej strani, da so pri sejah za nje govorili. Samo knez Kavnic je njim vselej nasproti govoril. Cesarica pa ni ničesar storila, kar bi jej Kavnic ne bil svetoval. Zato so židovi sklenuli, vse poskusiti, njega na svojo stran spraviti. Ali Kavnic ni nič hotel od židov slišati. Obljubili so mu pa, če jih pred se pusti, ne besedice ne čerhnuti. Le pod tim pogojem je jim slednjič k sebi priti dovolil. Preojstro kazen pa jim je zažugal, če bi ne molčali. Židovi pridejo, se globoko priklonijo, postavijo pred kneza skrinjico polno žlahtnih kamnov, položijo perste na usta in odidejo. — Ko se je spet enkrat zavolj židovske stvari posvetovalo, pride tudi Kavnic k posvetovanju. Skrinjico je primesel seboj in jo ravno pred se postavi. Mnogi so spet za židove iskreno govorili, Kavnic pa je deržal perst na ustih in ni besedice zinul. Vsim se je to čudno zdelo, posebno pa cesarici. Slednjič ga vpraša, kaj da imá to pomeniti? Kavnic njej vse razloži in še pristavi: „Če sem jaz že toliko za molčanje prejel, koliko so še le ti za govorjenje dobili!“ — Vsi vmolknejo in noben se ni več podstopil, za žide govoriti.

Slovstvo in umetnost.

* Povestnica nove zaveze. Spisal L. Fleury, poslovenil Š. Kociancič. Imenovana knjiga je ravno kar v Gorici pri Paternollitu v enaki obliki kakor „povestnica stare zaveze“ na svitlo prišla. Terdno smo prepričani, da bo tudi ta nova povestnica enako hvalo stekla kakor stara. Ne moremo drugači, kakor jo vsim rodoljubnim Slovincem živo živo priporočiti. — Velja le 30 kr. sr.

* Drobtince za leto 1853° so ravno donatisnjene. Štejejo 18 drobno tiskanih pol. Prihodnjič več o njih.

* Omenjen rokopis „Stari Urban ali zimski pogovori dobrih kmetov“ je društvo sv. Mohora že prejelo in ga bo tudi skorej v natis dalo. To bojo za naše kmete sopet bukve, da je malo boljših. Le škoda, da se k našemu društvu tako malo kmetiških ljudi oglasa. Častili gospodi dušni pastirji! Vaša beseda bi znala tu veliko pomagati.

* Od „narodnih pesem štajerskih, koroških in krajskih Slovencev“, ki jih je rajnki Stanko Vraz v Zagrebu izdal, se sedaj drugi zvezek za natis pripravlja.

Sméšnice.

— Nekoliko šolarjev sreča kmetico z oslom. Vsi jo z enim glasom pozdravijo: „dober dan, oslovska mati!“ — „Tudi vam, dragi moji otroci! odgovori ona in gre naprej.

— V sobo, kjer je revež prebival in spal, pride po noči tat in išče, kje da bi kej dobil. „Priatelj!“ ga nagovori revež, ki se je ravno zbudil, „ti prideš po noči v tami semkaj reči iskat, kterih še jes pri belem dnevu ne morem dobiti.“

Izhaja
na pol poli
vsaki četver-
tek.

SLOVENSKA BČELA.

Velja na leto
2 fl. 24. kr.
in po pošti
3 fl. sr.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežić.**

Št. 6.

V četrtek 10. februarja 1853.

IV. leto.

P r i j a t l u.

Žmetno se najti,
Skor se ločiti,
To je življenja
Znana igrača;
Bit' si prijatli
Večni si znanci,

Čiste so dušce
Krasne namembe;
Zato uzami
In me ne zabi,
Darek taj mali
Znamnje ljubavi!

J. Pavalec.

F e d o r i n O l g a.

(D a l j e.)

IV.

Fedor je skušal po vsi svoji moči notranjo britkost, ki mu je serce pila, sestri prikriti. Tode oko ljubezni vidi bistro, in dobro zapazi Olga, da brat v svojem sercu težke britkosti prikriva. Praša, prosi, da bi Fedor svoje trpljenje ž njo delil, kakor je ona njegovo jetje zvesto ž njim delila; pa Fedor se vsacemu vprašanju zmuzne, ali pa jo s prihodnostjo tolaži, da bo namreč še vse zvedila, ali pa reče, (in ni legal), da je njegovo serce po smerti rajnega očeta še silno pobito in vedno žaleče britkosti napolnjeno. Saj je bila namreč res vsa nesreča, vsa britkost le po smerti očeta prišla. Tako je Olgo motil, dokler je toliko ozdravela, da je smel upati, da je zadosti terdna, britkost ločitve serčno prenesti. Morebiti je tudi upal revni mladeneč, da je knez, ki ga je zdaj mirno pri sestri živeti pustil, svoje prejšnje misli, ju kdej ločiti, popolnoma pozabil. In če je taka, si je mislil, zakaj bi pred časom Olgino mirno življenje kalil, in njeno komej nekoliko poživljeno serce z novimi britkostmi in skerbmi napolnoval?

Oh, pa ubogi mladeneč se je motil v tem svojem sicer majhnem vnder sladkem upanji. Knez ni svojega namena pozabil; pa se tudi preprenagil ni ga izpeljati, saj je dobro vedil, da mu njegova žertva nikoli ne odide.

S tem, da je Fedora in Olgo nekoliko časa skup živeti pustil, se je pred svetom suma obvarval, in si podoba dal, kakor bi mu res bilo kkej za pravo srečo mladega kneza skerbeti, kterega je povsot kot neznanu termastega in svojeglavnega potuhnjenca razglaševal. Se ve da mu

je vse verjelo; zakaj bil je zopet bogat in mogočen in ubogi Fedor ni priložnosti imel, svojega nezvestega, brezdušnega varha očitno na laži vjeti.

Tako se zima približa. Olga zopet cvete kakor cvetlica, tudi Fedor se včasih nasmehljá v sladkem upanju, da je morde knez vsega pozabil. Kar ga en dan ta k sebi pokliče in razbije z enim mahljejem vse njegove zlate gradove sladkega upanja, ki jih je revež v svojih nedolžnih sanjah prihodnosti zidal. Poklic pred kneza ga prešine, kakor strela iz jasnega neba in s pobitim srcem se pripravi, k njemu iti. Britko, tugo-polno dozdevanje ga presune, ter sam sebi reče: „Zdaj je kupa terpenja doveršena, sprazniti ti jo je treba.“ In žalibog! to dozdevanje ni bilo zastoj! Merz'lo, s temnim pogledom ga sprejme knez ter pravi: „Fedor, čas je prišel, ki te v novo, delavno življenje kliče. Jest ne bom dalje terpel, da bi mi doma lenobo pasel. Pripravljen bodi, čez eno uro odideš! Ta ura naj ti bo prepuščena, da se od sestre poslovíš. Vidiš, da sim dober, ako le mene slušaš, ki ti le zgot tvoje sreče želim. Pojdi in bodi hvaležen za moje dobrote, ktere, kakor sam lahko previdiš, gotovo ne zaslužiš.“

Fedor se obotavlja. Stoji in se ne gane, bled in trepeč, in serce mu glasno bije, kakor bi mu persi raznesti hotlo. Na tla se verže, objame knezova kolena, ga z milim, prav milim solzovtopljenim očesom pogleda in zakliče z glasom, ki bi bil jektleno, lakomno serce kneza presuniti mogel: „Milost! milost! Oh ne tirjate me od sestre proč! Vaš služabnik, vaš suženj sim pripravljen biti; slušati vas hočem vedno, vaš nar manjši pomiglej mi bo zapoved; le ne tergajte me od mile sestre moje, ki je še edina tolažba, edino veselje mojega življenja.“

„To ne more biti,“ zaverne knez, in se Fedoru z rok zmuza. „Vstani, pa pojdi! Tako je sklenjeno: ti moraš v Moskvo!“

„In če hočem rajši umreti, kakor iti?“ reče Fedor.

„Pa umri in cerkni in še Olga s teboj vred“ zareži knez. Še so okna tvoje ječe razbita in veter jako diha s svojim ledenim puhom vanjo. Zdaj si zberi tedaj to, ali Moskvo!“

Fedor vidi, da ni upanja nič več. Nič več ne skuša neusmiljenega, kamnitega kneza omečiti; herbet mu oberne, ter pravi sam pri sebi s trepečim glasom: „Naj bo v božjem imenu! tedaj rajši sam umerjem!“

Kadar v Olgino sobo stopi, je bled kot merlič, vender se posiljeno smehljá. Zavzeta in prestrašena ga Olga pogleda ter ga objemši mlo praša:

„Ljubi brat! kaj ti je?“

„Nič, ne, ljuba Olga! odgovori Fedor. Mene le ena žalost peče ločiti se morava!“

„Ločiti! midva?“ se zavzame Olga in je blede, kakor Fedor. „Ti, moj brat! in me hočeš zapustiti! Nak! nikdar, nikdar! ne moreš ti meni kej takega storiti in svojo zvesto sestro tako britko žaliti!“

„Olga!“ pravi Fedor po sili se smehljaje, med tem, ko mu serce kervavi, — „Olga! vidiš, da nisim več deček; zato se mi ne spodobi nedelavnemu in pokojnemu vedno doma tičati. Saj še veš, kako so včasih rajni oče rekli, kadar bo Fedor večji, mora biti junašk vojak iz njega; in glej ravno to hoče tudi knez Ivanov. Po tem takim tedaj lahko previdiš, da se ločiti morava. Ne za zmiraj, Olga! O ne! kmalo se gotovo zopet vidiva!“

»O Fedor!« zdihuje Olga in nasloni svoje obličje na bratovo sercè, mene hočeš zapustiti?! Fedor! svojo sestro hočeš tega obropati, kar ji je nar drajši, kar ji je vse na zemlji? Nak! nikoli nikdar ne boš tega storil! To bi bilo hudobno delo do svoje sestre! — Ostani, mili brat! Ne zapusti, ne zapusti me!⁴ (Dalje sledi.)

Kemperle Štefan.

(Slovenski spisatelj 1771 — 1789.)

Kolikor manjši je število slovenskih spisateljev, kolikor ubožniši je naše domače slovstvo ali literatura, toliko skerbnejši, mislim jaz, moramo vse tisto preiskovati in nabirati, kar k nji, to je, v njeno področje spada, posebno kadar najdemo po pismohranih (arkivih) starejših rokopisov v našem premitem slovenskem jeziku, ki tu pa tam pozabljeni in zanemarani v prahu ležè, da jih červi in moli zjedajo. Vsak pravi Slovenec, kteremu je kej mar povzdiga našega ne prevelikega slovstva, bi gotovo vsakemu domoljubu hvalo vedil, kteri bi si prizadeval po svoji moči po arkivih sem ter tje kej poiskati, in vse to svetu obznaniti, kar se v njih morda za Slovenstvo važnega nahaja. Najdejo se pa mnogokrat važne stvari tam, kjer bi se jih človek naj manj nadjal. Kdo bi n. pr. djal, da se zamore kej takega vdobiti v skorej popolnoma furianski fari Ločniški blizo Gorice? — In glejte! v tamošnjem farnem arkivu se pod številko CIX. nahaja po mojem mnenji važen rokopis slovenski, kteremu je od zunej ptuja roka tale napis pridjala: »Evangelia secundum Mathæum, Marcum et Lucam in carniolicum idioma translata a Stephano Kemperle, Cæs. Reg. Parocho Lucinici.« — Letá napis je pristavil rajnik g. Anton Leonardis, ki je bil naslednik tega Štefaua Kemperle v fari, in potem od 1822. leta škof v Terstu. Štefan Kemperle pa je bil fajmošter v Ločniku od leta 1771 do 1789 kakor spričujejo tamošnje farne knjige. Škoda, da mi ni bilo mogoče kej pozvediti od posebnih okolnost njegovega življenja; da je bil pa prav in iskren Slovenec, priča dovolj ta njegov rokopis, od kterega govorimo. Jaz bi pa djal, da ta Kemperle je bil ali Goričan, ali saj iz bližnje Goriške okolice, ker se še o teh sadajnih časih družine tega imena tod nahajajo.

Ta rokopis šteje 34 drobno in tesno popisanih pol in folio. Najpred je celemu delu primeren predgovor ali uvod postavljen, v kterem kratko pa dobro razlaga, kaj je novi, kaj stari testament, in kaj je evangelij, in da evangelij in pa novi testament je prav za prav ena sama reč. Potem našteje in imenuje vsih 27 bukev novega testamenta, iz česar bi jaz sodil, da je mislil celi novi testament v slovenskem prevodu spisati, kar mu pa ni šlo po sreči, ker je menda poprej umrl. Potem začne slovenski prevod evangelija svetega Matevža. Evangelski tekst je na sredi vsake strani; na zunajni strani teksta so mnogoštevilne glose ali razjasnenja težjih besed, izrekov in odstavkov evangelia tudi v slovenskem jeziku, in kar jih ni mogel na strani spisati, jih je konec vsakega poglavja postavil; na znotrajni strani teksta so pa citati iz svetih bukev stare zaveze. Tekst ni razdeljen v verste, ampak v veči odstavke, kteri so z velikimi čerkami A. B. C. D. itd. zaznamva-

ni. Beseda je večidel čista in gladka, kar ni majhina reč, ako pomislimo, kdaj in kje da je spisatelj živel in pisal. V drugi polovici preteklega osemnajstega stoletja pri Lahih in med Lahi je živel in v prid slovenščine delal, ko ni pri nas (na Goriškem namreč) nobeden na omiko našega jezika še pomislil ne; zato pa se mu tudi prav lahko kak mali pregrešek ali kaka bolj po pluje zavita beseda spregleda. Čemur sim se pa posebno pri tem rokopisu začudil, ko sim ga enualo pregledovati začel, so oblike, čez katere so v naših dneh nekteri toliko krika in vika gnali in deloma še kričijo. Kemperle piše namreč vedno om, namesti am, oma namest ama, dobra dela namest dobre dela; manša dežela namest manjši dežela itd. Na primer: Mat. II. A. »Kadar je pak Jezus bil rojen v Betlehemi« (tako piše Kemperle, jaz nisim teh besed prav nič spremenul, samo z Gajčico sim tu sem njegove lastne besede prepisal »v Judouski deželi, o času Erodeža krajja; pole, tedaj so prišli modri »od jutrove dežele v Jeruzalem inu so djali: Kej je ta vnuvič rojeni »Judouski krajl? Mi smo njegovo zvezdu vidili v jutrovi deželi, inu smo »prišli njega molit. Kadar je letu Erodež krajl slišal, se je ustrašil on, »inu ž njim red vsa Jeruzalem. Inu je pustil vkup poklicati vse Višefarje »inu Pisarje mej folkom, inu je nje izvprašoval: Kej bi imel Kristus ro- »jen biti? Inu oni so k njemu djali: V Betlehemi v Judouski deželi. Za- »kaj letaku stoji pisano skuzi Preroka: Inu ti Betlehem v Judouski deželi, »nesi kratku nikar nar manša mej Vindi*) Juda; zakaj iz tebe ima meni »priti ta Viuda, kateri bo gospodoval čez moj Izraelski folk. itd.« — To sim lesem za to postavil, da zamore vsak bravec sam že iz teh malih besed soditi čez jezik in ceno tega rokopisa, in da s tem pokazem resnico tega, kar sim od oblik ravno kar povedal, kterih se je on posluževal. — Na ta način je Kemperle evangeli svetega Matevža in svetega Marka popolnoma spisal, svetega Lukeža pa li do 16. poglavja, kterega je bil tudi že začel, ali sred dela prejenjal, zakaj? — ne vem; morda ga je smert prehitela.

Omjenjenja vreden se mi tudi zdi temu rokopisu pristavljeni mali slovar, začevši od pismenke **p** noter do zadnje abecedne čerke, kjer pové, kako se vsaka reč, ki mu je bila pri tem prevodu potrebna, a) po Krajsko, b) po Koroško, c) po Slovensko in Bezjačko, in d) po Hervaško pravi: on dela namreč razloček med temi narečji, le tega ne morem zapopasti, zakaj da bezjačko narečje s slovenskim v en red postavlja, in tudi ne vem prav, katero narečje on tako imenuje. Po tem rokopisu soditi, bi djal, da on kako istriansko podnarečje tako imenuje.

To je, kar se mi je potrebno zdelo, od rokopisa tega za Slovenščino vnetega Ločniškega fajmostra svetu priobčiti. Naj bi tudi še drugi vlastenci nam kej povedali od drugih enakih spisov, za ktere o priložnosti zvedo, da se popolnoma ne pozabijo!

Ipauc.

1. *) Besedo Vojvoda piše vedno Viuda.

O b i č a j i A r a b l j a n o v .

(Konec.)

Ker so Beduini jako siromašni, se lahko zapopade, zakaj tako radi popotnike ropajo. To se jim tudi ne zdi krivično, ker mislijo, da so bili za Abrahamovo premoženje ogoljufani, ker je Abraham njih očaka Izmaela zaverški, Izaka, t. j. vse druge narode za dediča postavil. Zato imajo tudi vse, kar ptujcom ukradejo in naropajo, za dar božji in vselej, kadar kaj prida dobé, Boga zahvalijo. In ravno ti Beduini, ki so na planem toliko ropazeljni, so v svojem šotorišču naj prijazniši in postrežniši ljudje. Marsikaki popotnik že je bil prijazno sprejet od roparja, ki ga je bil ravnokar okradel in je svoje reči v njegovem šotoru vidil. Celo sovražnikom se taka gostoljubnost skazuje. Kakor hitro popotnik v šotorišče stopi, mu gré prvi, ki ga zagleda, naproti in mu brado poljubi rekoč: „Kako srečen si jez, da si prišel, božji blagoslov sabo prineseš. Mir bodi s taboj!“ Potem ga pelje v svoj šotor, mu da noge umiti, njegove konje osnažiti, s plabto ogerniti in jim položiti. Prinese mu naj boljšega, karkoli ima, na mizo, mu sam streže in se k njemu pri ravno tisti mizi usesti, se mu zdi nesposobno. Naslednje mu da kave in tobaka ter mu postelj pripravi. Če je pa kak poglavar, emir ali šejk v šotorišču, on gosté sprejema in jih vodi v nalašč za popotne pripravljen šotor, mučil imenovan. Kadar dalje gredo, jih preskerbè z živežem in z družimi na polji potrebnimi rečmi in z besedami: „Ala (Bog) poverni!“ je vse plačano. Ako gost zamore gospodarju kak nožek, kresiven kamen ali kake lote strelnega praha in gospodinji, po arabsko lala imenovani, škarje in kako veliko šivanko podariti, se oba jako srečna štejeta. — Graje vredna pa je pri Arabljanih navadna kervna osveta (maščevanje). Arabljanu kaj hitro kri zavre; le reci mu: „Tvoje pokrivalo je omazano;“ ali: „turban imaš narobe pokrit,“ bo že mislil, da se mora kervavo maščevati. Še izpljuniti se ne sme pričó njega, da bi njegove jeze ne obudil. Kervna osveta se preseluje od očeta na sinove in vnuke, dokler morivca ali enega iz njegovega rodu ne umoré.

Beduini so v majhne rodove razdeljeni, katerim šerifi ali šejki zapovedujejo. Dostikrat se jih tudi več šotorišč pod enim emirom ali knezom zedini, zlasti kadar se imajo z družimi rodovi vojskovati. Toda ti knezi imajo malo oblasti; dosti manj kot hišni očetje in gospodarji v svojih šotorih, ki so vsi svoji družini sodniki in kralji. V vsacem šotoru le po ena družina prebiva. Dosti emirov še tako priprosto živi, kot Abraham svoje dni; marsikteri sam konja berzda in sedlja, sam jagne iz čede odbere in zakolje; kneginja z lastnima rokama kruh mesi in peče, in plemenite gospodične ovce pasejo, jih pri vodnjakih napajajo in vodo v verčéh na glavi v šotore nosijo. Neki popotnik, ki je Arabljane v obljubljeni deželi vidil, takole pripoveduje: „Če v svetem pismu bereš, kako Izakov snubač Rebeko pervikrat pri vodnjaku vidi, enako prigodbo tukaj vsaki večer lahko vidiš. Velbljudi pred mestom okoli vodnjakov ležeči, ženske, ki z verči na ramah iz mesta pridejo, možakom piti dajejo in se z njimi pogovarjajo, sreberne zapestnice, ki jih nosijo, posode, kakoršne so bile nekđaj, podoba verčev in svetilnic, bitičasta pastirska palica, frača, s katero si otroci igrajo in s katero je

David Goliata ubil, kapnice po polji, kamor so bili Jožefa bratje vergli, zijavke in votline, v ktere so se preganjani skrivali in sedaj pastirji pred slabim vremenom beže — vse to se pri svetu tako najde, kakor je bilo pred 4000 leti. — Žito meljejo na ročnih mlinih, ki jih sužnji verté.

Beduini in sploh vsi Arabljani so jako resnobni. Smeh, ples in petje so pri njih nespodobne reči. Edina igra, ki jo igrajo, je tako imenovana kraljeva igra ali šah. Zvečer si radi pripovedke in pravljice pripovedujejo; kdor zna posebno lepo pripovedovati, časi tudi lep dar dobi, in marsikteri družini je zmišljena glava umnega pripovedovavca slavo in bogastvo pridobila. — Pozdravljajo se slovesno. Znanci si poljubijo glavo, ramo in roko; podložni imenitnim pa koleni, nogi in oblačila in hišnemu gospodarju žena in otroci brado, ktero imajo Arabljani v veliki časti. Ako kdo brado moža zasramuje, ga gotovo naj huje razkači. Navadno pozdravljenje pri srečanju je še dandanašnji stara beseda: „mir bodi s taboj!“ — pri kateri se desna roka na persi položi. —

Z m e s.

Želja Jezikoznanska o novem letu.

(D a l j e.)

Ce je tedaj taka, da je z govorom drugih Slovanov vred tudi vir slovensčine — staroslovensčina — zoper nas, gre očitno na dan, da se je, kakor sem že rekel, naše mišljenje, kar se tiče rabe glagolov doveršivnih v nepogojnem naklonu sedanj. časa kasneje izverglo, — da ni slovansko.

Pa tudi iz posebne lastnosti glagola slovanskega se lahko prepričaš, da je naša raba kriva. Nepogojni naklon sedanj. časa na vprašanje, kaj dela-m, -š, -a? ali kaj se dela? kaj se godi? nam pravi namreč, da se djanje ravno zdaj (če tudi le en hip časa) godi ali verši; glagol doveršivni nam kaže djanje doveršeno, glagol nedoveršivni djanje nedoveršeno t. j. djanje, ki se ravno godi ali verši; tedaj se smejo v slovanskem in toraj tudi v slovenskem jeziku v nepogojnem naklonu sedanjega časa samo nedoveršivni glagoli rabiti.

Dokazavši, da je naša raba nedoverš. glagolov v imenovanih in enakih primerlejih kriva, — ptuja, želim o novem letu 1853, da bi jo vsi pisatelji slovenski popustili, kakor so že več drugih napak n. pr. nekdanjo neslovansko rabo člena (določnega in nedoločnega), dasiravno se je ta napaka med ljudstvom veliko bolj vkorenila, kot ta, od ktere tukaj posebno govorim, ktera se bolj po tiskopisih kot med ljudstvom nahaja. Zatrošeni plevel izmed ljudstva ne bo se ve da tako naglo zginul, kakor ni zginul še dan današnji člen, kterega so pisatelji že davno popustili; ali naj zgine vsaj iz spisov! Kakor izpuščanje člena v spisih priprostega Slovence, ki govore člen še rabi, čisto nič ne moti, tako ga ne bo — verjemite mi — tudi raba glagolov nedoveršivnih v malo navedenih in enakih primerlejih, v kterih je glagolov doveršivnih vajen, kar nič ne motila. Ne bo ga motilo, terdim celo, da se mu bo prec pametnejše zdelo, če mu boš v pisarnici prisegajočemu napovedaval: „prisegam“ itd. namesto: „prisežem“ in v cerkvi: „odpovedujem se“ itd. namesto „odpovem se“ itd.

Porečeš: Kaj pravijo pa naše slovnice zastran tega? ali ni tega nobena razjasnila?

Slavni naš Kopitar je v svoji zares „modroznanski“ slovnici na str. 309 lastnosti in rabo glagola slovenskega prvi izverstno razložil, ali ravno tega ni tako razločno povedal, kakor bi bilo želeti. Vse druge mlajše slovnice so njegova vodila z drugimi besedami ponavljale. Po njegovem vodilu pa, „da se sme na vprašanje kaj delaš? le z nedoveršivnimi glagoli odgovarjati, sodim, da je bil morebiti tudi on že ondaj te misli, ktero tukaj razkazujem; zakaj njegove besede na str. 309: „wenn Truber (Luk. XIII. 2 — 4) erzählt: „Ihu Jezus odgovori inu prauhtini vučenikom pisma inu htim Farizeiom, rekoč: Aku se spodobi ob te soboti ozdraelati? Oni pag omolčé. Inu on nega prime inu ga ozdraui inu ga proč pošle,“ — so sind odgovori, omolčé, ozdravi, pošlje eben so viele Präsentia von verbis perfectivis, und den Krainer muss es befremden, wenn er hört, dass z. B. strelim, skočim, vzdignem, pokažem u. a. bei den Böhmen, Russen und andern Mit-slaven eben so viele Futura sind; — bei uns sind das lauter Präsentia (freilich perf. Bedeutung, da es Präsentia von dieser Art Verbis sind) und bedeuten: ich schliesse, springe, habe u. s. w. (einmal) und machen ihr eigentliches Futurum mit bödem (bom) wie die verba imprf.“ — te besede Kopitarjeve — pravim — se tičejo le rabe „časa sedanjega“ (povestnega, præ historicum) namesto „prefeklega;“ zakaj razun določnega naklona na vpr. kaj delaš? itd. rabijo tudi Rusi, Čehi, Poljaki in ogr. Slovenci doveršivne glagole v sedanj. času, kakor mi, namreč: v nedoločnem, pogojnem in velivnem naklonu; glagoli doveršivni jim zaznamujejo prihodnji čas, samo v določnem naklonu sedanj. časa, in to, ako je djanje enkratno, ali če si mislijo, da bode doveršeno; — če se djanje ponavlja, ali če ne bo doveršeno, skratka: za zaznamek prihodnjega časa glagolov nedoveršivnih jim pa služi kakor nam, pomožni glagol „biti“ (budu, bede izr: benden, bodem.)

Enojni obliki prihodnjega časa (futurum simplex) drugih Slovanov in staroslovensčine se ne bo vendar po moji misli Slovenec toliko čudil, pomislivši, da tudi nam oblika ali podoba sedanj. časa doverš. glagolov: pojdem, porečem, povlečem in več drugih s „po“ sestavljenih v določnem naklonu prihodnji čas zaznamuje. Tudi v sledečih stavkih stoji sedanji čas namesto prihodnjega: Ako brat pride (ako bo brat prišel), daj mu te reči. Če hočeš, mu pa povem. (To se še ne godi in se še ni zgodilo, tedaj je prihodnje). — Kuzmič (ogr. Slovenec), ki je novi zakon po gerskem poslovenil, piše Jan. XV. 26. Gda pa pride ohveselitel, steroga (kterega) vam jaz pošlem, . . . on bode svedoč . . . Jan. VIII. 10. in 11. Nišče te je nej (te ni) osodo? — Ni jaz te ne osodi mne ego te condemnabo (!); — Jan. XXI. 6: „Vrzite na desno stran ladje (te) vlak, i najdete (rib). Iz teh izgledov se vidi, da so ogr. Slovenci staro enojno (nesostavljeno) obliko prihodnjega časa glagolov doveršivnih popolnoma ohranili. Kteri Slovenec pa ne umé zgornjih stavkov? — Svetujem toraj gredoč pisateljem slovenskim, da bi se „nesostavljenega prihodnjega časa“ zavoljo krakote in lepote bolj posluževali, vsaj tedaj, kedar se ni dvoumja bati, posebno ako je v stavku ktera beseda, ki sama po sebi prihodnji čas naznanuje, kakor: jutri, pojutrišnjem, drugi teden itd. n. pr. jutri zgodaj vstanem, se oblečem, vzdignem hlapec in nasekam ž njimi derv za ves teden. To se vje-

ma s slovanščino in z drugimi jeziki. Ne zameri, dragi bravec, da sem govoré od prihodnjega časa nekoliko v stran krenul; potrebno se mi je zdelo za sledeče razkazovanje. (Konec sledi.)

Slovstvo in umetnost.

* Jugoslavenstvo: Pri g. Paternalitu v Gorici se tiskajo: *Pridige in drugi slovenski spisi* ki jih je po svoji smerti zapustil Jožef Stibel, Ločniški dekan, katerim je pristavljen kratek životopis rajnkega. Tri pole so že gotove. — Naš slov. pisatelj J. Drobnič je ravno prestavo „Kornelia Nepota“ v ilirskem jeziku dogotovil. Da bi le kmalo beji dan v gledala.

* Česko: G. Lud. Štur je izročil českej matici preimenitno delo o narodnih pesmah in običajih slovenskega ljudstva na Ogerskem. — V zalogi K. Andréa v Prage je izšla obširna knjiga pod naslovom: *Umeni gospodarške ve vseh odvetvich orby a chování dobytka*, od g. Ferd. Stamma. — Od slavnega narodnega pesnika Jaromira Erbena so ravno donatisnjene „Kytice z pověsti národních.“ Česki listi to delo močno hvalijo. — Pri J. Pospíšilu je izšel prvi zvezek spisa: „Amerika o času odkryti až na nejnovější dobu.“

Različne drobtinee.

* Soha (statua) českega pesnika Sim. Lomnicki-ga, od Jul. Melcerja v Rimu dogotovljena, je srečno v Prago dospela.

* Kako uro od Berne na cesti proti Olomucu so našli veliko staroslovansko gomilo z mnogimi starinami.

* Po naj višjem ukazu se letos slovenščina tudi v tukajšnjem rejališču mladih vojakov razlaga. Vsi mladenči se morajo slovenskega jezika učiti. Razlaga ga sam vodja rejališča g. lajtn. Bratuš. — Po tem takem nimamo v Celovcu več javne šole, kjer bi se naš mili jezik ne učil.

Sméšnice.

„Mamika!“ reče Jurček svoji materi — „jaz sim bil dans v mlinu, in sim vidil tam osla, grozno velikega osla, večega kakor je naš striček. — „Ali, glejte nu, mamika!“ — mu njegova sestrica, malo starejši od njega, hitro besedo preseče — „kako naš Jurček zopet laže! kje zamore biti na svetu veči osel, kakor je naš striček!“ —

Dva sodniška služabnika sta imela vjeti in v ječo spraviti nekega dolžnika. Ta jih je pa od daleč že vidil, je zaklenul pred njima vrata, in jih je iz okna doli psoval. Oba psovana napišeta tadaj tožao pismo takole: „Gospod N., ko sva se njegovi hiši bližala, je naju psoval, da „sva osla, hudobneža, potepuha, neumneža in vola, in da je vse to res, „poterdiva s svojim vlasnoročnim podpisom.“

Poprava: V spisu „žvižja jezikozn.“ v 4. listu stoji v 1. versti (česki oznanuje namesto: „oznamuje;“ — v 21. v. pag. 31 so izostale za besedo „samo“ besede: zgoraj navedene glagole, in v 26. v. stoji „z glavnimi namesto“: „z glasnim.“

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 7.

V četrtek 17. februarja 1853.

IV. leto.

V i j o l ě i c a.

Pod lipo košalo.

Tu sapca pihljá;

Tu hočem se vvesti,

Če veterc odnesti,

Otožnost srcá.

Zamisljen drevnim

V travičico tá.

Vijolčica bleda

Prijazno mi gleda

V očesa kalná.

Vijolčica meni

Tako govori:

„Zakaj bolečine

Ti serčice gine?

Kaj v persih te skli? —

Tak praša in milši

V običje mi zrč.

Tolažbo mi lije

U persa, — obsije

Mi radost sercé. —

Tom. Lempelj.

F e d o r i n O l g a.

(Dalje.)

Pri poslednjih besedah stopi stari zesti Vazil v sobo in povzame s trepečim glasom: Ljuba Olga! Knez ga sili, se od tebe ločiti, on ti ga iz naročja terga, on je tisti brezdušnež, ki se prederzne, voljo vaju rajnega očeta tako brezvestno zanemarati! O jes ga dobro poznam! Silna je njegova hudobna volja in njegova moč se dalječ razprostira — tode nad njim je eden močnejši in mogočnejši in le temu vse zaupajmo. On stori zvijačo hudobnežev v sramoto in moč hudodelnikov v nični prah pobije. Ne bojta se toraj, vboga, zapuščena siroteja! Gospod naš Bog je mogočen Bog in močna podpora revnih sirot. On vaju ne zapusti, in če bi vsi svetovi vaju serca ločili, On vaju bo zopet zedinil! — Res je, da potrebnjeta tolažbe, tode Bog vaju bo tolažil.“

Besede častitega starčika presunejo globoko sercé ubozega Fedora. „Nak!“ zdihne s pojemljivim glasom, Olgo objemaje, — „nak, draga moja! ne zapuščam te prostovoljno! Knez mi je dal zbrati med tvojo smertjo in mojo revšino, in potem lahko veš, kaj da sim zvolil, kaj da sim zbrati mogel. O Olga! nikoli, nikdar bi se prostovoljen od tebe ločil ne bil!“ —

In Olga vprašuje, sliši in zvč vse, čisto vse. Milo se zjoka, vender sse v solzah nasmehljá, zakaj neizrečena ljubezen milega brata ji je sladka, hladivna tolažba v neizrečeni britkosti.

»In misliš, Fedor! da se bom zdaj, ko vse vém, od tebe ločila?« vpraša Olga. »Nak, moj brat, skupej bova živela, skupej terpela, skupej umerla, če se naju Bog ne usmili. Nikdar me ne smeš zapustiti, Fedor, nikdar se ločiti od mene!«

»On mora«, reče Vazil. »Ne obtežuj mu še bolj serca, Olga! Da; on se mora ločiti! To je skušnja, ki vama jo Bog pošlje, in akoravno je ojstra, jo bota vender prenesla in premagala, ako le zaupljivo v Njega pogledujeta, ki povsot in vedno svojo mogočno roko nad vama v varstvo razprosterito ima. Čas povračila bo gotovo prišel, in je morebiti bližej, kakor sami mislimo. Naklepi hudobnežev so na pésku zidani, in en sam dihlej nar majnše sapice jih je vstani potreti. Vidva sta zdaj v knezovi oblasti, zatorej se mu morata vdati, da se vama še kej hujšega ne naključí, kakor to, kar z vama namenva. Ločita se torej, pa ločita se s srcem polnim nepremakljivega upanja, polnim ljubezni, ki vse prenese, vse premaga v pogledu proti tistemu, ki je zgolj večna ljubezen!«

Olga tiho joka in brata priserčno objame, tako priserčno in terdó, kot bi se ne hotla nikdar od njega ločiti. Fedor jo mirno tolaži, obljudivši da bo vedno nanjo mislil in ji prav pogostoma dopisoval, kadar koli bo priložnosti imel. In Olgi igrajo solzice v očéh vedno milejši, v voljo Gospodovo se vda in upa, kot Fedor, srečne prihodnosti. Stari Vazil stoji objokan zraven ubozih sirot, ki še tako mlada, tako slaba, preganjana od ostudne lakomnosti in poželjivosti, nimata nobene pomoči, kakor samo zaupanje v Boga; in svoje roke povzdigovaje moli takole: »Gospod! bodi jima bramba in pomoč, pokrepčaj jima tužne serca, in izpelji vse po svoji neskončni modrosti!« —

Tako sedita še vedno revna siroteja objemaje se še poslednji trenutek, ki jima je še določen v zagotovanji neločljive ljubezni, ki jima je še edina pomoč britko ločenje prenašati; ko knez Ivanov in njegov tajnik, zviti, hudobni Petrovič v sobo stopita.

»Si že napravljen?« vpraša knez Fedora.

»Sim!« odgovori Fedor s terdnim glasom, ako ravno ga bledica po vsem obličji spreleti, ko namreč tisti trenutek pride, ki ga ima v temno prihodnost pahniti, in njegovo sestro brez vsega varstva v roke divjega kneza prepustiti.

»No, tedaj beri te le verstice, ki sim jih do svojega prijatla Pestuševa v Moskvo pisal« govori knez na dalje, ter poda Fedoru odperto pismice. »Prepričaj se iz tega, kako dobro da s teboj mislim, in skušaj, da boš mojo skerb z jakim obnašanjem obilao poplačal.«

Fedor vzame pismo in bere sledeče, kratke verstice:

Moj dragi Pestušev!

Tukej Vam pošljem svojega dobrega sestrinca, iz kterega mi imate verlega vojaka izrediti. Imejte ga, kakor bi bil moj lastni sin, zakaj mladenec je jak in ima le mali nekazek, ki se gotovo lahko popraviti da. Ta pregrešek je nekoliko terme in svojeglavnosti. Ravnajte z njim lepó in skusite mu moško terdnost navdihniti. Skusite, dragi Pestušev! iz jakega mladenca, jakega moža narediti!« — Knez Ivanov.

Fedor komej svojim očém zaupa, ko te verste prebere. »Sim se mar mogel nad knezom motiti,« si misli, »kako sim mu mogel tako malo zaupati, in njegove namene tako krivo soditi?« — Pa prihodnost me bo vsega natanko prepričala »reče dalje sam pri sebi. »Le pazimo dobro!«

Molče da knezu list nazaj, kateri ga svojemu tajniku podá s poveljem, ga skupej spraviti in z njegovim znamenjem zapečatiti. Petrovič se zvijačno násmehljá, vzame list, se nizko prikloni, in odide. V predsobi razlerga pismo, in vzame drugo že narejeno in skup spravljeno iz žepa, v katerem so bile sledeče besede pisane:

Dragi moj Pestušev!

Tukaj Vam pošljem mladega, grizljivega psa, ki je edina zavira med menoj in veliko dedšino, ktere dober delček imá tudi Vaš biti, ako poskerbite, da bo termoglavcu poglavec v Sibirijo odpeljan, od koder se nam ne bo nič več pred njim bati treba. Ravnajte skerbno in zvito, kakor vedno, in če sreča boče, se nam mora dobro iziti. Z Bogom!

Knez Ivanov.

To pismo vzame Petrovič, pride v sobo nazaj in ga Fedoru poda, kteremu tudi knez priporoči, da ga ima sam v roke nadpolkovnika Pestuševa zročiti. „In zdaj pa, ljuba otroka, poslovita se!“ reče Ivanov. „Še pet minut sama pustim, in potem, Fedor, junaško naprej! V Moskvi te čakajo dobri pajdaši in zvesti, očetovski prijatel; torej vesel se oziraj v radostno prihodnost, kjer te cela versta prijetnih dni in častne sreče čaka!“

On in tajnik gresta preč; Olga se ihtijoča Fedora oklene, kateri si zastonj prizadeva, svoje solze zalajevati, zdaj, ko se je res britki trenutek ločenja približal.

„Z Bogom! ljubí brat! Z Bogom mila sestra! Bog te obvari!“ to so zadnje besede, ki jih s trepečim glasom poljubovaje se zadnjikrat izgovoriti zamoreta.

„Ti pa zvesti Vazil!“ reče Fedor, ti ne boš Olge nikoli zapustil. Ti ji obljubiš biti prijatel, brat in oče, kaj ne?

„Prisežem ti pri živem Bogu! Fedor! odgovori starček in položi svojo trepetajočo roko na g'ave britko presunjenih otrok. „Bodita potolažena in ljubita se še dalje tako. Oko je, ki nad vama čuje, očetovsko oko, ki vse vidi—na dno černe duše hudobneža. In to oko gleda zdaj to britko uro ločenja na vaju in vaju nikoli zapustilo ne bo. Bodita potolažena, pravim, kmalo se bota zopet srečna vidila.“

Viditi je bilo kot bi duh preroka iz starega, zvestega Vazila govoril. Kakor mehko hladno zdravilo so bile njegove besede za tužne, ranjene serca preganjanih sirot in jima oslajša grenko uro ločenja. Še en pogled, en objemlej, še en poslednji, poslednji: „Z Bogom!“ in — Fedor odide. Lahke sani, s čverstimi konjiči naprežene, ga peljejo zmiraj dalje in dalje od mile sestrice, med tem ko Olga v rokah svojega očetovskega prijatla s potoki britkih solz britko žalost tugopolnega serca izokuje.

Sirote sta bila tedaj ločena in vsak trenutek ju vedno dalje in dalje loči. Nju serca so polne britkosti, nju oči so solza zalite in vender — popolnoma njsta nesrečna. Ljubezen jima v terpljenji daje pogum. Sestra vé, da jo brat, brat vé, da ga sestra ljubi. Kakor sta tudi nesrečna, zapuščena, vé vender vsak vsaj za eno sercé na svetu, ki za-nj gori, in ta gotovost razvedruje kakor solčni žar temno noč nju terpljenja, ktera je bila že tako zgodaj nju mladega duha pokrila. V svoji vzajemni ljubezni najdetá tolažbo in veselje; zakaj ljubezen vse prenese, vse preterpi, in vse upa.

(Dalje sledi.)

O d g o v o r i

na vprašanja društva za Jugoslav. povestnico.

XI. (Dalje.) **B**lizo Ajella je neka vas, ki se po Furlansko kliče Kravi (Crauglio); jaz bi djal, da se ta kraj prav za prav Kravje kliče od našega „krava“, torej da so tudi tu še Slavjani nekaj bivali. — Prav blizo Palme je vas Joanniz (Joanic = Joanec = Ivanec). Druga je Tapogliano = Topoljana, kraj s topoli obraščen. Te, in ako je še kej enakih imen, nas spominja na stare čase, ko so po vsih tih krajih še naši slovenski prededi stanovali, ki so tim krajem slovenske imena dali. Da so okoli Karmina (Cormons) Slovani živeli, spričuje tudi ime Kopriva, ki je na cesti, ktera iz Karmina v Gorico pelje.

Na Krasu je neka vas, ne daleč od Gradiške, ki se Št. Martin kliče. Tam se, bi djal, vse hiše imenujejo Vicentini, ker so vsi iz Vicence doma, in zatorej govore še dan današnji nek bizjaški jezik, t. j. nekako mešanico talianskega in slovenskega. Pripoveda se, da so bili v starih časih neki politiški prestopniki iz Vicence tu sem preseljeni, in zatorej so jih deželani Vicentine imenovali. Pa ker sim že tukej bizjaški jezik omenil, je treba da tudi kej povém od naših Bizjakov. Celi kos primorske dežele gor od Devina do Gradiške, med Krasom in Sočo, se kliče „il Territorio“ per eminentiam, to je, „il territorio veneto,“ ker je bil ta kos dežele do poslednih časov Benečanske republike vedno pod oblastjo Benečanov. Govore pa tudi ne po furlansko ali laško, ne prav po taliansko, ampak neko posebno taliansko podnarečje, ki ga bizjaškega imenujemo, in oni sami si pravijo Bisiacchi. Od kod to ime, ne vem. — Ravno tako so bili Campolongo, Muscoli in neki drugi manjši kraji benečanski, in zatorej se je bilo leta 1848 zgodilo, da so ljudje po vsih tih krajih, kakor tudi na otoku Grado bili goreče vneti za taliansko reč in Austriancom nasproti, med tem ko so bili vsi drugi naši Furlani vneti za Austrijo.

Še nekej iz Tminskega. Kervavec se kliče dolina na Planjšici ali Banjšici, menda od ondi prelite kervi vojščakov. Na Vojskah je vas blizo nemškega Idria. Ta vas leži na dolgi in široki ravnini. Pripoveda se od ondašnjega hudega boja s Turki. — Vse imena po Tminskem so čisto slovenske, kar obilno priča, da prvi naselniki teh krajev so bili Slovenci. P. n. Tmin (Tolmein) od Tminske reke, koja se je iz temnih peči po temnem smrekovju cedila; Ljubina = ljubljena; Lom, kjer se hrib lomi; Čiapovan = Čepvan od imena Čep, tako se potok onde kliče; Panikva od poniknuti, kakor ondašnji svet spričuje; Tribuša = trebušje, trebuh, ker je svet ondi trebuhu podoben; Serpenica — serp, Soča se ondi v podobo serpa krivi. Ročina, kjer celi dan sonce pripeka, itd. — Ime Učë (Woltschah) se lahko od učenicov spelja, ker so menda tukej prvi kerščanski učenci stanovali, ki so sveto vero v teh krajih širili. — Od Gorice mesta, in njenih delov in teržišč, ki se imenujejo: Pristav (pristava), Brajda, Vakana, Kvar, Podturnom, Stražič, Studenec, Kastanjevica, Travnik, gojzd Panovie, itd. ne bom nič govoril, ker same imena že dovolj govore.

Nemški Rovt na Tominskem.

Marsikteri kraj, ki spada pod Gorico, je omenjena vreden, in mogel bi Vam veliko pisati ne rečem od Ogleja, ki je bilo svoje dni prvo mesto za mogočnim Rimom, ampak tudi od mnogo drugih pomanjših krajev; toda vse to je že večidel popisano nekeje v „Rubeis Monumenta Ecclesiarum Aquilejensis“, nekeje v „Cappelletti le Chiese d'Italia“ pod odstavkom „Aquileja“, nekeje v drugih enakih delih. Ali od Nemškega Rovta na Tominskem nisim jaz še nikjer nič bral, in morda bodo tudi drugi braveci ravno tako, kakor jaz, reči zamogli; in vendar je tudi ta kraj nekoliko imeniten in vreden, da se posebno omeni. Zatorej se denem enmalo ta kraj popisati, kar sim iz verodostojnih oseb in iz izvirnih listin in drugih spisov čezanj zvediti zamogel.

Nemški Rovt (Deutschruth = Deutschgeruth, Ruthæ theutonice v starih listinah tudi Nembscherut) na izhodu Tomina, in na jugu Bohinskih dolin, od katerih ga visoke planine ločijo, ki Goriške predele proti Gorenskim mejijo, je na vsih straneh od previsokih gor obdan ali obkrožen, da se prav težko in skorej li z nevarnostjo do njega priti zamore. Na severni in izhodni strani se strašno visoke skalovite gore čez oblake vzdigujejo, ki ločijo Krajnsko in Goriško; na južni strani so manjši, toda sterme nekeje s senožetmi nekeje s hostami obraščene gore, ki ločijo nemški Rovt od Šembiške in od Cerkljske ali Cerklanske fare; na zapadu je druga visoka gora, ki Podmevško farno proti Nemškemu Rovtu mej. Do bistre Bače, ki prav ukusne posterve redi, in se naposled blizo svete Lucie na Mostu v Idrio izteka, in še nekeje čez Bačo se je fara Nemškega Rovta iztegovala proti jugoizhodu, preden je Podberda sama (1848) v farno povikšana bila. — Razun Bače je tud, kakor sploh po Tominskih gorah, mnogo studencov, potocičev in potokov, med katerimi pa samo Koritence omenimo, ki kmalo za farnim krajem, ki se od tod tudi Koritence zove, izvira, in se proti jugozapadu med strašno stermino tekoč pri Grahovi v Bačo izliva. Ker je pa na izlivu Koritence v Bačo druga vas, ki se tudi Koritence imenuje, zato pravijo tej „Slovenska Koritence“, uni pa „Nemška Koritence“ ali pa drugači „Nemški Rovt.“ Tu v Nemški Koritenci ali v Nemškem Rovtu je tudi farna cerkev in sedež fajmoštra, ki ima ne daleč od ondod (menda pol ure hoda) na zapadu še eno vasico, ki se Grand imenuje, prva nasebina teh nemških rovtarjev. Do leta 1739 je vsakratni fajmošter tega kraja imel po dva kaplana, ki sta mu pomagala, zato ker je moral razun teh ravno kar omenjenih dveh vasi preskerbovati še čez tri ure od tam oddaljeno vas Podberdo na Bači, s Tertnikom vred, Bačo (tako se namreč tudi ena vasica kliče), Petrovberdo in nekeje samotnih tu pa tam po gori Porzni raztresenih hiš. (Vsi ti kraji so od leta 1739 sem, pod imenom Podberda dobili svojega lastnega duhovnika, odvisečega od Koritenskega fajmoštra; sadaj pa od 1848 je tukej nova fara, kakor je bilo že tu zgorej omenjeno.) — Tako je tudi Steržišče, eno dobro uro od fare, bilo neposredno odvisno od fajmoštra; še le 1772 je dobilo tudi ono svojega lastnega kaplana, ki mora previdjati Steržišče, Znoile, Kuk ali Kovk in Kal. Obloke pa z Hudojužno na Bači ima še le od leta 1806 svojega lastnega pastirja, ki je pa tako, kakor Steržiški kaplan,

od Koritenskega fajmoštra odvisen. — Od kar je fara na več kaplanij razdeljena, je v Nemški Koritenci fajmošter sam ostal brez pomagajočih mu kaplanov.

Toda opustimo sadaj zemljopisno in duhovsko opisovanje Nemškega Rovta, in poglejmo en malo, kar je mogoče, na zgodovino tega dovolj imenitnega kraja. Potem, kar sim do sadaj starih listin viditi mogel, ki Nemški Rovt zadevajo, sodim jaz, da so Nemci, in scer Tirolci, v te kraje prišli h koncu 12. ali saj v začetku 13. stoletja. Neki kmet namreč v vasi Grand hrani star pergament, pismo izvirno svetega Bertranda, Oglejskega patriarha (ta patriarh je živel v 14. stoletju, stoloval je kot patriarh v Vidmi 1334 — 1350) pisano 1. aprila 1346 v Vidmi, s katerim ponovi prebivavcom Koritence, Tertnika, Steržišča in Granda, in vsih tistih rovt (tako razlagam jaz besede latinskega originala: „massarii nostri de Corithnich, Trentinich, Gradischa et Loco Rutharii“) vse tiste pravice in povlastice, ktere jim je bil že patriarh Bertold podelil (Bertoldus ab Andechs, patr. Aquil. 1218 — 1251), čigar povlastitveno pismo pa jim je bilo pri enem požaru pogorelo (. . . suplicarunt, ut cum privilegium locationis factae suis progenitoribus per bonae memoriae Bertoldum Patriarham Aquilegensis praedecessorem nostrum de mansis Aquilegensis Ecclesiae sitis in eisdem villis, dudum fuerit igne crematum, dignaremur eis locationem hujusmodi innovare.“)

Ustmeno sporočilo poterdjuje to moje sodbo čez prvi postanek Nemškega Rovta. Kakor mi namreč zagotovljajo osebe, kterim gre v tej zadevi vsa vera, ker tamkej v tistih krajih živé, in torej gotovo vedo, kaj ljudstvo samo od sebe in od svojih starih časov pripoveda, in so ne le samo resnicoljubni, ampak tudi dovolj izobraženi, da vedo prazne pravice od zgodovinsko — pomembnih sporočil ločiti: ljudje pravijo, „da je že čez 700 let, kar so njih prededje v te kraj prišli iz Tirolskega, in scer iz Inske doline (Innthal). Oni so bili v vojski nekega rimsko-nemškega cesarja (imena ne vedo povedati), in so naj več k zmagi čez hudega sovražnika pripomogli. Ker so se ti Tirolci tako možko v bitvi obnašali, jim je cesar dovolil, da si smejo izvoliti, kjer koli se jim ljubi prebivali, da smejo zemljo obdelovati, kolikor jim je je treba, brez da bi morali zanjo kadaj kej davkov plačevati. Oni so se torej vzdignuli proti svojemu domu, pridejo v te gore, ki jim močno dopadejo, in eni izmed njih sklenejo tukej ostati in se tu naseliti.“ — „Začetek te naselbine — tako mi neki blag gospod čez to piše — je bil storjen s 70, ali kakor drugi pravijo, s 76 osebami, ki so se naselili v vaséh (kakor se sadaj imenujejo) Grand, Deutschruth ali Nemški Rovt, Steržišče, Zarz ali Source, Deutschruth na Bohinskem (dva kraja namreč se kličeta tako, eden na Goriškem, drugi pa na Bohinskem pod Bistriško faro) itd. Sedem vasi je po tem iz teh naselbin postalo, kjer so v prestarih gojzidih nekej drevja posekali in stanovati začeli itd.“

Naj bo pa že res ali ne vse to, kar Nemški Rovtarji od pervega začetka svojega naseljenja v teh gorah pravijo, to je vender gotovo, da so Nemci, in scer Tirolci. Od tod pride, da so jih njihovi bližnji sosedje, sami čisti Slovenci, od nekdej zmirom li nemške rovtarje, kakor se tudi sami kličejo, imenovali, in jih še dan današni tako imenujejo. Oni govorijo tudi še vedno nemško, toda močno pokvarjeno, in s Slovenskim zlo pomešano, kakor je naravno, ker so okrog in okrog

s samimi Slovenci obdani. Glejte, kaj mi od njih jezika zgorej pohvaljeni duhovnik piše: „Svoj nemški jezik zvesto hranijo, akoravno je vedno ubožniši v izrekih, ker se vedno bolj pozgublja in s Slovenskim zamenja; tako pravijo n. pr. Ig berde schoun (beri žoun) wek, ban mir die Schila (berizila) koumt; hout'r gemoucht die routenga? to je: ich werde schon aufschreiben (wek-vekati); wenn mir die Noth (schila = sila) kommt; hast du die Rechnung gemacht? — Glasu s nimajo ne v nemškem, ne v slovenskem, ampak li ž, n. pr. schoun izgovarjajo žoun, schila pa žila itd. — Kadar govore slovensko, imajo samo š, ž, č, nikoli pa s, z, c n. pr. Šveto, Šveto, Šveto . . . čaštito vsaki čas buodi; ali: lih vsaki'n krajear kruha šmo šnedli itd.“ — Slovenskega so se nemški rovtarji pa navadili nekež že zavoljo tega, ker morajo vedno se pečati s Slovenci, ki so od vsih strani njih sosedje; posebno pa zavoljo tega, ker je ves kerščanski nauk za otroke in za odrasčene, vse pridige in molitve v cerkvi po slovensko. Le med sabo oni svoje nemško narečje govore, in je še čudo, da so ga mogli do sadaj še tako ohraniti, potem ko so že toliko stoletij oddaljeni, bi djal odtergani od svoje prave domovine, v tako nemilih okolnostih gledé na svoj materinski jezik. Posebni značaj tega njih jezika, ki ga govore — tako nasleduje zgorej omenjeni dopisovatelj moj — je pa ta, da nemško govoreč za vse li možko zaime er rabijo, n. pr. Schau'r, schau'r, be'r trienk! (beri: žaur, žaur, bër trienk!) tako je enkrat pasterica drugi ženi rekla, ko ji je pokazati hotla, kako željno žejna krava pije. Ravno tako izgovarjajo oni ou namesti a ali o, n. pr. koum't r ouch nouch /Foulmain moerg'n? namesto: kommst du auch nach Tolmein morgen? — Zmanjšavne koncovke lein oni nimajo; namesti nje rabijo vedno le, n. pr. besede, kakor Söhnlein, Mägdelein, Thereschen, Hanschen, Mariechen u. s. w. izgovarjajo oni: Söhnele, Mägdele, Theresele, Hansele, Mizele itd. Sicer imajo tudi svoje posebne besede za živali, kakor n. pr. Kesele namesti Kitzchen, Mekele namesti Lamm ali Lämmer, Zazeln namesti Kalb, Springele namesti Hase itd.“ (Konec sledi.)

Slovstvo in umetnost.

Drobtince za novo leto 1853. Na svetlo dal Jožef Rozman. Leži pred nami že 8. tečaj milih Drobtinc, ki so blizo naj dalej po slovenskem svetu razširjene. Bogate zaklade lepih navkov nam podajajo tudi letas v svojih predalih. Čelo jim kinča sprelepa podoba sv. Metoda in Cirila, katerih zasluge za kerščansko vero med Slavjani nam milostljivi knezoškof Lavantinski v „kerščanskej besedi o bravtovski sv. Cirila in Metuda“ prav mično popisujejo. V prvem razdelku „pastirsko ogledalo“ (str. 1 — 104) imenovanem beremo prav lepe pridige izdelane in osnovane. „Ogledalo blaženih mož“ (107 — 148) je posebno izvrstno opravljeno in obsega med drugim mične življenjopise Leopolda Volkmerja, Franca Hladnika in Marka Hanžiča. — V 3. razdelku (151 — 186) nahajamo zmed mnogo družih lepih reči tudi „križarske ali svete vojske“ precej obširno popisane. — 4. razdelk (191 — 206) zapopada več mičnih prilik in basen. — Peti predal (210 — 265) hrani tudi mnogo kaj zanimivih in koristnih reči, posebno „navod, kako bi se pervnici v nedelskih šolah pisati in čitati ob ednem ali pisaje se čitati učili.“

potem »kratko dogodivščinno slavianskega sveta« „Amerika najdena“ in „sveto detinstvo Jezusovo.“ Tudi „slovenska gerlica“ (269 — 282) se je dosti prijetno oglasila.

Sostavki letšnjih Drobline so večidel od milostljivega knezoškofa Lavantskega in čast. g. Rozmana. Že imé teh izverstnih slov. pisateljev je nam porok o izverstnosti tih novih, teško pričakovanih bukev. Natisnjene so z novimi prav vkusnimi pismeni. Veljajo mehko vezane le 48 kr. sr.

Česko: Ravno je izšel 2. zvezek mesečnega časopisa „Živa.“ Kakor prvi zvezek obsega tudi ta mnogo prekrasnih sestavkov in scer: „O kamennem a hnědém uhli, zvláště v Čechách;“ od J. Krejčiga; „Vrabec“; „O sněhu a ledu,“ „O semenech rostlin“ spisal Em. Purkyně; „O povětrnosti“ od Dr. J. Kuneša; životopis „Karla Bořiboja Presla“; „Jedovatá zbraň pavouků“; „Malachit v červeném pískovci u Chrásti“; „Zajec“ in Naveštje o přírodu - vědeckých knihách. Se enkrat opomnimo Slovence, ki so českega narečja zmožni, tega prekorišnega časopisa, ki po pošti prejemana na leto le 3 gld. 24 kr. sr. velja. — Česka matica bo neki izdala „primerjajočo vseslovansko slovnico“ od Lad. Čelakovski-ga. — Pri Pospišilu v Pragi je izšel „Divadelni ochotnik“ (igrališni dobrovoljec), t. j. pet veselih iger za manjša igrališča. — Tydženske novine naznanujejo, da je župnik Stempel doljnolužičko prestavo Phædrovih basen tiskati dal. Ravno ta spisatelj je tudi sestavil veči pesmotvor pod naslovom: „Pytanje za starim mjasecom, abo lužyčikih Serbov potlocenje. — Izverstni prestavljavec B. Peška je doveršil prestavo vsih Mickievičevih balad in romanc. — V kratkem bo v českem jeziku izdan glasoviti roman „Tarantáš“ grofa Solohuba.

Modri odgovori.

— Antisten prašan, zakaj da bogati redkeje hodijo k modrim, kakor modri k bogatim, je odgovoril: „Zatò ker učeni vedò, česar jim manjka, bogati pa ne.“

— Ravno taj je pri drugi priložnosti rekel: „Če bi prisiljen bil voliti, krokar ali zavidnik biti, bi rajši krokar bil; zakaj ti samo merličé razmesarjajo, zavidniki pa žive.“

— Reven pesmarček je Teokritu svoje pesmi prebiral. Ko končá, praša Teokrita, ktere da so mu naj bolj dopadle? — „Ktere nisi bral“ je bil odgovor.

Sméšnice.

Gizdelin pride v štacuno blaga kupovat. Ker se mu vse predrago zdi, poprosi, da naj mu zavolj prijateljstva boljši kup dajo. „Aha! pravi štacunar, ravno prijetli dajo kej skupiti, sovražniki tako ne pridejo!“

Kmet z oslom gre ravno mem šole, ko šolarji iz šole gredò. Osel, jih zagledati, začne na vso moč rigati. Šolarji pa nejevoljni čez tako grozen krik, priletijo h kmetu ter ga oštejejo, zakaj da ima tako nevljudnega osla, da se tako dere. „Ne zamerite, pravi na to kmet, osel le veselja riga, ker je toliko tovaršev in prijatelov dobil.“

Poprava. Na str. 47, 19. v. od zgoraj naj se bere: schiesse — hebe mesto: schliesse — habe.

Natisnil: Ferd. Žl. Kleinmajr v Celovcu.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 8. V čelvertek 24. februarja 1853.

IV. leto.

F e d o r i n O l g a.

(Dalje.)

v.

Noč je in polnmesec sije v lesketajočem zvezdnem okrožji. Njegov žark obseva široke, žalostne planjave severo-izhodne Rusije in razsviljuje strašno pol, ki v Sibirijo *) peljá. In pot je z snegom pokrita in obleđena, in kakor dalječ sega oko, povsod, povsod se nič drugega ne vidi, kakor bela, merzla odeja zemlje, ki je semtertje s črnim smerekovim germovjem preraščena. Vse je mrtvo, pušobno, tiho in merzlo, — strašno, grozovito merzlo. Le včasih hrusi semtertje kako drevó, ali se odčesne kaka veja pod težo silnega snega in semtertje se sliši ogrozno tuljenje, ki strašno med merzlimi vetrovi po daljavi buči. Volkovi so, ki jim glad in mraz take strašne glasove prisili. Druzege ni nič živega čuti na široki, neizmerno široki, straha — in grozopolni sneženi puščavi.

Hura! hura! kaj derči tako nagloma sem od zahoda?! Biči pokajo, konji razgetajo, lahke sani derče hitro kot veter po planjavi. Jezdici gredó spredej, ob straneh, jezdici zadej! Hitro jo dervijo naprej, tiho molče, brez vsega glasú, kakor molčeča tiba zimska noč.

Hura! hura! Zopet bič počí! Še hitreji derči, konji sopihajo in dervijo kakor bi šlo za stavo, se z severjem v hitrosti meriti, in kozák **) na sprednjem, nizkem sedeži sani biča še huji kakor blisk naprej dereče konje. Hura! hura! naprej! naprej! Zmiraj globokejše v severno, mrazo-studno sneženo pušavo!

Kaj je to? Mar vožnja na sprehod? Ali se gredó prijatli obiskat? Ali hitijo dolgo od domovine ločeni v roke svojih dražih nazaj, da jim želja po dolgo oddaljenih starših in bratih vožnjo tako pospeši? O Bog! nak, nič vsega tega ne! Jezdici so oboroženi s sulicami, sabljami in samokresi; tukej slišiš orožje rožljati; nobenega žarka prijaznosti tukej ne vidiš, le temni obrazi vojakov se vidijo.

Hura! hura! naprej! naprej!

In na sanéh sedi bradat mož, oborožen kakor jezdici od nog do glave v kožuhu zavít. Zraven njega sedi mladeneč. — Oh! kako je bled!

*) Sibirija ali Severija, neizmerna planjava, v severni Azii pod Ruskim vladarstvom, večidel s snegom in ledom pokrita, kamor se rusovski hudodelniki v prepoved pošiljajo, kjer se morajo s težkim delom večidel od lova živiti, v grozovitem mrazu in vedni nevarnosti, od divjih zveri raztergani biti.

**) Kozaki so ruski konjniki.

kako gleda s terdim očesom obupljivo in nezavedno tje naprej! Žalost, britka, moreča žalost, neutolažljiva obupljivost in strašna britkost se bere v njegovem zalem, pobitem obličji. Njegove blede ustnica trepetajo, solze, britke solze mu iz oči poigravajo in mesečni žark se v njih polesketava. Ne potečejo mu po bledem licu, zakaj grozoviti mraz jih v led sterdi, in mladenec ne vzdigne roke, da bi si to živo pričo svoje notranje britkosti obrisal. Zakaj glej, njegove roke so vklenjene in on ni vstani, jih do svojih gorečih oči prinesli.

Ubogí nesrečni! ti si jetnik, in steza, po kateri jezdici tje dervijo in sani derče je pot v — Sibirijo. —

Hura! hura! naprej! naprej!

In zmirej dalje in zmirej hitrej dervi vožnja v puščavo. Kakor blisk ti gre naprej, tiho, molče v divjem begu.

Naenkrat pa nar sprednji jezdec obstane in vzdigne roko. Sani se ustavijo in obožroženi spremljevalci sede pokojni na konjih. Iz germovja, komej sto korakov spredej, zahrumi ogrozno, mnogoglasno tuljenje.

„Volkovi so v goščavi!“ zavpije sprednji jezdec. V stran zavernimo, samokrese v roke! in naprej, kar morejo konji dirjati! Če se gerdóbe za nami spuste, le dobro meriti, da vsak prav zadene! Naprej!“

Kozak z bičem počí in—hura! derči voz naprej po sneženi puščavi prek hoste, iz ktere glasnejši in strašnejši tuljenje verši. Zdaj skoči nekaj kakor temna senca iz germovja, za njo se jih še več prikaže, ki lohnijo urno kakor blisk po sneženi goljavi. Ena puška počí, tam zopet ena in dve gladovi merhi ležite pobiti na tléh, druge pa obstojé oplašene in še strašnejši tuljenje verši.

„Naprej! kar morejo konji teči!“ kliče zapovedvavec malega tropiča. Bič in ostrog storita vse, kar je mogoče in hitrejši in hitrejši mali trop dalje dervi. Še se eden pa drugi zdaj pa zdaj oplašén nazaj v planjavo ozira, vendar nevarnosti se ni več bati. Divje zveri so se smertnega strela oplašene nazaj v goščavo zgubile.

„Zahvali Boga, bratec!“ reče bradati mož, ki zraven mladenca na vozu sedi. „Nevarnost je bila za petami in velika, in srečno smo ji ušli.“

Mladenec se ne gane. V tla stermi in gleda še bolj zamišljen kot prej in se britko nasmehljá. „Boljši bi mi bilo od volkov razlerganemu biti, kakor da moram tako žalostno v nezmernih britkosti h počasu umirati!“ reče ves pobit.

Pogled pomilovanja zasije v očéh bradatega Rusa prot svojemu mlademu in vendar tako nesrečnemu spremljancu. „Ne smeš obupati, bratec!“ reče prijazno, oblast presvitle carinje je mogočna in njena milost je velika. Počakajmo časa. S časoma tudi drevo cvete in sladki sad rodi.“

Res je, če le ni posekano ali usušeno, odgovori britko mladenec in vroča solza se mu zalesketa v očéh.

Bradati mož ga vidi solziti in reče: „Bratec te ni sram? kdor je možak, se ne smé kisati kot otroče.“

„Saj ne pomilujem samega sebe“ odgovori mladenec. „O moja uboga, nesrečna, ljuba Olga!“

„Kdo je Olga?“ vpraša mož.

„Moja sestra, moja nedožna sestra!“ zdihuje mladenec. „Jest zamorem svoje terpljenje že sam prenašati; ali ona! oh zakaj mora ona toliko terpeti, tako neizrečeno nesrečna biti! Nesramni, brezdušni Ivanov!“ In mladenec škriplje z zobmi in žuga s terdo pestjo svoje vklenjene roke.

„Tihó, bratec!“ mu uni pošeptá, in ga za roko poprime, ne zgovori tega imena tako glasno! Ivanov! Kaj ti je Ivanov storil? Jest ga poznam! On tudi mene pozna! Tode govori tiho. Njegova moč seže dalječ, celo še v to puščavo.“

Mladeneč pogleda nezaupljivo starca in otresa moléc z glavo. Ali bi ne znal morde biti kak ogleduh, ali izdajavec? Zase se sicer nič več ne boji. Saj ga ne more nič bolj žalostnega zadeti, kakor je pregnanstvo v Sibirijo. To je že samo hujski kakor smert, to je toliko, kakor živemu pokopanemu biti. Pa Olga, njegova sestra! On molči in se z nejevoljo preč oherne.

„Nič se ne boj! bratec!“ mu šepa stari, ki je gotovo mladenčeva misli vganil bil. „Pri meni si varen. In kaj bi ti le škodovati zamogel? Kar ti je prisojeno, je enkrat storjeno. Pa kadar v Petrograd pridem, bi ti morde še kej pomagati znal, čuješ brate? In jest bi rad storil, zakaj smiliš se mi! Ali bi ne hotel mi svojega imena povedati?“

„Svojega imena? Kaj je tebi mar za moje ime! Tvoj jetnik sim; in to ti je dosti!“

„In vender, brate, bi rad zvedil tvoje imé. Tvoje obličje, kakor je temno, me opomni nečega družega, ki je zmiraj prijazno bilo, tudi proti svojemu staremu, takrat še mlademu Petru Ivajloviču.“ Da da! ljubeznjiv, prijazen gospod so bili!“

„Kdo?“ vpraša mladenec.

„Oh, ti ga ne poznaš, bratec!“ odgovori stari. Tudi je že umrl. Tode dober, ljubeznjiv gospod so bili rajni Vladimir Černikov!“

„Kdo? zakličé nevtégoma bleđi mladenec. „Černikov?“

„Se vé da, knez Černikov! Mogočen gospod, kakor sim rekel, pa tudi ljubeznjiv in milostljiv!“

„O Bog, ta so bili moj oče!“ reče mladenec, (kterega smo zdaj za Fedora spoznali), in zdihne globoko.

„Tvoj oče!“ reče stari z začudenim, vender bolj tihim glasom. Ti bi bil po tem takem sin, pravi sin mogočnega, bogatega kneza, ki je tisučero služabnikov imel? Ti bi bil tedaj mali Fedor, prijazno, veselo detce, ki sim ga tolikokrat v svojem naročji pestoval? Bratec! je li mogoče? Ti, dedič sloveče kneževine in vender zdaj revniši, kot nar manjši suženj?“

„Da, revniši kot nar manjši suženj!“ zdihuje Fedor in se britko nasmehlja.

„Pa vender govóri“ reče stari, — povej mi vender, tode tiho, da uni le ne slišijo, kako se je godilo, da semkej prideš na pot v Sibirijo in še tako mlad? Kaj si takega pregrešil?“

Fedor molči in gleda sterno starega. Kaj, si misli, čé bi tudi ta bil hudobnež Ivanova? Ali bi mu smel zaupati, potem ko je že tako britke skušnjé prestal? — Stari Kozak razumi dobro in mu bere njegovo misel.

„Nič se mene ne boj!“ reče tiho. „Zaupanje za zaupanje! Jes ti bom povedal, kdo da sim in kaj da sim vse doživel, in vidil boš, da imam vso pravico tebe pomilovati. Glej, bratec, pred dvanajstimi leti nisim bil še to, kar simi zdaj, sam svoj, prost mož. Takrat sim bil ubog, zaničevan suženj kneza Ivanova v Petrogradu. Nekega dne, bratec, še tako dobro vem, kakor bi véčeraj bilo, me pokličé in mi ukaže drago posodo prinesti, ki jo je hotel ravno tvojemu očetu, svojemu svaku pokazati.

Jes stopim naglo, njegovo povelje dopolniti, zakaj lahko veš, knez Ivanov je ojster, terd gospod in hoče, da bi bilo že prej storjeno, kakor kej veli. Tode moja takratna naglica je bila moja nesreča, ali nak! veliko več moja sreča je bila, bratec! Posoda je bila velika in težka, tako da nisim mogel pred seboj lahko gledati, kam stopam, ko sim jo na rokah nesel. In zdaj, bratec moj! misli si moj strah, spodtaknem se nad knezovim psom, ki mi ravno med nogami smukne, in ležim na tleh, posoda pa zraven mene, tode na sto koscov zdrobljena.⁶

»Šibajte ga nerodneža, da se stegne!⁶ kriči knez obdivjan, in bratec! ko je tako rekel, je kri v meni obledenela in mislil sim sam pri sebi: »Bog ti pomagaj, Ivajlovič, danes si solnce v zadnjic vidil!⁶ Hlapčoni me zgrabijo in vlečejo proč, in jes besedice ne zinem, saj vem, da bi nič pomagalo ne bilo. In glej bratec! oh, Bog mu daj dobro tudi tam kjer je, v večnosti! zdaj stopi knez Černikov k meni, berzno me po ramah z roko potaklja in reče mirno in prijazno, — ah mislil sim, da angelja slišim, — pustite ga, moj je!⁶ reče on, in hlapčoni me pusté; misli si, bratec, jes padem pred knezom na tla, jokam in objemam njegova kolena. In knez Ivanov reče prevzetno in zajedljivo: »Kaj počenjaš, svak! Jes ne potrebujem, da bi se ti v moje reči mešal. Pa knez Černikov, čuješ dobro, bratec, knez Černikov, tvoj oče stopi k prevzetnemu, hudobnemu možu in mu pošepeta par besedi na uho. Ivanov pomiga in knez Černikov reče meni: Vstani Ivajlovič in pojdi v mojo hišo, od danes naprej boš moj!⁶ Veselja bi bil skorej glasno zaukal, pa si nisim upal zavoljo Ivanova, ki me je tako ostudno gledal, kakor bi me hotel z očmi prebosti. »Tukej ga ne boš imel!⁶ reče tvojemu očetu, če bi mi imel pès še pred oči priti, naj se rajši precej tukej stegne!⁶

»Prav tedaj! ga tudi ne boš več vidil!⁶ rečejo tvoj oče, potem se obernejo proti meni, rekoč: Pojdi Ivajlovič! Jes te osvobodim in skerbel bom za te. Pojdi in počakuj me v mojem poslopji.⁶

In jest sim šel, bratec, ne šel, letel sim, skakal, plesal; bilo mi je, kakor bi mogel veselja obnoret, zakaj bratec, si znaš misliti, — v smert obsojen in potem oprosteti biti, — to je velik razloček. Knez Černikov pridejo kmalo domu in mi rečejo: Par dni ostaneš še pri meni in znaš z mojim Fedorom igrati, tode varuj se, da te Ivanov ne vidi, če pride.⁶

»In jes sim igral s teboj, Fedor — bil si še tako majhen, komej štiri ali pet let star, pa ljubeznjiv, prijazen otročiček si bil in se smejal, imel si Ivajloviča priserčno rad. In osem dni potem stopijo knez Černikov k meni in mi rečejo, da zamorem vojak biti, če mi je všeč, in če se pripravnega mislim, da hočejo že oni skerbeti, da kmalo na kako vikšo stopnjo pridem. In jes, Fedor — oh, mene zalijejo solze, — roko poljubim dobrotljivemu, milostljivemu gospodu, padem pred nje na kolena in jih zahvalim iz serca globočine. Svoje življenje bi bil zanje dal. In jest grem v Moskvo, sim vojak in čez nekaj let postanem stotnik, zakaj knez Černikov me niso pozabili, in zdaj — o usmiljeni Bog! — zdaj moram malega Fedora, njegovega sina v Sibirijo odpeljati. O kaj je osoda človeka v Gospodovih rokah! Pa ti, moj bratec, ali se boš še bal staremu Ivajloviču zaupati? Si vstani misliti, da bi tebe izdal? Ali bi ne delal potem s sinom svojega dobrotnika kot nar nehvaležniši sirovak. Bratec! jes sim tvoj; stari Ivajlovič je tvoj z dušo in telesom! in stari Ivajlovič te hoče oprostiti in sinu poverniti, kar so mu oče dobrega storili, in Petrograd je še na svetu, in carinja je v Petrogradu, in kakor

pot v Sibirijo pelje, ravno tako pelje tudi iz Sibirije nazaj, in stari Ivajlovič se pri živem Bogu zaroti, da hoče sina kneza Černikova ali rešiti, ali pa zadnjo kapljo kervi zanj preliti. Da, to hočem, sin mojega dobrotnika, to hočem, in zalo mi smeš zaupati!

Z vedno večim zavzetjem posluša Fedor prigodbo starega Kozaka in vedno jasnoličnije pribaja. »O Gospod! Gospod!« izdihne globoko. »Kako velika je tvoja milost, kako neskončna tvoja dobrota. Dobre dela rajnega očeta vstanejo in varujejo njih sina, mu prijatla naklonijo, takrat ko je od vsih zapuščen, le od Tebe ne!«

»Res je, bratec, reče Ivajlovič, Bog kaznuje grehe staršev še na otrocih; pa tudi njih dobre dela povračuje še njih zarodu. Da bratec, prijatla si našel, prijatla, ki ti je zvest do smerti in pripravljen vse za te prestati. Veseli se Fedor, in zahvali Gospodu, da ti je tacega očeta dal, čigar dobre dela še čez njih merzli grob blagoslov rosijo. Zahvali Gospoda, Fedor, in bodi vesel v njegovem zaupanju, kterege pomoč je nar bližej ondi, kjer skoraj vsaka iskrica upanja zgine. Bodi potolažen, bratec, On, ki ti pošlje prijatla v potrebi, ti bo tudi rešitelja v žalostnem pregnanstvu poslal!«

»In Olga?« vpraša Fedor.

»Ali ni Olga tvoja sestra? Ali ni Olga hči tvojega očeta? Ali ne more neskončni Bog tudi Olgi, kakor tebi tolažbe poslati?« reče stari Ivajlovič. »Ona je v božjih rokah, kakor ti, in volja hudobneža je ničen prah pred duhom večnega Očeta!«

Sladak pokoj se o tih besedah poverne v Fedorovo srce, sladko, veselo upanje ga navdihne in z serčno ljubeznijo in hvaležnostjo povzdigne svoj pogled prot nebu rekoč: »Gospod! kakor je Tvoja volja, vódi mene, spremljaj njo! Tvoja sv. volja naj se izide, kar ti storiš, je prav storjeno!«

»Amen!« reče Ivajlovič in rahlo poprime Fedorovo ledeno roko. Še so njegove roke vkleknjene; pa on ni več žalosten, njegovo srce veselo bije in njegovo bistro oko gleda prijazniši po pušobni planjavi. V njegovih persih ozelené zopet solnčna poulad in lepe cvetlice, ki notri zavcvetijo so Zaup v Boga, Ljubezen, Upanje.

Hura! hura! derči voz dalje in dalje v puščavo naprej. Biči pokajo, orožje rožlja, konjiči sópejo in Fedor se smehlja. Več ga ni strah Sibirije. Misli na ljubo sestro in veselo prihodnost mu sladijo in delajo kratek čas. (Dalje sledi.)

Z m e s.

Želja jezikoznanska o novem letu.

(Koniec.)

Kakor bomo pozneje vidili, ne ukljubuje moji misli tudi nobeden drug izgled Kopitarjev.

Ali porečeš: Če pravim: Bčela naznanja ali naznanuje, brat te pozdravlja *) itd. kažejo glagoli dalje ali večkratno — po-

*) Tako govorijo (o enkratnem djanju) v tem smislu vsi naši jugoslovanski bratje Horvatje, Slavonci, Dalmatinci, Serbi. Pis.

navljano djanje; če je pa djanje enkratno, komaj en hip terpeče, ali če si djanje doveršeno mislimo, moramo doverš. glagole stavili.

Prijatelj! ravno to je naša pomota, da si (pa le v nekterih primerlejih) vsem drugim Slovanom ukljub djanje doveršeno mislimo, dokler se (akoprav le en hip) godi. Ali se ne poslužujemo nadalje tudi mi glagolov nedoveršivnih ponavljanege djanja, dasi je djanje enkratno, govore: ravno zdaj klicar novo postavo oznanuje; ravno zdaj pismo podpisujem, kamen vzdigujem, poklekujem, (Asses ich mich auf die Knie nieder, mache ich einen Fussfall)? — Jeli da? — Pa se ti čudno in napačno ne zdi? — Zakaj ne? Zato ker si takega — pravega govorjenja navajen, ker nisi terdega Slovenca drugače govoriti slišal. — Ker pa grajana raba glagolov doveršivnih o tistih razmerah rabi v zadnjih izgledih, ktera se z govorom vseh drugih Slovanov soglaša, nasprotuje, gre tudi iz tega očitno na dan, da je naša raba v navedenih in enakih primerlejih kriva.

Še enkrat velim: Ptuja, zatrošena je, jemlje slovenščini izvirno posebnost, jo neizrečeno pači. Milo gledajo sestre njene ptujo šego na narodni obleki, milo milo gledajo, kako se s tem nepristojnim lišpom čedalje bolj lišpa in od njih odločuje, ter si zavoljo tega celo nekaj domišluje. — Pisatelji slovenski! Vam posebno polagam te besede na serce. V vaših rokah je premila slovenščina. Ne puščajte je več po stranskih nepristojnih šegah segati; nedomaci kroj krojite sopet po domačem in ga popravljajte kolikor je mogoče vsaj pisaje. Le pomislite, kako je Trubar pisal, kako zdaj pisete. Koliko ste že popravili! zakaj ne bi še tega? Nemogoče ni.

Rad bi bil to reč še malo natanjčnejše in — „quia exempla trahunt“ — z veliko več izgledi iz vseh slovanskih jezikov razlagal; ali tesni prostor Bčelin me je prisilil, razjasnovanje prikrajsati, da se ne bode spis predolgo vlekel. Vendar mislim, da bodo toliko dosti, da se pazljivi bravec lahko preveri, al sem krivo ali pravo terdil.

Nazadnje naj samo še sostavim pravila, kterih v sedanjih slovnica h ni.

I. Glagole **nedoveršivne** moramo rabiti 1) kakor že vemo, v določnem naklonu sedanjega časa na vprašanje: Kaj delaš? (pa tudi na vprašanje: Kaj delam? kaj dela? kaj delamo? itd. Kaj se godi?) Taka je posebno v brezpogojnem ali naravnost pripovedavajočem govoru. Izgledov je bilo dovolj navedenih. Naj stoji tukej še opomba, da po tem takem glagoli nedoveršivni — celo ponavljanege djanja ne le ponavljano ampak (na vpr: kaj delaš? itd. namreč) tudi enkratno djanje kažejo. — 2.) Vprašati smemo v določnem naklonu sedanjega časa, najsi je djanje enkratno, tudi samo z nedoveršivnim glagolom n. pr. (Jan. XVIII. 23). Če sem hudo govoril, skaži mi, če sem pa dobro, zakaj me biješ? (ne: zakaj me udariš, dasi je samo od enega udarca — od ene žlafernice — govorjenje). Ravno tako ne bi bilo prav rečeno: zakaj kamen vzdigneš, (namesto vzdiguješ. Čemu poklekneš (namesto poklekuješ)? To se ujema prav po pameti s prvim pravilom. Kakor se ne sme namreč z doveršivnim glagolom vprašati, tako tudi odgovarjati ne. Kdor bi hotel v prvem izgledu enkratno djanje zaznamovati, bi moral v preteklem času vprašati, kar ne bi bilo napak, ker je djanje že popred minulo, namreč: Zakaj si me udaril? Dostikrat bi bilo našemu jeziku celo primernejše v preteklem času go-

voriti namesto po nemškem v sedanjem, n. pr. Neven je prinesel (ne prinese!!) novico. Takih izglede je v novem zakonu vseh slovanskih jezikov veliko veliko *), 3) glagoli: začenjati, začeti, počenjati, početi, nehovati, nehati, in sestavljeni zahtevajo samo nedoveršivno obliko glagola v nedoločnem naklonu k sebi, n. pr: začenjaj prepisovati, (ne: prepisati), začel sem oznanovati (ne: oznaniti), nehal bom poklekovati (ne: pokleknuti.)

II. Glagolov **doveršivnih** v določnem naklonu sedanjega časa se pa smemo posluževati, ako si djanje doveršeno mislimo, v pogojnem govoru, t. j. kedar je stavek od stavka zavisen, in sicer: 1) namesto prihodnjega časa, ki se je v takih primerlejih v svoji stari nesostavljeni obliki ohranil, n. pr: „Kaj staviš, de ta kamen dvignem (n: da ga bom dvignul)? Kopitar.—Ako nam oznani (n: ako nam bo oznanal), homo šli. Ako ne maraš, te dam (n. te bom dal) zapreti. *) Kedar pride (n. kedar bo prišel), mu bom povedal. — Če se umiješ, boš bel. (V zadnjih treh primerlejih bi rabil Latinec svoj futur. exact.); — 2) v pogojnem govoru tudi namesto preteklega časa, n. pr: Ko se umije (ko se je umil — umivši se) hoče vselej berž kosila imeti. **) Kedar koli k meni pride, mi pripoveduje novice vsega sveta. — Namesto preteklega časa smemo tudi sedanjega rabili pripovedovaje, in to z glagoli doveršivnimi in nedoveršivnimi, ako si preteklo djanje tako rekoč pričujoče mislimo, — sedanji povestni čas, praes. historicum, — n. pr. v izgledu Kopitarjevem iz Trubarja. (Luk. XIV. 2 — 4): In J. odgovori in pravi itd. Oni pak omolčé. In on njega prime in ga ozdravi itd. (n: je odgovoril, rekel, so omolčali [umolknuh], ga je prijel in ozdravil); 3) namesto naklona pogojivnega, n. pr. (Mat. XXIV. 4.) Gledajte, da vas kdo ne zapelje (n. da vas ne bi zapeljal.) Ruski: Beregites, čto by kto vas neprelstil. — Ako je treba, prisežem (bi-prisegel), da je to res. Ali vzdigneš n: ali bi vzdignul t. j. ali moreš vzdignuti ti kamen? Ali mu daš (bi mu dal ti) svoj nož? Iz tega se lahko prepričaš (n: se bi lahko prepričal, — se moreš prepričati), da je res taka. Včasih si je treba stavek, od kterega je drugi zavisen, misliti n. pr: vselej ga pozdravim, (kedar ga srečam); 4) se smemo glag. doveršivnih v določnem naklonu sed. časa posluževati, pripovedovaje, kako se djanje za djanjem hip na hip sploh (ne ravno zdaj) godi, n. pr. Ko vstane, se hitro umije, obleče, počeše, pokrije, bukve vzame in gre. 5) Tudi govorimo vsi Slovenci in Jugoslovani: Ne dam mu naj manje stvari (n. nečem mu dati . . .); hoté naznati, kaj se ravno godi ali ne godi, pravimo pa vendar le: dajem, ne dajem.

V drugih naklonih sed. časa (od drugega ne govorim), namreč: v nedoločnem, velivnem, želivnem, pogojivnem in namenivnem smemo rabili, kakor si djanje mislimo — doveršeno, ali

*) Kakor n. pr. (Mat. II. 2): Mi smo njegovo zvezdo vidili . . . , in smo prišli njega molit (und kommen ihn anzubethen); — pridemo^a ne bi bilo nikakor prav, ker bi rekel vsak drugi Jugoslovčan, posluževaje se sedanjega časa: „dolazimo“, ne „dodjem o.“

**) Ogerskim Slov. zaznamuje dam, daš, dá itd. v nepogojnem govoru vedno prihodnji čas, samo v primerleju 5. pod II. ne.

nedoveršeno, enkratno ali večkratno, — glagole doveršivne ali nedoveršivne, n. pr. Moram oznaniti, ali oznanovati, oznaniti, ali oznanuj, naj oznanim, ali oznanujem, itd. itd.

Kteri glagoli so doveršivni, kteri nedoveršivni, si nisem namenil razlagati, vendar naj morebiti, da ne bo odveč vsaj to povem: Če je glagol nedoveršiven, bode doveršiven, ako ga s kakšnim predlogom sostaviš, n. pr. hvalim, znanim, mijem nedoverš., za = hvalim, o = znanim, u = mijem doverš., samo nekteri glagoli VI. reda (ujem. — ovati) ostajajo tudi sostavljeni nedoverš., n. pr. vzdigujem, žalujem nedoverš., po = vzdigujem, ob = žalujem tudi nedoverš. Če je pa glagol doveršiven, ostaja tudi sostavljen s predlogom doveršiven n. pr. poročiti doverš., priporočiti tudi doverš.

Napačno rabijo toraj neslovanske (skovane) glagole: za = deržati se (sich verhalten, aufführen), za = stopiti (verstehen) za = upati (vertrauen, ogr. Slov. pravijo: upati se v koga) za nedoveršivne. Več od tega posebno v Kopitarjevi in Metelkotovi slovnici.

Slovstveni glasnik.

G. Ternski misli nov zvezek svojih pesem v ilirskem jeziku izdati. — Slavni pridigar P. Mansvet Šmajdek, franciskan pripravlja svoje slovenske pridige za natis. — Znamenito delo, ki ga je g. Šturčeskej matici izročil, ne govori samo o narodnih pesmah in običajih Ogersko — slovincov, ampak vsih slovanskih plemen starega in novega veka. — „Danica“ je jela priobčevati spise stariših horvatskih spisateljev. V 5. listu nam prinaša: „Propast bosanskoga kraljestva (1.1463)“ od P. Vitezovića. —

Sméšnice.

— Neki berač se dela mutastega, da bi več usmiljenja pri memogredočih obudil. Ravno tisto pot pride mlad človek, ki ga je poznal, mu podari nekaj v roko ter ga še vpraša, od kterega časa sem da je mutast? „Gospod! odgovori berač, „od mladosti že.“

— Oče gre z nar mlajšim otrokom na somenj, kjer je na preterganje jedel. Ko je že gostovanje pri koncu bilo, reče otrok s solzami v očeh: „Oh! zakaj še nimam želodcov svojih sestrá pri sebi.“

Različne drobtince.

* V Moskvi je zameril ruski spisatelj Vasil Alexandrovič Vontarski. Naj imenitniši njegovi spisi so „Velika dama“ (roman), „Lekar“ (drama), „Minister“ (roman) in „Dve sestri“ (novela.)

Zastavice. 4. V enem jezeru so bile tri ribe. Prišli so trije ribiči in so v — sak eno vjeli; koliko jih je še v jezeru ostalo? 5. V enem mlinu je bil en mlinar; mlin je imel štiri kote, v vsakem kotu je sedela ena stara mačka, vsaka mačka je imela štiri mlade; koliko je bilo nog v mlinu? —

Naznanilo. Čast. g.g. naročnikom „Bčele“ naznanujemo, da se je preimenitni zgodovinski spis g. prof. Terstenjaka: „Kdo so bili Ambidravi in kdo je sozidal starodavni mesti Virunum in Teurnia Kelti ali Venedi?“ ravno kar v posebnej dokladi tiskati jel, kterega bomo od 3. marca začevši Bčeli na pol poli prilagali. Novim naročnikom moremo še s vsimi letašnjimi listi postreči. Vreda.

Izhaja
na pol polu
vsaki četver-
tek.

SLOVENSKA BČELA.

Velja na leto
2 fl. 24. kr.
in po pošti
3 fl. sr.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežić.**

Št. 9.

V četrtek 3. marca 1853.

IV. leto.

S l o v o .

Zdravi bodite, prijatelji blagi!
Moram ločiti se, prišel je čas;
Vondar v spominu mi bodete dragi,
Daleč če ravno bom živel od vas.
Dolgo smo časa že skupaj živeli,
Enega bratje smo bili srcá;
Sdaj se ločivšim nam v dalnej deželi
Bog naj prijateljstva blagoslov dá.

Ah kako hitro življenje nam mine,
Ah kako dnevi prehitro beže,
Leto za letom v minulosti zgine,
Človek le bližej prot večnosti gre.
Torej med nami ljubezen naj vlada,
Vročá ljubezen na vekovit čas;
Kdor od prijateljstva sloge odpada,
Čern naj mu bodi pred svetom obraz!

Težko bi dja'lo, se bratje ločiti,
Če bi ne upal vas viditi več,
Grenke solzice bi moral točiti,
Ker grem od bratov preljubljenih proč.
Z Bogom prijatelji! zdravi bodite,
Vedno, predragi, spomnite se mé;
Z Bogom prijatelji! zdravi bodite,
Z vami bo vekoma moje srcé.

F. Blažić.

F e d o r i n O l g a .

(D a l j e .)

VI.

Dalje gre voz, pa namesti sirovega varha, sedi zvest prijatelj zraven Fedora. Peter Ivajlovič razklene vezi, v katerih je bil Fedor zakovan, ga zavije v voljši kožuh, tako skerbno, kakorkoli bi bil oče s svojim sinom storiti mogel. Začudeni gledajo jezdicí početje svojega zapovedovavca. Ta se pa smebljá rekoč: „Otrok je še! komu bi se ne smilil?“ in jezdicí z ramami pokimujejo in dervé dalje in sani derčijo kakor pušica naprej. „In zdaj tedaj, bratec“ reče Peter Ivajlovič, „zdaj mi pa ti povej, kaj si pregrešil, da te taka strašna kazen pregnanstva zadene? Ne boj se mi vsega razodeti, zakaj vediti moram, če ti kaj pomagati hočem.“ „Kaj pregrešil?“ odgovori Fedor, „jes nisim nič, čisto nič pregrešil!“ „In vender si tukej?“ bara stari. „Nak tako hudoben še celo knez Ivanov ne more biti, da bi te brez vsega vzroka in vse pravice v divje Sibirske puščave zagnal, tebe, sina tako mogočnega in slovečega kneza. In jes imam ukaz od carinje, od nje lastne roke podpisan. Pomote ni

tukej mogoče, zakaj jes poznam njeno pisanje, ker ti nisi nar perv nesrečni, ki ga v Sibirijo spremljam.«

»O Peter Ivajlovič! res je da prav brez pregreška nisim, reče Fedor, — tode nobeno hudo zadolženje moje vesti ne obtežava. Poslušaj me, vse ti hočem razodeti, vse kar sam vem, sodim in mislim.

In Fedor pripoveduje, kako so rajni oče umerli, njemu in Olgi kneza Ivanova varha postavili, kakò je Ivanov v zaupanji rajncega ogoljufal, in brezdušno ravnal.

In Peter Ivajlovič škriplje z zobmi med Fedorovo povestjo, ko mu ta pripoveduje, kako je bil vječen, kako je Ivanov z zapuščenimi sirotami gerdo počenjal, nju serca raztergal in ju brezvesino za vselej razpoditi namenil.

»Žalosten in pobit, če tudi ne prav brez vsega upanja, pridem v Moskvo« pripoveduje Fedor dalje. Vse moje misli so bile per Olgi zbrane; ta mi je bila še edina tolažba, da sim vedil, da mila sestra na svojega brata z ravno tako gorečo ljubeznijo misli. Verh tega sim še imel pisano priporočenje svojega ujca do Pestuševa; mislil sim, da vém, kaj je pisana in sim za gotovo upal, da me bo polkovnik dobro sprejel in prijazno z menoj ravnal. Pa ne vém, ali ni bilo pisanje res tako, kakor sim mislil, ali je Pestušev kak drug pomigljej zastran mene dobil — z eno besedo: moje sprejetje ni bilo tako, kakor sim se nadjal. Mislil sim, Pestušev me bo prijazno sprejel, me kakor knežiča svojemu polku vverstil, mi učenika da, ki bi me v vojaških vajah učil. Pa nič vsega tega ni bilo. Ko v Moskvo dojdem in me pred polkovnika pripeljejo, mu izročim pismo, ktero sim prav skerbno hranil. Med tem ko bere, prav skerbno opazujem moža, v kterega rokah je vsa moja prihodnja osoda; in moje serce je nekako pobito in žalostno. V tistem sirovoterdem obličji ni kar nič prijaznosti viditi. Njegovo čelo tako temno, njegov pogled merzel in ojster, iz njegovih ust nobene prijazne besede. Ko pismo mojega ujca prebere, ga spet nazaj spravi in me méri z jastrobovim pogledom, zaničljivo nasmehljaje se, od verha do tal. Jes stojim pokojen pred njim, če mi ravno sercé glasno bije in neki notranji glas mi reče: »Od tega moža ti ni nič dobrega pričakovati!

»No, paglavček!« reče poslednjič polkovnik, »ti bo tedaj treba glavico ogladiti, ti boljšo izrejo in lepó vedenje vtepsi v bučo in popraviti, kar je slaba izreja spridila. To bo terdo šlo, mislim!«

»Ko ta mož tako pové in mojega rajncega očeta še v grobu zaničuje, ker jim mojo slabo izrejo očita, mi kri v persih zavrè in nevoljen odgovorim: Gospod! dobrega vedenja sim se že davno učil, in za tega voljo ne pridem sem! Vojak hočem biti in pokazalo se bo, ali bom v tem stanu svojo dolžnost dopolnil ali ne!«

»Tiho, jezični smerkovec!« zagromi polkovnik nad menoj in me gleda z ojstrim očesom, ko bi me prebosti imelo, ki me pa še bolj razkači.

»Ne morem molčati, mu zavernem derzno nazaj, kadar se moj rajnci oče krivo obrekvajo!«

Z jastrobovimi očmi skoči polkovnik nad me, vzdigne roko in me vdari z pestjo tako silno v obraz, da več stopinj nazaj odletim in da se mi kri scurkama iz ust in nosa vlije.

»Še enkrat mi tako odgovóri, paglavec! in te dam vklenki in bičati, da boš pomnil!« rujove polkovnik s sirovim glasom. Proč s tabo! Osem dni ob suhem kruhu in vodi v ječo! tam se ti bo že kri ohladila!«

Z nogo vdari ob tla in precej pridejo nekteri vojaki, ki jim ukaže, in ki precej njegovo povelje storé. Zgrabijo me, in pet minut potem ležim v temni, podzemeljski luknji, v katero je komej par pičlih žarkov svetlobe od zgorej zabajalo. Mraz je bilo, vse mokro in zebsti me začne. V ječi svojega ujca sim vsaj zrak in luč imel in butaro slame, na kateri sim počiti zamogel; — pa tukej — pokriva zelena plesnjoba zidovje, iz katerega zaporedama kaplja za kapljo dol cerljá. Po tleh je opolzel glin, in nikjer ni prostorčika, da bi se vleči zamogel. Po dolzem tavanji po temi, med katerim sim si roke in oblačilo v ostudni plesnjobi vmazal, zadenem na zadnje na neki kamen, ravno velik dovolj, da sim za silo na njem sedeli zamogel. Bil je v enem kotu in čeravno moker kakor sploh vse, česar sim se dotaknil, se vender usedem nanj, da se vsaj v blato mi ni treba uesti, katerega sim že cele képe na nogah imel.⁶

„Tukej se v svojih mislih zgubim, ki so, se ve da zadosti žalostne bile, pa so me vender žalostnega stanja pozabiti storile. Mislim na Olgo, rajncega očeta, na pretekle vesele, pa tudi prihodnje čase. Peter Ivajlovič! moje stanje je bilo strašno zadosti, vender se tolažim z upanjem, da bode boljši in mislim: če bi ne bil tako dŕžno s polkovnikom govoril, bi ti ne bilo treba v ječi biti. V prihodnje bodi bolj previden, stori svojo dolžnost in boljše bo vse. Vidiš tedaj Ivajlovič, da je bila moja volja dobra, in priseči zamorem, da sim res tako mislil. Zakaj toliko sim se bil že izučil, da je nespamet se s silo sili mogočnih ustavljati, tudi če bi prav imel. Pa nikoli nisim porajtal, da je v stani človek tako hudoben biti, in še le pozneji sim se prepričal, da je vse prerajtano, me po vsaki ceni pokončati.⁶

„To se ve de, bratec!“ reče Ivajlovič. „Da se je Ivanov tvojega premoženja polastiti zamogel, je bilo treba nar prej tebe s poti spraviti. To se samo razume. Pa le povej dalje, bratec!“

„Tedaj“ pripoveduje dalje Fedor, — osem dni je bilo strašno dolzib, vender so pretekli. Terpel sim brez pritožbe, brez godernjanja, poslednjič sim zopet pred polkovnika peljan. Komej hodim, tako revnega me je plesnjev zrak moje jéče in slaba hrana naredila, ktera mi je bila, kakor psu na tla veržena.⁶

(Dalje sledi.)

I A V B R A M A. *)

Razložil Davorin Terstenjak.

Če človek v lepo lavantijsko dolino pride, se mu dvoje veličastnih cirkev v pogled postavi: staroslavni klošter sv. Pavla in častitljiva cirkev škofovska sv. Andreja. Slovenci! ta dolina je klasička, ne samo imam svoje misli rad tam, ker v nji stoluje nar vredniši pastir in nar slavniji Slovenec, temoč tudi za tega voljo, ker je tam stal enkrat tempelj nar višjega Boga paganskih Slovencev Bramata. Če ravno kakor kristjan se žalostim, da so naši Slovenski predstariši tako dolgo sedeli v sencah teme in smerti, tako vendar kakor izpraševavec in preiskovavec starin slovenskih sem močno vesel najdejnega kamna, kateri ima gori navedeni

*) Iz dogotovljenega spisa: Kdo so bili Panonci in Noričani — Kelti ali Slovenci?

napis. Hvala bodi nevtrudljivemu rajnemu učenemu redovniku sv. Pavla Eichhornu in drugim njegovim bratom, kateri so nam drage ostanke rimskih napisov zapisali, in nje nevsmlenemu zobu veka oteli. Nikdar bi v basnoslovju in dogodivščini starih Slovencev do jasnega in resničnega ne prišli, ko bitih zlatih ostankov rimskoslovenskega izobraženja ne imeli. Rajni Eichhorn nam je ohranil zlomek rimskega napisa na nekem kamnu v Šentpavlu, (Eichhorn Beiträge II. pag. 6 Jahrbücher der Liter. 16 B. Anzeig. Bl. Seite 43) kateri se tako glasi: „ . . . **NDONIA** (Galandonia?) **IAV-BRAMA**.“ Vsaki ve, da Brama, ktereга so severni Slovenci pod različnimi imeni Parom, Paroma, Prove 1) častili, spada u trojico nar. višjih Bogov indiških. Po nauku indiške vere so bili Brama, Višnu, Živa 2) razodetje enega nar. višjega duha, ktero ideo so si Indijanci predstavljali skoz. truplo s tremi glavami 3) (primeri severnoslovenskega Triglava) u podobni ali sliki, — u jeziku pa skoz. sveto besedo Aum ali Oum (primeri slovensko besedo Oum-um) in emblematički skoz. cirkelj u trivoglu. Ravno tako severni Slavjani „Trigelaus tricapitum habeat simulacrum“ piše pisatelj življenja sv. Ottona. Ime Trimurtita pa so Indijanci izrazili skoz. tri čerke **IAV**. Je pa pomenilo **I** besedo jah, luč, ogen, (primeri slovensko ja - sni in ahen agen) in symbol tega Boga je bil: Δ , (die züngelnde Lobe des Feuers glej Dr. Sepp L. Ch. pag. 423) **A** pa je pomenilo ah ali hah-voda, in symbol je bil: ∇ , in **V** je pomenilo vah-ventus (primeri slovensko ve - ter, polsko via - ter, vejat vajat, wehen) in symbol je bil morina noga, kabalistički pečat. Ker se v Sanskritu od prave do leve bere (tako tudi pri starih Slovincih hetruski napisi, napisi na negovskih čeljadah (Helmen) imajo tudi le razumjiv pomen, če jih od prave do leve beremo) ter je bilo **V** (vah) znamenje Bramatovo in res je bil on Bog zraka (regionis spiritualis), **A** Višnutovo, in res je til Višnu kot premagavec morja časten pod Kurma — avataro (želvino spremeno) in Matoja — avataro (spremeno u ribomoža), in **I** Živatov, za tega voljo ga imenujejo Vindex, Destructor, 4) ker je pogubljenje lastnost ognja. Nar. bolje splošno in občinsko Bramatovo častenje je pri noričkih in panonskih Slovincih bilo pod njegovima avatarama labuda in medveda. Zato toliko ženskih imen po njem Medulla (Medvedica od medo, kakor se še v horvatskem jeziku medved veli in pomanjšavne ženske koncovke la, ula.) Medulle najdemo jezerokrat prestavljene v latinske Ursina, Ursella, Ursona na rimskih kamnih, in možke imena u Ursus, Ursinius itd. Pod podobo labuda so ga častili Laventi-Labudjani in zato je po totem kultu cela dolina dobila ime Lavant t. j. Labudo-slavi, ker **lav** v Sanskritu pomeni slaviti. Bližnje lavantske gore so pozneje prišelci Nemci prestavili y Schwanberg. (Konec sledi.)

Nemški Rovt na Tominskem.

(Konec.)

Da so pa res tudi iz Tirolskega y te gore prišli, kjer sadaj že več vekov prebivajo, priča prvič že to, da s ravno tako, kakor drugi nemški

1) Chronicon Saxon. 1153. Massius de Diis obotrit. cap. 2. pag. 35. 2) Cosm. zer Symbol. k. 3) Paull. System Brau p. 106. 4) Paul. l. c. p. 76.

Tirolci izgovarjajo kot š, kakor smo ravno pokazali; drugič pa in posebno to, da od prvega naseljenja v teh krajih do današnjega dne vsako leto med sabo pobirajo neko miloščino, ki jo potem na Tirolsko v Lunningen (tako oni ime mesta izgovarjajo) pošiljajo v vedni spomin, da so njih nekajdni spredniki bili iz tega mesta doma. To davšino imenujejo (ne vem pa zakaj?) Käfergeld.

Da se tako malo listin najde, iz katerih bi bilo mogoče kaj več od Nemškega Rovta izvediti, pride od tod, ker so nemški rovtarji večkrat popolnoma pogoreli, in vse take listine so v ognju že kdaj konec vzele. Že pred 1346. letom so enkrat pogoreli, kakor smo od začetka že omenili; zatorej jim je sv. Bertraud, ko je bil Oglejski patriarh, ravno tiste povlastice pisneno ponovil, ki so jih bili že v prvi polovici 13. veka od patriarha Bertolda dobili. Tudi potem so še večkrat pogoreli, in vse stare pisma, ki zadevajo nemški Rovt, do 1800 so v ognju konec vzele. Po sreči sim še tisti pergament v roke dobil, od kterega sim tudi že zgoraj govoril, ki ga hrani neki kmet v Grandu. Pri ravno tem kmetu se hranijo pa tudi še neke druge pisma, ki so v eno leko vkupej spisane, in imajo od zunej napis: „Processus Vicinorum et hominum de Nerb-scheruth sub jurisdictione Tulmini, cum Perill. D. Petro Antonio Coronino Lib. Bar. de Prebacina et Gradiscutta.“ Prayda ta je bila v letu 1653 med nemškimi Rovtarji, ki so svoje stare pravice branili proti deželnemu poglavarju (Landeshauptmann) Tominskemu, kteri je terjal, da naj mu plačajo deseti denar ali landemium od prodanih zemljišč in posestev. Torej so tukej zbrane vse tiste pisma, ki so jih nemški Rovtarji takrat še imeli, in iz katerih so zamogli dokazati, da so prstli vsih takih in enakih davšin. Iz teh pisem namreč se vidi: 1) Da Nemški Rovtarji niso bili dolžni nikoli nič družega odrajtovati od svojih zemljišč in posestev, kakor samo eno kosilo ali eno večerjo patriarhalskemu oskerbniku v Tominu (ali pa v dnarji toliko, kar bi taka jed veljala), kadar je namreč vsako leto o sv. Mihelu k njim iz Tomina dohajal, da je z njimi porajtoval, njih tožbe zaslišal in razsojeval. Sicer so sami med sabo majhne pravde razsojevali, toda tako, da kadar ena ali druga stran ni bila s tako razsodbo zadovoljna, so celo reč v Tomin v novo razsojenje pošiljali. Se ve da, ko so Oglejski patriarhi jenjali biti gospodje Tominskih krajev, in so drugi neduhovni gospodje čez te gore gospodovali, so nemški Rovtarji svoje stare pravice obdržali. Eden teh Tominskih gospodov menda jih je bil Benečanom zastavil ali proti koncu 15. ali pa v začetku 16. stoletja. Ko je pa cela Goriška grofia v 1500. letu Avstrijskim vladarjem v oblast prišla, in se je bila huda vojska vnela med Avstrianci in med Benečani, kakor je iz zgodovine znano, ki je več let terpela, in tem krajem mnogo škode napravila, so tudi nemški Rovtarji mnogo ta čas terpeli, in v neki lepi priložnosti Benečane popustili, in se nazaj pod milostvo žezlo Avstrijskih vladarjev željno podali. To prigodbo omeni povlastivno pismo ddo. Wien 2. Oct. 1534, ki ga jim je takrat še samo rimski kralj Ferdinand, ki je pa potem 1558. postal tudi rimsko-nemški cesar, bil podelil. To pismo sim samo v prepisu bral (izvirnega ni mogoče več najti.) V njem so med drugimi rečni bere: . . . und haben durch einen Graffen dasselst verpfendet worden, undt yetzt am jüngsten Khrieg guetwillig widerumben an bemelte unser Grafshaft Görz khuemen sein . . . etc.“ ter pravi, da jim tiste pravice dodeli in poterdi tudi on, ktere so bili že od cesarja Maksimiliana poterjene dobiti,

kar pa jim je v enem požaru pogorelo. — 2.) Dokler so bili še podložni Oglejskim patriarhom (in se vé da tudi potem), so bili dolžni ob času vojske ali seer druge enake nevarnosti dati deset mož v varstvo Tominskega grada, kar se bere tudi v ravno kar omenjenem patriarhovem pismu. Sicer pa so bili prosti vse druge vojaške službe, kar jim je bilo puščeno tudi od Austrijskih vladarjev, kateri so jim te njih stare pravice vse večkrat poterdili. Torej oni niso dajali novincev v vojake, niso plačevali desetega denarja za prodane ali kupljene posestva, niso z drugimi sodeželani plačevali nič ne za popravljanje potov, mostov ali za druge enake potrebe, kakor v zgoraj imenovanih pismih beremo, ne desetine ali drugih enakih davšin. — Od časov nepozablive cesarice Marie Terezije pa so začeli tudi oni mladenče dajati v vojaško službo. Začetek tega je bil, pravijo, tak le: ker se mladenči v Nemškem Rovtu niso bali, da bi jih kdo v vojaško službo silil, so bili tim bolj prešerni in so mnogokrat silno razsajali. Da bi jih bil enmalo prestrašil in ložej v prihodnje jih berzdal, je blezo okoli 1760 ali 1770 njih tačasni župan (Oberrichter) Luka Kikli enega v vojake dal. In od tistega časa dajajo tudi oni vsako leto redno svoje novince.

Še eno stvar hočem od Nemškega Rovta povedati, in ta je ruda, ki se menda v tistih gorah nahaja. Pravijo, da so te gore še bolj bogate na rudi, kakor Iderske (?!). Pred petnajstimi leti, pravijo, je neki Kallneker blezo 70 \mathcal{E} take rude v Železnike nesel, in je zanjo 1 fl. 20 kr. prejel. Posebno se neki železo dobiva. — Pravijo tudi to, da se tu pa tam tudi kej obilno zlata nahaja, vsako leto o kresu se prikažejo Benečani, ki se po teh gorah razidejo, zlata iskat, in vselej mnogo zlata najdejo, s katerim se potem domu vračajo. Kaj je od vsega tega res, jaz ne vem; povedal sim jo, kakor sim slišal. I pavec.

Vzhod solnca po zimi.

Prijatelj, ali si že kedaj po zimi z visocega berda vzhod solnca vidil? Tako enkrat pri večernem razgovoru po dolgem molčanju človek vedrega čela krepko reče. Na jasnem njegovem licu ste se dve modri puncici, kakor dve biserni kapljici zmerznjene rose lesketale; in besede njegove, tekoče spod berk, so zamišljeno dušo mladega prijatla, ki je zraven njega sedel in še na prejšnji razgovor mislil, kakor iz spanja zbudile. „Nisim“ odgovori mladenec, potegne iz dolge cevi prijetni dim turškega tabaka v sé, in ga kakor čašo šunpanjskega vina skozi usta nad nos spusti, ki se v podobi venca po celej sobi razvija. Tedaj moj brate, vstaneva jutri prav za rana in greva na Medvedov grad, *) kjer bova vidila izhod solnca, kakoršnega še nikdar vidil nisi. Ti se boš neizmerno radoval, dasiravno je zima, tode velim ti, da zgodej vstaneš, ker nama je najmanj uro hodá treba, da do prvega berda prideva. Zato se mora zgodej vstati, da bova že tam, preden se solnce porodi, da naju pričakovanje ne vkani; zakaj ako se zakasniiva samo za eno minuto, zamudiva vso lepoto in ves najni trud je zastonj.

*) Gora blizo Zagreba.

Komaj so prvi petelini po polnoči zoro napovedali, od ktere še na nebu sledú ni bilo, sta se oba prijatla, kakor sta si prej ta večer obljubila, v sobi staršega po šegi „z dobrim jutrom“ pozdravila, smodke zažgala in se k Medvedograškej gori krenila, od deleč snežnemu oblaku, visečemu iz nad Zagreba, podobnej, kakor visi skerbna masti po noči in po dnevnu nad posteljo svojega bolnega ljubčika, ki spi. Po celem mestu je gluha tihota vladala. Ničče še ni pretergal sladkega spanja dobrim meščanom. Na nobenem oknu še nič svetlega ni bilo; mislil bi bil, da so same hiše pospale. Sveče so že po svetilnicah dogorele in vgasnile: ničesar se ni slišalo, kakor da je sneg prevelicega mraza pod njunitimi nogami škripal. Tako sta že zarana naša potnika iz mesta prišla in na enkrat sta se na planem znašla. Pot jima je bil na polju precej težaven, ker je debel sneg napadel, in gaz še ni uterjena bila. Šla sta polagoma, kakor sta mogla. Bilo je vse mirno. V tej zimnej tihoti se je blisketal neizmeren broj po nebu posutih zvezd, ktere so gledajoče same v se, ena na drugo z očmi migale, kakor to delajo dečki, kedar zjutrej zgodaj vstanejo, si miže oči manejo, ali pa zopet sklopljene trepavnice povzdignejo in še sami ne vedo, dokler za terdno ne sklenejo, ali bi vstali, ali se zopet spat vlegli. Vsredi lepih nebeških zvezdic hodi napolnjeni mesec, kakor star ded, skrivajoč se zdaj za tamna zagrinjala, zdaj zopet golo glavo pomoli, kakor dete, kedar se skrivavca igra in svojega tovarša kliče, naj ga išče. Ali vidiš Bogomir! (tako se je imenoval mlajši pajdaš) ta veličanstveni prizor na nebu? Vidiš, tiste dve zvezdi gori pred nama? To sta bogova slovanska Lel in Polel. Naši bratje Poljci jim Litev i Koron od takrat pravijo, kar ju je ljubezen bratovska med sabo zedinila, ne s silo zmage, ampak z vezjo neločljivega prijateljstva. Zvezdarji te dve zvezdi Kastor in Poluks zovejo; ali ne verjemi njihovim besedam, ampak to, kar vera in serce dveh narodov govori. — G'ej tam blišči tehtnica, to je vaga, na kterej je Bog na dan stvarjenja vse zvezde in zemlje vagal, prej kakor jih je na mesto postavil po onih prazninah zrakovja; takrat je obesil ono zlato tehtnico na nebesu. Od nje so ljudje uzor tehtnice vzeli. — Na sevrú, ali ga vidiš svitli krog; tisto je nebeško sito, skozi ktero je, kakor stari pravijo, Bog prvo zernce presejal, da ga je čisto vergel na zemljo očaku našemu Adamu, kterege je prej iz veselega raja zavoljo greha spodil. — Še je družih zvezd; tode so že ugasnile; ah žalostno je brate sedaj po zimi na polju, oko nima kej viditi, uho ne kaj slišati. O zima, veliki ta zatiravec, je odpravila iz naših gajev domače pevce; pokrita je zemlja kakor bela postelja, ne more se še siromak zajec v njej skriti, ker ga že od daleč na sto in še več korakov vajeno ostro oko lovca zagleda. Žalostni so logi, podobni devicam, ki po preteklem času pomladi goljufane verté v rokah veli venec mladosti, ravno tako se derže tudi ta drevesa za meršave roke stiskaje samo suho listje. Samo veter tuli. — O! kdo pač mu bo po zimi branil, se po svetu poditi in razsajati? Šumi, buči, žvižga in leti; zakaj kje naj počine, kam se nasloni? Noče poljubiti one zelene trave, ker se je pod snegom k černej zemlji podvila, in se nježno okoli cvetka ovijati noče, ker ga nikjer ne najde. Góni i teraj nevtrudeni letavec in svoj namen si dosege! ko se jame svitati, boš utihnil.

(Konec sledi.)

Z m e s.

Napoleona, naj lepši dan.

Ko so enega dne v Italii po dobljenej zmagi v šotoru generala Napoleon-Buonaparta se gostovali, enemu pričujočih mladih oficirjev na misel pride, poprašati, kateri dan je bil pač za vsakega, kar jih je pri mizi, naj lepši in naj srečniji v njegovem življenju. Vsak je pomislil in dal odgovor: eden je imenoval dan, na kterega je kak častni red prijel, drugi dan, kterega je general postal, i. t. d. naj srečniji in naj lepši v svojem življenju. Ko je versta na višega generala Buonaparta prišla, je bil viditi globoko zamišljen. »Vi morate pač, eden oficirjev pravi, v zadregi biti naj lepši in srečniji dan v svojem življenju imenovati, ker jih imate toliko slavnih in srečnih.« — »Nikakor nisem, je odrekel Buonaparte, v zadregi doiro ga poznam naj lepši in naj srečniji dan svojega življenja, bil je dan mojega prvega obhajila.« Mladi častniki so se temu odgovoru smejali, ki so v svojej lahkomišelnosti menili, da je to le šafa, le en star general se ni smejal, temuč, si je uterl — močno ginjen, kakor je bil viditi, solzo z oči. Napoleonu mu roko podá rekoč: »Brate, samó ti me zastopiš, tile pa me ne umejo.«

Slovstveni glasnik.

Pri Fr. Županu v Zagrebu je ravno izšel prvi zvezek »Vienca zabavnoga književstva« od V. Veziča. Obsega dve veseli igri; »Gospodične od St. Cyra« in »časa vode« iz francoskega prestavljene. Knjiga velja 1 gld. sr.; kdor jo vendar berš po pošti poštine prosto dobiti hoče, naj 1 gld. 14 kr. sr. v Zagreb pošlje. — Leta 1848 zamerli g. Fr. Kunjašić je zapustil pesmo v 16 pevanjih pod naslovom »Vratislav« in več družih manjših pesem v irskem jeziku. — Serbska matica je troje daril razpisala: 1. 60 cekinov za »prostonarodno historio naroda serbskega od naj starejših do naj novejših časov« 2. 80 cekinov za pisanje: »Stanje domostroiteljstva po vsih strukah« itd. in 3. 100 cekinov za delo: »Kako se morejo naše nižje in višje šole najložej in najbolje povzdignuti in vzdrževati itd. — Izverstni poljski roman »Kirdza« od genialnega Čajkovskiga je ravno v češkej prestavi popolnoma v 3 zv. na svitlo prišel. V Rohličkovej tiskarnici se ravno tiska češki prevod slovečega romana »Listopad.«

Pogovori vredništva.

G. A. P. v L. Vaše »prigodbe na poti« bodo v kratkem natisnjene G. D. H. v L. Hvala za poslane menj znane besede. — G. J. S. v N. Vaš spis »Boji v Kanalski dolini« bo skorej uverstjen. — G. M. Ž. v L. Ena vaših pesmic je bila za letos prepoznó došla, druga v kratkem. — G. J. V. v V. Serčna zahvala za poslane narodne pesmi Liburnske; bodo po redu sledile. — G. J. I. v C. Vaše pesmice smo vredništvu »šolsk. prijatelja« izročili. Le tako naprej. Zmiraj boljše bo. — G. T. L. v C. Predmet vaše pesmi je že znan; pa bo vendar s časom uverstjena. — G. M. P. v S. Po Vašem dovolenji homo poslana sestavka v čistem slov. jeziku koj uverstili. — G. J. M. v B. Vaša povest bo, kakor je hitro mogoče, natisnjena.

Pridjana je prva polpola zgod. spisa: »Kdo so bili Ambidravi« itd.

Natisnil: Ferd. žl. Keilmajr v Celovcu.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 10. V četvertak 10. marca 1853.

IV. leto.

Z l a U d o v a.

(Narodna Liburnska.)

Vudovila lepa Mare mlada
Spod Pastera mladoga junaka.
Ona ima sina malahnoga,
Mala sina od sedam godina;
Kad je došal na petnajst godina,
Da je majka sinu govorila:
Ženi sinko sebe, ali mene,
Žen' se majko, ja se ženit neću,
I uzemi koga tebi drago,
Ne uzimaj Burlana junaka;
Sagubil mi j' otca ter i brajna, ¹⁾
Mene misli tretjega junaka.
Ala sinko! da te Bog, ubio!
Ja sam tužna da ču ravno njega.
A govori Burlan dobar junak:
Aj ti Boga! lepa Mare moja,
Kada dojde nedilica mlada,
Čini se ti bolna brez boleznj,
I pošli po vodu od za gore;
Silaj sihka za goru po vodu,
I brez konja i svitla oružja.
Al je mila sestra domišlata,
Da mu tajno konja osedlata,
Da mu s konjem i sveilo oružje:
Jaši branje! da ti srečo Bog da;
Jaši berzo, da biš zdrav dojahal.
Kad je došal u sred černe gore;
Prokracala dva černa gavrana,
Jedan skraca, drugi spregovara;
On je njima govorio junak:
Boga vama dva černa gavrana!
Jeli dugo voda od za gore?

Jedan skraca, drugi sprogovara:
Nije dugo voda od za gore;
Ma na vod' je Burlan dobar junak.
Kada pride za goru na vodu,
Onde Burlan hladnu čuva vodu,
Pomoz' Bože! Burlan dobar junak;
Nato Burlan merzlo odgovara:
Pomozite Bože i Maria!
Koliko će tebe poli mane.
Pervi bojak ki su učinili,
Burlanu je konjić pohlinio;
Drugi bojak ki su učinili,
Burlanu je klobuk odletio;
Tretji bojak ki su učinili,
Burlanu je glava odlitila,
Uskoči se z konja junak mladi,
Ter mu vadi ²⁾ černe oči z glave,
I jih meče v vidro okovano;
Onde toči dva pehara piva;
Jedan kervi a drugi vodice,
Nutra meče oči Burlanove,
Ter ih nosi svojoj mili majki:
Aj ti Boga moja mila majko!
Tuka ti je vode od za gore,
Nutra su ti oči Burlanove.
Aj ti sinko, da te Bog ubio!
Na to veli dobri junak mladi:
Bog ubio svaku taku majku,
Koja voli tujega junaka
Nego svoga od miloga serdca;
Da mi nebi od Boga grehota
Da mi nebi od ljudi sramota

Bim i tebi tako učinio. Zap. J. Volčič.

¹⁾ brata ²⁾ stakne.

F e d o r i n O l g a .

(D a l j e .)

»No, se ti je vroča kri ohladila?« bara Pestušev, ko pred-nj stopim.

»Da milostljivi Gospod! odgovorim, prosim za odpusčanje!«

»Veš Ivajlovič, kakor sin reven in ponižen bil, bi me bilo vender kmalo strašno zgrabilo, ko vidim, kaj da moje pohlevno obnašanje prot njemu pomaga. Namesti da bi usmiljen bil z menoj, me še le zasmehuje, in reče zaničvaje, da moram pač revna mevža biti, ki se po tako kratki ječi ves poboljšam. Vender se zderžujem, grizem skupej zobe in zatajujem solzo serditosti, ki mi jo razkačeno občutje v oči posili. Nobene besede mi več ne reče; nekega vojaka pokliče in mu veli me preobčeči in v vojaških vajah učiti. »Pri nar manjši samoglavnosti paglovca se mi bo vse na znanje dalo!« reče, »razumeš Maksimič!«

»Desetnik, ki je imel moj učenik biti, pomiga zloboserdem z glavo in pogleda polkovnika z očesom, ki bi se ga sam hudi duh ustrašil. »Hajdi!« se oberne k meni. »Stopaj!« povelje gospod polkovnika je treba pično spolniti!«

»Jest se obernem urno okrog in hočem iti, pa gorka zaušnica, ki mi jo desetnik priseče, me opomni, da nisim prav storil, ker sim preurno njegovo povelje spolniti hotel.

»Kako se prederzneš!« zagromi nad menoj, »se tako posloviti od milostljivega gospoda? Čast gospodu polkovniku, paglavec.« »Spet me strašno razkači to sirovo obnašanje, pa sklenil sim bil enkrat, se premagvati in premagam se. Ponižno se priklonim polkovniku, ki mi zasramljivo posmehovaje herbet oberne, in tako grem za desetnikom Maksimičem, kteri ima od zdaj naprej moj učenik, ali veliko več moj berič biti.«

Fedor preneha pripovedovati in zdihne globoko.

»No le naprej povej!« reče Peter Ivajlovič. »Povej dalje, da si žaloserd iz serca izgovoriš. Je pač gerdo s teboj ravnal, kaj ne, tisti Maksimič?«

»Mučil me je, kakor trinog, me zasramoval, me preklinjal in izdajeval, me tepel, kakor psa« pripoveduje dalje Fedor, »in vse sim preterpel, vse prestal, karkoli človeško sercé preterpeti zamore! Pa Ivajlovič! poslednjič vender pozabim samega sebe. Maksimič me vojaško prebleče, potem gremo na vojaško vajo. Jes sim bil nar mlajši med deset ali dvanajstimi novinci, ki so se kakor jes, prvih vaj učili. Vsi so bili nerodniši od mene, ker nihče ni imel toliko volje se učiti, kakor jes. Pa nikoli ni nobeden udarca dobil, nobeden ni nikoli kregan bil, jes sim bil pa vsako uró tepen, preklinjan in suvan. Uni so smeli počivati, kadar so svoje vaje končali; jes sim pa moral od začetka dlati, ker je Maksimič terdil, da sim jes nar terdovratniši, nar bolj svoje glavice, in nar nerodniši od vsih, zatorej da je treba še toliko časa z menoj potratiti. Večkrat sim bil že tako truden in zdelan, da sim že komej orožje v rokah deržal, tode palica, ki mi je zmiraj po herbtu péla, mi je morala moč dajati, da sim povelje svojega trinoga slušati zamogel. Dragi moj Ivajlovič! pusti me, naj ti vsega ne pripovedujem, koliko terpinčenja in neusmiljenosti sim prestati mogel! Glej nazadnje je tako dalječ prišlo, da sim mislil, da mi je umreti boljši, kakor v tako grozovitnem terpinčenju živeti. Skorej bi

se bil rad samega sebe končal. Pestušev je prišel včasih tudi naše vaje pogledat. Nekega dne, ko me je Maksimič spet skor do obupanja terpinčil, pride tudi. Jest veržem pušo stran, stopim k polkovniku in rečem pripravljen za vse, pokazaje Maksimiča: „Gospod! la človek je ubijavec, za smert me muči, jes mu nočem več pokoren biti!“ Nikoli ne bom peklenškega veselja pozabil, ki se je zdaj iz Pestuševovih oči zasvetilo, ko sim v obupu serca tako govoril. Brez vsega odgovora me zapové zvezati in šibati. Jes se besedice ne pritožim, pa moje serce se trese in trepeta. In strašen sklep se mi v duši zbudi, med tem se moje truplo pod strašnim šibanjem mojih trinogov zvija. Ko sim kazen prestal, zapové polkovnik me v ječo trešiti. Tode preden se je to zgoditi zamoglo, zgrabim svojo pušo na tleh in namerim polkovniku v persi. Puša je bila basana in skorej bi se bil tako dalje spozabil, mu kroglo v serce poslati. Tako strašno zdijvalo me je bilo grozovito ravnanje, da sim kej tacega poskušal nalaš zato, da bi umorjen in grozovitega terpljenja rešen bil, katero me je že skorej ob pamet pripravilo. Dobrotljivi Bog! večna hvala ti zato, da si me tega strašnega djanja obvarval! Maksimič hlasti nad me in me vseka po glavi, da se na tla zgrudim in več ne zavém. Več dni sim v smertnih težavah medel. Poslednjič vender ozdravim, pa le za to, da bi živ pokopan bil. Polkovnik mi bere ukaz carinje, v katerem sim za živi dan v pregnanstvo v Sibirijo obsojen. Moja mladost me je rešila, da nisim ustreljen bil. Carinja mi je milost s tem skazati hotla. Živeti mi je tedaj! Oh, koliko stokrat raji bi bil umeril! Takrat se mi je zdelo, da je s tem še le moja kazen poviksana. Obupljivo stopim na sani, ki me imajo v Sibirijo odpeljati in — o Bog, odpusti mi malo vernemu — tukej le, kjer sim že vse upanje zgubil, najdem usmiljenega prijatla.“

„Vidiš, bratec, da je bilo nespametno obupovati!“ reče na to Ivajlovič. „Dobrotljivi, vsegamogočni Bog budi nad zvezdami gori, in kjer kratko vidno človeško oko nič več tolažbe ne najde, tam je On s svojo pomočjo pripravljen oživeti lužno sercé. Moli, bratec, moli in prosí, da ti Gospod odpusti, zakaj silno silno si se pregrešil, ker si dvomil nad božjo neskončno dobroto! Glej kar si nar veči zlo mislil, ravno to bo moglo sredstvo tvojega rešenja biti. Če bi ti v Sibirijo zapoden ne bil, bi me morda živi dan ne bil nikoli najdel, bil bi vboren vojak, ali pa kam stran potisnjen, kjer bi nobeno človeško oko za-te vedlo ne bilo. Bodi potolažen ljubi sin! božja roka je nad teboj očita. Kmalo boš ljubo sestro zopet vidil in hudobneži bodo kaznovani, in stari Peter Ivajlovič bo svoje storil, da se bo z božjo pomočjo vse dobro izšlo. Potolaži se, pravim, zaupaj v Gospoda in varuj se kdej več nad njegovo neskončno dobroto dvomiti!“

„Gotovo nikoli več ne bom dvomil nad njo in s skesanim sercom ga hočem prositi, da mi milost da, tega greha spovedniku obtožiti se“ odgovori Fedor globoko ginjen. Da! božja roka me je očetovsko vodila in neskončen revež sim bil, da bi se bil kmalo obupanju vdal.“

„Pač revež zares“ reče Ivajlovič. „Ako bi bil vedno v Njega zaupal, ki je vse tvoje solze preštel in na dno tvojega serca vidil, bi bil vesel in potolažen v nesreči.“

„In od zdaj naprej hočem tudi biti“ reče Fedor s čistim glasom, v katerem terdno zaupanje glasno doni.

„Ako je to sad tvojega terpljenja“ odgovori Ivajlovič s prijazno resnobo, „potlej pa že smeš Boga s serca zahvaliti, da te je iz njim obiskal.“

Fedor molči, pa v svojem sercu pomišlja besede Ivajloviča in potem reče z bistrim pogledom: „Mislili so mi hudo storiti, pa Bog je hotel vse v dobro obrniti, in glej! Gospod je močnejši od njih!“

In dalje derčijo sami, in sneg se kadi spod njih po nezmerni Sibirski puščavi, ki jim oko konca ne doseže. Pa kaj zdaj vse to Fedora skerbi? Njegovo sercé je veselo v zaupanji v Boga in nek nofranji ghs mu pravi: „Svojo zapuščeno sestro boš zopet vidil, srečen boš ti in ona spet in moč hudobnežev bo nad božjo pravico v sramoto postala.“

(Dalje sledi.)

Vzhod solnca po zimi.

(Koniec.)

Skril se je mesec že za oblake, zaporedoma so zvezde vgašale. Beli svet se že rudeči, oznanovavec je to novega dneva, v katerem hočeva zimski vzhod solnca viditi. Ti si truden, mladi brate moj! Postojva nemalo, oglejva se nekoliko nazaj. „Nikar“ odgovori mladenc, „kaj ti bom vidil za muna, vse je prazno, ničesar se ne vidi, kakor sam sneg, kakó je še s tavnim plaščem odet v kljub svetlosti dnevnej, ki se iz daljave prikazuje.“ „Mar ti ničesar ne vidiš? Jaz se temu ne čudim, kmalo boš vidil, česar še svoje žive dni vidil nisi. Kar zdaj le se bo solnce porodilo.“ — „Ah moram se smejati,“ reče mladenc „Zakaj?“ — „Zato, kako moreš to vediti, da se bo solnce kmalo rodilo? Ali ni res?“ To je res, dragi moj! ali misliš, da se za nas nikdar rodilo ne bode? Ali meniš, da smo davnej že naj zgodnji in naj dragoceniši vzhod našega solnca zaspali? Ah! že se je tudi poslednja zvezda utrnila; ali si jo vidil, ko je na naju z bliščečim in na pol umirajočim svojim očesom migala; že je ni več. Opomnila naju je, da na drugo stran paziva, kjer je oni veliki krog obod nebeški orudečil. Ali misliš, da je to krog, o ne, to je krona solnca; ta krona stoji vsaki dan nad gorkim solncem, kedar iz svoje s cvetjem ukrasene postelje vstaja. To čudno krono solnce sleherni dan saame, kedar vstaja, z odkrito glavo celi dan sveti, in zvečer jo zopet na glavo deva, da se v svojem polnem veličanstvu poslovi od nas, in da pozdravi naše brate, ki na drugej polovini zemlje živé. Glej, že nama silijo v oči svitli žarki solnca, ki v kraljevskem škerlatu svoje jasno čelo celemu svetu odkriva. To ti je tedaj solnce.

Tamne megle minjujejo, o kako se lepe barve v njih prezernem tlu odbijajo, kakor bi bile prepletene zlatimi in srebrnimi nitkami, — hale njihove, kakor bi se dragi kamen in biser na njih lesketal, kedar samo čez njé žarki presijejo. O ne morejo več zderžati naše oči té svetlosti; topé se v solzah radosti. Brate! zdi se mi, kakor bi mi moje oči na čolnu radostnih solz odplavale v neizmerno morje brezkončnosti. O plavajte tje moja čuvstva, združite se vsa v duši mojej, poletite tje, kamor oči ne dosežejo. O oči moje, oči moje! da bi mogel tje vsaj zleteti, ka-

mor ve dosežete, tje, kjer se Bog in narava zedinujeta. — Prijatelj! obrni sedaj svoje oči na ta neizmerni prostor sveta. Kako lepo in veličanstveno je vse v njem, akoravno je sadaj še vse s snegom pokrito. Kako čudno gorki žarki solнца svojo lepoto v ledenem zerkalu naše domače Save ogledavajo. O kako je zrak čist! To je prava kopelj za naše persi, tukaj se saj zamore svobodnimi persimi dihali. O pite moje persi ta zrak — ker on je sapa cele zemlje slovauske! In vi vsi leni mehkužniši, ki revno na mehkih žimnicah ginite; vi, katerih oči so kermežljive in ves obraz napihljen od predolzege spanja, kako vas omilujem, kako vas proti volji zaničujem, ker niste sedaj vsi okoli mene; glejte v tem svečanem trenutku na to jasno solnce, katero vam še ne sveti. Ktera ura bo vas prebudila iz dolzege spanja? O predramite se iz svoje zaspanosti, čas je da bolj zgodaj vstanete.

Ah kako se že daleč prijatelj vidi! oči moje tje kaj segajo, kjer se tam prek Save naj dalje planine črne.

Ali ti ne vidiš dalje? Jaz vidim mnogo dalje. Kedar pridem okoli tega neizmernega kolesa z očmi vidim verhove vsih naših planin. Od tod gre moj pogled do Radmara iz nad Občine, in tam do morja daleč. Od tod leti moje oko pokraj Velebita poleg morja prek kamenitih sten na visoko Černo goro, ktera visi, kakor misel božja, pol na zemlji, pol na nebu. Moje oko ne oslabi v pogledu do Balkana, kjer se mi dve velike morji odperate; od Balkana leti vse dalje pogled moj iznad Carigrada tje do uralskih visocih planin, — od tamkej vračajoč se na Tatro in Karpate dotakniviši se Kerkonoš pade zopet tje kaj, kjer je izšel. Na celem tem velikem potu vidim samo eno drago pleme slovausko. —

Post. V.

I A V B R A M A.

(Konec.)

Pa še važniše kamne ima slavna Karantia, da mora vsakenu todoljubnemu Slovincu serce od veselja poskakovati. Glejte ga

DIVGNAMATA.

(Eichhorn Beiträge II pag 15 16. Leoben an der Nöriug.)

V sanskritskem jeziku je splošno ime vsih Bogov „Daivas.“ 1) Izpeljuje se to ime iz sanskritskega glagola „div, glänzen, stärken“ primeri slovensko „divno herrlich, wunderbar.“ Daivi se veli Boginja, in „daivatā“ božanstvo; div, dyans pomeni nebesa. Jagat pomeni svet das All, od glagolja „ga“ erschaffen, hervorbringen. „Ma“ se veli v Sanskritu mati. Maja pa se veli visoka mati, rodica Bogov.

Tudi tata, matar, akka, janitri, die Gebälerin od glagolja „jan“ pomeni mater. Za tega voljo toliko rimskih napisov: Tata, Tatuca, Accius, Accia, ktere najdemo tudi na rimskoslovenskih kamnih v latinsko predstavljjenih pod imenom Maternus, Materna, Materni filius itd. Da še vsete besede Slovenec pozna, ni treba opominjati. Mat, Maja diminutivum Majka,

1) Parallele des langues de l'Europe et de l'Inde, comparées entre elles et à la langue Sanscrite par F. G. Eichhoff Paris 1836 pag. 115.

Tata, Tatej, Atej, Ača (oča). Od glagolja »jan« *) imamo še mi besedo Jan, na janu kopati i.-e. in principio in initio. Indički Maji, ktera je imela priime Bhavany je slična severnoslavenska Ba-ba Mara 1) ktera je kakor izverstni bajoslavci učijo. bila tudi mati Bogov, rediteljca in rodica sveta, alma Mater, Dea Mater, Demeter. Gemeter itd. Praznik Majin je bil skoz celi mesec majnik, in njej v čast so stavili Maje, kateri so še zdaj v običaju, in niso pri prirodnih narodih drugega bili, kakor znamenja phalla? —

Toliko za zdaj, vse obširniše v mojih gori imenovanih bukvah, ktere bom s pomočjo rodoljubivih Slovencev, kakor upam, skoro u beli svet poslati zamogel. Do une dobe pa hočem v Bčeli manjše izsnemke oglašati, da hitreje zvedo Slovenci, kje je njihova prva domovina bila ino kako nepravilni so bili zgodovinarji, kateri nas le v 6. 7. ali 8. stoletju dajo iz sevrta priti v pokrajine, ktere smo mi že v predhistorički dobi iz Azie se preselivši obsedli.

Da bodo domorodni čitatelji vidili u kakšnem ozkem rodu sta si sanskritski in slovenski jezik, tako hočemo, kadar homo več časa imeli, njim več sanskritskih besed, in sicer pomenke sveta, živali in rastlin, života in telesnih udov itd. priobčiti. Ali takšni slovniček bi nam lahko gosp. Caf, ktereга mi kot izverstnega poznateljja Sanskrita poznamo, zložil. Mi pričakujemo, in smo gotovi, da bo naš prijatelj sproženo željo uresničil.

Slovencom znana Šimbilja.

Slovencom je posebna Šimbilja znana, ktera je bila kralju Salomonu sestra i torej Davidova hči, ki je živela okolo 1015. leta pred Kristusom. Če jo po bivališči imenujemo, tako je ta Jeruzalemska Šimbilja. Bog je bil Salomonu i njegovej sestri Šimbilji obznanil, da bode potok Modrosti na necem hribu proniknul i en dan, ktereга jima je tudi povedal. Kdor bode, je rekel dalej, prvi iz tega potoka pil, bode najmodrejši. Ob rečenem času sta šla Salomon i Šimbilja na tisti hrib potoka ali studenca Modrosti čakati. Salomon truden na hribu zaspi, Šimbilja pa čuje. Studenec priteče, Šimbilja ga pije, potlej pa Salomona pokliče, pa mu nič ne pove, da je že pila. On pije, za njim Šimbilja spet pije hoté Salomonu veselje napraviti, da je on prvi pil, i da bode tako najmodrejši. Domu gredé ideta čez en potok; Salomon gre po bervi, Šimbilja pa brede. Salomon jo vpraša: Zakaj ne greš po bervi? Ona pravi, da ni vredna po tej bervi hoditi, ker bodejo iz te bervi križ naredili, na katerem bode Izveličar svet odrešil. Zdaj je Salomon spoznal, da je Šimbilja modrejša mem njega, i da je studenec Modrosti pred pila.

Tram tu v misel jemane bervi je bil iz drevesa, ktero je na Adamovem grobu zraslo. Ljudje so rekli: Adam je bil nas vseh otec; napravimo torej iz tega drevesa bervi, ki jo bodedo vsi rabili. Ko so pa pozdneje čuli, da ima iz te bervi Kristusov križ biti, so jo s svincom

*) Zato toliko imen Jantallus, Jantia na rimskih kamnih.

1) Po Hanušu Wissenschaft des slaw. Mythus 2) Knight Paine Au In eniry into the Symbol Language of ancient art and Mythologg London 1818 §. 23.

okovali i v vodo vergli. Ob Odrešenikovem terpljenji so hudobni ljudje silno težkega lesa iskali za križ, i skvozi čudo je ta berv k verhu priplavala. Namočena, nagnjuta i okovana je bila silno težka in iž nje so Kristusu križ napravili.

Šimbilja je imela troje hčeri, kojim je iz prevelike ljubezni vse dovolila. Zelo jih je gizdala, da bi bil izmed njih katero Bog mater svojemu Sinu izvolil. Imela je vert, v katerem so bile tri cvetlice od Boga namenjene, se tistej prikloniti, ktera bode Izveličarjeva mati. Šimbilja je pošiljala svoje hčere se mem teh cvetlic sprehajat; češ, naj cvetlice pokažejo, ktera bode Izveličarju mati. Toda cvetlice se nisu nobenej priklonule. Li ko je, ponižna Marija memo prišla, so se jej vse priklonule. Se ve, da je to Šimbilji težko dejalo. Nekaj za to, nekaj pa ko je vidila, da se jej smertni čas bliža, je nesla svojih petdeset bukev, ki jih je bila polne prorokovanj napisala, Salomonu na prodaj ponujat. Ti jih ni hotel kupiti. Šla je ž njimi domu ter jih pet i dvajset sožgala, z družimi pet i dvajsetimi se verne k Salomonu mu jih sopet na prodaj ponujat. Ko jih Salomon v drugo neče kupiti, jih je sopet domu nesla i do petih vse sožgala; ostalih pet pa nese v tretje za prvo ceno Salomonu ponujat. Salomon jih zavolj nadležnosti kupi. To so tiste bukve ki se jim pravi „Šimbiljske bukve, ali Šimbiljina prerokovanja.“ Dostikrat, kar je v teh knjigah, ne gre v spolnenje, ker ni družih bukev ali knjig, v kterih so bili dostavki ali poprayki, kako je nektero teh peterih knjig umeti. Pred svojo smertjo je bila Šimbilja naročila, da naj jo v pšenico ali v kako drugo usejano žito pokopajo, ker bode takovo žito, v kakoršnem bode pokopana, po dvakrat na leto dozorelo. Neverjetni ljudje so jo pa v deteljo zagrebli, zato detelja po dvakrat na leto dozori.

Greki so prvi imeli šimbilje, ker so se bili presvedčili, da prorokališča ne vedó prihodnosti prav. V letu 169 po Kristusovem rojstvu so bila šimbiljska prerokovanja v tretje vkupaj zbrana i v knige popisana. Teh knjig je bilo osem. V njih je bilo najti mnogo starih prerokovanj; prorokovanje o skrivnosti odrešenja, Jezusovi čudeži, njega terplenje i smert, o stvarjenji sveta, o pozemeljskem paradizi, o prijaznem pečanji Šimbilje z Belinom, jezičeskim bogom. Le-ta Šimbiljna prijaznost je popisana ob strani Izajjevega prorokovanja. Ona govori dalej o Lotu, se zove kristjano i prorokuje razdejanje rimskega cesarstva, če ne bodo kerščanstva sprejeli. Kakor se kaže, so v teh knjigah neke reči bile še li po tim prorokovane, ko so se bile že zgodile. Ko so se bili ljudje pokristjanuli i niso več tem knjigam verjeli, je bil cesar Honori svojemu činovniku Steljku ukazal sožgati šimbiljske knige, ktere so imeli Rimljani hranjene, da so jih starašine za sovet vprašovali. Kar si ljudje še zdaj semtertje pripovedujejo kot šimbiljska prerokovanja, je bilo poznejše čase zmišljeno. Pri dveh šimbiljah; per libijskej i pri eritrejskej je najti slovansko ime „Bogova.“ Samska šimbilja se je bila iz potoka Modre (Maeander) modrosti nauzela, ker je bila tega potoka hči imenovana. Ravno tako se pripoveduje o Šimbelji, ki je Slovencom znana, da se je bila iz potoka Modrosti tudi modrosti napila. Jeruzalemska Šimbilja je še v nekih družih rečeh družim šimbiljam podobna, kakor se iz popisovanja šimbilj vidi. Pri tiburskej šimbilji najdemo, da je bila Ina na Italijansko pobegnula. Ina se toliko reče kot tuja; na primer inako se mu je storilo, da so ga solze posilile, to je drugakšino, tuje, čuždo se mu je storilo, da se je jokati začel. Ina je to ime lahko imela, ker je morala po tujih

krajih hoditi, namreč iz Dežale, ali iz Tivanskega na Italijansko. Od „iniš“ je imel tudi ime Inak argoljski kralj Egialov otec okoli leta 1970 pred Kristusom. Dalej Inak kralj v Bregij okoli leta 1400 pred Kristusom. Potlej Inak okoli leta 1821 pred Kr. kralj v Kapatočji. Ti Inak je bil na peloponeški polotok prišel i svojo sestro Meliso v zakon uzel, potlej se je bil v Kapatočji vernul, pa je bil spet nazaj toda v Dežalo prišel. On je bil Jovov i Jovinin brat. Od „iniš“ je tudi Inar, ki je bil 418. leta pred Kr. kralj v Ljudii. Poženčan.

Slovstveni glasnik.

G. Dr. J. Š. v Celju je poslovenil in kratko razjasnil Virgiljevi pesmtvor „Georgika t. j. poljodelstvo.“ Prihodnjic podamo našim bravcem en oddelk taistega za poskušnjo. — Od presv. knezoškofa g. Slomšeka se na Dunaji tiska: „slovensko berilo za nedeljske šole“ in „malo berilo za slovensko-nemške šole.“ — V Pragu je ravno izšel 3. zv. prirodoznanskega časnika „Živa.“ Obsega sledeče reči: „Snih a led“, „Rak“, „Dodatek k životopisu K. Boř Presla“, „Přehled povětrnosti od roku 1852“, „Zpravy o sbirkah přírodn. Česk. Musea“, „Vyjevny ze života zvířat“, „Ze života vlášt'ovek“, „Jelen“ in „Novy důkaz oláčení se země okolo své osy.“

„Zorja Galickaja“ je z mesecem marcom kot lepoznanek in podučen list sopet enkrat v tednu na dveh listih izhajati jela. Tiska se z novimi prav vkusnimi cirilskimi pismeni. — Veljá po pošti prejemana na pol leta 3 gld. sr. —

Različne drobtinee.

V Pešti se je osnovalo „druživo za izdavanje detskih knjižic.“

Slavni slikar Adam se je v Černogoro podal, da bi si tam po resnici načerte za svoje podobe narisal.

Društvo sv. Mohora prav veselo napreduje. Šteje že okoli 760 udov. Narpoprej bo letos povest „Božidar“ in „Kafolove nagovore“ izdalo, ki bojo kmalo donatistnjeni.

Sméšnice.

Judovsk učenec pride k šolskemu izpraševanju. Učitelj ga več reči poprašajo, ali jud ne odgovori na nobeno vprašanje ne belo ne černo „Nu!“ pravijo učitelj, „vi zamorete čez to leto križ storiti.“ — „Nesmem, sim jud!“ mu odgovori učenec. —

Ravno tega juda so učitelj vprašali: „Ali znate kej svoje naloge?“ „Jo znam kakor očenaš“ mu odverne jud. — „Te šembraj, sim prav željen slišati, kako zna“ si mislijo učitelj, in začnejo ga spraševati. Na prvo vprašanje jud molči, na drugo zopet nič ne odgovori, na tretje tudi nič. „Saj ste rekli, da znate vse kakor očenaš?“ — „Res je, odgovori učenec, ali očenaša se nisim nikoli učil, ker sim jud.“

Nek mlad žlahten popotnik pride v mestice, kjer ni precej konj dobiti mogel. Poštar ga je od ene polure do druge naverl. Nazadnje reče nepoterpežljivo popotnik: „Ljubi gospod! ako čez deset minut kónj tukaj ne bode, se bom pa brez kónj na vaše stroške dalej peljal.“

Ödgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 11.

V četrtek 17. marca 1853.

IV. leto.

F e d o r i n O l g a .

(D a l j e .)

VII.

Tisto noč, ko je Fedor kot jetnik iz Moskve peljan Sibirske meje prestopil, je bčela v Petrogradu zvesta duša, ki je polna sočutja vedno po mladem jetniku hrepenela in serce v neznanih bolečinah topila. Bila je Olga. Klečč v samotni stanici zdihuje in se pogostoma proti svetlobledemu mescu ozira, v mislih vedno pri svojem bratu, od kterega, kar je bil po hudobnih naklepih Ivana odpeljan, ni še čerkice zvedila: kako se mu neki godi? Zakaj nobenega pisma Olgi ne pošlje? Ali je mar svoje sestre, ki jo je tolikanj ljubil, popolnoma pozabil? Mu je mar neznano, kako zeló da po novici od njega hrepeni?

Olga joka, ker pri teh prašanjih nobenega odgovora ne dobi. Čeravno ji močno serce brani, vender jo misel obhaja, da je je Fedor pozabil, ker ji pri toliko obljubah še ene, ji pisati, spolnil ni. Morebiti je pa bolán, da ne more pisati? Oh! ta misel je Olgi še večje bolečine prizadjala, bila je nar hujša zanjo. In zakaj tudi ne? Bila je Olga revno slabotno dekle, ki je bila zapuščena sirota in ki nikogar na svetni imela, da bi mu bilo kej upati, kot na ptujem edinega brata, ki se je pa še zdaj ali bolan ali iz osobnosti ne spomni ne. Kakšna žalost in britkost za ubogo siroto! Drugači si ni mogla misliti, in kar ji je po glavi blodilo, ji je le bolečine serca množilo.

Zeló se je Olga premenila, odkar so ji oče umerli. Kdor jo je takrat vidil, bi je ne bil zdaj spoznal. Njene poprej rudeče liča so zdaj obledele, njene poprej svitle in blišeče oči so zdaj motne in otemnele, zavolj toliko britkih solz, ki jih noč in dan toči, in njene poprej tako lepe roke so zdaj vso krasoto zgubile in vele postale, da se lahko na njih vse žile soštejejo. Britkost in težave so to žalostno spremembo vzrokvale. Ni ji bilo dalje živeti, ker ji je bil svet le grob. Kadarkoli jo je knez Ivanov zagledal, ga smeh posili ter v nevošljivem sercu tako pravi: „Ni se ti treba zavolj nje glave beliti. Britkost jo bo brez tebe posušila, in kadar zvé, da ji je Fedor umerl, ji ne bo dalje živeti. Potem pa gre vse meni, vse kar je bilo nekđaj kneza Černikovega: njegovi sužnji, njegovi gradovi in zemljišča, njegove poslopja, z eno besedo: vse, vse.“

Knez Ivanov se tudi ni v svojih hudobnih mnenjih veliko zmotil. Olga je sčasoma venela, kot cvetica, brez zraka in solnca. Vedno tičanje v samoti, kamor je bila obsojena, vedna skerb za brata, ki je neprenehoma na njenem sercu glodala in še očesa mirno stisniti ni dala, jo je videzno oslabilo in bi jo bilo morebiti tudi pod zemljo spravilo, ko bi ne bila

vender še enega prijatla v poslopji svojega očeta imela, kateri jo je na skrivnem, o nočni tihoti, obiskat in tolažit hodil. Ta zvesti prijatelj je bil Vazil, ki jo je vender, čeravno od nje po Ivanovu ločen, o nočni tihoti obiskoval, po vervi gori k nji plezal, da sta se skupej od daljnega brata pomenkvala in od družih reči, katerih sta od Boga gotovo pričakovala.

Tudi to noč pričakuje Olga zvestega prijatla. Da bi se vsaj nihče ne spódtaknil, še luč ugasne, kakor da bi bila že spat šla. Toda nič menj ko to bdi, akoravno že zelo trudna, na oknu, ter komej pričakuje Vazila, ki je bil njen edini prijatelj in tolažnik v dolgočasni samoti. Ravno je bilo polnoči, ko Vazil pride. Ko ga skozi okno zagleda, kako počasi da tava, mu hitro verv pomoli, ki jo je po dnevu pod posteljo skrito imela. Naglo ko iverca pleza Vazil gori, skoči skozi okno v sobo ter objame, kot oče, zapuščeno Olgo. Ona joka. Tako žalostno, tako težko ji še nikdar ni bilo pri sercu, kakor v tej noči.

„Nikar se ne jokaj, Olga, nikar! jo tolaži stari Vazil. Vjunači se, draga moja! Vedno si bliže konca, kmalo se imajo spolniti vse tvoje želje.“

Olga je le žalostna. „Oh, moje želje!“ zdihuje. „Vsaj nobenih ne smem več imeti, ker se mi narmanjši ne spolnijo.“

„Ali še zdaj nisi nobenega sporočila od brata prejela?“ jo nagloma Vasil pöpraša.

„Oh, nobenega, nikdar več ne bom kej prejela,“ odgovori Olga.

„Ne tako, draga Olga!“ reče spet Vazil. Potolaži se in bodi serčna. Le poterpi še enčas. Pride dan veselja, kjer se bo tvoje oko radosti svetilo, tvoje usta smehljale in tvoje lica porudečile.“

„Ne, ne, ljubi Vazil! záme ni nič upanja več! Fedor je vmolknil, nesrečni Fedor, ki me je sicer tako zelo ljubil. Ali me je pozabil, ali pa mu je žalosti serce počilo, da je revno poginil.“

Olga iz novega začne jokati. Vazil jo poln usmiljenja objame in tolaži. „Nikar se ne jokaj. Ne bodi vender taka. Ali mar nič svojemu bratu ne upaš? Ali mar ne veš, da je tedi on dobro zavarvan in v rokah ogleduhov. Ti je mar mogoče, mu kaj pisati, če bi tudi hotla? In mar zato Fedora manj ljubiš? Morebiti ti želi pisati, ali pa ti je že pisal, da je pa potem list po nesreči v roke ogleduhov prišel. Ne, draga moja! dovolj križev že imaš; — ni treba, da bi si jih še več nakopavala.“

Dvomljivo se zdaj Olga v obličje starega Vazila ozre. „Vender, pravi žalostno, ni tako hudobnih ljudi, da bi mi še lista od brata ne privošili.“

„Kdor je bil, pravi na to Vazil, tak hudobnež, da je vaju ločil, temu je kaj lahko, vama še ta križ naložiti. Toda, nikar ne obupaj! Kadar spomlad spet pride, vzamem palico v roke, ter jo bom naravnost proti Moskvi potegnil, po Fedoru gledat. Zdaj pa poterpi. Naenkrat ne morem tega storiti, ker bi me sicer koj pogrešili in pri delu zasačili, kar bi bilo velika nesreča za oba.“

„Ali bo res spomladi drugače?“ praša zdaj Olga Vazila.

„Bo, mora biti, odgovori Vazil. Znano ti je, da knez vsako leto v tem času popotuje. Marsikej nam je potem mogoče, kar bi bilo pri njegovi pričujočnosti nemogoče. Tedaj le poterpi. Stari Vazil zmiram čuje nad tvojo srečo, in ako mu bo le mogoče, tudi zanaprej ne bo Olge pozabil.“

„Oh, kako dobri ste Vazil!“ pravi veselo Olga, ter ga v nedolžnem veselju objema. Vazil jo ljubeznjivo boža po bledih licih in je močno vesel, da jo je spet tako potolažil.

„Lej, ji pravi nadalje, nikdar nam ni obupati, ako bi se nam še tako hudo goditi imelo. Up pride, ne vemo od kod, in je pri nas, preden se ga zavemo.“

„Tedad, Vazil, vi hočete k njemu?“ ga smeje praša Olga. „Se nič ne ustrašite dolzega in težavnega pota, da bi le meni kako veselje privabili. O kako dobri ste vender!“

„Oj, draga moja! zakaj bi vender ne bil k vsemu pripravljen, kar ti veselje in tolažbo dela,“ govori dalje stari Vazil. Nisim li jaz sam, ki ga še iz poprejšnih zlatih časov imaš? Da, da, pojdem v Moskvo, da ogledam, kako in kaj. Toda zdaj mi tudi povej, kaj se ti je te tri dni prigodilo, kar te nisim vidil. Pretečene noči mi ni bilo mogoče te obiskat priiti, ker je bilo vse polno ogleduhov. Dans je bolji, in lej, pri tebi sim. Ali ti niso nič žalega storili, ljuba moja?

„Nič žalega, pravi Olga, pa tudi nič dobrega.“ Cel ljubi dan sim sama in le enkrat se duri odpro, kadar mi namreč Minka jesti prinese. Oh, ko bi Fedora imela in bi se z njim pogovarjala, kako hitro bi tekel čas, kako malo bi občutila samoto. Ali tako me sprehajajo žalostne misli, vedno sta mi v mislih Fedor in rajni oče, vedno sim pri njih, tako da me solze polijejo in da še le pozno v noč trudna zaspim. Tu še le mi je prijetno, zdaj se mi sanja od Fedora, zdaj od očeta, zdaj od vas, da se igramo in kratkočasimo — in lahko si mislite, kako da mi je pri sercu, kadar solnce spet skozi okno posije in me zbudi.

Pri tem pogovoru si je stari Vazil večkrat na skrivnem marsiktero gorko solzo, ki mu je po licu pritekla, obrisal. V serce ga je bolelo nesrečno stanje deklin, kateri si je tako hudo godilo, med tem ko je bogalinee premoženje dveh ubozih po nemarnem zapravljal in se z njim maslil. Toda v preveliki tugi ji ni hotel serca odkriti, boje se, da bi ji še večih bolečin ne bil prizadjal. Kadar mu je serce žalosti počiti hotlo, se je smejal in z dobro besedo Olgo tolažil ter ji upanje boljše prihodnosti dajal. Priporočal ji je zmiram na Boga misliti, ki je dober Oče in nikogar ne zapusti, ki dobro dela, in njega zmiram pred očmi ima. Obljubil ji je tudi, da bi vsaj ne obupala, jo pogostoma obiskat hoditi ter jo tako s svojo pričihočnostjo krepčati. Olga mu obljubi, zvesto vse spolnovati, ali ravno, ko mu je vse to priterdovala, ji je že spet v mislih bil nesrečni Fedor, od kterega se je tako zgodej ločiti mogla. Zakaj pri nji ni moglo drugači biti, ker je bila od poprejšnje boleznii še slaba in nikakor v stanu, svojih občutkov krotiti. Zánjo je bila pomoč le pri Bogu, ki je že bila tudi blizo, čeravno je še hude reči prestati mogla.

Še se stari Vazil gori Olgi obotavljal in ravno oditi hotel, kar se naenkrat naglo cepetanje na cesti zasliši in spet pred vratmi vtihne. Naenkrat začne tudi veliki zvonec klenkati, da je vse posle zbudil, ki semtertje po dvoru letati in šumeti začnejo. Tudi se je slišal glas, da naj vrata odpro.

Vazil in Olga sta bila vsa ostrašena, nikakor juna ne more v glavo, odkod da ta nenavadni ropot pride.

„Oh, Vazil!“ zavpije nagloma Olga, „verv pa še visi skozi okno. Kaj bo, ako jo je kdo zamerkal!“

Vazil se pri tej priči vzdigne počasi in tiho okno odpre in verv v sobo potegne.

„Zavolj vervi, pravi Vazil, se nama ni treba več bati, ali Bog daj, da bi me ne pogrešali!“

Olga se zdaj k Vazilu skloni. Serce ji bije, da je še Vazil čutil. Oba utihneta ter si še sopsti ne upata, ali da bi boljše slišala, ali pa boje se, da bi ovajena ne bila. Naenkrat se vrata odpro in skozi vrata na dvor prijaha silen vitez, ki zvesto po Ivanu poprašuje in po vsaki ceni do njega priti hoče. Nič ne pomaga vgovarjanje hlapcov, da Ivanov spi, da mu ne bo ne ljubo, ga zdaj dramili; tujec se jim smeja ter jim zapove, ga hitro k njemu peljati.

»Jez sim za vse odgovoren, reče tujec, noč in dan jezdim, da bi bil prej sem dospel. Gotovo bo tudi novica, ki mu jo prinesem ljuba. Le hitro, le hitro gori, še nocoj jo mora vediti, nobenega odloga. Moj polkovnik je v teh rečeh kej natank. Ostro mi je zapovedal, nagloma ko pridem, knezu novico sporočiti. Tukej sim zdaj, le urno pred mano, ako nočete, pojdem jes vam pot kazat. Urno, pravim!«

Tujec je tako ostro govoril in tako s sablo rožljaj, da so se ga vsi zbali in se mu nihče ni upal dalje ugovarjati.

»Čem te oglasiti pri Ivanu, pravi streže, ali samo, kako ti je ime, od kod da prideš, da mu bom zamogel odgovoriti.«

»Urno, urno teci, zavpije plujec, le povej mu, da pridem iz Moskve.«

Olga se pri teh besedah strese. »Moskva,« reče trepetaje. »O Bog! kaj se je tam zgodilo! Fedor! Fedor! Ta človek je gotovo žalostno novico od mojega brata prinesel!«

Tudi Vazilu se je bralo, da je bil teh misel. Njegovo obličje je še bolj blede postalo, ni mu bilo mogoče, spregovoriti in Olgo tolažiti. Ktera novica bi bila tudi Ivanu ljubši, kot ta, da je Fedor poginil? ki je bil edini Ivanov napotek in strah. Vazilu je bilo vse to dobro znano. Prepričan je bil, da Ivanov ne bo prej počival, preden ne bota Fedor in Olga, njegova edina zadržka, odpravljeni in žalostno poginila. Odtod njegov strah, odtod njegovo molčanje, med tem, ker je bil drugikrat tako zgovoren in mu nikoli tolaživnih besedi zmanjkalo ni, odtod njegovo prepričanje, da je nesrečni mladenec po trinogih gotovo konec vzal. Neznano težko mu je bilo pri sercu. Milo se ozre na Olgo, jo k sercu pritisne ter zdihuje: »O Bog! oče ubozih in sirot, usmili se je in daj ji moč, še to nesrečo zmagati!«

To zrekši utihne Vazil in Olga milo joka na njegovih persih, in neprenehoma lije solze, katerih Vazil nikakor ni mogel ustaviti.

Naenkrat zaslišita, da nekdo pride.

»V nevarnosti sva, pravi zdaj Vazil Olgi. Ako me tukej dobe, sva zgubljeni, je po naju. Torej bodi močna!«

Deklina se ustraši. Misel pa, še tega edinega prijatla zgubiti, jo naenkrat vkrepi in pogumno stori, da vstane in duri zapirat gre. »Ne pustim, pravi na to, kratko nikogar v sobo.«

Stopinje so zmirej bliže, naenkrat zaropota pri durih in močen glas zadoni: Olga! Olga!«

Kdo je? Kaj je? praša ostrašena Olga.

»Knez Ivanov ti zapove, nevtlegoma k njemu priti. Neko važno novico ti ima povedati.«

»Kmalu, kmalu pridem, odgovori Olga s trepetajočim glasom. Urno bom pri njem, da se le napravim.«

Klicar spet odide. Olga se jokaje oberne k Vazilu ter mu reče: »O Bog! kaj bom neki zvedila?«

»Naj bo, kar hoče, odgovori Vazil, bodi serčna, in ne vdajaj se žalosti. Zaupaj v Boga, ki je uče sirot in misli si pri vsih nesrečah, ki čez-te pridejo, da Bog tako hoče. Pojdi Olga. Jez te bom tu čakal, da vender pri nar hujši nesreči ne boš sama in sebi prepuščena. Pojdi, bodi serčna in k nar hujšemu pripravljena!«

Olga si naglo solze obriše in odide. Zdelo se ji je že, kaj da ima zvediti. S strahom stopi v sobo, kjer groznega Ivanova najde v društvu s Petrovičem.

»Olga,« jo zdaj tajnik Petrovič, prebiraje neke pisma, k sebi pokliče ter reče: »Olga! pojdi sem. Važne novice so za te iz Moskve prišle. Tvoj brat Fedor, že od nekdanj nič prida, je bil pri boji s svojimi tovarši ubit!«

Olga obledi in z močnim kričem v omedlevce pade. Knez se ustraši, pervikrat se zdaj usmili reve, ter jo rahlo prime in na sedež nese, rekoč: »'etrovič! to je bilo preveč. Ti bi bil imel Olgo počasi na to žalosno novico pripraviti, in ji jo potem še le odkriti.«

»Čimtu to?« odgovori Petrovič. Sami ste rekli, da se ima tako zgoditi.«

»Ali ne tako, reče knez. Revica nam je neškodljiva, da je le brat enkrat odstranjen. Naj živi in naj se ji tudi dobro godi! Res je! da bi jo bila mogla vkaniti, nočem pa nikakor, da bi zato naglo smert storila.«

Ako umerje, še večja dobrotā za Vas, milostivi knez!« odgovori merzlo Petrovič in maje z glavo, kakor da bi ga hotel zavolj njegove sabosti omilovati.

Pri tej priči spel Olga spregleda, na kviško pogleda, kakor da bi si hota nekaj spominjati in pade potem nagloma pred kneza na kolena ter mu toži takole:

»Ali je res?« svitli knez! Recite raji, da ni. To ni mogoče. Moj brat, moj Fedor je umrl! Nikdar več ne bom njegovega glasu več slišala, njegovih prijaznih oči gledala in mu rok stiskala! O usmilite se mene ter recite raji, da ste v šali govorili in da ste me le ustrašiti hotli. Kaj ne? Fedor še živi? Kaj ne, da ni resnica, da bi bil umrl! Oh! usmilite se me in povejte mi resnico!«

Tako milo je Olga jokala, tako zvesto po zgubljenem bratu popraševala, da bi bila kmalo Ivanovu serce zmehčala in ga k usmiljenju nagnila. Ni dosti manjkało in povedal bi ji bil, da ni brat mertev, ampak da je le v Sibirijo pregnan. Petrovič pa, ki ga je v takem boji zamerkal, se hitro med nju vstopi in pravi: »E kaj pomaga jok in stok! Tvoj frat je mertev, kaj češ dalje početi? Ako le hočeš jokati, se poberi v svojo sobo, tam tuli v štiri vogle, da boš sita. Zdaj veš, kar imaš vediti. Druzega nimaš več tu terjati.«

Olgi pa še ni dosti, ona še milejši prosi, da bi ji knez resnico povedal, da Fedor še živi, da ni umorjen. Knez jo iz usmiljenja vzdigne in v resnici dvomi, ali bi ji odkril bratovo osodo ali ne, ter bi jo tako vsaj nekoliko potolažiti vtegnil. Dvomi in dvomi, ker se mu zares smili, in že je hotel usta odpreti, kar mu z očmi Petrovič pomigne, da ne, ter mu Olgo iz rok sterga, skozi duri porine in hlapce pokliče, da naj jo v stanico odpeljejo. Čeravno po tej novici zelo pobita se vender še Olga v svoji nesreči Vazila spomni, da vstane in z moškim glasom reče, brané se pred strežeti: Sama bom šla v tiho samoto brata, ki ste mi ga vzeli, obžalovat. Bojte se pa maševanja božjega, nikdar ne bo odšel noben hudobnež božji pravici, ki vsacega po delih sodi: Vi ste mojega brata umorili in božja roka vas bo hudo zadela.«

Olga gre. Komej je do sobe prišla. Odpervši duri, dobi starega Vazila, ki jo je že težko pričakoval, se k njemu skloni, ter mu jokaje reče: O moj Bog! Vazil! še to, kar sim imela, so mi vzeli — oh! moj brat moj Fedor! je mertev!“

Ko je Olga odšla, reče tajnik Petrovič knezu pomenljivo:

„Ste slišali, svitli knez! kako je kričala! Bodite zadovoljni, da je še vse na skrivnem ostalo. To dekle bi bilo še vstano, ako bi za prebivališče bratovo zvedilo, ponj iti in ga rešiti. Da, ako ravno je slabo viditi, ima vender moško serce.“

Knez je mogel vse to Petroviču poterediti. Čeravno je bil sama sebičnost, vender mu je bila dobro znana neskončna ljubezen teh dveh sirot, in kaj da bi eden za družega vtegnil storiti

„Dobro, pravi dalje, nikdar ne sme od njega zvediti, da živi in kje da živi. Vsaj je pa tudi zanjo, kakor za naju pokopan!“

Bila sta tako Fedor in Olga po grozovitosti svojih sovražnikov ločena. Ves up, še se kdaj viditi, je bil za nju po vodi. Kar je Olga zvedila, da je Fedor tako poginil, je videzno hirala in slabela. Njen edini up in veselje je bilo, da bi ga kmalo vidila in z njim spet združena bila. Vedno je k Bogu molila da bi jo skorej k sebi poklical. In res je tudi vsaki dan slabši prihajala, ogenj njenih oči je ugasnil, in bolno serce tako malo bilo, kakor da bi bilo hotlo vsak čas jenjati. Tudi ni več jokala, ker se je skorejšnjega združenja nadjala. Stari Vazil pa je, kudar je spala, britke solze točil, ker je dobro vedil, da bo ukljub narboljšega varstva vender kmalo ta lepa cvetica konec vzela, in „potem“, zdihne natihoma, „nimam nobenega veselja na zemlji več.“ (Dalje sledi.)

Virgiljevo poljodelstvo.

Poslovenil J. Šubič.

Naj lepši cvet rimljanskiga pesništva je pesmotvor Virgiljevi pod naslovom: Georgika, to je; Poljodelstvo. Zapopadka je znameniviga. U čveterih bukvah namreč je prepeval in popisal Publi Virgili Maro (rojen u tergu Andes blizo Mantove, v 70. letu pred Kristusovim rojstvom), kakó polje obdelovati, drevje in tersje rediti, živinj streči in marljive čbelice gojiti. Nauki so zlata vredni, za omikane kmetovavce — tudi še dan današnji — neprecenljivi.

Taj z veliko opaznostjo in dosledno umetnostjo vredjeni predmet okinčal je pa Virgilj z mnogimi episódami in vmes vpletjenimi popisi, kateri po pravim so sjajni članki prekrasniga pesmotvora.

Latinščina in stihl blagoglasni Virgiljevi so pa takó izverstni in veličastni, da so pesnika na nar visokeji stopnjo slave med rimskimi pisatelji povzdignili.

Oménjene prednosti tega pesmotvora, in želja goreča, slovenskimu slovstvu po zmožnosti kaj hvale vredniga pridjati, so me bile pripravile, da sim se bil lotil, imenovani latinski pesmotvor u slovenski vert presaditi. Sladka me je pri temu delu nada nahajala, da bi morebiti z takim prevodom slovenskim bratom tim več zadovoljiti vtegnul, ker še nobeni-ga klasikarja poslovljeniga nimajo; klasikarji greški in latinski pa vendar

za vekomaj so temelj in podlaga, na kateri ste omika in slovstvo vsih narodov cvesti začele, in še dan današnji napredujete.

Trudil sim se dolgo časa, ter si prizadeval, zvesto, razumljivo, blagoglasno, pa kar je moč bilo, u duhu Slovešine predstavljati. Ali sim svoj namen dosegel, naj razsodijo prijatli in poznavci latinskiga in slovenskiga slovstva!

Dovedeti sim tudi hotel, ali je mili slovenski jezik res tako boren in okoren, kakor njegovi neprijatelji in protivniki terdijo; ali zares nima dovelj prikladnih besed in izrazov za dela različnih vednost in umetnost? Ali bi ne smel se podati u dvoboj slovstveni z vitežkim Rimljanom ali z junakoponosno Grekijo? Menim, da! —

„Poljodelstvo“ Virgiljevo ni lahko razumeti, ne zavolj jezika — jasen je kot zlato sonce — temoč zavolj mnogoverstnih stvari, vednost in umetnost, ktere to pesniško delo obseže. Torej je razlage potreba, ki čitatelju na kratko bolj neznane kmetijske, basnoslovske, zgodovinske, rastlinske in staroznanske reči in običaje sploh odkrije in razloži.

Razlagal sim tedaj tudi jez na kratko, kar bi potrebno biti vtegnilo, da krasni pesmotvor tudi u slovenski obleki popolnoma se razume.

In takó podam za poskušnjo odlomek imenovaniga Virgiljeviga dela čitateljem častitim. Njih spregled in razsodba naj odločita, ali bi tak prevod vreden bil, ali ne, beli dan zagledati.

Pravila za poljske dela.

(Poljod. I. 43 — 83.)

Na pomlad, ko sneg kopni po prisojnih goricah,

Ino se gruda mehči, od topliga vetriča perhla,

Naj začne mi tedaj že vol globoko oraje

45

Hripati, ter u razóru gredé naj sveti se lemež.

Setva le tista rodi po vošilu delavniga kmeta,

Ktera je dvakrat mraz, in dvakrat čútíla sonce;

Njega bogát pridelk mu do verha obilnice polni.

Vendar prej, ko železom ral neznano delimo,

50

Naj bo skerb, nehá i povétriya razne premembe

Prav spoznat', in očínsko nasév in zemlje naravo,

Kaj mar slehern kraj plodi, atj kaj ne dovólji.

Tukej rastejo žíta bolj, tam obilnejí grozdje,

Drevja sad drugéj, povoljno pa kalijo trave.

65

Atj se ne vidi, da Tmól žafránovo cvetje pošilja,

India slónovo kost, kadílo pa mehki Sabéji?

Nagi Kálíbi jeklo, Potunje jako dišavno

Dabrovino, Epír pa kobil zmagávnih obilje?

Tak ukáz je tudaj, in vedne pravila določnim

60

Krajem dala naráv, odkad Deukálton enkrat

Kamne na prazno je zemljo metál, iz kterih rojéni

So ljudjé, nevsmiljeni plod. — Pa hajdi, no polja

Mastno ledino naj o počétku mladiga leta

Jaki volovi koj preórjejo, grude ležeče

65

Naj le prašno poletje z ugódnimi žarki preyari.

(Konec sledi.)

Z m e s.

Nizozemski bedni.

Nizozemci gradijo svoje bedne, kateri jih morskega potopa varjejo, s istoj premudroj in prištedoj skrbnostjo, ki se u vseh jih stavbah kaže. Mesto kamnja, ker ga v njih zemlji ni, rabijo trstje in vrbovo šibje, katero v snope zvežejo, čevel debelo razpolagajo, eno lego naravno, drugo vpik, jih s peskom posipljejo in s tramiči preprežejo, da se ne razmeknejo.

Kolikor že morejo kamnja iz dalnega Norveškega priplaviti, razdevajo povrh, da teža zgrajo stisne in trdno površje vožnjo po bednih olajša.

Nizozemski bedni so čudovito delo. Plujca strah sprehaja gledaje divjo morje, katero se z neznanaj težoj in presilnim valovjem srdito v to nakupčeno in s peskom potrošeno trstovje zaganja in neprestano grozi vsak hip nevsmljeno 2 miliona ljudi potopiti, ki vdil (pokraj) njega tak mirno živé, kakor da bi po naj višjih planinah stanovali. Ti potop bi jih zadel, ako bi se le peden trstja premeknulo ali bi krt beden preroyal in tega nikdo nezamazal; in če na to pomislijo, se zgodi, da nevarščini v okom pridejo, ne pa, da se je p'ašijo. Deset čevlev niže morskega površja se sprehajajo, jejo, pijó, kupčujejo, bogastvo gomilijo, se včasih smejó in vedno kadijo, ne porajtaje grozečega morja, ki vtegne namah bogastvo požreti in pipice pogasiti. — Mirno spi dete v naročji svoje matere, si brez skrbi gura kraj brezdna, ker ga angelj božji varje; zaupljivo živé celi narodi v zavetji božjega varstva kraj groznih nevarščin, ki bez preneha po njih smrtno žrlo stegujejo.

Živkov.

Slovstveni glasnik.

Zač. gim. učitelj J. Torbar v Zagrebu je doveršil svojo prestavo siloslovja (naravoslovja) od dr. J. Smetana. — G. Lavrovski v Samboru sostavlja rusinsko-nemški in nemško-rusinski slovar.

Na Dunaju se tiskate dve knjigi za rusinske šole: „Čitanka za narodne šole“ in „Računica Močnikova za nižji gimnazij. — S tekočim mescem je sopet jela izhajati „Gwiazdka Cieszynska, pismo dla zabawy, nauka a przemysla“ pod vredništvom g. Stalmacha. — Navkovo društvo v Krakovi dela v 7 oddelkih na splošnem imenoslovnem (terminologičkem) slovarju. — Naj imenitna knjiga te dni izdana je nemško-česki slovar od Fr. Šumavskiga. Je razun znotrajne izverstnosti tudi kaj krasno opravljena.

Ruske propovedi g. Radlinskiga so že donatisnjene. Kader jih dobimo, jih bomo naročnikom poslali. — Znani izdajatelj českih spisov za mladež g. kamenopisec Jelinek je namenjen, kakor hitro višjega dovoljenja dobi, periodičen časopis za česko mladino s podobami izdajati. —

Različne drobtince.

* Nedavno je začel g. Cipr. Robert sopet predavati na Collegiu de France. Pervi dan je govoril o napredku slavenskih slovstev.

* V avstrianski carevini izhaja sedaj ravno 40 slovanskih časopisov.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 12. V četrtek 24. marca 1853.

IV. leto.

Godci svetega Joba. (Legend.)

Ko je svet Job bez vsega na pol že mertev bil,
Na gnoju že zavèržen červád s kervjó redil,
Ni tožil, ampak molil: Bog serca čistost ve,
Kar smilno mi podál je, to tud mi vzeti sme. —

Tak vdan u božjo voljo — se sporoči Bogu,
U strašnih mukah gnjilo teló je živo mu,
Na gnoju červe pase, človeku sličén ni,
Ne zdvoji pa — besedce nevolne ne zgubi.

Ko ták od vsih zapuščen le upa še v Bogá,
Iz krajev dalnih steza tri godce mim peljá,
I ti vgladaje revčka se v versto vstopijo
U strune vdarjo, — viže pobožne vberejo.

Nesrečnemu svitloba oblije cel obráz,
Bliši se v rajski zori, obda ga rajski kras,
Osupnjen godcov mojster ne ve, kaj mislil bi;
Pravičnega terpljenje mu strune oživi.

I ko nehájo gosti, svet Job zdaj vzdigne se:

„Pláčila nimam dati, glej to je moje vse!“

Rekoč pod pazho seže, zagrabi červov pest:

„Glej to je vse, kar imam, to in pa čista vest.“

Izrekne i pred godce raztrosi červe rah,

I čúdo glej! mest červov zlató svitli se v prah,

Veli jim ga pobrati, hvaležni to storé,

I solzno Joba godci v nesrečnega stermé.

Svet Job pogleda kviško, okó se mu zrosi:

„Nad stropjem tam nebeškim pozabil On me ni,

Bogú pojíte slavo!“ izklikne i spozná,

Da vse je Večnem' milo, da dobro vse ravná. —

F e d o r i n O l g a.

(D a l j e.)

VIII.

Spet je nastala noč; spet je sijala bleđa luna skozi oknice v sobo, kjer je Olga na slabi postelji spala. Zraven nje je slonel stari Vazil in vedno

Boga prosil, da bi to nesrečo od njega odvernili in zadnje vejice od blazega rodu Olge namreč usahnili ne dal!

Le nekoliko tednov je od te noči preteklo, ko je Olga žalostno novice od svojega brata zvedila in že je spet červ britkosti njeno truplo videzno spodjedati začel. Še bolj so njene lica obledele, še globčji so nazaj padle njene oči, še slabši in revniši so postale njene roke. Vender je pa bila v spanju taka viditi, kot da bi bila že v nebesih in da bi se z angeljci pogovarjala. Vazil pa mislé, da bi vsaj nekatere tihih glasov razumel, pritisne uho na smehljajoče ustnice in posluša, toda nič ne sliši, kot samo ime „Fedor“, ki ga je nekterikrat izrekla.

Ah! od brata se ji sanja, s katerim bo kmalo združena, zdihne Vazil ter se z glavo majaje od postelje proč oberne.

Toda čeravno je prav tiho šeptal, je vender ime „brat“ na Olginih ušesih odmele. Zbudi se in se z radostnim pogledom po Vazilu ozira.

„Ali ste še pri meni, dobri Vazil, ga prijazno popraša. Močno sim ginjena Vaše ljubezni in prijateljske vdanosti.“

„Oj, nikdar te ne bom zapustil, ljuba moja! vedno bom pri tebi, jo tolaži Vazil ter jo za merzlo roko prime in greje.“

„Ali je pa tudi knezu ljubo, da ste pri meni?“ ga kmalo Olga skerbno popraša.

„Midva nisva nikomur v čisljih, odgovori Vazil. Pozabili so mene in tebe.“

„Da, kar mi je brat umerl, me pusté v miru!“ reče žalostno Olga.

Vazil je zdaj menil, da bo spet Olga, ko je ime svojega brata imenovati slišala, jokati začela, pa nič menj ko to se posmeja in radostivo, kakor v sladkih mislih zakopana, pogleduje. Vazilu se to čudno zdi, in neprenehoma vanjo gleda.

„Vazil! ga nagloma Olga pokliče,“ od brata se mi je sanjalo. Prikazal se mi je in z mano govoril, ter mi rekel, da bova v kratkem združena. Ali ni to lepo od njega, da me iz nebes tolažit pride. Lejte! zdaj sim vesela, ker vem, da bom tudi kmalo umerla.“

Vazil zdihne in ne more gorkih solz vderžati, ki so se mu polich vderle in belo brado močile. Ko ga Olga zagleda, ga prime za roko in na serce pritisnivši veselo reče: Nikar ne jokajte, ljubi moj Vazil! ah nikar, ker sim jest vesela. Lejte! kadar bom enkrat z očetom in bratom v nebesih združena, pridemo, kadar bote spali, vsi skupej k vam in vam bomo pravili, da smo srečni in veseli, in potem se bote tudi vi veselili, kakor sim se jest ravno kar! Da, ljubi moj Vazil! to vam obljubim, ker ste bili zmiraj dobri ubogi Olgi!

Globoko v serce so Vazilu Olgine nježne pa tudi žalostne besede segle. „Nak, draga moja! ji pravi, li me ne boš zapustila! Še boš pri meni ostala in mi veselje delala, in Gospod Bog ti bo dal moč, da boš spet ozdravela in veselo živel!“

„Oj vi! mar mi ne privošite, pravi nekako nejevoljno Olga, še te sreče ne, da bi se s svojimi združila? Nisim vas vender tako neusmiljene misli!“

Ravno ji je hotel stari Vazil z navadno nježnostjo odgovoriti in povedati, kako da je, kar naenkrat na okno kamen pade, da zabrenči. Utihne in posluša, med tem ko Olga neprestano proti šipam gleda, skozi ktere je prijazno mesec sijal.

„Kaj je nek to bito?“ praša Olga.

Vazil vstane in se oknu bliža; spet se poprejšnje rožljanje zasliši. Ne dvomita več, da mora nekdo spodej biti, ki ju pazi.

»Spodej pod oknom stoji mož, pravi Vazil. Miga mi, mu odpreti; ali mu čem, Olga?«

»Ali ga pa tudi poznate Vazil, kdo da je?«

»Ne poznam ga, prav neznan mi je, ji odgovori Vazil. Lej! spet mi miga. Tudi ni izdajavcu podoben. Kdo bi tudi tako hudoben in neusmiljen hotel biti, naju nesrečna izdati, in tebe od mene, mene pa od tebe ločiti? Toda odperl bom, da bom vsaj vedil, kaj da hoče.«

Skerbno zdaj Vazil okno odpre, glavo skozi pomoli in tujca bolj tiho popraša, kdo da je in kaj da hoče?

»Ali si ti stari Vazil, popraša tujec Vazila. Povej mi hitro; dokler tega ne zvem, ali si ti tisti, kterega iščem, ne boš čerkice od mene zvedil, kdo da sim jaz.«

»Da, to je čudno, reče Vazil Olgi, ki se je vzdignila in poslušala. Ali si pa tudi slišala, kaj da je govoril in hotel, draga moja?«

»Vse sim slišala«, odgovori Olga.

»Ali mu čem resnico povedati? jo na tihem Vazil popraša.«

Olga nekoliko premišljuje, ali bi prikimala, ali ne. Kako lahko je ptujec, si misli, ogleduh Ivanova in mu bo vse, kar je vidil, povedal. Toda, jo spet druga misel obide, knez si ne bo toliko prizadeval in tako na skrivnem ravnal, da bi tudi to (ločitev) izpeljal; marveč mu je le treba migniti, in zaperta bom in dobro zavarvana. »Torej dragi Vazil, mu reče po kratkem premisluku: ne bojte se, celo malo sim zdaj knezu v čislih, da bi me zdaj v samoti motil. Le govorite ž njim in povejte mu resnico.«

Vazil je zadovoljen, k oknu gre in tujca pokliče ter reče: Sim pravi, kterega iščeš; povej tudi ti, kdo da si?«

»Ako si res ti Vazil, mi tudi lahko poveš, kje da mlada kneginja Olga stanuje, reče dalje ptujec. Razumeš, jest moram vediti, ker ji imam marsikej povedati, kar nihče ne sme vediti, razun tebe, mene in Olge.«

»Ali nisi mi še razodel, kdo da si — kako ti morem upati, praša Vazil tujca.«

»E kaj te to skerbi? mu naglo odgovori. Boš že o svojem času zvedil.

Tudi svojega imena nikomur ne razodenem, razun Olgi sami. Mar misliš, da sim zato toliko hoje storil, da bi vsakemu svoje skrivnosti razodel? Ne tako bratec! Kdo da sim in kaj da hočem in imam, bo samo Olga Fedorova sestra zvedila. Tedaj, ako si ti stari Vazil, kteri ji vsega dobrega želi, povej, kje da je?«

»Vazil, od Fedora govori«, naglo reče Olga. Pusti ga, daj mu verv, da gori pride. Morebiti mi zadnje sporočilo od rajncega brata prinese!«

Vazil se ne obojavlja dalje, okno odpre in tujcu reče: »Dobro pomni! Vedi, da si Vazila in tudi Olgo dobil. Nadjam se, da boš mož beseda, zatorej hitro gori.«

Vse je za varnost pripravljeno. Naenkrat je bil ptujec pri oknu in tudi v sobi, kjer sta bila Vazil in Olga.

»Bodi pozdravljen, dragi Vazil! mu reče veselo ptujec ter mu v roko seže. Vem, di si pošten mož, dovedi me k Olgi.«

»Si že pri nji, odgovori Vazil, ter mu revno posteljo Olge pokaže.

Tu je Olga, ktere iščeš. Strela na te, ako hudo ž njo ravnati misliš.«

Ptujec molčé pred Olgino posteljo poklekne, jo za roko prime in poljubi. Potem se milo na njo ozre, in z glavo majaje sam pri sebi šepa:

„Tedad je res, kar se je Fedoru dozdevalo. Ne samo brat, tudi Olga je mogla v roke kervižejnega kneza pasti! Kako hudoben je vender knez!“

Zdaj je vstal razkačeni ptujec. Njegove oči se lesketajo, neka čudnovita moč ga obide, da jame z zobmi škripati in z pestjo namerjati, rekoč: „dobro, dan maševanja bo že prišel. O nesrečna Olga! kdo bi ti bil zamogel v zibeli prerokvati, da boš toliko terpeti mogla! Toda le potрпи. Dan žetve bo kmalo napačil.“

Olga osupnjeno v ptujca gleda, in nikakor ne more razumeti, kaj da njegovo mermranje pomeni.

„Kdo si pa vender, in kaj mi imaš povedati, ga vzdajnje vpraša. Ali nisi od mojega brata Fedora govoril? Ali si ga mar vidil in poznal? Si bil mar pri njegovi smerti zraven? Ali mi ni nič zročil, nobenega pozdrava in sporočila? Vedi, jaz sim njegova prava sestra!“

„Kaj? kako pa? vpraša začudjeno ptujec. Kaj si rekla? Saj ni Fedor mertev! Še živi in je dobro spravljen, le žalosten je zmiram.“

Pri teh besedah Olga na kviško plane in debelo ptujca gleda. Sapa ji pojenjuje, komej spregovori sledeče: O Bog, Vazil! ste slišali! Fedor živi! Fedor! moj brat! Mar niste tako rekli, mož! Recite vender, recite! Ponovite mi še tisučkrat to novico! Fedor, moj preljubi Fedor še živi!

Trepetaje prime roko ptujca, ga zdaj veselo, zdaj žalostno pogleduje ter komej čaka, ali bo vender resnica, kar je govoril, ali pa da bo spet neusmiljeno prekanjena.

„Tiho, tiho, ljuba moja! ji reče ptujec. Nič se ne boj! Kakor gotovo sim jez Peter Ivajlovič in kakor gotovo jaz tukej zdrav stojim, tako gotovo sim pred 14 dnevi tvojega brata Fedora zdravega vidil!“

Peter Ivajlovič je z moško besedo govoril, tako da mu ni bilo dvomiti. Olga se neizrečeno srečna čuti in njegovim besedam verjame. Veselja joka, se smeja in poskakuje in več ko stokrat pónavlja: Fedor, moj Fedor živi! moj ljubljeni brat! Nič več ne bom sama in zapuščena na svetu! Fedor ni umerl! Vazil! niste slišali: Fedor živi.

Stari Vazil, tako neprevideno do duše ganjen, se na tla zgrudi ter z povzdignjenimi rokami Boga hlvali, rekoč! O Bog! zdaj rad umerjem, ker je ta srečen, ki ga za tabo nar bolj ljubi!“

To zrekši objame srečno Olgo, in ž njo vred vroče solze toči. Peter Ivajlovič pa osupnjeno zraven nju stoji in s solzami v očeh reče: „Kako čudno vender! Mislil sim žalostno novico prinesti, pa je vse veselo! Čudno čudno je pač, kako Gospod Bog človeške serca vlada in stori, da še hudobnih dela in naklepi preganjanim veselje in tolažbo delajo!“

Dolgo je terpelo, da se spet vpokojijo, in da spet serca navadno biti začno. Dolgo žalovanje ju je tako omamilo, da se jima je zdaj, kar sta slišala vse zdelo, kot sanje, katerim ni nič upati in spet jima je mogel P. Ivajlovič vse ponoviti, da sta bila popolnoma od resnice prepričana.

„Toda ne veselita se preveč, jima zdaj P. Ivajlovič reče, čeravno še Fedor živi, je vender še zelo nesrečen, le pri Bogu je, ali ga bota še kdaj vidila, ali ne.“

„Moje zaupanje v Boga je neskončno, odgovori Olga, nič ga ne more premakniti in moje nade razdreti. Da le vem, da Fedor živi, se bova tudi gotovo enkrat še vidila in potem nikdar več ločila. Ako je tudi zapert in v železje zakovan — Bog ga bo že rešil. Moje zaupanje v Boga je neizrečeno. Ivajlovič! nikar se ne bojte, vse mi povejte, kar od njega veste. Za vse sim pripravljena, vse bom prenesla, tudi nar hujsi, da le

vem, da še živi, in da ga je Gospod k mojemu veselju ohranil. Le povejte mi, vse vse, lepo vas prosim.“

P. Ivajlovič zdaj začne pripovedovati, da je Fedora v Sibirio spremlil in na ti dolgočasni poti od njega zvedil, kakšna da mu bo osoda in da je sin svojega narvečega dobrotnika, ter mu tudi, ko na odločeno mesto prideta, sveto obljubi, koj v domovino iti in sestri vse sporočiti. Vazil in Olga sta ga kej zvesto poslušala in akoravuo je Olga mogla slišati, kako nesramno in grozovitno so ji brata mučili, vendar je ni žalost omamila, temuč že med pripovedovanjem je sklenila, brata iz sužnosti rešiti, naj stane kar hoče. In ko še stari Vazil začne govoriti od gerdega Ivana, kakšen potuhnjenec da je, kako zelo je kneza Černikovega opeharril in kako je sirote mučil, premišljuje Olga, kako bi brata rešila, in končavši tudi ona sklep stori.

„P. Ivajlovič, ga praša naglo Olga, kako vam je bilo mogoče, semkej priti, kako ste vendar ogleduhom ušli?“

„To mi pač ni bilo težko, odgovori prijazon Ivajlovič. Sam Fedor me je podučil, kako da imam ravnati. Popisal mi je namreč, kakšno da je poslopje, koliko vhodov in kje da jih ima in kje da je tudi tvoja navadna stanica? Tako mi je bilo lahko vse dobiti posebno ker mi je opomnil na strani za zidom vratica, skozi ktere se lahko pride.“

„Da, res, pa kako ste jih še vendar odperte dobili, ga oba poprašata.“

„To mi je bilo kej lahko, reče in pest ključev pokaže. Na ključavnico sim vosek pritisnil in po tem znamenji več ključev narediti dal. Vse sim poskusil, pa le eden je bil pravi. Da bi se tudi ne bilo nobenega škripanja bati, sim še ključavnico z oljem namazal, lahko odperl in srečno skozi prišel.“

„Dobro tedaj, pravi Olga, kjer ste notri peršli, gremo lahko tudi vun. Vazil, Ivajlovič, jest moram brata rešiti, in da mi bo to mogoče, moramo bežati.“

P. Ivajlovič je bil osupnjen nad tako pogumnostjo dekleta, ki brez vsega strahu spet za besedo poprime. Bežala bom! Ne mislite, da sim tako slaba! Bila sim slaba in bolna le tako dolgo, dokler nisim vedila, ali moj preljubi brat še živi, ali ne. Toda zdaj, ko vem, da je še živ, je moj sklep storjen. Dokler bom v oblasti varha, so mi roke zvezane, in sim za nič. Ali oprostena bom močna in k vsemu pripravljena! Draga moja! mi ne moreta za kaka skrivnišče povedati, kjer bi zamogla nekaj dni pred grozovitim Ivanovom skrita biti?“

Ivajlovič pomaje z glavo, in reče: „Nikogar ne poznam, da bi mu bilo kej upati.“

„Jest pač vem za kraj, kjer bomo varni pred vsim napadom, reče Vazil, toda v glavo mi ne more, čemu bi nam bil!“

„Oh! koj vam bom povedala, reče naglo Olga Vazilu. Kakor hitro bom na varnem kraju se bom koj v nar lepši oblačilo oblekla in pojdem k carinji, ki je mogočniši kot Ivanov, in ji bom vse povedala, kar sva z Fedorom preterpela, odkar so oče umerli in je on naju varh. Zvedivši vse to se naju bo gotovo usmilila ter Fedora oprostila, Ivanova pak kaznovati dala. Jest bom potem z vami, Vazil in Ivajlovič, v Sibirio šla, Fedora iskat, in zag'edavši ga mu bom nasproti vpila: Fedor! ljubi moj Fedor! ti si prost; lej! jest sim, ki sim te iz sužnosti rešila! O, kako bo vesel, kadar bo te besede zaslíšal; kako bova veselja poskakovala, kadar se spet vidiva in vekomaj združiva!“

Kaj ne, vi, dragi Vazil! in vi, serčni prijatelj mojiga brata, vi mi bote pomagali, mojega brata rešiti in ga spel srečnega storiti?

Kdo bi se bil ginjivi in serčni prošnji nadušene Olge ustaviti zamogel? Vazil in P. Ivajlovič sta bila videzno ganjena, ter obljubita, vse, kar jima bo mogoče, Olgi pripraviti in ji v rešitvi ročno pomagati. Stari Vazil še nekterih težav in zadržkov opomni, ali hitro mu Ivajlovič v besede seže in reče: Aló, nekaj se mora zgoditi — eno je zdaj nar potrebníši in sicer, da Olga Ivanovu uide, ker je tudi njo pogubiti sklenil. Olga si jo je dobro zmisliła in za vse bo dobro, ako zares do carinje pride in ji vse svoje nadloge razodene; vender ne bo tako neusmiljena, da bi je ne uslišala.

»Na noge tedaj, reče zdaj Olga, nikar se ne obotavljajmo! Vse spi, vratca so odperte, lahko nam je uiti, nihče v mestu ne bo vedil, kam da smo prišli.«

Z naglostjo tedaj iz postelje poskoči, se napravi in gre svoje nar lepši oblačila zbirat, ter jih potem v culico zveže in Vazilu dá. Še nektre dragocenosti nabere, in potem reče, da je zdaj pripravljena iti. P. Ivajlovič se prvi po verji spusti, potem Vazil, in nazadnje še Olga.

»Naprej, naprej! veli Olga. Dokler bom v okrožji tega poslopja, ne bom prosto dihati zamogla.«

Zdaj se bližajo begunci vratcam. Ali v hipu, ko jih Ivajlovič odpira, zalaja na dvoru pes, s katerim se je poprej Olga večkrat igrala. Zvesti pes jo je ovohal in bi rad ž njo šel. Vazil dvomi, ali bi ga pustil, ali ne. »Pes bi nas znal izdati; lajanje bo ljudi zbudilo, in po nas je.«

Ali ga čem ubiti? praša Ivajlovič

»Ne, ne, reče Olga. Vzemimo ga sabo; morebiti nam bo še v korist.«

To zrekši skoči k njemu, ga boža in odveže. Kakor da bi bil vedil, kaj da je treba, potihne in zvesto na strani Olge k vratcam teče. V hipu so vsi zunej zidovja. Varno zaklene spel Ivajlovič vratca in Vazila vpraša »kam da zdaj?«

»Le sledita mi, reče Vazil. Čudno bi bilo pač vender, ko bi nas na tem kraji zasledili, kamor bomo zdaj šli.«

On gre tedaj naprej, in za njim Ivajlovič in Olga, ki tako hitro in moško stopa, kakor da bi ne bila nikoli poprej bolna. Obudilo se je v nji novo življenje, ki ga ji je ljubezen in le goreča ljubezen do brata vdihnila. Gotovo je tedaj, da prava in sveta ljubezen, ki le od Boga pride in človeka s silovito močjo nadušuje, vse premaga, da ji ni nič pretežko.—

(Dalje sledi.)

Saladin in Joanitarji.

Bijejo se že več mescov križanci s silnim carom Saladinom, ki jim vedno hujši perti ter jim slednjič celo Jeruzalem vzame. Zastonj je bil silni pogum Anglikanskega orosłana Riharda, ki se je večkrat z nenavadno serčnostjo nad svruga zagnal, da je vse okoli njega padalo kot žito na polji pada pod serpom žnjice; zastonj tudi vsi sveti in načerti Filipa Avgusta Francoskega kralja. Pri tako grozni bojni nesreči križanci vender ne obupajo, temuč se še bolj vjunacijo ter posamezno borijo s ponosnim muslimanom, da je še clo ta njih nevkrotljivo serčnost cenil in spoštoval.

Posebno in v vsakem oziru ponižno in blagodarno so se obnašali junaški vitezi reda sv. Janeza Kerst., ki so, razun da se so na bojnem polji z mečem vojskovali, doma vsakega reveža in bolnika sprejemali ter mu stregli, kar jim je bilo mogoče. —

Eno jutro, ravno ko so bile nekaj popred vrata mesta Jean d'Akre odprta, prišanta starček na berglah in prosi, da bi ga do bolnišnice dovedli. Bil je le nekoliko s cunjami zagernjen in ves utruden ter komej prišedši do vrat bolnišnice se na prag zgrudi. Zdaj pridejo strežaji, vzamejo reveža sabo in ga v sobi v rahlo posteljo položijo. Zbudivšemu se, potem ponudijo vina in jabelk, da bi se okrepčal; toda on noče ter jih samo prosi, da bi ga pri pokoju pustili, da bi spet zaspal. Spet terdo zaspi. Ko se čez dolgo prebudi, mu spet prinesò jedil in pijače, toda on spet nič tega noče ter si samo pokoja želi. Pride tretji dan. Ker spet nič noče, ga na vso moč silijo in prosijo, da naj vsaj toliko je, da ne bo za lakoto umrl. Viditi da se jim ne ubrani, začne zdihovati, rekoč: „Gorje meni, tako čudno bolezen imam, da mi ni več upati, še kdaj zdravemu biti!“ Strežaji to slišati ga koj vprašajo, kaj da mu vendar je in v čem da bolezen obstoji ter ga zagotove, mu po mogočosti pomagati. Potolaženi bolnik pa začne takole: „Nekako zmešan sim. Lotilo se me je neko poželenje, ktero se mi gotovo ne bo in ne more nikoli spolniti. Rad bi namreč desno nogo konja vašega poglavarja jedel! Brez te ne bom nikoli zdrav, zato me pri miru pustite, da raji koj umerjem.“ Strežaji to slišati, gredo koj h glavarju, in mu povejo od prečudne bolnikove boleznin in česar je poželel. Glavar pri teh besedah ostermi ter ga nevolja obide. Smili se mu konj, ki je bil eden nar lepših in hitrejših in ki ga je že večkrat nevarnosti rešil. Ali kmalo mu pride druga v glavo, ploskne in reče: „Človek vendar več velja, ko tisuč in tisuč tacih žival. Pripejite mu ga in dajte, česar poželi.“ Berž odidejo, eden po konja, drugi po sekuro in kladvo, tretji po nože in predin je par minut preteklo, so že s vso pripravo pred bolnikom, kteremu se je radosti oko svetilo. „Ktere noge želite? ga vpraša prvi. „Desne perve“ — odgovori bolnik. Hitro pripravijo nogo in že je tretji sekuro vzdignil, da bi vsekal—kar nagloma bolnik zavpije, da ne, da ima spet druge želje. „Dajte mi raji kostruna,“ jim reče mirno, zakaj zelo sim lačen. Potem veseli konja odpeljejo, ter mu zaželeno jed nagloma prinesejo, da se je dobro poživil in predin je dva dni preteklo, je bil bolnik že na nogah, ter se je serčno zahvalivši brez daljnega obotavljanja berž odpravil.

Nekoliko dni potem dobé to le pismo:

V imenu Boga, nar bolj usmiljenega in dobrotljivega Saladina vitezom!
Vedite, da sim bil jez pri Vas, Vas skušati — in vidil in zvedil sim, da ste sinovi vsigamogočnega Stvarnika vladarja nebes in zemlje. Vi usmiljenje in ljubezen skazujete po zgledu svojega učenika, kterega tudi jez častim. Zatorej dam vsako leto, dokler bom živel, Vaši bolnišnici tisuč zlatov, da s tim revnim in bolnim strežete, jih oblačite, sitite in ozdravljate. Ta dar bote vselej na dan sv. Janeza Kerst. vašega pomočnika in varha prejeli. Vojska nima nič premeniti. Bodi Ala časten in hvaljen! —

Slovstveni glasnik.

Iz Zagreba se nam piše: Za nekoliko dni pride „Zora“ na svetlo. Kakor se čuje, je prav lično natiskana in služi Županovej tiskarni na čast. (Izvanjska oblika je malo večja ko lanjska.) Kar se znoternjega zadržaja tiče, gotovo ne bo za lanjsko zaostala. Razun drugih različnih poučno zabavnih in znanstvenih člankov obseže tudi dve lépi povestici od Turnogradske „Tvrdislav“ in „Rožmanova“ Lénčica.“

Od izvirne tragedie „Kustriota Skenderbeg“, ktero je že okoli léta 1832 v ilirskem jeziku spisal Juro Matić Špor (Doktor Sporer) prigotovljuje se za tiskanje drugo izdanje (Prvo je izšlo léta 1849 u Zagrebu pri Županu).

Pri Fr. Županu pridejo še slédeča dela za kakih 8 — 10 dni na svetlo: „Striče Tomo ili robovanje crnacah u sjevernoj Americi“ od Beecher Stoue; prestavil jo je na ilirski jezik Josip Zalézal (zakaj Zalezo?); — „Hekuba“ tragedia od Euripida, prestavljena iz grškega na ilirski jezik od Mavra Čavčica (Vetranića) dobrovaškega pesnika; — Diela Dominka Zlatarića, od Ivana Kukuljevića, tretji svezek, obseže izvirne pesmi Zlatarićeve.

U Gajevej tiskarnici se tiska „Naravoslovja“ Partaševa 4. svezek. G. Torbar je prestavil Siloslovje Smétanovo, in g. Ivan Macun je spisal grško skladnjo (syntaxis.)

V tiskarnici Winikerja v Berni se tiska 1 zv. „moravskih narodnih pesem.“ Ta imenitna knjiga bo neki kaj krasno opravljena. — „Česko imenoslovje“ za gimnazije in realne šole bo v kratkem na svetlo prišlo. — G. Melihar je izdal petero veselih iger v českem jeziku. Na Dunaju je ravno izšla „zgodovina Černegore“ od Andrića v nemškem jeziku. — Preimnitno delo g. P. J. Šafařika: „Památky hlaholského písmenictví je že na prodaj in veljá samo 3 gld. sr.

Različne drobtince.

* Večkrat omenjeni bosanski franciškan in jugoslovanski pisatelj Jukić se nahaja sedaj v Rimu in dela na obširnejšem spisu o razmerah kerščanstva na Turskem.

* Národní jednota sv. Cyrila a Metoda v Berni se je kot: „matica moravska“ osnovala. — Nje glavni namen bo, česko-slovansko slovstvo s posebnim obzirom na potrebe Moravije podpirati.

* J. V. Bavarski kralj je dovolil, da se je v Norimberku germanski muzeum za nemško zgodovino, literaturo in umetnost osnoval.

* Francoska vlada je dovolila za poljsko šolo v Parizu 10.000 frankov pripomoči.

* Nek česki pisatelj spisuje spevigro pod naslovom: „Vlasta.“

* Na narodno igrališče v Pragu je bilo do konca minulega mesca blizu 10.000 gld. sr. podpisanih.

Poprava V sostavku Iavhrama str. 68, v 18 od spodaj naj se bere „Ker se v hindostanskem jeziku (mesto v Sanskritu) od prave do leve bere itd. Str. 77, v 3. od zgorej naj stoji „Divgnamaja“ namesto Divgnamata.

Je pridjana 2. pola zgod. spisa prof. Terstenjaka.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 13.

V četrtek 31. marca 1853.

IV. leto.

F e d o r i n O l g a .

(Dalje.)

IX.

Na bregu Neve, ne deleč zunaj mesta Petrograda, je bila o času te prigodbe, majhna lesena kočica za ribiča. V to kočico pribeži Vazil s svojima. Izdajstva se ni bilo treba bati, ker je bila kočica precej oddaljena, in ker je bil tudi Vazil z ribičem, ki je bil iz njegove rodovine, dobro znan. Kdo bi bil kneževske hčeri v tej samotni kočici iskal?

Bil je že beli dan, ko se Olga iz kratkega pa vender okrepcavnega spanja zbudi. Močno se čuti ter z veselim smehom može gleda, ki ogenj pihajo in mizo pripravljajo. Kmalo prinese ribič polno skledo na mizo, rekoč: „Jed je pripravljena! Pokličite še deklino.“

„Nak, te pa ne, reče tiho Vazil. Dekle je zlo trudno, v spanju se bo nar bolj opomoglo!“

„A, saj sim zbujena, Vazil! dobro mi diši jed. Pridem, odgovori Olga, skoči na noge, tako urno, kakor da bi bila že brata rešila. Z veseljem jo vsi pozdravijo, ter ji po moči postrežejo, kakor da bi bila v kneževskem poslopju.“

„Kaj pa zdaj, popraša Olga pričujoče, ko so djedli, kaj nam je zdaj storiti? Ne dam si prej počitka, dokler ne bo brat rešen. Le pomislite, ljubi moji! kako goreče, kako nježno me je ljubil in še zavolj mene pregnan bil, pomislite vse to in rekli bote, da imam prav. —

„Ne oporekujemo ti, pravi Ivajlovič, tvojo pogumnost. Mi vsi smo pripravljani, življenje in vse dati, da bi ti le brata iz revšine rešili. Tode nikar se ne prenačimo, previdnosti nam je treba, sicer smo vsi zgubljeni. Ne zábi, Olga! kako imeniten da je Ivanov, in kakšno oblast ima čez vaju, kar je po oporoki očeta vajin varh postal. Ako zve, kje da si, in te spet v svojo oblast dobi, smo vsi zapadli in tudi nesrečni Fedor bo z nami vred to prederznost občutil. Tedaj, ako kej počnemo, počnimo s previdnostjo.“

Olga žalostno glavo pobesi, kmalo pa spet spregovori takole: „To pa vender vidite, dragi moji! da moram s carinjo govoriti in jo za milost in usmiljenje prositi.“

„Da, pač res, drugač ne bo moglo biti, reče Vazil. Toda, Olga! ako te v poslopju Ivanov ugleda, kaj potem? Ako nam z mahljejem vse podere? Ako te zatoži, da si mu ubežala in ga ko pravega varha nisi hotla slušati? Spet te bo potem v svoj grad vlekel in zapreti dal, hujši kot poprej, ker mu sirota ne boš mogla spričati in se pred carinjo osve-

dočiti. Ah! Olga! če to vse premislím, me skerbi in strah zavolj tebe vsega prevzamejo.“

„Vem sicer, kako bi se ložej dala ta reč speljati, pravi na to Ivajlovič, toda Olga se bo gotova tega branila.“

„Le povejte, vse bom storila, reče hitro Olga, kar bi rešenje mojega brata pospešiti imelo. Le povejte mi, Ivajlovič, bote vidili, da sim pogumna in močna.“

„Če je pa tako, Olga, ne bom zamolčal. Naj bo je bi bilo, ko bi moške oblačila oblekla, in tako v carsko poslopje šla. Čudno bi bilo vender, ako bi te kdo spoznal. Morebiti da še celo Ivanova tam ne bo.“

„Ali ni družega nič, kar mi svetjete, popraša Olga Vazil! Le hitro oblačila sem. Ni daljnega odlašanja, zakaj vsaka ura, vsaka minuta prinese nove britkosti in žalosti mojemu Fedoru.“

Vsi se čudijo nad serčnostjo Olge. Koj ukaže Vazil ribču, da naj gre urno oblačil iskat. Komej je pa dobra ura pretekla, je bila že Olga mladenč. Bila je tako spremenjena, da so vsi djali, da ni lahko spoznati.

„Zdaj pa le, reče Ivajlovič. Vi Vazil! ostaneta tukej, ker bi vas sicer v mestu lahko spoznali; jez pa grem nekoliko za Olgo, da bi se ji vsaj kaka nesreča ne prigodila. Pojdi Olga! Stopaj moško, in če bi te kateri prašati znal, mu le reci, da imaš s carinjo govoriti, in ji nekaj posebnega, kar nihče razun nje vedili ne sme, oznaniti. Če tako rečeš, ti ne bodo strežaji žal-besede rekli, in tako lahko brez vsih zadržkov pred obličje carinje prideš. Tu pa veš, kaj imaš govoriti. Bog bo s tabo, da boš serce mogočne carinje ganila in k usmiljenju nagnila. Zakaj carinja je dobra in usmiljena. Tedaj se nar boljega nadjam.“

Olga zvesto posluša P. Ivajloviča, se napravi in od Vazila slovo vzame.

„Bog te blagoslovi in, draga moja! naj te spremi po vsih tvojih potih, reče Vazil, in polaži svojo roko na Olgino glavo. Kakor hitro boš odšla, bom koj pokleknil in k Bogu molil, da ti svoj blagoslov da in močno stori. Pojdi v miru. V Boga zaupaj!“

Zdaj zapusti Olga kočo in jo naglo proti Petrogradu maha. Peter Ivajlovič, ki je že več ko 12 let po svetu bil in se zelo postaral, gre nekoliko zadej za njo, da bi ji koj priskočil, ako bi v nevarnost prišla. Toda brez vse nevarnosti je k poslopju dospela, in ko ji Ivajlovič še enkrat pomiga, da naj bo serčna, gre notri, on se pa tačas po ulicah sprehaja.

Kakor je bila tudi Olga serčna in k vsemu pripravljena, vender ji zelo serce bije, ko po veličanskih stopnjah carskega poslopja stopa in zdaj na levo, zdaj na desno pride. Čuvaj je tudi kar nič vstavil ni. Bila je zdaj pod eno streho s carinjo, ki jo bo kmalo srečno storila in ji brata nazaj dala. Še nekaj stopnic, ki v zgornje nadstropje peljejo, ima, toda od slabosti, ki jo je naglo napadla, se še na steno nasloni, si nekoliko odpočiti. Noge se ji šibijo, sapa pojenjuje, serce tolče, kakor bi jo raznesti hotlo, in na celem životu trepetá; vsaj se je osodepolni čas bližal.

Ali misel na brata ji spet novo moč dá in s serčnostjo napolni, da zadnje stopnice nastopi in pogumno naprej korači. Lepo olišpani gospodje in gospé jo srečujejo in vsi gredo tiho mem nje. Ravno ko hoče v prednjo sobo carinje, se vstopi lepo napravljen čuvaj pred-njo ter jo vpraša „odkod in kam?“

„Rad bi s carinjo govoril, odgovori z moškim glasom Olga. Prosim, gospod! oglasite me!“

„He, ljubi moj! to ne gre tako hitro, ji čuvaj reče, ki je k sreči dobrega in usmiljenega serca bil. Nar poprej mi moraš povedati, kaj da pri carinji hočeš?“

„O Bog! imam ji važno skrivnost razodeti, ki je razun nje nihče ne sme slišati, ker bo čez življenje in blagostanje dveh sirot sklenjeno,“ odgovori s trepetajočim glasom Olga ter ga tako milo prosi, da ne more mladenča nikakor odgnati.

„Težko bo tvoja želja spolnjena, reče čuvaj in maje z rameni, toda ker si tako pošten in nedolžen viditi, naj bo že v božjem imenu. Povej mi še ime, kako se pišeš?“

Olga se ustraši. Da bi jo bili tudi za ime prašali, tega si ni mislila. Komej da ni rekla: Olga Černikov, kar se še o pravem času oblačila spomni — hitro reče: „Fedor mi je ime.“

„Kako še? praša nadalje čuvaj. Carinja mora celo tvoje ime vediti. „Saj ga ne smem povedati, sicer bo vse izdano,“ reče Olga vsa prestrašena in debela solza ji na licu zabliska.

„Prosim, dobri gospod! oglasite me le kakor ubozega mladenča, ki se Fedor imenuje in pri carinji milost prosi.“

Čuvaj maje z glavo. „Morebiti, pravi, si koj ti eden tistih dveh sirot, ki usmiljenje in milost od carinje prošita. Naj bo že; ker vem, da tudi nimaš nobenih slabih misel, te hočem oglasiti. Zelo se mi smiliš, ljubi moj! Le poterpi, ako je pravična tvoja reč, boš usmiljenje najdel. No sem pojdi in tu čakaj. Zdaj ima še carinja veliko opraviti, in ko enkrat vsi gospodje na versto pridejo, pollej še le te bom oglasil. Le malo poterpi, čez eno ali dve uri prideš na versto.“

„Rad čakam, tudi več dni, če je treba, dobri gospod! mu reče Olga ter mu roko poljubi. „Ne zmaknem se prej z mesta, dokler mi ne ukazete.“

Čuvaj jo zdaj pusti, ter jej še enkrat zažuga, na tem mestu ostati, dokler da ne bo poklicana. Ko je sama, jo sprehajajo radostne misli. Zdi se ji, da je že vse opravljeno, da je že carinja brata oprostila, hudobneža pak kaznovala in komej se je prevelicega veselja zderžala, da ni svojih neizmernih občutkov na znanje dala. Še jih vkroti, ter se potem na pogovor pripravi, kako in kaj da bo vpričo carinje govorila in svojo žalostno osodo na znanje dala.

Tako je pretekla ura. Imenitni gospodje in gospe, knezi, ministri in drugi državni služabniki se zaporedoma versté, eni k carinji, drugi od nje in nihče se ni za mladenca, ki je pri miru v kotu tičal, zmenil. On je bil le u svoje vesele misli zamočan, in mu tudi nihče ni bil mar. Naenkrat se spet duri odpro, in v sobo stopi bogato napravljen mož, ter čuvaja, ki je z Olgo ravno kar tako prijazno govoril, prosi, da naj ga pri carinji ogласi.

„Berž me ogласite, reče naglo bogatin, imam ji nekaj važnega povedati.

„Le nekoliko poterpíte, gospod! Carinja se ravno zdaj s svojimi svetovavci posvetuje; kakor veste, nima rada, da bi jo kdo motil.“

Nepoterpežljivo hodi zdaj ptujec gori in doli po sobi in sam sabo videzno jezen šépta.

„Da-te zlomk! zalopi nagloma, da bi vsaj predolgo ne terpelo.“

Da bi mu vsaj nekoliko ložeje pri sercu bilo, se spet začne sprehajati — in zagleda tako v kotu sam v se zamišljenega mladenča ter čuvaja pobara, kdo da je ta mladeneč?

»Uboga sirota, odgovori čuvaj. Rekel je in s solzami v očeh je prosil, da bi ga k carinji pustil.

Bogatinc, to slišati, si pomisli in ostro mladenčca pogleda. Ko se mu bliža, ga huda jeza spreleti, in roko na rame mladenčca položivši reče: »Olga! kako ti sem prideš?«

Olga pogleda na kviško, in spoznavši plujca ostrašena zavpije: »Knez Ivanov!«

»Da, to sim res, odgovori Ivanov, in veseli me, da sim te tako hitro dobil, čeravno si se preoblekla. Čuvaj! ta mladenec je malopridno dekletko, ki je mojemu varstvu ušlo in ubežati hotlo. Ravno pridem, da bi bil to carinji naznanil, kar jo tukej dobim, kjer bi se je bil nar menj nadjal. Ne skerbite več, čuvaj! ne zame ne zanjo! Spet jo sabo popeljem, ni mi treba, da bi carinjo nadlegoval. Pojdi Olga!

Olga stoji kakor odrvena; kakor iz jasnega jo je tresilo; ves up je šel po vodi. Bila je vsa zmešana in pobita.

Knez jo prime za roko in jo sabo vleče. Beseda ji je v ustih zmerznila, tako da še čuvaja na pomoč ni mogla klicati in je koj vendar za njim šla, ki je od konca, dokler ju je še kdo vidil, lepo ž njo ravnal.

»Le čakaj me, ti zvita in strupena kačica, ji pravi ves razkačen, ko jo iz poslopja pripelje. Boš že vidila, kaj se pravi ubežati, nikdar več se mi ne bo to primerilo, te bom že dobro zavarval.«

Olga molči. Bleda ko smert sledi svojemu varhu. Tako ji je bilo hudo, da se še zjokati ne more. Na pol mertvo že iz poslopja pripelje in jo misli na voz djati in se ž njo odpeljati, ko mu jo naglo nekdo vzame — bil je P. Ivajlovič, ki je še zmiraj Olge zunej pričakoval in zdaj tudi zares dobil. Na prijazen opomin Ivajloviča Olga berž uteče. Knez to viditi, hiti za njo, jo ugrabi in hoče ž njo nazaj. Ugrabljena Olga skorej omedli in vpije: »Na pomoč! na pomoč! Umoril me bo!«

»Le deri se, ji reče knez ter jo z divjo strastjo derži, le deri se; zdaj mi pač ne boš ubežala!«

Olga je tudi res ves up zgubila. Toda pomoč je bila blizo, čeravno si te ni kar nič nadjala. V hipu, ravno ko se je še knez z Olgo medel in ji hudo žugal, priteče spet nekdo, kneza na tla telebi in mu Olgo iz rok sterga. Bil je ravno tisti Ivajlovič, kot poprej. Olga spet teče. Toda zdaj ne more knez za njo, ker ga je velik pes zagrabil in na tleh deržal. Pes je neznano lajal ter ga tudi že na ramenih ranil, in predenj so ga psu vzeti zamogli, ni bilo duha ne sluha od Olge in Ivajloviča. Tudi pes je potem za njima skočil. Predin se je knez od tega napada zavedil, so bili že vsi na varnem kraji, tako da se še nad psom ni maševati mogel. Nikamor jih zdaj iskat iti ni vedil, ker so tako naglo zginali. Tudi ga je zelo rame, kamor ga je bil pes ugriznil, bolelo, da ni vedil kej početi. Ukaže, da naj ga v kočijo posade in domu peljejo, da bi se s Petrovičem zastran Olge posvetoval. Sreča zanj, da Ivajloviča ni spoznal, sicer bi bil koj vedil, da je Olgi vse povedal, kar od Fedora ve. Obá, knez in Petrovič mislita, da je Olga zato ubežala, da bi ga carinji zatožila; celó nič se jima pa ni dozdevalo, da je Olga vse zvedila in da bo kmalo vse tudi na dan prišlo.

»Kaj nama je mar? reče tolaživno Petrovič knezu Ivanovu. Dobro, da je šla. Ena skerb menj za nju, da jo vsaj treba ni varvati. Škodvati nama tudi ne more, posebno ker jo tudi čuvaj kot lažnjivko pozna. Stavim kar hočete, da je ne bo v carsko poslopje. Ako pa vender pride,

jo bo že čuvaj odpravil ali pa jo bo še morebiti vam zročil. Le vesela bodiva, dragi knez.“

Treba se nama je ni več bati, ker ji je zdaj spodletelo. Sreča za vas! da ste še o pravem času prišli in vse vničili. Ali vam nisim rekel, da je vsih muh polna; veliko hvalo zavolj tega zaslužim. Kakor se zdaj kaže, sva zadela, knez! Olga pa bo, ako je kmalo pazaj ni, kje žalostno poginila in tako bo vsega konec.“

Tako je Petrovič govoril, in knez mu je z veseljem vse priterdil. „Ravno prav, reče tudi on, da je šla, bom vsaj edini posestnik njenega neizmernega bogastva. (Dalje sledi.)“

Virgiljevo poljodelstvo.

(Konec.)

Ako pa zemljovina ni plodna, zadosti taisto,
Kader izhaja Buróvš, zrahljati u brazdice plitve:
Uno, da zernju veselimu ljulj in glota ne škodje;
To, da pičila vlagóst ne zbrži neródnimu pesku.

Odpočivajo naj res leto njive požete, 70
Da leže se vtudena rál ujáčiti more.

Ali pa séj, ob zvezdju inakim, píro ruméno,
Kjer si prej tresóčih lusk vesélo sočívje,
Ali pa gráhora tanjkiga plod, ali volčjiga bóba
Steblice bil lomljive redil, in hosto šuméčo. 75

Setva lanú prežiga pa njivo, prežiga jo óves,
Zlo prežiga jo mak, poln ómamljiviga spanja.

Tode z drugo posestvá se polje olújša: le moras
Suho pozemlje dovélj nasítiti s gnojem obilnim,
Nji e opésane pak s pepélom plódnim osuti. 80

Tak počíjejo polja zadóst o kólobarénju,
Vendar zemlja tičás neorána rodi še hvaležno.

Razlaga.

Stih 43. Virgilij priporočuje zgodno oranje, koj ob začetku pomladi. Stari Rimci so pa začenjali pomlad od prvih dneh Svečana, ker so o pihljanju topliga vetriča (Zefira, t. j. zahódnika) prvi milejši dnevi nahajali. To dóbo popisje tukej Virgilij.

45. Priden kmetovavec naj globóko orje, da težke grude prav zrahljá, in dolgo plevelno koreníče pokončá.

46. „naj sveti se lémez.“ Slavni rimski pisatelj Kato pravi: Vir bonus est et colendi peritus, cujus ferramenta splendent. To je: Poštenjak in zveden kmetovavec je, čigar železno orodje se sveti.

48. Pesnik govori tukej nar pred o obdelovanju mastne alj ilovnate zemlje, ktero veli trikrat razorati, namreč koj po dokončani žetvi konec poletja alj o začetku jeseni; 2. o začetku pomladi sledečiga leta; in 3. konec pomladi, kjer se poseje.

50 — 52. Kmetovavec naj pred vsim zvedeti si prizadeva, kateri vetrovi in vremenski spremeni po njegovi okolici vladajo, in kakó se zemlja obdelovati imá. To pa le skušnja učí.

53 — 59. „Kaj slehera kraj plodí, alj kaj ne dovolji“, to pesnik po izgledih razlaga. On pravi, da po nekterih krajih žita, po nekterih grozdje, drugéj drevje itd. bolj raste. So dežele, ki obilujejo žafrana, slonove kosti, žlahniga kadila itd. — Tmolus je pogorje u Lydií, kjer sta žlahno vino in žafran rastla

(zdaj Bozdog.) Žafran so Rimci vinu in mazilom pridavali. Domá je ta cvet u ju-trovih deželah; po Europi razširjen je bil še le ob času križanskih bojev. — Slo-vo kost je zob slonov, znane velikanske zveri, ki u Azii, posebno na Hindostanskim živi. Pod imenom India so pa stari tudi afrikansko deželo Etiopijo zapopadali, kot domovino tamnobarvaniga človeškiga plemena. —

Sabeji so bili bogat teržen narod u srečni Arabii. Njih glavno mesto je bilo Saaba. Okolica je rodila dragoceno kadilo, miro itd.

Káliibi, narod na južno-izhodnim bregu euksinskiego morja. Marljivo so ru-dovali in železo obdelovali, ter s železnuo in jeklenino po celim svetu tergovali. Za-voj delá pri ognju se imenuje nagí. — Potunje, krajina poleg črniga morja.

Tam se je dobivala posebno jako dišavna dabrovina. (Vsebsina, ki se nahaja na dabru (Castor Piber) u posebnih mošnjicah. Diši močno, ter je sloveče zdravilo.)

Epir, krajina na zahodnim pomorju Grekije, kjer so berzotekoče konje redili, sloveče ob olympiškigh igrah.

60. Različnost podnebja in naravne rodovitnosti zemlje je nastala koj po vesolnimu potopu, torej je takó stara, kakor človeški rod, kateri pod vsakim podneb-jem bivati zamore.

62. Deukalion, sin Promethejev, kralj thesalski, ob kteriga času je bila prevelika povodenj na zemlji, u kateri je Jupiter pregrešni človeški rod bil končal, je prazni svet zopet obljubil.

Zapovedano je bilo namreč njemu in njegovi ženi Pyrrhi, da naj kamne za-grabita, ter jih čes pleče na pusto zemljo mečeta. To storita. Iz tega kamnja je nov človeški rod postal, kateri se za tega voljo terdi imenuje.

63 — 56. Pesnik zaverne zopet k pravilom, ter uči: a) Kako s težko mastno glinjavino ravnati. Ta se mora pomladi jako preorati, in čes leto obležati pustiti, da grude na soncu popolnoma zvetríjo.

67. b.) Suha peskovita zemlja se mora še le o začetku kimovca ne globo-ko orati: če se pred izorje, jo sončna vročina preveč posuší.

68. Buróvš ali hervór, zvezda perviga reda u severnim zvezdju medvedarja. Izhaja zjutrej, o začetku kimovca.

69 — 70. Uzrok različniga orauja.

71 — 72. Pomočki, rodovitnost polja ohraniti in pomnožiti. Pervi je pra-ha, ktere Virgilj scer oméni, pa ne cení neobhodno potrebne, timveč

73. Poljsko kolobarenje, t. j. verstenje s nasetvo poljščin priporoča. — Pira (Triticum spelta.—Linné), je bila nar navadnši žito Rimcov, iz kteriga so močnate jedí, kašo itd. pripravljali.

76. Volčji bob (Lupinus alb.—Linné), grenk sad, ki je le za kermo služil; o potrebi so ga pa tudi revni ljudje in róbi vživali.

77. Z lanom, ovsom in makom ni dobro kolobariti, alj pa se mora zemlja pred jako pognojiti.

78. Mak. Iz glavic tega bilja se dobiva imenitna vsebsina, kateri se omám (Opium) pravi. Posebno vspava človeka. Po basnoslovju je pa senj iz podzemeljs-kiego sveta prišel, od reke Lethe, iz ktere so pozabljivost pili.

79 — 81. Nar bolj pa zemljo okrepeča gnojenje in posipanje s pepelom. Poslednje je bilo po Virgiljevi domovini sploh u navadi, in slavni Plini terdi, da potrosenje s pepelom njive bolj ujači od gnojá vprežne živine.

82 — 83. O kolobarenju, pravi Virgilj, odpočiva polje, pa vendar mnogo sadú donaša, kteriga bi pa ne dalo, ko bi pusto ležalo.

Procesia presv. rešniga Telesa pri starih Slavenih na Laškim.

Ti me vedno zbadaš, li kaj pisati od šeg Slavjanov, bivajočih na Laškim. Pa dragi moj, saj dobro veš, da jaz nisim omikan v slavjanskim slovstvu, da nisim bral slovnice in nimam rečnika, da jo znam povedati samo kakor

me je učila na kolenih moja mati, in zategavoljo pismica moje niso vredne, da jih bodo omikani Slavjani čitali po kavarnicah in po družbenih shodnicah: ino ker se, oblečene v okorni obleki, sramožljivo tresejo stopiti na beli dan pred ljudi, kateri so svilnasto olikani v slavjanstvu. — Vender tabart, izpolniti tvoje želje, ti jo le po gorjansko zatrobim. Da se ti lih moje pismice prikaže okorno v govorenju, se vender nadjam, da ti bo dopadljivo nekaj poznati naše šege na Laškim v Šentpeterski fari na dan pres. Rešniga Telesa.

Dan presv. Rešniga Telesa, je pri nas eden nar imenitnejših v celim letu in naši prededje so skerbeli, ga z narvečo slavo praznovati, ki jim je bilo mogoče v njih okoljstajah. Vse njih narodske oblačila so se vidile tisti dan v procesii. Možaki ino fantje so imeli njih dolge škarlatice iz dragiga sukna, katerih ljuknice so bile ošite z višnjevimi ali z zelenimi svilnastimi nitkami. Lajbiče so imeli iz raznih barv, ino okoli vrata prosto zvezane svilnaste robče; njih bergeške ¹⁾ so bile kratke do kolena iz črniga sukna; so imeli višnjeve ali škarlatne nogovice vedno iz volne, podvezane pri kolenu s pasmi zato pripravljenimi, v katerih so bile vtkane sreberne ali zlate nitke. Na šolnah so imeli vsi sreberne zaponke; njih klobuki so bili široki ino okrogli, okoli njih so imeli četir perste črniga žameta spravljeniga v eno dolgo laskantjočo (lesketajočo) sreberno zaponko, kateriga za četir perste je viselo po plečih raz klobuka; venec iz dišečih cvetlic je bil z batonicami ²⁾ na klobuke od zad pripet, ino ena sama cvetlica je bila za žametam od spredej. Njih lasje so jim viseli dolgi po ramenih, ino kdor jih je imel bolj dolge, ta je bil bolj čislau. Da jim pa lasi niso prosto na glavi šarsali, so bili lično počesani, ino v en glavnjik spravljene, katerega so imeli vedno v glavi. — Ženske pa so imele njih rudeče, višnjeve ali zelene svilnaste kikle vse zgibičane ³⁾ po dolgavi: moderci so bili iz damaska, ino po šivah so bile všite zlate romanete. Tudi ženske so imele dolge škarlatice (po 20 liber brač), ino izza vrata po njih so jim viseli svilnasti trakovi v obilnim številu do pasa. Srakco na persih so imele drobno zgibičano, katero je pokrivala piturina ⁴⁾ iz domaska raznih barv obrobljena z zlatam; nogovice so imele vse iz volne škarlatne barve, ino na šolnah so imele tudi one laskantjoče sreberne zaponke. — Zdej pa ni več viditi lelih oblačil po deželi, vender moja stara mati ga še zdej skerbno brani. Ženske so imele tudi zlate uhane ino zlat križ privezan okoli vrata na traku črniga žameta.

Narveči veselje naših možakov pa je bilo imeti v procesiji na dan pres. Rešniga Telesa puško za pokati, ino tisti, ki je ni imel, mu se je zdelo, da ni korenjak, da je pozabljen ino zaveržen. Zato si jo je gledal že poprejšni dan, ako mu je bilo le mogoče, preskerbeti, ino o solčnim zahodu jo očediti, olikati ino skusiti, da mu bo drugi dan stregla v procesii. Že ta večer je bilo vse živo po deželi. Pri vsaki cerkvi po dreščinah in po dolini se je slišalo veselo tonkati ⁵⁾ ino so se slišale puške, mušketi, cilarji pokati, da je bilo kaj. Poleg poti, kamor se je imela voziti procesija, po desni ino levi strani so bile v zemljo zasajene košatne mlaje ⁶⁾ ino na njih visele dušeče cvetlice ino venčki raznih poljskih rožic.

(Konec sledi.)

¹⁾ hlače, ²⁾ batón ali botón je gump — Knopf; igle batonice se od tod imenujejo, ³⁾ gefaltet, ⁴⁾ Romanet Fransen in piturina Brustbinde. Pitwin je modra pettorina, ⁵⁾ Glockenspiel. ⁶⁾ Mi jim pravimo maje.

Z m e s .

Hartknoch pripovêda v svoji knjigi od starega jezika nekdanjih Porusov (Preussen, ki so bili Slovani, kakor je znano, da o času njih žalostnega prehoda v narodnost nemško, to je, še v 18. stoletju, je vselej župan vsake vasi (Dorfriechter) v cerkvi vsako nemško pridigo, ki jo je pridigar imel, v porusko-slovanski jezik prekladal, zato da so poslušavci pridigarja razumeti mogli (der jede von dem Prediger deutsch gesagte Periode allpreussisch wiederholte). Tak župan, ki je to opravljal, se je zval Tolke, to je, tolmač, in ta čudni način pridigovanja se je imenoval: „durch den Tolken predigen.“

Slovstveni glasnik.

Slavno znani ilirski pisatelj Mijat Stojanovič je svojo zbirko narodnih povesti novič predelal in popravil. Pridjal jim je tudi nekoliko narodnih pesem in jih misli s svojimi družimi izvirnimi deli v 2 zv. izdati. — G. A. Radlinsky v Budinu pripravlja neki vseslovansko slovnico in vseslovanski slovar za natis. — Izverstno delo „Kvêtna Slovenská“ od g. dra Reussa je ravno v Štavnici na svitlo prišlo. — Od g. Rozuma je ravno izšel 2. zv. „staročeške biblioteke“ in zadržava izvirna dela D. A. z Veleslavina in njegov životopis od g. Čupra. Tudi podoba Veleslavina je pridjana. Ta koristna knjiga šteje XLVIII + 290 strani in velja le 40 kr. sr.

Različne drobtince.

* Rajni g. Stanjko Vraz je več rokopisov zapustil. Zatô je ilirska matica poseben odbor ustanovila, da jih pregleda in presodi. — Dalej se je obrnila matica na g. Gaja zastran Gjorgjičevih ljubovnih pesem, kterih je že pred več leti 11 pol tiskati dal, da jih društvu daruje ali za primerno ceno prepusti. — Delo g. Majarja „Uzajemnost slavenskoga govora“ bo matica g. pisatelju nazaj poslala, ker jej sedaj okolšine ne dopuščajo, ga na svitlo izdati; sicer se pisateljeva namera pohvaljuje in želi, da bi to delo kak domorodec izdal.

Slovenski izrazi.

Je molčal ko bi mu bil jezik pristrigel. — To je blo tako naglo ko strela za gromam. — Leta ko vedanec. — Z njim se ni na soncu greti. — So šli ko kolo iz brega. — Reži ko pes nad ježam. — Se umi ko muha pri mreži. — Se je poberal ko bi bil od sedla padel. — Je jokala ko nedolžno dete. — Se ga bojim, ko kerznar zime. — So se raznesli ko beseda božja. — Naša hiša ga pogreša ko germ tiča. — Se je modro deržal, ko bi ga brili. — Se ga veselim ko sova sončniga izboda. V. K.

Povabilo na naročbo.

Serčno pozivamo ob novem četertletju vse g.g. rodoljubne Slovence na naročbo „slov. Bêce“. Novi naročniki morejo še vse liste letašnjega tečaja dobiti.

Vredn.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 14.

V četrtek 7. aprila 1853.

IV. leto.

F e d o r i n O l g a .

(D a l j e .)

X.

Bleda in skorej v eni sapi pride Olga v družini P. Ivajloviča in zvestega psa v ribčevo kočo k staremu Vazilu nazaj.

„Za božjo voljo, kaj se je zgodilo,“ popraša naglo Vazil, ko se Olga nanj nasloni in solze liti začne. „P. Ivajlovič! govorite ali smo mar izdani? kako je bilo? Ali so nas zasledili? — O Bog! usmili se revne Olge in vzemi jo pod svoje varstvo!“

P. Ivajlovič zdaj ob kratkem pové, kar se je zgodilo. Vazil zvedivši vse, objema nježno serčno Olgo ter tudi psa ne pozabi, ki se je tako serčno obnašal. Olga tudi počasi utihne in se z Vazilom raduje, med tem ko pes pri nju nogah veselo skaklja.

„Lej, Olga! kako je dobro, da si psa včeraj sabo vzela, reče Vazil. Ako bi ga bil Ivajlovič umoril, kakor je mislil, mi vsi bi bili zgubljeni. Sultan! odsle zanaprej, dokler bo Vazil živel, se ti bo dobro godilo, dokler bom imel kej ugrizniti, bom s tabo delil.“

„Sultan je moj! zavpije Olga ter boža psa. Zanaprej bo moj in se ne sme nikdar več od mene ločiti. Kaj ne, dobra žival! Pes zalaja, kakor da bi jo bil razumel, in se veselo okoli nje plazi.“

„Tako je prav, Sultan! mu pomigne Olga zanaprej čeva še bolji prijatelja biti, kaj ne?“

Sultan še enkrat zalaja, kakor da bi htil poterdil in se potem k durim vleže. „Lejte ga! pravi Vazil, varval nas bo pred vsakim napadom sovražnikov. Toda, Sultan! bodi tu brez skerbi, nič se nam ni treba bati.“

„Je že prav, reče P. Ivajlovič, ali kako dolgo nam je tako biti, ker je Olgi vpervič že spodletelo? Fedor mora rešen biti. To sim sklenil in obljuba mora spošnjena biti, naj me stane, kolikor hoče, ako tudi svoje življenje zgnubim.“

„Kaj, ko bi še enkrat k carinji iti poskusila?“ vpraša zdaj Olga. Čuvaj je bil vsaj tako dober z mano, da me zelo miha, še enkrat tje iti.“

„Nak, tega ne, odgovori Ivajlovič. Knez je mogočen, njegova beseda bo več obveljala, kot tvoja, Olga. Ako jim v roke prideš, te bodo brez dvombe njemu zročili, ker je tvoj varh popostavi. Nak, tega pa že ne!“

„Ali bi je očetovi prijatli nič ne branili? praša Vazil. Tu ima kneza Romanova, kneza Tulovskega, kneza Somajlova. Vsi ti bi jo gotovo pod svojo brambo vzeli.“

„Brez dvombe, odgovori P. Ivajlovič. Toda kaj bo pomagalo? Res bi kneza Ivanova k sodbi poklicali, pa on, zvita buča, se bo lagal in

perdušal, da ni res; da je nedolžen; da je rajniki oče tako zročil in kaj bi bilo spet z Olgo? — Spet bi bila pod oblastjo grozovitneža. Ne tako, ljubi moji! Ako hočemo pomoči iskati, iščimo je nar prej v nas, zaupajmo v Boga in v milost carinje.“

Olga sedi vsa zamišljena, in ne ve kej Ivajloviču odgovoriti. Kakor je bila še mlada, je vender spoznala, da ima mož prav.

„Juhe, zakriči naenkrat spet, še nekaj vem, kar bi nam zamoglo pomagati. Toda, da začnemo, bodimo serčni, in zaupajmo v Boga bolj, kot vse revne in slabe.“

„In kaj je neki Olga! kar nam misliš naznaniti? jo skerbno Vazil popraša. Govori, Olga! nam vender smeš upati.“

„Nič drugega ni, kot to, odgovori Olga, da gremo v Sibirijo sami po Fedora in ga odpeljemo.“

Oba moža se te grozne besede zaslišati ustrašita, in osupnjeno eden drugega pogledujeta.

„Ali se mar bojite, ju vpraša Olgo z nenavadno serčnostjo; jaz se ne bojim, ako me pa nočete spremiti, bom sama šla in prej ne počivala, dokler da Fedora ne dobim. Ako nama ne bo mogoče uiti, ostanem pa pri njem in delim ž njim žalostno osodo pregnanstva. O Vazil in Ivajlovič! s čim mu bom mogla bolj njegovo nezmerno ljubezen do mene poverniti, kakor tako, da se ž njim vred žrtvujem? Ako bi me ne bil tako zlo ljubil, bi bila skupej ostala, skupej terpela in se skupej tolažila. Tako pa je šel in je mislil, da bo s svojim odhodom moje blagostanje uterdil. Ne bila bi več vredna njegova sestra imenovana biti, ako bi mu zdaj vsaj nekotiko ne povernila, kar je zame storil. Da, jez pojdem k njemu, naj velja, kar hoče. Ako ne bom tako srečna, ga rešiti, naj mu bom vsaj tovaršica v nesreči. Že to bo velika sreča za-me, kadar ga spet vidim in poljubim!“

Olgine besede so bile za oba prijatla, kakor blisk iz jasnega neba. Nikakor jima ni šlo v glavo, kako da bi se to speljati dalo, posebno ker je bila še tako mlada.

„Olga! spregovori po dolgem molčanju P. Ivajlovič, ne veš kaj od naju terjaš. Ti, Vazil, Fedor in jaz lahko, ako tebe slušamo in se na pot odpravimo, žalostno poginemo. Smert zadene vsakega, ki bi se prederznil, iz pregnanstva uiti, smert tudi listega, ki bi mu pomagal. Toda ne bojim se samo tega; prevečkrat sim že smerti v oči gledal; ampak velikoveč me skerbi dolga in težavna pot v Sibirijo. Kako se boš zamogla zimskemu mrazu braniti, pred katerim še mož trepeče. Ljuba moja! pusti tedaj te misli, vsaj tako dolgo, da spet poletje pride. Zdaj po zimi res ne moreš težav dolgo polni prenesti; hudi mraz, ostri vetrovi in sneg bi te pod zemljo spravili, če prav bi požrešnim volkovom srečno ušla. Pusti vender te misli, vsaj vidiš, da nikamor ne moreš.“

Tudi Vazil jo začne prositi, in jo še enkrat vsih nevarnost opominja, od katerih je ravno Ivajlovič pravil, toda Olga ostane stanovitna in jima spet takole odgovori: Ako me nočete spremiti, grem sama, Bog mi bo pomagal, ako me tudi ljudje zapusté! Moja ljubezen je močnejši, kot vsi napotki; ako ostanem, me bo pa žalost po bratu umorila. Če pa grem, me bo upanje krepčalo. Tedaj pustite me, vsaj vidite, da moram iti in ga ali rešiti ali pa ž njim delé mu pregnanstva nesrečo olajševati.“

Zastonj so bile vse prošnje Ivajloviča, da ne, zastonj starega Vazila jokanje. Vse je bilo zastonj. Olga se ne da premakniti, oba sta ji mogla, čeravno nerada, nazadnje vendar privoliti.

„Naj bo že, pravi slednjič Ivajlovič nekoliko nejevoljen, zdaj vidim, da je pri tebi vse zastonj, da nobena beseda nič ne pomaga. Greva s tabo! Ne bova te zapustila. Ali, Olga! premisli dobro, strašne reči te čakajo. Na dolgo dolgo pot homo sli, slabosti boš omagala v nezmernih snežnih planjavah. Večkrat homo mogli v teh krajih pod milim nebom na snegu prenočiti. Lakota in žeja nas bote mučili, lačni volkovi bodo zmiraj z nami in nas vedno v strahu imeli. Olga! branila te bova sicer kolikor te bova mogla, toda težave bodo morebiti hujši, kot vsa naša moč in prizadetje. Toda to naj že bo, midva sva le zavolj tebe v skerbeh!“

„Ali napravimo si sani in konje, pravi Olga. Jez jih sicer ne morem sama voditi, ako me pa vidva spremita, se lahko vsim težavam v okom pride.“
Ivajlovič in Vazil majeta z ramami.

„Reva, kje hočemo denar dobiti, vse to kupiti? praša zdaj Ivajlovič. Jez sim reven vojak, brez dobrega zaslužka, in Vazil je revež.“

„Sej jest imam še nekaj denarja, reče naglo Olga in škateljico iz žepa potegne.“ Lejte, ko smo se iz poslopja na beg spravljati, poberem še dragocenosti rajnce matere in z njimi uidem. Te so moje lastnina; prejela sim jih od nje na smertni postelji, in nihče nima pravice do njih. Dajte jih zamenjati. Vsi ti kamni nimajo toliko cene, kot en sam pogled od brata!“

P. Ivajlovič hitro odpre, in z velikim začudenjem drage kamne gleda.

„Ho, ho! zavpije veselo, zakaj nam nisi poprej od njih povedala? S temi si lahko veliko sani in konj nakupimo. Ako jih rada daš, nam vendar nekaj upa sije!“

„Le vzemite jih, Ivajlovič, mu veselo reče Olga. Vse zaklade rada dam, da bi le brata rešila. Vzemite, tecite, letite z njimi, da jih zmenjate, in da potem hitro odrinemo! Kako bo vesel Fedor, kadar nas zagleda in bo z nami iti mogel!“

Ivajlovič vzame en del, drugi del da Olgi spet nazaj, rekoč:

„To nam je zadosti, da si lahko vse nakupimo. Druge kamne spravi, če hočeš, da bomo zamogli Fedora vpeljati. Le pomisli, da v domovini ne moremo ostati, ako nam Bog srečo da. Bežati bomo mogli, bežati v ptuje dežele, kjer bomo pred postavo prosti. Ostali kamni nas lahko tam živijo.“

Olga ostale stisne in spravi. Misel pa, da bo mogla domovino, lepe kraje njene nedolžnosti zapustiti, ji novo žalost obudi. Toda, ali hoče Fedora tako pustiti? „To se ne sme zgoditi, Fedor mora rešen biti, naj me stane, kolikor hoče. Kjer je on, tam naj bo tudi moja domovina! Lej je svet velik, bomo že najdlji kak košček zemlje, da bomo živeti zamogli. Le pojte, Ivajlovič! Fedor mora rešen biti!“

Ivajlovič gre in zamenja kamenje prav dobro. Zdaj si kupi dobre sani, in dva para močnih konj, nekej orožja in kozuhovne in pride potem spet nazaj.

„Je že vse napravljeno, reče v kočo stopivši. Kadar noč nastopi, jo odrinemo.“

Komej pričakuje Olga noči. O mraku se že napravi, spet moške oblačila obleče, se dobro v kozuhe zavije in tudi par samokresov za pas vtakne. Ko je že dobro tema, odrinejo in se pri ribču, ki ga bogato ob-

darijo, poslové, in jo naravnost tje mahajo, kjer so sani in konje spravljene imeli. Zvesto jim tudi pes sledi. Sani so že pripravljene, še konje naprežejo, se vsedejo in — odrinejo bliskoma od Petrograda, ki jim je bil kmalo deleč za herbtom.

»O Gospod! bodi nam na pomoč, moli Olga, in Vazil, ki je tiho rečene besede razumel, reče: Amen! Amen! V resnici nam je božje pomoči treba, ako hočemo k srečnemu cilju in koncu priti!« —

(Dalje sledi.)

Slovenska slovstvena zgodovina *).

Starodavnost.

Perva začetna domovina Slovanov je India. Čas, kedaj so v Evropo prišli, in uzroki, zakaj so Azio zapustili, niso znani. Zgodovinarji menijo, da se je to že nekoliko stoletij pred Kristusovim rojstvom zgoditi moglo in to zavoljo prevelicega pomnoženja ljudstva.

Že v starodavnih časih se je bil slovanski narod v severno in južno-vzhodno vejo razkrojil, ki seže od Rusie prek črnega morja na obeh straneh Dunaja (Donave) do jadranskega morja, in zapopada dandanašnje južne Ruse, Rusine, Bulgare, Serbe, Ilirce in Slovence.

Med letom 592 in 595 so prišli Slaveni po mislih več zgodovinarjev iz bele Horvatie unkraj Tatranskih gor, so posedli zgornjo in spodnjo Austrio, Štajarsko, Krajnsko, Istrijo, Furlanijo, Koroško, Solnograško, in nekaj Bavarskega in Tirolskega. Vse té dežele skupaj so imenovali v tistih časih »Karantanio«, prebivavce pa Karantane.

Nemci in za njimi Rimljani so imenovali Slovence Vinde, in še dan današnji nas bližnji sosednji Nemci tako zovejo. Ali sčasoma so se vsled mnogih žalostnih okoliščin nekteri deli Karantanije ponemčili, drugi pollaščili. Da je pa tim res tako, nimamo samo pervega, nam znanega slovanskega letopisca Nestorja (živel je 11. stoletji v Kievu na Rusovskem) v tem terjenji svedoka, ki pravi, da je nekdej ves Norik slovansk bil; temuč imamo še dandanašnje priče, ki določeno govoré, da se po nikakor ne motimo: namreč imena gor, vasi, rek ino mest po tistih krajih, kjer zdaj terdi Nemci prebivajo.

Stari Slovani so častili edinega boga Peruna, stvarnika sveta, začetnika svetlobe in bleska, ki je na nebu in na zemlji vladal. Od družih narodov so pozuali več paganskih bogov kateri so bili manjši oblasti od Peruna. Tako je bil Svatovit (Svatovid) bog boja, Radogost bog rokodelcev, Veles bog živinoreje, i. t. d. — Lada je bila boginja lepote, Živa boginja poljodelcev (oračev), Devana boginja lova, Vesna boginja mladosti; hudi duh se je imenoval bes itd. —

Bali so se hudih duhov, kateri so ljudem z vodo, ognjem in povetrijem škodili, ali jim pa hudobne misli v serce sadili. Tudi so verjali

*) Sostavljena posebno po prednašanju g. prof. Metelkota, po Šafařiku in Jungmanu. Pis.—Pri tej priložnosti prosimo vse slovenske rodoljube, da bi nam, kar morebiti napčnega ali pomanjkljivega najdejo, čim beržej naznaniti blagovolili, da bi se tako s časom popolna slovstvena zgodovina sestaviti in posebej izdati zamogla.

v dobre duhove, djase imenovane, v ženske bogovstva vodá, sosebno rek in potokov, ki so se rusalke zvale. Vile so bile, kakor se je o njih basnovalo, mlade, v tanke bele krila oblečene déve, ktere so v skalah, na verhovih in v gostih lesih prebivale. One niso škodvale; ali maščevale so se nad njim, kdor jih je v kolovanji motil. Pošasti so bile lesne rusalke, ki so v drevesih stanovale. Bilo je tedaj gorá, skal, virov, potokov in gajkov po vsi zemlji, v katerih so boginje prebivale.

Obiskovali so svete mesta, kjer so bogovstva bivale. Vsaka vas „svoboda“ imenovana je imela svet gaj, kjer so duhovniki svojo božjo službo opravljali; bil je ta log tudi javno zbirališče in v njem so se sodbe sklepale. Kedar je protil sovražnik z napadom, so poslali šibe urezane v tem gaju v sosednje naselišča; to je bilo znamenje, ki jih je k skupni ali občni brambi sklicalo. Ta šega se je posebno pri uredbah naših bratov Poljcev ohranila. Zraven svetega gaja, katerega sled še dandanašnje pri vsaki stari vasi vidimo, se je znašlo drugo mesto, gradišče (pri severnih Slovanih horodišče) imenovano. To je bilo ograjeno in uterjeno mesto, kamor so v brambo pribežali, in kjer je bilo zbirališče v odbijanje napadov. Še so tretje mesto imeli, kjer so darovali, kamor so pozneje budodelce pošiljali in kjer so sožigali trupla mertvih; temu mestu so rekli zglišče, to je sožgališče.

Ko se je jelo mračiti na zemlji, so popustili delo, vzeli darove, in so se podajali v nedramljeno tiboto pod krepčavne sence drevés, slaviti z njimi darovanimi bitja, ki so jim polje in živino blagoslovile, jim moči pri vsacem početju dajale in jih v svojem varstvu imele. Prišedši na sveta mesta, so se bili ob čelo; ko so pak bogovom odarovali, so jeli prepevati, kakor so mislili, da bi jim dopasti mógli. Domá so imeli obraze diblikov (domačih bogov.) Od teh so menili, da varvajo dom in ljudi, kateri v njem prebivajo. Duhovniki so poznali pisanje in druge znanosti; čarodejniki so razkladali mnogoverstne znamenja in so bili visoko česčeni. Vervali so, da je človeška duša neumerjoča. Trupla mertvih so sožigali tudi na poljih, v lesih, kakor smo že prej rekli, in na razpotjih; popel pak so shranjevali v lončenih posodah in so ga zakopavali. K temu so še pridevali na grobe posode z jedjo in s pijačo, za dolgo potvanje merličem. Nad grobom so obhajali pogrebno slavnost, trizna imenovano, pri kateri so plesali, prepevali in svojo moč na razne načine naznanjevali.

Že je častil tako Slovan svoje bogove v lesih in na drugih krajih cele stoletja, kar se je tudi njemu luč kerščaustva zablišknila. Laški, nemški in franski duhovniki so prišli pod vladarstvom Karla Velikega v slovenske kraje, učiti vero Odrešenikovo. Ali Slovana je bilo težko premoči od svoje stare vere odstopiti; terdno se je deržal, kar ga je naučil njegov ded, sovražil je novoverce in njihovo vero, ker v njegovih očeh se mu je zdel novi učenik z vero slovanstvo vzeti, svobodo podkopati in ga v spono sužnosti ukleniti. Zato je pak tudi tako mnogi kerščenik prelil svojo kri za vero Zveličarja, katero so potem popili pradedovi v dar svojim razserjenim bogovom. Vender jele so počasi zeleneti resnice Jezusove vere v sercih slovenskega naroda, akoravno z naj večjimi opovirami. In kako bi bil pač pohlevno dal Slaven svoj tilnik pod jarem, katerega ni bil nikdar navajen nositi, in bi se ne bil ustavil novoverstvu, ki se je popolnoma ločilo od česčenja, ki ga je nekdanj imel do svojih bogov? Ni si dal kratiti človeških pravic, akoravno je neotesan bil in omike poznal ni; ker navajen očakovskega ali patriarhalnega življenja in čiste svobode,

je prebudo občutil nove žuleče sponе, katere so ga od znotraj in zunaj kervavo mesarile, ga ščemele, mu naj svetejše skrunile in z naj silnišim groženjem mnogokrat prepovedale, in tako ga primorale, da se je žalostnik popolnoma preroditi mógel. Ali njegova moč je opešala, duhovniki so se mu morili in preganjali, očakovsko življenje je po tadašnjih uredbah cesarja Karla prestati moglo, in kjé je imel Slovan takratne dóbe drugod pomoči iskati, kakor ravno pri svojih starih duhovnikih in županih? Ginila je stara krepost, ginila slava našega naroda, dokler ni nova vera popolnoma korenine storila in ves narod prešinila z onovljeno močjo. Toda le malo časa je po spreobertitvi sijal blagor slovanskemu narodu; ptujstva sponе so ga uklenile, in gosta tma je razprosterla černo noč po naj boljši, naj mirniši, naj pohlevniši kerščanski zemlji. (Dalje sledi.)

Procesia presv. rešniga Telesa pri starih Slavenih na Laškim.

(Konec.)

Drugi dan spet o ranim zoru so veselo zvonovi zapeli ino puške pokale. Od vsih krajev so se jeli naši Slaveni v dolino k farmanski cerkvi valiti. Ob 9. zjutrej se je začel sveti obred. Pervi so odperli procesijo s 18. srebrnimi križi, katerih vsak je cenjen na 400 do 500 beneških zlatov en beneški zlat je črez en goldinar.) Dalje je sledilo kacih 100 otročičev z zvončki, kateri so vedno klenkali zunej S. evangeljov ino blagoslovov. Posled so šli v štric dva ino dva kacih 300 do 400 strelcov z puškami na ramenih; vsi strelci ene vasi oli soseske so bili skupej, ino kader so leti končali, so začeli strelci druge vasi ali soseske, ino tako dalje. Za njimi so sledili narodski godci z svojimi gosli; potem so se verstili pevci; zadej duhovniki z presvetim Rešnim Telesom, nad katerim so nosili nebo četiri gospodje iz nar imenitniših deželskih rodovin. Za njim so bili vradniki, in za letmi moški spet dva in dva; in na zadnje ženski spol. — Kader so duhovniki odpeli „Pange lingua“ so helili ¹⁾ „Sacris Solemniis“ ino pevci so jo vdarili po slavenskim narečji Praznika svetiga, ino kader so leti odpeli svojo versto, so jo godci po njih vrezali, da je bilo kaj. Ko so leti jenjali, so jeli duhovniki peti drugo versto, pevci so jim odpovedali ali odgovarjali kakor poprej, potem pa godci, ino tako dalje so se verstili dokler niso prišli do odločeniga mesta, kjer je bila navada blagosloviti ljudstvo in polje. Pridši na namenjeno mesto so se vsi vstavili; ondi je bil oltariček že pripravljen, na njega presveto Rešno Telo tačas postaviti, ko je diakon pel sv. evangelj. Na tleh okrog in okrog so bile cvetlice potrosene, ino v lepim redu so ležali kušnjeli ²⁾, da so duhovniki pokleknili pred sv. Rešnim Telesom. Ko se je jel peti sv. evangelj, so strelci nabivali svoje puške; godci in klinčki ³⁾ so potihnuli, v zvoniku zvonovi omolknili; ljudstvo je stalo,

¹⁾ heliti se pravi svete pesme prepevati. Ta glagol se v tem pomenu sploh rabi na Benečanski meji med Slovenci. ²⁾ Polster, kušnjel je laška beseda.

³⁾ Zvončki; beseda klinček se mi zdi izpeljana od klink ali klenk, od tod klenkati, — klingen, Klang. Onomatopoeicon,

vse tiho sam duhovnik je pel na glas sv. evangelj. Ko je bil ta doveršen, je vse ljudstvo pokleknilo. Gospod župnik je odmolil odločene molitve, ino pri prvi besedi svetiga blagoslova sproži narbližji strelce svojo puško, ino to je bilo znamenje sveto Rešno Telo počastiti. Tačas so jeli prvi strelci, ki so bili v procesiji, pokati in tako so se verstili do poslednjih. Ta hip so jeli zvončki spet klenkati, v zvoniku veselo tonkati, godci jo radostno rezati, ino na gribu ⁴⁾ martaleti ⁵⁾ bučati. Tajšan ⁶⁾ šum, tajšan ropot, tako hučanje je bilo tačas, da je vsa dolina vrela ino dalje dalje po potocih ino po jamah se je odmevalo, kakor grom v zraku, kader kuje budiče. ⁷⁾ To se je gajalo ⁸⁾ pri vsakim blagoslovu, dokler se niso nazaj vernili v vas. Pridši v vas, gredé v procesiji vsi križniki, otročiči ino strelci, so vdobili poredama vsak dva hlebca kruheka po krajceri ino po dokončani procesiji tudi nekaj vina. Posled se je začela peta sv. maša z orglami; zadnjič se je sklenil sveti otred z blagoslovam; ino tudi tačas so spet vsi strelci zunej cerkve pokali, klinčki vedno klenkali, na gribu martaleti gromeli. Ljudstvo je v cerkvi glasno pelo. Častimo te ino orgle so združile njih glasove. = Moj Bog! to je pač presunilo serce vsakimu pričujočimu kristjanu ino marskterimu so se vderle solze po licih. — Od vsih krajev so nas hodili Lahi tisti dan obiskavat ino vsi začudeni nad našo narodno procesijo, so se s plašnimi očmi po nas ozerali, ko take procesije ni nikoli bilo viditi na Laškim.

Po dokončanim svetim obredu so se naši Slaveni mirno po gostivnicah nekaj okrepcali ino proti večeru so se vernili na svoje domovišča; ino ni pomniti, da bi se bili, celo oboroženi, kadaj med seboj poškodovali; tako mirno ino pošteno so se razšli.

Zdej pa, kako je? — Godci so šli rakom žvižgat, jih ni več k procesii; starih oblačil tudi ni več viditi, ker so nas laške oblačila pokvarile; to je žalostno viditi! Od pušk tudi ni več ne duha ne sluha, ino namesto njih vidiš starčke, ki so v svojih mladih letih na rami puško nosili, zdaj pobožno z peržgano svečo družbijo ⁹⁾ Jezusa Kristusa. — To se pa našim Slavenam zdi, da ni s tako slavo storjena procesija, kakor v starih časih, ker nimajo več svojih dragih pušk, ino marskdej na ta dan se sliši med ljudstvom kumrati ¹⁰⁾ in zdihovati: tista prekleta laška republika nas je vederbala! — ¹¹⁾

Libanske cedre.

Libanske cedre rasejo po treh gomilah ali hribcih v dolini, ktero obdajajo visoke planine od juga, jutra ino sevra. One sloveče cedre, čijih starosti in velikanskim stebлом se popotniki ne morejo načudovati, stojijo vmed drugimi manjšimi v polure dolgi hosti. 15 jih je neznane veličine. Nektare so v okrog 30—40 čevljev debele. Nekdaj je vsaka imenitneja maro-

⁴⁾ grib — griva — hrib, ⁵⁾ martalet — mužlar, Mörsler. Mortaletto — mortariolum, je laško. ⁶⁾ Takšen. ⁷⁾ Ta izrek, kadar kuje budiče, mi je popolnoma neznan in nov. ⁸⁾ Gajalo — gadjalo, nedoveršiven glagol od goditi, kakor pravimo pohajati—pohadjati od pohoditi itd. Gajati se je pri Slovencih na Benečanski meji sploh v navadi. ⁹⁾ Družbiti—spremati, comitári; je sploh navadno. ¹⁰⁾ Kumrati — mermrati. ¹¹⁾ Vederbati cfr. verderben; je sploh v navadi tudi pri Goriških Slovencih.

nitska ves svojo veliko cedro imela. Vsako leto na svetek Gospodov¹⁾ preobrazitve so Maronci od vseh strani Libanskega pogorja, ki se 50 ur v polokrogu krivi in Tripolsko od Damaške krajine loči, k tim starim cedram na božje pote hodili ino pod njimi službo božjo obhajali, na žrtvenikih zloženih iz kamenja, okoli stebel nadevanega.

Ker so ti poli bili vzrok nek^{ih} neredov, jih je patriarh prepovedal. Usled te prepovedi so žrtveniki daljih vesi razpadli ino samo trije ostali, na kterih se še vedno na obletnico Gospodove preobrazitve sv. meše berejo. — Varhinja prestarih Libanskih ceder je vera. Maroniti verujejo, da bi predrzneža, kteri bi se podstopil eno izmed teh dreves podreti, ali njim kake veje posekati, k mestu surt pobila. Te drevesa so njim svete. S njihovim lesom je kralj Salomon Gospodov tempel olepotil. One so, pr^e, gledale slavo imenitnega Tira in veličast Izraelskega ljudstva. Gorjé, kdor bi se jih predrzno doteknul!

Te prestare cedre so drobno z imeni vsestranih ino vsečasnih popotnikov napisane; zakaj one imajo takšo oživnost v sebi, da čas vrezanih črk ne zagrnjava, temoč jih od leta do leta vnovič ozelenjava, da te imena v vedno novem lesku nesmrtno živé.

Zares čudovitno drevo je Libanska cedra. Životnejša in močnejša od vsih dreves na svetu, rase neprestano v svoji lepoti, radja od leta do leta svoj cvet in sad v lednem zračji, se nima ničesa bati, ne potrebuje pomoči od človeške skrbi, je prekrasna neodvisla kraljica v rastlinstvu. Dokler cvete, skriva cvet pod veje, da ga snega in merzlega vetra varje, brž ko se zbrise, zavihava ponosno sadonosne storže proti nebu.

Posebno še je tudi, da razun v omenjeni ²⁾ dolini ni več ceder nikdi na Libanu najti; neke posamesne še sicer rasejo dve uri proti zahodu pri vesi Eden in Rhadet, so pak kam manše. — Nikol vendar ne bodo te predavne cedre preminule, če se jih človek smili. O naj bi evropejska omika, ktera namerava te kraje v prihodnic osrečavati, ne zatrla, kar je aziaška sirovost pri miru pustila!!

Živkov.

Slovstveni glasnik.

Naš nevtrudljivi spisatelj g. *Andrej Praprotnik* se je namenil, nekaj povestic in pesmic nabrati in spisati in jih pod naslovom: *cvetličice za slovensko mladino* na svitlo izdati. — Na Dunaju je izšlo od preslavnega jezikoslovca g. prof. *Mikložiča* spet prav imenitno staroslovansko delo pod nadpisom: *Apostolus e codice monasterii Šišatovac — Paleo-Slovenice*. Ti spis je pisan l. 1324. — V kratkem pridejo na svitlo že davno oglašene *Serbske narodne pripovedke* od V. Št. *Karadžiča*. —

Različne drobtince.

* Rumunjski vladika v Erdelju g. *Šaguna* je dobil dovoljenje, da more v Sibiriju semenišče za izobraževanje rumunjskih duhovnikov in učiteljev osnovati.

¹⁾ Maronci ali Maroniti, nek^{daj} krivoverni jednovoljci (monotheliti) so zdaj združeni z zedinjenimi Grki. Svoje ime so dobili od njih prvega patriarha, Janeza Maronskega, ker je bil iz samostana sv. Marona. ²⁾ Kralj in velikan vsih rastlin pa je Afrikanski baobab. Premernik nja stebila ima 25 — 30 čevljev. Ne rase sicer više 12 — 15 čevljev, ali v čem vse druge rastline prekosi, je to, da mu v okrog iz vršiča goste zvrši rasó 60 — 70 čevljev dolge; z prvga se razpenjajo na ravno, potem se vkloné do zemlje in napravijo okoli stebila lepo zeleno krogolino ali preprostora živ šotor.

Izhaja
na pol poli
vsak četver-
tek.

SLOVENSKA BČELA.

Velja na leto
2 fl. 24 kr.
in po pošti
3 fl. sr.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 15. V četrtek 14. aprila 1853.

IV. leto.

F e d o r i n O l g a .

(D a l j e .)

XI.

Dolga je bila pot in strašen mraz. P. Ivajlovič je resnico govoril. Ker so mogli večkrat koj pod milim nebom prenočiti, med tem ko so jih od vseh strani vetrovi pihali in volkovi s strašnim tuljenjem zalezovali. Pes jim je neznano veliko pomagal. Večkrat ko so vsi trudni spali, je sam čul in marsikterega volka odpodil, ter spijoče zbudil, da so za njim streljali. Z nenavadno serčnostjo je pa tudi Olga težave dolge poti prenesla. Nikoli ni nič potožila, nikoli nič zdihovala, nikoli ni bilo nar manjši besedice nevolje ali obupa iz njenih ust slišati. Ljubezen do brata jo je krepčala in upanje, ga na koncu pota vender najti, jo zmiram z novim pogumom navdaja. Ako sta jo Vazil in Ivajlovič tolažiti hotla, se jima smeja, ter reče: »Ne potrebujem tolažbe; mar nismo vsako uro bližej Fedora?« Ako jo mraz prevzame, si roke začne dergati, rekoč: »Le poterpimo, kmalo bomo pri Fedoru, in tam se bom ogrela.« Ako volkovi tulijo, pravi: »Le tulite, ne bote dolgo, pri Fedoru vas bom pozabila.« Tako je pri vseh težavah vesela bila in se ni za nobeno reč nič zmenila.

»Resnično, pravi enkrat Ivajlovič, ako bi bil vedil, da boš tako pogumna, in da ti ne bo nič škodvalo, ne bil bi prej toliko besedoval in poti odsvetoval. Zares! ti nas može sramotiš.«

»Ni čuda, dragi moj Ivajlovič! odgovori Olga veselo, da je tako. Angeljca imam zmirej na strani, ki me s svojimi krili varuje, in ljubezen do nesrečnega Fedora. Ne verjamete, kako lahko mi je.«

Olgo vedno veselo viditi, tudi Vazil in Ivajlovič serčnejši postaneta. Ni čuda, da jim je pot dobro od rok šla, in da so bili vsaki dan bliže konca.

In bila je noč. Mesec je svitlo svetil. Po osneženi planjavi derčijo hitro sani, na katerih so naši popotniki bili. V dalječini naenkrat zagledajo pikico, proti kateri zdaj dirjajo in ki je zmiram večji in večji. Bila je nizka, iz lesa narejena koč, v kakoršnih so pregnani stanovali. V okolici je bilo več tacih viditi. Povsot tema, le iz perve jim je majhna luč nasproti berlela.

»Olga! reče Ivajlovič, poglej tje; tu, kjer luč berli, sim se s Fedorom poslovil!«

»Olga glavo po koncu vzdigne in hoče pogledati, ali koj se spet nazaj vleže, rekoč: »O Bog jez nič ne vidim. Moje oči so od solz zalite in otemnjene.«

»No! počakaj še nekoliko. Saj zdaj bodi stanovitna, ker si bila že tako dolgo, jo tolaži Ivajlovič. Tako terdno dekletke kakor si ti, se ne bo vender zvidenja ustrašilo.«

Stari Vazil jo objame in tolaži. Olga joka solze veselja. Misel, da so na koncu poti, jo vso prevzame, da si ne more več pomagati. Toda hitro jo spet P. Ivajlovič tolaži, ter pravi: Nikar obupati, bodi serčna. Olga. Še ni vse storjeno, nar hujši nas še čaka. Še le na pol smo dognali to reč, imamo pa še Fedora rešiti in potem ž njim iti. En sam krik, ali glas zamore čuvaje zbuditi in po nas je. Tedaj, Olga! bodi serčna in stanovitna!«

Olga razumi prijazni opomin, si obriše solze in je na strani Vazila pri miru. Le serce ji tolče, kakor da bi ji počiti hotlo, zastonj si ga je hotla vpokojiti. In naprej zdirjajo konji, tiho, kakor da bi jih bil veter nesel. Vse je bilo tiho, nihče jih ne sliši. Zdaj P. Ivajlovič konje vstavi; obstojijo in on iz voza poskoči.

»Olga! zdaj smo tu. Bodi tiho! pravi in jo z voza dne. Vsi trije gredo proti koči, od koder jim je še zmiram luč berlela. Kmalo so pri nji. Ivajlovič Olgo prizigne, ter jo k oknu dne, rekoč:« Olga! bodi pri miru, ako ti je svoje in bratovo življenje ljubo. Tukej je, skor ga boš vidila, tode za božjo voljo molči, nobenega glasuj!«

Olga mu priterdi. Bila je tako ganjena, da ji sapa zastane in serce v persih raznesti hoče. Zdaj pogleda skozi temne šipe in zagleda Fedora! En zdihljaj—to je bilo vse, kar si je dopustila. — Tu sedi pri s'abi lezeni mizi Fedor, glavo na roko naslonjeno, oči pa v berlečo luč vperte. »Oh! kako je bled, revež! zdihne Olga, da jo še komei Ivajlovič sliši.« Koliko je vender terpeti in prestati mogel! Ali zdaj, Vazil in Ivajlovič! ne obotavljajte se dalje — jez moram k njemu, moram ga na serce pritisniti, če ne mi bo počilo.«

»Nikar vender še, reče Peter tiho. Blizo je čas. Le tiho. Kmalo bo vse dobro!«

Olgo zdaj spusti, in počas na okno poterka. Fedor sliši terkanje, in po koncu glavo vzdigne. P. Ivajlovič še enkrat poterka; bliskoma skoči Fedor k oknu in ga odpre.

»Tiho, Fedor! mu pošepta Ivajlovič. Jez sim, tvoj prijatelj Ivajlovič. Ali si sam morehiti?«

Fedor veselja poskoči. »O Bog! reče glasno, ali mi kej prinašaš novic od Olge, od ljube moje Olge! Pojdite k meni v soho, dragi moj! Nikogar ni, čuvaj me je pred četertinko ure zapustil in se nocoj to noč ne bo več nazaj vernil. Ne bojte se — nihče nas ne bo dobil.«

»Tedaj če je tako, reče Ivajlovič, mi pa odpri duri. Prinesem ti veliko veliko, več kot si se nadjal!«

Zdaj prime Olgo za roke ter jo bratu, ki je duri odpiral, naproti pelje in predstavi.

»O Fedor, moj preljubi Fedor! veselo vsklikne Olga in se bratu na persi verže. On pa zavzet in poln veselja, umolkne in dolgo spregovoriti ne more. Vazil in Ivajlovič solze veselja točita in si dolge sive brade močita in Boga hvalita, rekoč:

»Večni Bog! naš Gospod! hvala in slava tebi na vse večne čase!«

O to je bilo veselje po tako dolgi ločitvi! Brat in sestra se eden drugega priserčno poljubujeta in objemata. Od prevelicega veselja nista mogla nič govoriti. Vse, kar sta djala, so bili kratki veseli klici.

Vsaj se je nju goreča želja spolnila! Nič se zdaj nista bala, tudi naj hujšega ne, ker sta zdaj zedinjena in pripravljena eden drugemu težave otajševati. Kako je bilo naenkrat vse spremenjeno! Vsega sta pozabila o tej srečni sniditvi; solze se v očeh in v obličji posušé; le veselje in radostni klici so bili iz nju ust slišati.

P. Ivajlovič pak, ki je vse dobro sprevidil in tudi, kako nevarno bi bilo dolgo tako početje, ju opomni, da je dovolj, da je čas na druge reči misliti.

»Fedor! Olga! pravi prijazno k njima, zdaj sta že prvo veselje okusila, treba je, da utečemo, in se tako rešimo. Pojta! gremo na sani, veliko pota imamo še to noč storiti. Nobenega odlašanja. Čas je drag!«

Fedor jih zavzet in žalosten pogleduje. »Kaj mar me hočete zapustiti?«

»Ne, ne«, pravi Olgo, »boš z nami šel. Zato smo prišli. Nikdar več ne bomo ločeni.«

»Kaj? bežati? zdaj koj? prša začudjeno Fedor

»Toda povejte mi —

»Nič več, nič! Tiho, Fedor! mu Ivajlovič v besedo seže.

»Na sanéh imamo dosti časa se pogovarjati. Alo ber!«

Fedor je kakor oderven. Nič ni vedil, kam in kako. »Na, pelji ga, Vazil! mu reče Ivajlovič. Jez bom še luč ugasil in durí zaklenil, da nas koj ne zapazijo in da dalje moremo. Hitro, hitro! Berž ju Vazil vun pelje k saném, ki jih je dozdej zvesti Sultan pred napadom varval. Naglo so vsi na sanéh, vsak na svojem mestu. Kmaló tudi Ivajlovič priletí, se vsede, o berne, požene in pravi: »Zdaj smo storili, kar nam je bilo mogoče. Vse drugo Bogu prepustimo! Čez nekaj časa, ko si bilo več koč viditi, pravi spet.« »Zdaj se pomenkvajte in ukajte. Nikogar ni, da bi nas slišal, razun nebeškega Očeta!«

Olga in Fedor si pripovedujeta vzajemno, kar se jima je v tem britkostipolnem času prigodilo. Vazil pa in Peter ju z začudenjem poslušata in zdaj Fedoru, zdaj Olgi pomagujeta, tako da jim ni bilo kar nič dolgočasno.

»Da, da, reče veselo Ivajlovič, Fedoru, ki se je zdaj tako srečnega čutil, kaj ne, ta vožnja je vsa drugačij ment zaduje, ko sva iz Moskve proti Sibiriji šla! Kako je bil takrat žalosten in poparjen. Olga! Silo sim imel z njim. Fedor! povej vendar, zakaj da si bil nocoj te noč brez čuvaja? Že sim bil na boj pripravljen in kej previden, da bi nas ne bil pred časom zapazil. In Olgi, kako ji je bilo hudo, ko te je spet pri oknu zagledala.«

Fedor jim zdaj razjasni vzrok, zakaj da je čuvaj odšel. Poglavar tistega mesta namreč je veliko pojedinjo napravil in vse svoje čuvaje in služabnike povabil

»Prav, prav za nas, reče Peter, da bi jih le še kakih 5 ur ne bilo, smo že dobri in gotovi brez vsega napada. Hi! hi! hi! le naprej! le tecite, sej ste po dnevu počivali!

Konji pa, kakor bi bili njih vodnika glas razumeli, bliskoma zdirjajo, tako da so že v solénem izhodu neznano daleč prišli, da se begunc ni bilo treba več bati. Naenkrat jo zdaj Peter proti hosti oberne, za katero so neko bajto zagledali.

»Tukej si bomo odpočili, da spet noč pride, pravi Ivajlovič. Treba je nam in konjem počitka. Tudi smo tu lahko brez vse skerbi.«

Bajta je bila že stara in zapuščena. Bil je morebiti nekdanj kak pregnan tu, po smerti pa ni bila nikomur več v čisljih, tedaj je tako ostala. Med tem ko Ivajlovič spreže in jih pod streho dene, gredo Vazil, Olga, in Fedor v bajto, ki je bila zares revna in brez vsega orodja.

„Ne bodite v skerbeh, jim reče Peter, ki je njih mislil vganil. Kmalo jo peč lahko naredimo, da bo v nji prebivati.“

To zrekši gre berž okna in špranje s kožuho in snegom zade-
lovat. To storivši gre vun, si napravi derv, naredi potem ogenj, da še je
kmalo gorkota zbirati začela.

„Vidva, Fedor in Olga, zdaj zaspita; jez pa Vazil bova zapore-
doma, vsaki nekaj časa čula, da nas kdo ne zaleze. Zakaj sovražnikov se
nam ne bo manjkalo. Bodita le mirna. Ivajlovič ni bil zastoj že tolikrat
v Sibirii, preveč so mu pota in kraji znani, da li zaiti mogli. Le spita
brez skerbi, ljuba moja!“

Fedor in Olga še nekoliko šeptata; kmalo pa vsa trudna zaspita.
Vazil ju še s kožuho zadela, in kmalo tudi sam zaspil, ker je prvi
Ivajlovič stražo prevzel. Ko odmejeni čas preteče, pokliče stražar Vazila,
mu priporoči na ogenj paziti, se potem sam zraven ognja vleže in sladko
zaspil. Še le ko je solnce za gore šlo, ga pokliče Vazil. Hitro napravita
nekaj jedila in pokličeta še Fedora in Olgo.

„Vstane se, čas je, jima Peter reče. Pojta berž jest in pit, in po-
tem hitro spet na sani!“

Naglo se vsi pri jedilu znajdejo, in še ni pol ure preteklo, že so
konji dirjali po nezmerni planjavi in dirjajo tako dolgo, da spet jutro na-
poči. Ivajlovič je zmiraj za kak kot vedil, v katerem so bili celi dan varni.
Tudi njegovo obličje je bilo vedno jasniši, kolikor so bili delj od Si-
birskih mej.

„Zdaj smo dobri, pravi enega dne zjutrej Ivajlovič, ko se spet ta-
kemu skrivnemu ležišču bližajo. Ni se nam treba več bati, ker smo že
tako deleč od Sibirske meje, da nas ne morejo za begunce imeti. Celih
24 ur hočemo tu biti in konjem dobro jesti dati. Uboga žival je veliko
terpela.“

Fedor bi bil sicer rad imel, da bi se bili naprej peljali, da bi bili
skorej zunaj sibirskih, pa tudi ruskih mej. Ker je pa vidil, da ima Ivaj-
lovič prav, posebno zastran konj, ni hotel svojih misel na znanje dati.
Tudi ni hotel Olgi počitka kratiti.

Drugo jutro še le, ko so se vsi dobro naspali, najedli in pokrepča-
li, in ko je že solnce pobeljene planjave pomalovalo, napreže Ivajlovič
konje, veli svojim se vsesti, in ko so vsi na sanéh, požene, in pravi:
„Zdaj, ljubi moji! smo lahko brez vse skerbi, čudno bi bilo vender, ko
bi nas zasačili. V dveh dneh smo v Petrogradu, odtod nam bo kej lahko,
po barki se kam drugot prepeljati. Zima je že tako pri koncu, v neko-
liko dnéh bo spet vse živo na morji. Do tistega časa smo lahko spet pri
ribcu skriti, ki nas bo prav z veseljem sprejel. Tedaj le serčni bodite;
konec terpljenja se bliža, kmalo bomo prosti, in srečni.“

Tako je Ivajlovič govoril. Vsi so potolaženi in mu radi verjamejo,
ker so se še vse njegove prerokbe spolnile. Ali Ivajlovič se je ravno zdaj,
tako blizo konca, zmotil, zakaj nar hujsi nevarnost jim je profila.

(Dalje sledi.)

Slovenska slovstvena zgodovina.

(D a l j e.)

Podučevavci vere Kristusove so slovanski jezik le za silo znali; Slovani pa željni zveličavno vero na stalni podlagi spoznati, so prosili po poslancih greškega cara Mihaela III. v Carigradu: naj bi jim, ker se velika množica učenih Grekov in Slovanov tamkej znajde, krepkih in slovanskega jezika umečih mož poslal, ki bi učili narod pravega Boga spoznavati. Car skliče svoje svetlavce in jih soznani s potrebo in prošnjo slovanskega rodu. Ti mu imenujejo brata *Cirila* in *Metodja*, ki sta bila iz Soluna (Thessalonichi) sina Leona, imenitnega moža, znana učena modrijana, popolnoma zmožna v obeh jezicih, v germškem in slovenskem. Bratoma se naznani prošnja slovanskega naroda, in precej sta v njo dovolila. Mašnika posvečena, sta se podala razširjati večno luč po slavenskih krajih in cepiti venike ter jih spreminjati v plodne terte. Da bi pa zamogla svojo čedo dobro voditi in jo zúčiti kerščanstva, je bilo treba knjig. Ali narodu je manjkalo še pravopisa; berž ga je skoval Ciril, in po njem se še dandanašnje imenuje cirilski pravopis.

Preden pa od obeh teh slovečih sv. mož kej več zaslišimo, naj nam bo dovoljeno, v kratkem njun življenjepis podati.

Sveti *Ciril* se je imenoval poprej Konstantin in je bil znamenitega rodu naj mlajši sedmih sinov. Rojen je bil v letu 827 po Kristusovem rojstvu v Solunu. Jedva (komaj) sedem let star, ga je že njegov oče za znanosti odločil. Po očetovi smerti ga je poklical Logotet Teoksit v Carigrad, kjer je na carskem dvoru živel in se še mladenec z odstavljanim očakom (patriarhom) Ivanom okoli leta 843 in pozneje prepiral. Teoksit ga je oženiti mislil, ali Ciril se je temu ustavil in je v duhovski stan stopil. V 24. letu je bil s poslancem Georgjem k saracenskem knezu Amermanu v Meliteno poslan, čez šest let na to pa od cesarja Mihaela s poslanstvom k Kozarom. In kmalo potem ga je ravno ta cesar Mihael in Cezar Barda z njegovim bratom Metodjem na prošnjo Slovanov v slavenske kraje spustil. Čez malo časa ga papež v Rim pozove, kamor je v letu 868 prišel, tamkej zbolel, v konci tega leta 24. ali 25. decembra redovnik postal, in 14. februarja 869. leta, 42 let star umrl in šel v boljši življenje.

Sveti *Metodi*, starji Konstantinov brat, je bil začetnik uterjenega pravoverstva v slovanskih krajih. Na to je postal menih na Olimpu in v Carigradu in je bil okoli 861. ali 862. leta pri Borisu, knezu Bulgarie, ki je že takrat kerščanstvu nagnjen bil. Metodi je spremljal svojega brata povsod na potvanji po slovanskih krajih in je tudi Cirila v Rim spremil. V letu 869 ga je *Kocel*, knez Panonie iz Rima nazaj poklical, in potem zopet tje pozvan, je bil okoli leta 870 v panonskega škofa posvečen. Že škofa ga je solnograški nadškof in njegov zbor obsodil, in pol tretje leto so ga imeli na nemškem zapertega v ječi od leta 872 — 874 (tako Šafařík). Še le ko so ga Moravljani z ječe tirjali, ga je papež osvobodil in za nadškofa na Moravskem postavil. V letu 878 so ga zopet v Rimu zatožili, kamor je leto potem poklican, za opravičenega spoznan, in od papeža varvan bil (880). Potlej je med letom 880 — 884 od cara Bazilja

V Čarigrad pozvan, potval v mesto. 2. julja 884 je cerkev v Bernu posvečil in 6. aprila potem v letu 885 svojo lepo dušo Gospodu izročil.

Sveti Ciril je, kakor smo že prej rekli, nov čerkopis našel, ki se po njem *cirilski* imenuje in ki se še dandanašnje pri naših bratih Rusih, Serbih, Bulgarjih in v obrednih (liturgijskih) staroslovanskih knjigah najde.

Opomogel si je večidel z greškim pravopisom. Ker pa greški jezik več glasnikov nima, ki jih slovanski rabi, je Ciril, da bi njegove pismenke potrebam slavenskega jezika popolnoma zadostile, za različne glase nove in drugačne čerke znašel. Uravnal jih je prav po izreki, in zato je Cirilov pravopis omnibus numericis absolutum (kar pa Kopitar ni dal veljati D. W. Jahrbücher 17. Bd. v. 1822), to je popolnoma, kakor je učeni Dobrovski rekel. Ciril je natanko zaznamval polglasnik; visoki in globoki e iz greškega ni mogel povzeti, ker se je takrat kakor i, kot ga še dandanašnji Greki izrekujejo, zgovarjal. Tudi za sičnike (Zischer), ki jih greško nima, je lastne znamnja znašel.

Številke so pisali Slovani po greškem načinu s pismenkami a = 1, b = 2, v = 3 i. t. d.; i = 10, k = 20, l = 30 i. t. n.; r = 100, s = 200 i. t. d. Stotine so se z verha z neko čerto, titla zvano, zaznamjevale. Te številke se dobé v vsih staroslovanskih spisih, ker so zložniši kakor latinske; vendar tolikanj zložne niso, kakor so arabske in so teže poštevati. Arabske namreč so bile še le 100 let pozneje v Evropi znane. Papež Silvester II. ki je bil učenec Kordovskega učilišča, in je potval po vzhodnih krajih jih je vpeljal za rabo v Evropi. Čez 200 let potem so sploh navadne postale.

Slovani so že sicer pred Cirilom pisali, toda ne tako vpravno ali razločno, s kipnimi čerkami. Zato se pravi pisati schreiben in mahlen, n. pr. pisana hiša; tedaj rusovsko živopisec Mahler. Sostavki od ptujih misionarjev, so se ohranili iz 8. stoletja, kakor *dve izpovedne slovesi; ena svetopisemska razlaga* (homilia škofa Abrahama *), je še do nas prišla, ki je pa malo mlajši od prvih slov, namreč iz 10. veka.

Ciril je prestavil (tako g. Metelko) v slavensko nekoliko *sv. pismu, 5 bukev Mojzesovih, psalme kazatelja, (pridigarja) bukev modrosti, evangelje, apostolske zgodbe* in nekoliko *listov*. Rokopisi so se sicer pogubili, prestave v prepisvah pak so se še obvarvale. *Obredne bukke*, kakor mašne, breviar, so bile slavenske. Kako so bili Slaveni navdušeni, kako so se radovali viditi, da se služba božja v domačem, narodnem jeziku opravlja! Narod je vriskal; njegov sveti vrisk, slavice (hymni) naj slajši kadilo Kralju nebes in zemlje in poveličanje Cirila je donelo čez slavenske pokrajne k sosednjim Nemcem. Zbudili so slaveci glasovi kačo zavidnosti v nemških nadškofih, posebno pri Solnograškem nadškofu Vihingu. Kako svedočivno je pač to znamenje, kolikanj mu je bila resnična spreobrnitev slovanskega naroda na serci: razvidi se, da je sama slavo-hlepnost moža v verigah držala kakor povoj otroka. Razserjen je bil, ker se ni mogla spreobrnitev Slovanov trujenju njegovih duhovnikov pripisati; kmalo sta bila oba sveta brata Ciril in Metodi „krivoverca“ razglašena in v Rimu zavoljo njunih prenarodb založena. Poklicana v Rim v odpravo hudega natolcevanja, sta svetnika tako dobro odgovarjala, da

* Karantanski odlomki Fragmenta carantana so čisto slovenski. Prepisali so se v 10. stoletji, in prepisi prineseni iz Frajzingna, so se v Monakovém naši (leta 1807 glej Dobrovskitovo Slovansko), kjer so še zdaj.

ju je papež Ivan VIII. očitno pohvalil, in njune pismenke v lastnem pismu za rabo poterdil (*Litteras slovenicas jure laudamus*). Papež je potem Metodja posvetil v panonskega nadškofa; mlajši brat pa, bolehní Ciril, se je, kakor smo prej rekli, v samostan podal, kjer mu je kmalo smert nebesa odklenila, in mu večno slovečega spomina pri Slovanih nikakor ni poderla.

Papežev pohvaljni razpis pa ni udušil čerta zoper sveta moža. Vstalo je preganjanje, kega je Vihing vodil, hudo po naših krajinah zoper slovanske duhovnike, in mnogo jih je zdihvalo vklenjenih po ječah slovanskih oznanovavcev svete vere. Med njimi vidimo, kakor smo že prej povedali Metodja samega v tamnici pol tretje leto in zakaj sedeti? Zato ker je s Slovani po slavensko Boga molil in božjo službo v jeziku naroda opravljal. Toda vse to se je le skrivaj godilo, papež ni od tega ničesar vedil; ker protivniki slavenskega obreda (liturgije) so se bali zavoljo papeževega razpisa preganjanje zoper slavenske duhovske vzdigniti. Podpihovali so vladajoče kneze, da bi skorenoma zaterli slavenski obred, ker se sami niso upali; in to se je tudi žalibože le vse prehitro zgodilo.

Ob času preganjanja je bežalo veliko duhovnov na Rusovsko, ali pa v Bulgario, kjer se je do danes ohranil zanešeni slavenski obred. Mnogo knjig so sabo vzeli, ker marni možje so jih dokaj in z velikim trudom prepisali. Več svetopisemskih razlag, in pisma sv. Ivana Zlatousta so bile v izverstem jezici prestavljene. Večji del teh dragocenih slovestvnihi zakladov se shranjuje na gori „Atos“ (sveta gora, monte santo,) v Macedonii *).

Gora Atos je polotok, 6 — 7 milj dolg, 3 — 4 milje širok okraj, po pravici meniška država. Na njej se znajde 500 samostanov, se ve, da so eni večidel le kočice in posamezne izbe, 20 pa je velicih, ki so razun samostana tudi močne terdnjave. Časti vredni rusovski profesor Viktor Grigorovič iz Kazana, ki je več mescev tamkej bil, veliko prepisal, in celo ene evangeljske bukve sabó prinesel, je takole goro Atos popisal:

Sveta gora je država sama zase, nikomur podložna, ki plačuje samo sultanu majhen davek (vsak menih namreč plača za svojo osebo 200 piastrov ali 20 gld. sreb. den.) Število menihov je neki bilo v časih 6000. Ti samostani so pa tudi neznano bogati. Imajo posestva po Moldavi, Vlahii, Bulgarii in clo po Rusovskem. Menihi se pa razdelé v dva različna reda, v sobivališčarje (cenobijarje) namreč, ki samo živež v samostanu dobivajo in nič lastnega nimajo, in v proste tedaj nepodložne menihe. Ti menihi stanujejo v poredovnih samostanih, kamor se radi podajajo postarani, bogati vojvodje, knezi, skerbai za svoj dušni blagor. Kadar berš odmerjó, podedva samostan zapuščeno premoženje, čez katero o življenji sami gospodujejo. Od tod se pa tudi lahko povzame brezštevilna samostanska premožnost. K temu pa še dajo veliko milodari romarjev, tako da se neznano bogastvo v té človeške zapertije nanaša.

Na ta samostanski okraj pa zamorejo in smejo le romarji moškega spola dohajati, ženskemu ni dovoljen vhod, kakor tudi živali ženskega spola ne. Tako na priliko se lahko na konji k samostanu jezdi, na kobili pa ne. — Menihi prav ostro živé. Nikoli ne pokušajo mesa, ne rib, ne jajc, ne masla, same zelišča so njih živež; sočivje in naj slajši sad-

*) glej: Slawische Bibliothek sp. dr. Miklošič, *Das V. Buch*

je in olive, ki rastejo po njihovih vertih jim hrano dajejo. Le ob nekterih časih jedó ribe, pa še tačas le s privoljenjem. Pri tej pičli, slabotni hrani pa vender dosežejo nekteri menihi visoko starost. Opraviti imajo vedno veliko, pečajo se s kmetijo, umetnijami; posebno prodajo izurjeni kiparji svoje izdelke po visoki ceni romarjem. Kar pridobé sobivališčarji, je lastnina samostanova, prosti pa devljejo zaslužek v svojo hranilnico.

Tu tedaj se dobi prav veliko slavenskih knjig in rokopisov; pa zdajci bi se vprašanje stavilo, zakaj se iskreni Slovani tjakaj ne podajo?

Pot je težaven in nevaren, popotnik je prisiljen jezdit ali pa peš iti, in pod milim nebom prenočevati. Tjakaj pridši se mora živiti od sočivja, kar marsikterega neizrečeno težko stane, in potem se še jedva (komaj) dovoljenje zadobi, rokopise prepisovati. Ker jih je že veliko odnesenih bilo, so menihi nezaupljivi postali, in v veliko srečo si zamore šteti, komur se je privoljenje podelilo, da si smé kaj prepisati. In zadnjič, če je že tudi dovoljena prepisatev, kakošna težavnost je ž njo združena! Ni ne klopi, ne riz; prepisavec mora, enako navajenemu samostanarju, na golih tléh sedé pismo prepisovati, ter ga na koleno naslanjati. Profesor Grigorovič si je pa vender nekoliko opomogel, ter si iz desk zbil mizo za potrebo.

(Dalje sledi.)

Slovstveni glasnik.

Keršanski mladenč ali ogleдалo pobožnega življenja za mladost.— Pod tim naslovom je pri našem knjigarju J. Leonu sopet nova našej mladini prav primerna in koristna knjižica na svitlo prišla, ki mnogo lepih navkov in resničnih izgledov zapopada. Gotovo se bo vsm bravcom prav prikupila. Posebno jo priporočujemo za šolska darila v ljudskih šolah. Natis je čist in razločen. Šteje 142 strani in velja mehko vezana 16 kr. sr.—

Te dni pridejo v Celovcu tudi na svitlo sledeče bukve: *Divji Hunci pred mestom Meziborom*, podučna in kratkočasna zgodovinska povest; dalej 3. del: *Zgodovinskega katekizma*.—*Društvo sv. Mohora* razpošlje tudi v kratkem: *Domače ogovore od Kaffola*; podučno povest: *Božidar in rajtingo* in imenik častitih društvenikov za preteklo leto. Verh tega se je ravno tiskati jela po celej Europi znana povest: *Bajta strica Tomaža ali življenje zamorcov v Ameriki*. Po nasvetu več domorodcov damo to povest v posebnej knjigi tiskati, ktera bo s prav lepimi podobami okinčana, v kratkem beli dan zagledala. — Dalej se za društvo tudi tiska: *Zgodovina stare zaveze* z mnogimi podobami ozaljšana. — Iz tega oglasa se bodo domorodci prepričali, da se v Celovcu na vso moč za slovenščino dela.

Različne drobtinee.

* Slavna jermenska tiskarnica na Dunaju je sklenila, v spomin srečne oetbe Nj. ap. c. k. Veličanstva prekrasen album izdati, ki bo z mnogimi slikami okinčan in pesme v vsih jezikih naše carevine zapopadel, ki bo jo neizmerno veselje narodov o srečnej oetbi premilostljivega cesarja prepevale. Gotovo homo tudi v našem slovenskem jeziku več pesmotvorov notri brali. Cena tej čez 30 pol debelej knjigi bo 10 glđ. sr. Čisti donesek je za zidanje nove Dunajske cerkve odločen.

Pridjana je 3. polpola zgod. spisa prof. Terstenjaka.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 16.

V četrtek 21. aprila 1853.

IV. leto.

N e v m e r l o s t .

Kako žalostno bi bilo
Tu na zemlji nam živeti,
Če bi morali po smerti
Kakor drugo vse strohneti!

Če bi nam zaperti bili
Lepši in srečnejši kraji,
Če bi tudi nam neznani
Vekomaj ostali raji!

Štefan.

F e d o r i n O l g a .

(D a l j e .)

Še niste dobro dve uri pretekle, ko je Peter, dozdej tako zgovoren in vesel, potihnil in nekako boječe po planjavi gledati začel. Zagledal je bil namreč v dalječini konjike, ki so na berzih konjih semtertje švigali. Bili so obo-roženi Kozaki (ruski vojaki); en trop jih ravno proti sanem dirja. Ivaj-lovič konje ustavi in skerbno okoli sebe gleda.

„Čeravno je mir, pravi, se mi vender to dirjanje Kozakov čudno zdi. Vender smo bili nespametni, da smo si po dnevu upali.“

„Oberrnite, Ivajlovič! mu reče Fedor, morebiti jim še uidemo.“

Peter gleda na desno, gleda na levo, in še le čez nekoliko zagleda vas, kamor je tudi konje zapodil.

„Sreča za nas! reče Ivajlovič. Ako nas ne iščejo, smo dobri. Lahko si potem mislijo, da smo iz te vasi domá. Ako pa nas iščejo, nam ni več pomagati, ni nam mogoče jim uiti.“

Bolj počasi zdaj začne voziti, da bi vsaj Kozakom sumljiv ne bil, za kterimi je večkrat Vazil pogledoval, kam da dirjajo. Kmaló pa z veseljem naznani, da so jo drugam oberrnili, in da jim sani celó nič v čislih niso.

„Dobro, reče Ivajlovič. Ako ne bo hujšega, to pač nič ni. Ako si nekaj časa v ti vasi odpočijemo, gremo potem lahko naprej.“

Veselo podi konje proti vasi — toda kako se vsi prestrašijo, ko tropo Kozakov iz vasi ravno proti njim dirjati zagledajo. Žalibože! tem se ni dalo umakniti, ker so jim bili že tudi preveč blizo in so jih že zagledali. Morebiti bi se pa vodnik tropa zanje še zmenil ne bil, ko bi jim ne bil iz obličja strahú bral. Hitro proti njim jezdi. Ivajlovič se nekoliko utolaži in svojim zapove, da naj molčé, da bo sam govoril. Vsi so nekako prestrašeni. Fedor se k Olgi stisne, stari Vazil obledi, le Ivajlovič je nekoliko vpokojen.

»Od kod in kam?« zagromi debelo nad njimi višji Kozakov, se s konjem pred sani vstopi, ter sanem daljno pot zavaruje.

»Pridemo iz — Peter imenuje mesto, ki je bilo na poti proti Sibirii kake 3 dni oddaljeno — in gremo v to le vas.«

»Kaj pa tukej?« jih praša nadalje.

»Starega prijatla gremo obiskat,« odgovori Ivajlovič. — Kako mu je ime?

»Štefan Romoskoj«, hitro spet P. Ivajlovič z nekim zmišljenim imenom odgovori.

»Nihče mi ni s tem imenom v tej vasi znan, zareži višji. Saj vse gospodarje poznam. Pokažite pisma.«

»Čimu nam pisem? Vsaj smo pošteni ljudje! Nikar nas tu ne ustavlajte, gospod!« odgovori moško in skor zabavljivo Ivajlovič.

Višji maje z glavo, in pravi: »Vi se mi sunljivi zdite; zlagali ste se, ha! vas moram vkleniti in k poglavarju peljati.«

Ivajloviča je zlo mikalo uteči in ravno nasproti po planjavi zdirjati, toda zagledaje trop oborožanih Kozakov, si pomisli in ostane.

»Bodita serčna,« Ivajlovič ostrašena nagovori, nar hujši je, kar nas zadeli zamore, da nas spet v Sibirijo pošljejo. Ako se to zgodi, bomo vsaj skupej pregnanstvo delili. Toda nikar še obupati! Še ni vse zgubljeno! Serčnost velja! Stari Bog še živi!«

Končavši svoj serčni opomin, se tudi njega obup polasti. Dobro je vedil, da jih popred ne spusté, dokler se ne bodo popolnoma spricali, kdo da so. Kako je pa to mogoče bilo? Vse je zastonj, se še dalje vpenjati. Ivajlovič tiho zdihuje. Vazil, Fedor in Olga sedijo bledi in zamišljeni, v sercu polni obupa. Misel, tako blizo konca biti že, in spet nazaj v nesrečo pahnjanim biti, jim je naenkrat vso moč vzela. Spet se je kazalo, da bo hudobija zmagala, in nedolžnost poterta. Vazil, Fedor, Olga, Ivajlovič — vsi so bili na brezau obupa, obšla jih je tema, v katero nikdar žark solnca ne pride. Toda ravno zdaj, o tem osodopolnem času, kjer se je kratkovidni človek nar menj nadja, ravno zdaj jim je bila božja pomoč narbliže, ravno zdaj, ko jim je vjetje za nar luji nesrečo bilo, je Bog tako sklenil, da so pa ravno ti nesreči spet k sreči in blagostanju prišli.

XII.

Čez eno uro dospejo Kozaki z vjetimi pred velik začrnel grad, kjer je višji Kozakov prebival. Tu se vstavijo in višji vjetim veli, da naj sani zapusté in mu sledé. S težkim sercom se vzdignejo; višji pred njimi, uni pa molčé za njim, ter jih po stopnicah v veliko sobo pripelje.

»Oglasite me knezu Borodinu, zapove višji enemu zmed mnogo strežajev, ki so na povelje čakali.«

Ivajlovič, ime kneza zaslišavši, si pomisli in še enkrat višjega knezovo ime popraša.

»Knez Borodin! kterega sin v Petrogradu —

»Da, ravno tisti!«

»Dragi moji! reče Ivajlovič, se k svojim obrnivši, upati nam je mila sodba od Borodina. Le serčni bodimo!«

Akoravno ni bilo nikomur znano, kaj da Peter s temi besedami hoče, vendar vsi nekako veseli postanejo in z višjim pred kneza serčno stopijo. Bil je knez Borodin resen, pa častitljiv mož. Ostro in pazljivo je

vjete pogledoval in potem višjega vprašal, da naj pove, kako da so mu še v roke prišli?

»Stopite bliže, veli Borodin vjetim. Kar ste dozdej povedali, je laž; zdaj govorite resnico. Kako se zovete?«

»Peter Ivajlovič je meni ime,« pravi on prvi.

»Kako? zavpije Borodin, vstane, ter proti Petru skoči, ali pa morete skazati, da ste res P. Ivajlovič?«

Berž seže Peter v žep, svetinjo priese in jo knezu pokaže. Ta ostermi, pa se spet zavé, in Petra objame. »Moj prijatelj! moj brat! zavpije, ter ga serčneji k sebi pritisne.« Veliko se ti imam zahvaliti — ti si mi več kot življenje rešil — resnično! ne boš mi nehvaležnosti oporekoval. Pojte vun, reče uradnikom in zapovedniku Kozakov. »S tem morem imam nekaj posebnega govoriti.«

Hipoma vsi odidejo. Borodin, ko so sami, iz novega začne Ivajloviča objemati, in mu sveto priterdi, ga dobro za vse poplačati.

»Kaj vam je potreba?« jih zdaj Borodin vpraša. Kar mi bo mogoče, bom za vas storil. Povejte mi vse, ne kakor sodniku ampak kot svojemu prijatelju in znancu. Vse hočem storiti, da vam bo le pomagano.«

Spet začne Ivajlovič pripovedovati in pripoveduje z veliko ginljivostjo od Fedora in Olge, kako nesramno ju je knez Ivanov ogoljufal in zapreti dal, da je bil potem v Sibirijo pregnan, da je Olga knezu ušla, kako so potem v Sibirijo potovali in Fedora vpeljali in da je on njih vodnik bil. Borodin je zvesto poslušal in se večkrat z milim pogledom na Fedora in Olgo obrnil.

»Vidva tedaj sta tista nesrečna in po krivici preganjena,« se spet k njima obrne, ko je Ivajlovič končal. »Zares! Bog vama je hude skušnjave poslal, toda vajna nezmerna ljubezen jih je srečno premagala. Le potolažena bodita! Borodin vama bo vse poskerbel! Koj sam bo šel k carinji in ji od kraja vse razložil. Gotovo bom uslišan, ker ima carinja dobro in usmiljeno serce. Le pogumna bodita in v Boga zaupajta!«

Fedoru in Olgi se je zdelo, kakor da bi bila nebeške glasove slišala. Ravno kar še vsa obupljiva naenkrat nezvano veselje prešine. Polna hvaležnosti poklekne pred Borodina, se mu zahvalita in solze veselja točita. Stari Vazil moli tiho, Ivajlovič pak z razjasnitim obličjem zraven stoji in s serčno radostjo presrečne pogleduje.

»Čudno je res, čudno, šepa sam pri sebi. Vender vsako dobro delo plačilo pred Bogom najde! Kaj bi se bilo zdaj Černikovim otrokom zgodilo, ko bi ne bil on nekdeje revežu usmiljenje storil! Da, da! vselej prej ali poznej prejme dobro delo zasluženo plačilo!«

Borodin je med tem nesrečna vzdignil ter ju na serce pritiskal, bolj kot svoja lastna otroka. »Že vidim, ju tolaži, da sta dobra in pridna otroka. Zelo gerdo bi bilo zame, ako bi vaju pod svoje varstvo ne vzel in bi se za vajno srečo nič ne potegnil. Toda, ako se nam vse po volji zgodi, ne pojta meni, ampak Ivajloviču hvalo in slavo. On je namreč tako rekoč od Boga poslan, nesrečnim in preganjanim pomočnik biti. Brez njega bi ne bil nič od vajne nesreče zvedil, ali vsaj ne tako popolnoma, kot zdaj! Njemu se zahvalita ter ga tudi prosita, da naj vama pové, kaj je meni storil in koliko sim mu dolžen. Zdaj pa ostanete vsi skupej pri meni in me ne bote poprej zapustili, dokler vam usmiljenja od carinje ne naznanim.«

To rekiši pelje Borodin jetnike, (kar so bili le na videz) v nar-lepši sobo ter svojim hlapcom zapove, jim postreči, kolikor jim bo mogoče in dati, kar bodo pozeleli. Sam pa se koj na pot v Petrográd napravi in še tisti dan odide, da bi prej zaželjeno novico iz mesta prinesel in Fedóra in Olgo spet srečne storil. (Konec sledi)

Slovenska slovstvena zgodovina.

(Dalje.)

Glagoliče.

Pravopis staroslovanskih knjig je dvoj: *cirilski* in *glagoliški*. Cirilski je znajdba svetega Cirila, čigava pa glagoliški?

Prepričavno veljavnega ne moremo na to ničesar odgovoriti, vendar znano je (Šafařík govori tako), da je arhimandrit Porfirij iz Uspna v letu 1846 v nekem samostanu na Atoškem gorovju greško pismenico, pismeno svedočbo (Urkunde) z glagoliškim podpisom od leta 982 vidil. To je nova in sicer naj starši podpisana letnica, ki se na glagoliških *) spisih bere. Opomina vredna o znajdbi glagoliškega pravopisa je tudi lista sveta povest (legenda), ki jo je prof. Grigorovič iz greškega spisa na belani (pergamentu) iz 13. stoveka v Ohridi na svitlo dal. Ta sveta povest je bila že poprej v Moskopoli v Albanii (1764) z obredom (liturgijo) za sedem naslednikov sv. Cirila in Metodja, ki jih bomo pozneji imehovali, vred tiskana, potem v rusovski prestavi na svetlobo dana, in poslednjič se znajde že tudi v českem narečji (v 5. sešitki (Heft) leta 1847 v časopisu Českega musea na strani 516.) V tej sveti povesti se slovstvena delavnost škofa *Klimenta* v kratki besedi in v splošnih izrazih poterduje. — Eni terdijo, da so ga ob času preganjanja in stiske domoljubni Dalmatinci latinskega bogočastja znašli in ga svetemu Hieronimu pripisali, ki je v petem stoletji v Dalmaciji živel, da bi se v pravopisu razločili od staroverskih Slovanov. Gospod Metelko pravi: glagoliški pravopis je toliko star, kakor cirilski, če več ne; in zdi se, da se v nekoliko vjema z mislijo, ki jo je ranjki Kopitar postavil, rekoč: da je Ciril najprej glagoliško pisal, in še le kasneje pomnoženo greško; ter jo je poterdil s papeževim izrekom: *Litteras slovinicas jure laudamus*; sicer bi bil rekel *græcoslovenicas*. Vendar pa tudi ta misel stalne podlage nima; pa upajmo, da se bo tudi ta skrivnost razkrila med dražimi Atoškimi zakladi.

Glagoliško slovstvo se deli v dva razdela. Pervi sega do 13. stoletja, drugi pa od 13. dalje do sedanjega časa, ki je v pravopisu in v jeziku veliko bolj nepopoln od prvega. Iz prvega razdela se je ohranilo:

1. *Klocev Glagolit* (Glagolita Clozianus) iz enajstega veka, obravnan od Kopitarja s slovnico in slovarjem vred. Od njegove oznanbe občnemu slavenstvu piše Kopitar tole (Kopitar je bil namreč bukvarnar v c. k. dvorni knjižnici na Dunaji.)

Leta 1830 1. junija mi prinese staro nemško knjigo v pregled bukvozev Josip Drexler. Bil je naj stareji urbarij Tirolskega, na kateri je

*) Tudi v cirilskem nimamo tako stare letnice; naj starji je Ostromirova. l. 1056—1057.

bilo spredej zapisano: „Sub. III. Principe dom. Mainhardo, duce Karinthiæ et comite Tirolis confectus est iste liber.“ Kupljeno sim jo podaril prežvišenemu g. Paulu od Trajhajm, viksemu ces. sodniku na Tirolskem, marljivemu zgodovinarju domovine. On me je pa razveselil z nasprotnim darilom, naznanivši nam staroslovansk rokopis, ktereга učeni Italijani šestemu stoletju pripisujejo. Prosečemu, da bi mi ga skušal v pregled dobiti, mi ga je tudi preskerbel.

Oddan nam je bil zavit v belano (pergament), njegov napis se je takole glasil:

„Isti quaterni, hic intus ligati, scripti fuerunt de manu propria S. Hieronimi, ecclesiae Dei doctoris acutissimi. — Et sunt biblia pars in lingua (sic) Croatia scripta. Et mihi dono dedit D. Lucas de Reynaldis, presbyter Veglensis Dioceseos, qui habuit a magnifico D. de Frangepanibus, domino insulae praefatae Veglae, qui librum auro et argento ornatum pro reliquiis venerabatur. Et cum Venetiis mortuus, ac bona sua in praedam data, ac distracta fuissent, etiam a hoc libro aurum et argentum amotum fuit, et pars libri praefata D. Lucae in manus venit, de qua mihi Marquardo Breisacher, militi, et pacis inter illustr. D. Sigismundum, Archiducem Austriae ex una, et illustr. Venetiarum Domium parcium (sic) ex altera confectori, illos inclusos duos quaternos pro speciali et grato munere dodit.

Anno Domini MCCCC.“

To so verstice, pisane od Markvarda Brajzaharja, od ktereга zgodovina povê, da je v resnici pogoje miru poravnal med nadvojvodom Zigom, tirolskim in med Benečani okoli leta 1480. Tudi on je menil, da jih je sv. Hieronim z lastno roko pisal. Od koga mu je bila pa ta misel uverjena? Gotovo od darivca, duhovnika Rajnaldisa. Kar je pa Brajzahar za dar dobil, so bili le ostanki velicih, s srebrom in zlatom okrašenih bukev, ki sedaj le eno samo celotino, drugo pa le odloučljeno obsegajo.

Po Brajzaharju jih je dobil v posestvo grof Šurf, ki je tudi nanje zapisal in sicer nemško: *Dieses puech hatt Sant Jeronimus mit aigner hant geschriben in Crabatischer sprach.* Od Šurfa pa so prišle v roke grofa Parida Kloca, Tridentinskega.

2. *Nedeljski evangelji* iz 11. stoletja, ki jih je prinesel z gore Atoške profesor Grigorovič.

3. Rokopis, najden v Pariški knjižnici od Francozov imenovan *Abecednica Bulgarska* (abecedarium bulgaricum). (Codex Parisinus). V tem rokopisu so pa samó prvi listi glagoliško pisani, drugi pa cirilski.

(Dalje sledi.)

L. TAPVRIUS *).

Muratori pag. 2036 n. s.

Razložil Davorin Terstenjak.

Med slovenskimi imeni, kateri se na rimskoslovenskih spomenikih v koroški deželi nar bolj pogosto nahajajo, je ime *Tapurius*. Da ni latinsko, se vidi hitro na prvi pogled, in ko bi bili pisatelji koroške dogodivščine od nekritičkega Megiserja do učenega verlega Ankershofena dobro slovenski znali, bi mogli pri toliko jezero imenih čistoslovenskih na drugo misel priti, da ni to glas latinskega ne keltogermanskega jezika. Pa kla-

*) Iz rokopisa: „Kdo so bili Panonci in Noričani.“

siki ne rabijo imena *Slavus*, in da je v Pliniovih *Amantih*, *Brigantih*, *Anticetih* itd. skrito ime *Slav*, tega ni nikdo spoznal. Šola nas je učila, da smo iz sevrja prišli, in mi—juravimus in verba magistri. Ako je kakšen slovenski pisatelj se podstopil iz imen mest, rek in gor, ktere so nam gerčki in latinski klasiki ohranili, Slovencev prebivanje v tih deželah dokazati, tako so ga izkričali za bedaka, in njegovo prizadevanje za „Wahnwitz.“ Ali ne damo se več plašiti, in povemo nemškim učenim očitno, na tem polju vam manjka potrebna znanost, in prej ne govorite in po vaši šegi vsemu resnice ne odrekvajte, dokler niste dobro podučeni v rečeh, ktere se našega bogočastja, starin, jezika in narodnega življenja tikajo. Vi bi za veliko prederznost držali, ko bi Slavjan brez znanosti nemškega jezika o vaši mythologii pisal; ne zamerite, ako bomo vam mi tudi na perste gledali. —

Vidili smo že, da je Višnutovo častenje posebno pri noričkih Slovincih običajno bilo. Kakor smo reč dozdej pretuhtali, tako najdemo, da je v Koroški deželi Višnu posebno bil časten v svoji varaha-avatari, verovi spremeni, na Kranjskim v narasinha-avatari, lavovi spremeni, in na Štajerskem v kurma-avatari, želvini spremeni. Njegovo častje je bilo nad vsimi družini zlo razširjeno. Najdemo sicer sled tudi družih indoslavenskih bogov, ali ne tako pogosto. Povedali smo že na drugem mestu, da je Višnu v boju bogov proti oriašem se slavnega zmagavca skazal. Boj pak je bil (Majer Myth. L. I pag. 85) zavoljo Amrite, to je napitka bezsmertnosti (Unsterblichkeitstrank). Oriasi so padli in so se valjali v svoji kervi, ker jih je strahovita Čakra Višnutova, zadela in meč njegov in kopje njegovo. Po tem nastroju, kteri neki Čakra drugi Šakra imenujejo, je dobil Višnu priime Šakra van, to je Sekirovan, ali kakor narod slovenski samoglasnike pogoltnivši izgovarjati običava *Skrovan*, sekiro obdan. Vollmer (Mythol. pag. 1421) jo tako popisuje: *Šakra* (Sakra, Čakra, Ciakra) die berühmte Waffe des Višnu, tödtlich wirkend, wenn sie trifft. Man glaubte sie sei mit Vernunft begabt gewesen, und sei allezeit nach vollbrachter Strafe zu ihm zurückgekehrt. Die Bewohner des nördlichen gebirgigen Theiles von Indien führen noch jetzt eine ähnliche in ihren Händen höchst furchtbare Waffe, eine in der Mitte zwei Linien dicke am äussern Rand sehr scharf gezähnte Scheibe vom gehärteten Stahl. Sie werfen dieselbe auf 200 Fuss und sie durchschneidet den stärcksten Harnisch. (Konec sledi.)

Z m e s.

Spomina vredno je, kako se naša *tursica* v različnih krajih imenuje. Na Avstrianskem se nayadno zove: *tursko žito*, *tursica*, *turska pšenica*, ker se je posebnob času turskega gospodarenja na Ogerskem najbolj razširila; v izhodnih delih francoskega in v Lotaringii *rimska*, v južnih pa in v Pirenejih *španska pšenica*, in v Toskani *sicilianska pšenica*. V samej Sicilii se imenuje *indijska pšenica*, na Turskem *egiptovsko* in v Americi *indijsko žito*. Domovina *tursice* se zdi dežela Chyli v južnej Americi biti, odkoder se je po ostalih delih sveta razširila.

Slovstveni glasnik.

Jugoslavensko slovnstvo. G.G. prof. A. Mažuranić in Ad. Veber vredujeta po nalogi matice ilirske novo izdanje del *Iv. Gundulića*, nevermerlega pesnika *Osmanide*. To novo izdanje bo v manjši obliki in z manjšimi pisnimi tiskano. Tudi bo z obširnim slovarjem in družimi razlagami prevedeno. — Pri Fr. Županu se tiska preimenovalno delo za Jugoslovane, namreč: *Nemačko-hrvatski rečnik* od B. Šuleka. More se reči, da se v Zagrebu še ni bolj važna knjiga tiskala, kakor bode ta. — V tiskarnici L. Gaja se tiska časopis *Kolo*, ki ga g. Mirko Bogovič vreduje in izdaja. — Pri Fr. Županu se natiskuje na stroške ilirske matice *Dubrovnik* od M. Bana. — V Beogradu je izšla *Slavenska gramatika* od S. Sretenovića. — Za ilirske gimnazije bodo kmalo vse knjige dogotovljene. G. A. Mažuranić je predelal *Dünnebieverovo latinsko slovnico*. G. M. V. Golub je prestavil *Močnikovo računico* za realne šole, drugo za tretji in četerti gimn. razred, in *algebro* za višjo gimnazijo. G. Torbar je prevedel *Smetanovo siloslovje* za nižjo in g. Dr. Kiseljak *siloslovja Baumgartnerja* za višjo gimnazijo. Dalej piše g. V. Babukić *ilirsko slovnico s skladoslovjem*, ki bo do konca tega mesca že gotova. G. Šuleku je izročeno pisanje *priradopisa*. Ravno tako je čuti, da g. A. Mažuranić: *Avstrijsko zgodovino* prestavlja, ki jo je g. Lanji za gimnazije napisal. — Slavni pisatelj *Matia Ban* bo v nekoliko zvezkih svoje različne pesme izdal. Vsak zvezek bo veljal 20 kr. sr. Naročilni denarji naj se pošiljajo g. Vasiljeviću v Zemun. — V tiskarnici F. Župana v Zagrebu je donatisnjena s cirilskimi pisnimi *Biblijska povestnica staroga in novoga zaveta* od Nik. Begovića. Velja 30 kr. sr. — G. prof. Poklukar v Ljubljani razpisuje naročnino na njegov tako imenovan *Universal-Alphabet*. Naročilne denarje (3 gl. sr.) prejema Lerherjeva knjigarnica v Ljubljani.

— Živa za mesec april obsega: O kameném a hnédém uhli; Kličeni; Horstvo Velebitské; O povétrnosti; Cesta do Banátu in druge drobtince. — *Katoličké noviny* so po odstranénji opovir v Pešti sopet izhajati jele. — Pervi zvezek časopisa *českega musea* za leto 1853 je ravno izšel. — Na stroške česke matice se že tiska L. Štúra: *Rozbor o národních písmích a pověstech Slovanských* in Fr. L. Celakovskiga *Porovnávací mluvnice jazyku slovanských*. Oboje boju društveniki še tega leta prejeli. —

O Lvovu izide v kratkem poljsko delo: *Galicja pod względem jeograficzno-historycznym*, z mapá tego królestwa, znacznie z księstwem Krakowskiém i Bukoviná v treh oddelkih. Obseglo bo popolno zemljopisje in zgodovino tega kraljestva. Kdor se z 1 gl. 30 kr. sr. pri vredništvu *Przyjaciela Domowego* nanj naroči, ga dobi poštnine prosto na dom poslano. — *Leplovski dela* o galickej arheologiji. — *Siemenski* prestavlja neko veliko perzijsko delo.

Te dni izide v Lvovu I. zv. za mladino prekoristnega dela *Biblioteka obščepoleznoga čtenja dla dětej*, ki jo Vlad. Fedorovič izdaja. —

Različne drobtince.

* Vis. Vajmarska vojvodkinja *Maria Pavlova* je slavnemu českemu pisatelju g. *Venceslavu Hanka* prekrasne zlate ure za njegove velike zasluge poslala.

* Avstrijski Rusini oplakujejo smert *Andr. Baludjanskiga*, pisatelja cerkvene povestnice novega zakona.

* Leuchtenberška galerija slik se ima po zapovedi ruskega cara iz Monakova v Petrograd prenesti.

* V kratkem izide podobšina ranjcega jugoslavenskega pesnika *Stanko Vraza*.

* Na Rusovskem izhaja letos 166 različnih časopisov in scer 111 ruskih, 30 nemških, 8 francoskih, 3 angleški, 2 polska in 2 litevska.

* V Pragi se bo prihodnje leto *obertnijska šola* napravila, v kateri se bodo razni predmeti v českem jeziku učili.

* Slavni Moskvičan *Golubkov*, ki je v poslednjih letih okoli 40000 rubljev za vednosti daroval, je sopes arheologiškemu društvu 500 rubljev za najboljši spis *O penezih Samanidov* podelil.

* Nekteri mladi umetniki na Dunaju pripravljajo veliko ilustrovano izdanje *Kraljodvorskega rokopisa*. *Trenkwald* in *Seoboda* sta slike načertala in g. *Schmid* jih bo izveršil. Staročeskej besedi bo pridana prestava novočeska, ruska, nemška, francoska, angliška itd.

* Bibliotekar g. *V. Hanka* prednaša v drugem letašnjem tečaju rusko slovnico in literaturo in vadi svoje poslušavce djansko v slovanskih narečjih na zakladu *Ostromirovega evangelja*.

* Grofinja *Drohonovska* je izdala v Parizu veliko prekrasno delo pod nadpisom *Slavne žene Europe*. Poseben obzir jemlje na žene *poljskega* rodu.

* G. *Aleks Andrić* bo svojo v nemškem jeziku izdano *zgodovino černegore* pomnoženo in popravljeno tudi v serbskem jeziku izdal.

* Znani jugoslavenski pisatelj, franciskan *F. Jukić* se sedaj v Terstu nahaja.

* Rusko igrališče je zgubilo svojega najslavnjšega igravca *Andr. Vasiljeviča Karatigina*.

Sméšnice.

Vprašali so enega tistih neslanetov, ki se v vse vtikajo in ničesar ne razumejo: kaj se mu zdi, ali se brez *solnca* ali brez *mesca* lože prestane? Brez pomislika hitro blekne: *Vsak ve, da se brez solnca lože biti dá, saj je po dnevi že tako svitló.* —

Čevljarski učenec je o delapustu v kotu sedel, svojo malico jedel, in na perste štel; med tim se sledeč razgovor prične:

Mojster. Kaj tu številíš?

Učenec. Štejem koliko je hudih báb v naši hiši.

Mojster. Nu, tak koliko si jih naštel?

Učenec. Z mojstrovko jih je *sedem*.

Mojster. Potepuh tí (zaušnico mu dá)!

Učenec. Ne ne, zmotil sim se, brez mojstrovke jih je le *šest*. —

Nekdo nagovori prijatla na cesli in ga prosi, naj mu 10. gold. posodi. Ta se zgovarja, da jih ima le pet pri sebi. — Nič ne dá — uni reče: — *za zdajle mi tih pet dajte, družih pet mi dolžni ostanete.*

Poprava.

Na str. 101, stih 70 beri čez mesto *res*, stih 78 posetvo mesto *posestvo* in stih 80 njive opešane mesto *nji e opesane*.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 17.

V četrtek 28. aprila 1853.

IV. leto.

F e d o r i n O l g a.

(Konec.)

Ko blagi mož odide, vpraša koj Vazil Ivajloviča, kaj da je vzrok te priserčne prijaznosti s knezom in kaj da tudi svetinja pomenja? Ivajlovič je koj pripravljen in pové, da je enkrat knezovega sina iz velike nevarnosti rešil. Bil je namreč knezov sin, tako pripoveduje, častnik v nekem vojaškem polku v Moskvi. Pridruži se nekterim svojih tovaršev, ki so se v skrivnem puntu zoper carsvo spuntali. Ker mi je ta reč dobro znana, sim šel in knezeviča opominjal, da naj jenja, ker jim bodo v kratkem na sled prišli. Zastonj, vsi lepi opomini nič ne pomagajo, vse pregovarjanje je bilo zastonj. Preveč je bil že svojeglavnež zamotan, in se z mano le norčuje, kadar mu od nevarnost pripovedujem in ga svarim. Vender se mi mladeneč smili, čeravno nisim bil ž njim v nobeni zvezi. Smert ali pa pregnanstvo v Sibirijo ga čaka, ako jim na sled pridejo. Kratko sim mu naredil. Ene dni, predin so jih zasačili bili, grem s par vojaci v njegovo stanovanje, ga vklenem in doma v svojo staničo zaprem. On divjá in razbija; jez se mu pa smejam. Vse se je zgodilo, kakor sim pričakoval. Puntarji so bili zasačeni, vječi in v Sibirijo pregnani, moj jetnik pa prost, ki je še le zdaj svojo neumnost spoznal, se mi iz dna serca za to dobroto zahvali ter mi poda perstan v znamenje, na katerem me je poprej oče spoznal. Sin je zdaj po dosluženi vojaški službi imeniten vradnik pri carskem dvoru, njegov oče pa je moj prijatelj, kar bo tudi gotovo v djanji pokazal. Mene pa veseli, da vama, ljuba moja! spet nekoliko zamorem povrniti, kar mi je vaju rajski oče dobrega storil.

Vsi so se nad tem veselili in Boga v njegovih prečudnih vodbah hvalili. Z zaupanja polnim sercom pričakujejo Borodina, da bi skorej prišel in jim veselo novico naznanil. Ničce zmed njih ne dvomi nad pomilostovanjem carinje; brez vsih skerbi se le zavolj prihodnosti pogovarjajo. Sklenejo, se nikoli več ne ločiti. Tako so si vsi nar lepši prihodnosti ometali in se nar sročniši čislali, s to priserčno željo, da bi še dolgo dolgo tako ostalo in da bi jih tudi Bog pri življenji ohranil.

Med tem preide dan za dnevom, in že je bilo štirnajst dni, kar še nobenega sporočila iz Petrograda niso prejeli. Spet se jetnikov žalost in dvomi polaste, še celó Vazilu in Ivajloviču serce vpada. „Kaj je vender vzrok, da Borodina tako dolgo ni, se prašajo eden drugega. Gotovo je carinja huda. Zastonj mende tudi Borodin prosi, ji serce omečiti, ker ga že tako dolgo ni.“

Minuli so že štiri tedni; nastopila je ljubeznjiva spomlad, ali kneza Borodina še vedno ni nazaj, da bi žalostne z veselo novico potolažil. Ali

naenkrat priderdra nekega dne kočija na dvorišče, spremljena od nekaj vojakov, katerih vodja od carinje pismo Ivajloviču podá, da bi se nagloma s svojimi v kočijo vsedel in z njimi šel. Ivajloviču se to čudno zdi.

„Ljubi moji! pravi k njim obrnjen, nekoliko pobit, to pač nič kej dobrega ne pomeni! Toda, nikar obupati! Stari Bog še živi! V njega zaupajmo!“

Fedor, Olga, Vazil, Ivajlovič, vsi so žalostni.

„O gospod! prosí zdaj Fedor zapovednika, nikat nam ne skrivajte, kaj ne — Sibirija je, kamor nas popeljete.“

„Nič ne smete vediti, vam mora skrito ostati. Le urno v kočijo! pravi zapovednik.“

S težkim sercom gredo na voz. Naprej Fedor in Olga, potem pa Peter in Vazil. Tudi zvesti Sultan skoči nazadnje za njimi. Da bi vsaj nikamor ne vidili, še okna zadelajo, in potem naglo naprej zdirjajo. Večkrat so nekoliko postali, pa zapertih nihče ne ve, kje in zakaj. Samo to so na rozljanji občutili, da so konje premenjevali, potem pa spet v skok zdirjali.

Noč nastane. Vse je bilo temno. Naenkrat pri samotni hišici voz ostane. Vratca se odpro in zapovednik jetnikom veli, da naj hitro vun gredo, brez narmanjšega šumenja.

Jetniki gredo kakor jim je bilo zapovedano, v hišo, kjer so bogato obloženo mizo našli.

„Tu jejte, pite in si odpočite, pravi zapovednik. V pol ure gremo spet naprej. Hajdi, le hitro!“

„Stradali nas že ne bodo, reče Ivajlovič smeje, da bi spet tovarše v dobro voljo spravil.“ Le jejmo in pimo! pogum velja! To je dobro znamnje. Tistim, ki imajo v Sibirijo peljani biti, gotovo toliko ne strežejo!“

Peter se prvi k mizi vsede in se kmalo najé. Da bi vsaj nekoliko vidil, kje da so, hoče k oknu, toda zapovednik mu vselej nazaj veli.

„To sim pa vender nekako čudna zdi,“ pravi Peter svojim tovaršem, ko v kočii sedé zopet naprej derdrajo. „Še nisim vsega upanja zgubil. Kakor je zapovednik resen in mošk viditi, vender ima nekaj prijaznega na sebi, potem dobra večerja, zaperti voz — naka! v Sibirijo že ne gremo!“

„Kam pa vender? praša Fedor žalostno. Ako bi nam dobro hotli, bi nas ne zapirali in ne varvali tako zlo.“

„Res, to je, kar mi tudi žalost dela, odgovori Peter. „Toda naj pride, kar hoče; obupal ne bom!“

„Bog daj! da bi se pò tvojih mislih izšlo, mu reče Vazil“

Fedor in Olga tiho zdihujeta.

Med tem, ko tako jetniki čez negotovost tožijo, derdra kočija neprenehoma naprej. Dan prvi preide in drugi nastopi. Dvakrat že na polj jedó, brez vedenja, kje da so, in kam da gredo.“

„Zdaj že moramo v velicem mestu biti,“ pravi naenkrat Ivajlovič, zvesto in tanko poslušaje. Le pazite, kako vozovi derdrajo.“

Nihče ne dvomi nad Petrovini besedami. Zakaj derdranje je bilo silno. Toda v katerem mestu se zdaj znajdejo? je prašanje. Na to ni lahko odgovoriti. Četertinka ure preide. Kočija obstoji. Zapovednik jo odpre in sam notri skoči.

„Zdaj, pravi sešecim, smo na koncu. Toda, predenj greste van, si morate oči zavezati dati.“

Kako nasprotvanje bi bilo zastoj. Dajo si tedaj, kakor je zapovednik hotel, oči zavezati, in stopijo potem tako iz kočije. Štiri vojaki jih pod pazhami primejo, v veliko poslopje peljejo, ter jih potem po stopnicah gori v veliko temno sobo dovedejo in še le tam odvežejo.

»Tukej ostanite in pri miru bodite,« jim veli zapovednik. Zastoj bi poskušali uti, in bilo bi tudi potem hudo za vas.«

To reksi jih pusti samé in gre.

»O Bog! kaj vse to čé pomeniti?« pravi Olga, ter se na Fedora nastoni. »Mene skerbi, da mi serce glasno tolče.«

»Karkoli se zgoditi ima, Olga!« reče Fedor, naj se v božjem imenu! Mislim pa, da moramo v kratkem srečo ali nesrečo zvediti. Naj že bo, kar hoče — da bi nas le spet ne ločili!«

Olga se spet terdneji brata poprime, kakor da bi ga za noben denar ne hotla pustiti in tiho pričakuje konca. Pol ure preteče, kar se duri odpró in zapovednika zagledajo, ki jim slediti veleva.

Iz te sobe gredó proti drugi, ktere duri zapovednik hitro odpre in usupnjene jetnike v veliko sobo potisne, ki je bila lepo razsvitljena in z bogato oblačenimi ljudmi napolnjena. Na desnici je bilo nekaj oborožanih vojakov, v sredi med njimi pak tri žalostne osebe z bledimi obrazi in objokanimi očmi. Vsredi sobe je stala velika miza, pri kateri je šest móž v svitlobarvinih pozlačenih oblačenih sedelo, in koj zraven njih na krasnem stolu lepa častiljiva gospá, na ktere glavi se je lepa krona iz dražih kamnov lesketala. Pri nji stoji knez Borodin z veselimi obličjem. Drugi so bili brez dvoma tudi imenitni državni služabniki, ki komej pričakujejo, kaj da se bo z ubogimi jetniki zgodilo.

»O Bog! carinja je!« zdihne tiho Ivajlovič, kar so pa vendar njegovi pobiti tovarši razumeli.

Olga vse to viditi, ostermi, vsklikne in Fedoru v naročje pade. Tudi on je bil tako oslabiljen, da je komej po koncu stal. Carinja je s priserčno ginjaivostjo nesrečne sirote pogledovala.

»Fedor! Olga! pojta bliže!« ju carinja pokliče;

Oba zdaj slopita počasno pred milostivo carinjo, padeta na kolena in prosita: Milost! Usmiljenje nesrečnima!

»Vstanita, vstanita, jima prijazno carinja reče. Ni toliko treba. V velicih rečeh sta nedolžna, vse drugo pa naj vama bo odpuščeno. Bouda srečna in vesela, zakaj vajne težave, bolečine in skušnjave so jenjale!«

Fedor in Olga vstaneta, se nekoliko pogledujeta in sta hipoma spet eden drugemu v naročji. Nju priserčna želja se je zdaj spolnila, veselja ni bilo zdaj konca ne kraja. Šé carinja je bila ganjena, ter ju z mokrim očesom gleda.

»O Borodin! kako srečno ste me storili, mu reče carinja natihoma in kako veselo, da sim tema nesrečnima toliko veselja pripravila!«

Fedor in Olga spet pred carinjo poklekmeta in se hočeta zahvaliti.

»Nikar meni,« reče carinja in Olgo poboža; vajno radovanje naj mi bo zahvala. Vstanita, ljula moja! in bodita priči, kako se hudobija kaznuje.«

Oba vstaneta. Carinja postane naenkrat resna in se s svojega stola vzdigne, ter terdo reče:

»Knez Ivanov, polkovnik Pestušev in Gregor Petrovič! spoznajte, da ste gerdó in hudobno kakor izdajavej in tatje s tema dvema ravnali.«

Ti trije, blede in pobiti, v sredi vojakov; se prestrašijo, da se jim kolena šibijo. Ali kmalo vzdigne Ivanov glavo in reče z ošabno besedo: Res sim Fedora tepel, pa je tudi zaslužil. Pošljem ga v Moskvo, da bi kaj iz njega bilo. Pa vse nič ni pomagalo. On sam je kriv, da je pregnan bil.

„Jez sim nedolžen, ker sim mu dobro hotel.“

„Dajte mi, Borodin! pismo“, pravi carinja knezu. Borodin vzame z mize pismo, ter ga carinji podá.

„Hudobnež! zareži nagloma carinja nad Ivanovom, ali ti je znano to pisanje? Moreš li še dalje tajiti, da nisi pisal?“

Ivanov pogleda pisanje in hipoma obledi ko smert.

Bilo je to tisto pismo, ki ga je na polkovnika Pestuševa pisal in Fedoru zročil.

„Zgubljeni smo! po nas je!“ zavpije zdaj Ivanov obupa poln. „Toda ta le — reče in zgrabi Petroviča, — mora za vse odgovoren biti, ker me je njegova beseda zapelja.“

„Vsi brez razločka ste krivi, vsi,“ reče resno carinja. Povejte zdaj vse, kar ste počeli in milostiva vam će biti sodba; ako ne, vas čaka gotova smert! Govorite!

Hudobneži se zgrudijo na kolena, vse obstoje in le za milost prosijo. Z nejevoljo se carinja od njih oherne in sodbo stori: *Pregnanstvo v Sibirijo.*

„Bog je pravičen,“ reče Ivanov vojakom, kadar jih iz sodnice peljejo. Ravno tista kazen me zadene, ki sim jo nedolžnemu namenil. Zato hočem voljno terpeti. Kdor drugim jamo koplje, sam va-njo pade.“

Pestušev pa in Petrovič z zobmi škripljeta in okoli sebe ravnata, ali zastonj — sodba je bila že storjena, da morajo vsi v Sibirijo, se tam pokorit in svoje hudobije obžalovat.

„Zdaj pa tudi vidva, ljuba moja! sodbo zaslišita pravi prijazno carinja.“

„Ti, Fedor! si se pregrešil, ker si bil svojemu predpostavljenu nepokoren — ali k temu te je le njegova nečlovečnost prisilila, kakor je hudobnež sam povedal. Sicer si že dovolj zato preterpel. Vse tedaj naj bo pozabljeno. — Olga! ti se pa s tem pregrešila, ker si svojega pregnanega brata vpeljali se prederznila — ali k temu te je le goreča ljubezen do brata nagnala, ki si ga nedolžnega vedila in za kterega si tudi pri meni prositi hotla, ko bi ti bil tvoj varh pripustil. Iz ljubezni si grešila in iz ljubezni naj ti bo odpuščno. Da, veliko veliko, ljuba moja! sta preterpela, nobenih bolečin vama nočem več prizadevati. Vidva sta prosta, zanaprej hočem jez vajna mati biti. Knez Borodin bo pa za posesivo skerbel, in ga oskerboval. Ostanita pa še, kakor dozda, tudi zanaprej tako in obvarujta to gorečo ljubezen, ki vama je toliko storila. Nihče vama ne sme kej žalega storiti. Zakaj zanaprej bota moja in v mojem varstvu!“

Fedor in Olga se lepó carinji zahvalita, ki se potem k Vazilu in Ivajloviču oherne, ter ju smehljaje se vpraša: „Kaj pa čem z vama počeli, z vama, ki nista v resnici nič družega kot izdajavca? Ako vaju kaznujem, žalim tukej svoja srečna otroka, in vender vama ne smem vaju pregreška prizanesti. Gotovo vesta, da beg iz Sibirije mora s smertjo kaznovan biti na vsih; kteri količkaj k temu kej pripomorejo, vsaj po ostri postavi.“

Z britkim pogledom se ozreta Fedor in Olga v carinjo in roke povzdigneta ter prosita usmiljenja. Carinja molči še nekoliko časa, potem reče smehljaje:

„Ako reč prav presodim, sim že pravico vaju kaznovati z gubila, s tim da sim *tej*, ki je narveč pregrešila, zanesla — Olgo mislim namreč. Če že mora milost splošna biti, naj tedaj obvelja popolnoma in povsol. P. Ivajlovič in ti Vazil! vajin pregrešek naj bo prizanešen!

V plačilo pa za vaju zvestobe, ki sta jo zapuščenima sirotama skazala, postavim tebe P. Ivajlovič! stotnika svoje telesne straže in upam, da mi boš ravno tako zvesto služil, kakor si tema otrokoma. — Ti pa, Vazil! sprosi si sam milost, ki naj ti bo že naprej dovoljena!

„O svitla gospa in carinja! reče stari Vazil, ter pred njo na kolena pade, „prosim vas, me ne ločiti od Fedora in Olge, ki ju ljubim kot oče svoje otrok.“

„To prošnjo sim si že naprej mislila,“ odgovori carinja. „Ostani pri njuna, blagi stari mož! in solaci se o nju sreči, kakor si ju v terpljenji tolažil. In ti Fedor! ti Olga! mi hočeta še naprej ljubezen darovati, ktere je vajno serce tako polno? Obljubim vama pa nasproti skerbna in zvesta mali biti.“

Oba padeta pred carinjo na kolena in nju pogledi so še očitniši priča, kakor nju besede, kako da sta pripravljena, preblagi zapovedovavki svojo serčno ljubezen in hvaležnost skazovati.

Carinja ju poboža smehljaje se in reče potem knezu Borodinu: No! ljubi knez! sim li prav storila? „Knez se nizko prikloni, poljubi roko carinje rekoč: Le poglejte otroka, svitla gospa! nju bistre očesa so nat boljši odgovor na vaše vprašanje!“

In bili so srečni in veseli, ne samo brat in sestra, ampak tudi stari Vazil in zvesti prijatelj Peter Ivajlovič. Bog jih je blagoslovil in z vsim obilno oblagodaril, ter sestri in bratu zvesto ljubezen obilno poplačal. *Tako Bog vse prav oberne.* *Po nemškem.*

Slovenska slovstvena zgodovina.

(Dalje.)

4. **P**alimpsest Bojanski, rokopis na belani, 109 listov.
5. Čtveroevangelium kloštra Zografskega na Atoški gori, rokopis na belani v kvartu, vendar ni več cel.
6. *Odlomek evangelja*, ki ga ima A. Mihanovič v Carigradu v posesti. Razun treh drugih posebno
7. *Vatikanski* ali *Asemanijski* rokopis (Codex vaticanus vel Assemanianus) v Rimu, kamor je bil leta 1736 iz Jeruzalema prinešen. Kako pa je v Jeruzalem došel, ni nikomur znano; menda z atoške gore. Nekoliko teh rokopisov je že prepisanih in preslikanih; tiskanega pa še do zdaj razun Klocovega ni bilo nobenega. Toda rusovska vlada je za te dražčice neizrečeno skerbna postala, in upati je, da bo v sevrn marsikaj zlatega sčasoma na svillo prišlo.

Iz 14. stoletja se pa še dobé tiskane in pisane bukve, ker so bile glagoliške tiskarne v Rimu in v Benetkah. V Rimu je še dandanašnje glagoliška tiskarna. Tudi v Pragi, kjer so ravno *Památky hlalohského*

pismenictva izšli, se je taka napravila. — Ni pa skoraj dvomiti, da je še veliko starodavnih knjig založenih v neprecenljivem zakladu, shranjenem v neznanosti po atoškem gorovju.

Da so pa Sloveni ob času groznega preganjanja svoje predrage rokopise na Atoško goro znašali, je lahko vviditi.

Ta gora je že v prvih stoletjih kerščanstva dalječ okrog slovela. Veliko jih je romalo semkaj v to liho in mirno gorovje; ne samo nevednih ptujcev, tudi učene glave iz vzhodnjih in zahodnjih dežel, so semkaj dohajale večer življenja v miru in spravi preživeti. Spočetka je bilo tudi več atoških menihov na škofijske sedeže poklicanih, postavimo: sv. Atanazi nadškof in očak (patriarh) Aleksandrijske cerkve.

Misel pa tudi Slavenov ni zmotila, ki so svoje preljube dražčice, od katerih se jim je bilo skoraj nemogoče ločiti, semkaj v shranitev prinesli. Popolnoma so dosegli svoj namen, ko od drugih knjig in rokopisov, odnešenih v Italijo, na Srbsko in drugam ni ne duha, ne sluha več. Vse so se pogubile in zastonj bi njihovega sleda iskal križem sveta.

V Dalmaciji se je slavenski obred terpel, toda le terpel; za njegovo povzdigo se ni nobeden trudil. Nihče se ni ničesar učil, jezik se je jel vedno bolj po novem obračati, in staro je bilo pozabljeno. Tiskarn ni bilo, pri prepisovanju se je semtertje in velikrat mnogo popravljalo, v staro krepost so se zapletale novovrezane zavijače, jezik je bolehal in slabel.

Da se pa v glagoliških spisih toliko rusizmov nahaja, ki je vendar rusovsko tukaj in glagoliško tam skoraj neznano bilo, izvira od tod:

Glagolitje so mislili, da se je ob času preganjanja staroslavenščina v svoji nekdanji čistoti na Rusovskem ohranila, zato ker je bil tamkej slavenski obred tudi v državljanske obravnave povzet; tedaj so si glagoliški spisavci rusovskih knjig naročili. Da so pa rusizme iz rusovskih knjig posneli, napčno misleč, da je tam čista staroslavenščina, kar še sedaj svojeglavno terdijo, je spričano iz okoliščin in dogodb slovstva na Rusovskem.

(Dalje sledi.)

Slovstveni glasnik.

Nevtrudljivi jugoslavenski pisatelj g. F. Jukić, kterega nemi'a osoda je vse domorodce razžalostila, se je na popotovanje po Dalmaciji podal, ktero si je že davno obiskati in ogledati želel. Potem misli v 3. zv. *Bosanskoga prijatelja* ali v posebnej knizi svoj *potopis* izdati, kteri bo razdeljen v potovanje 1. iz Sarajeva u Carigrad, 2. iz Carigrada u Rim, 3. iz Rima v Terst in 4. iz Tersta u Dubrovnik i Dalmacio. To bo taj verlo zanimivo delo. — G. prof. Kurelac v Reči meni *Vilo slovinko* od Barakovića izdati, ki je pervikrat v Benetkah l. 1614 tiskana bila. *Juraj Baraković*, ki je spisal *Vilo slovinko* in *Jarulo* (izdano l. 1720) je bil rojen v Zadru l. 1548 in je vmerl v Rimu l. 1628. — G. Vaclik je tragedio *Mejrimo* od M. Bana v česki jezik prestavil. — V Varšavi je dogotovil Sev. Golebovski životopise S. Zolčevskiga, St. Chmelskiga in Zamojskiga. — Iz Dunajske državne tiskarnice je ravno prišel *kazenski zakonik* v českem jeziku — Merzbach, knjigar v Varšavi, je oglasil, da izda *Pokladnico klasičkih spisov iz Evropejske literature v poljski jezik* prestavljenih. — Pavlina Vilkońska, znana poljska pisateljica misli povest *Sedanji ljudje* v 2. zv. izdati.

Različne drobtince.

* Vis. ministerstvo uka je *zgodovino Avstrianske carevine*, ki jo je g. Tomek v českem jeziku spisal, za višjo realko in gimnazio kot učno knigo priporočilo. Tudi v nemški jezik se že prestavlja. Tako bomo za naše šole saj knigo dobili, v kateri se tudi na nas Slavjane potreben obzir jemlje. Slava vis. ministerstvu!

* Iz Maribora se piše *Novicam*: Da domorodci zvedó, kako lepo pri nas slovenščina napreduje, njim hočemo nekoliko verstic priobčiti. Posebno gimnazialna mladež je, ktera se je tega nauka živo poprijela. Po odstopu g.g. prof. Matjašiča in Terstenjaka od tega nauka prednaša slovenski jezik g. Božidar Raič, kterega Slovenci poznajo po spisu njegove ruske gramatike v ilirskem narečju in drugih spisih v slovenskih časopisih. V 7. in 8. šoli so se v prvem polletju prednašali *početki ilirskega jezika*, v drugem pa je še zraven ilirskega začel g. učitelj razlagati *staroslovenski jezik* po svojih spisih in Hankovih „Počalkih.“ Pri tej priložnosti prosimo gosp. prof. Metelkota: naj nam spišejo, kakor so obljubili, kratko staroslovensko šolsko slovnico, zakaj slovenska mladež na naših gimnazijih je živo potrebuje. Za berilo služijo učencem „*Ostromirova evangelija*“, ktere je gosp. Hanka, slavni česki spisatelj, dijakom za 40 kr. sr. poslal, tedaj pri vsakem iztisu 20 kr. podaril. Tako domorodno djanje zasluži očitno zahvalo.

Že prvi pogled v svete bukve s častivrednimi čerkami je naše verle in domorodne dijake s svetim nadušenjem napolnil; koliko več še jih bode krepost krasnega *staroslovenskega jezika* uznašala in naduševala. Upamo, da se jim bode staroslovenščina še bolje prikupila, kakor sladki glasovi Homerovega jezika, ker ni samo slovnički stroj ravno tako izversten, kakor gerčki, temuč tudi za filologičke študije koristniši in boljše *praktični*, kakor jezik starih Helenov, čeravno tudi gerčkega jezika ne pometavamo, marveč ga vsakemu dijaku iskreno priporočujemo. Tudi slovenske in ilirske časopise naši dijaki marljivo berejo.

* *Slovanska jednota* Vraclavskega vseučilišča, ki je že od l. 1836 obstala, se je po ukazu vlade zaperla in knjižnica zapечатila.

* Na *Peštanskem* vseučilišču prednaša prof. Ferenc *novejšo zgodovino slovanske literature*.

* Pri kopanju mestne ceste v *Asodu* se je čez 40 glinjenih starodavnih posod našlo. Med njimi jih je 10 še popolnoma celih. Bile so do *Budina* odpeljane.

* Slavni ruski popotovavec Čihačev se je ravno iz Dunaja proti *Mali Azii* podal, ktero hoče znova preiskati.

* 30. marca je imelo društvo *lužiško-serbske matice* osmo letno skupšino. Bilo je odločeno, da se ima *Čitanka* izdati in scer v 3000 iztiskih. Dalej je bilo predloženo delo *Božja krasnošć w stworbyje* (božja krasota v naravi) in poslednjič je bilo oglašeno, da je izšlo delo dra *Somerja: Namakanja Ameriki*.

* *Serbsko-narodni Viestnik*, ki ga je *Miloš Lazarević* v *Zemunu* izdajal, je prenehal izhajati.

* Nj. veličanstvo *Ruski car* je daroval knjižnici narodnega českega musea in društvu za jugoslav. pověstnico prevažne knjige: *Dvorčovyje razrjadi* (3 deli l. 1612 — 1676) in *Pamjatniki diplomatskih snošenij* v 2 delih od l. 1488 — 1621.

* Turska carevina se razprostira v Evropi, Azii in Africi na 435000 štirjaških milijah in šteje 35 milijonov prebivavcev in scer v Evropi 15,000000, v Azii 16,050000 in v Africi 3,000000. Poleg narodnosti je 1,100000 Osmanov v Evropi, in 10,700000 v Azii, Slovanov je 7,200000, Rumunov 4,000000, Arnautov 1,500000, Armenov 2,400000 in Gerkov 2,000000. Vojakna moč se dá na 448860 mož zvišati. Létni dohodki te srepe države obnašajo le 371 milijonov piastrov, to je 44½ milijonov tolarjev.

* Grof. Adam Plater je najdel pri kopanju na svojem gradu v Švekskih sedem *Literskih malikov* neprecenitelne vrednosti. Doslej so bili le štiri maliki znani: *Ragutis*, popisan od *Narbuta*, *Perkunas* in še dva druga.

* Na Ogerskem so sedaj 3 nadškofi in 19 katoliških in 5 gerskih škofov.

* V Rēci se je 10. aprila igrala *Meirima*, žaligra v 5 delih od M. Bana in je prav zlo dopadla.

* *Kollarjev* veliki spis *Staritalia* bo skorej donatisnjen.

* Iz Zagreba: Tū neki ljudi petnimi žilami oko toga nastoje, da se u narodno kazalište sada — pošto talianska opera odavle odè — nēko nēmačko družtvo iz Košicah (Kaschau) dozove i primi. Ljudi, koji to žele, nisu ni odbornici narodnog kazališta, ni od akcionerah na to pozvani, nu oni si silom prisvajaju to pravo tutorstva — *nec vocati nec electi!* — pa da znate! ovi ljudi se ipak u prišnjimi godinama gradiše, da su tobož nēkakvi domorođeci! — Bože nas unapred sačuvaj od takih domorodacah, koji sada nēku slavu u tom traže, da *proti naravi i očividnom pravu* rađe; rađe pako *proti naravi* čim svoje hule, uvažujuć tudje, i to valjda zato, da si lime osvećljaju obraz pred tudjim svētom, il da sebičaju kakove svēchu poslignu. — rađe nadalje *proti pravu*, jer dočim izabrani proš. god. kazališni odbor od strane akcionerah narodnog kazališta izključivo sam uz doličnu odgovornost pravo imade i imati može u stvarih tičućih se spomenutog zavoda, što god odlučiti; sledovateljno je, da drugom komu ono pravo, koje mu pravi vlasnik nepreda, ni pošto pripasti ne može. Uz to nemožemo nikako dokučiti, kako je to, da kazališni odbor, koga se to tiče, k svemu tomu — premda se mnogi akcioneri dosta javno i glasno proti tomu izjavljuju — sveudilj šuti? . . . Zašto u tom slučaju javno neopravda povērenje, koje unj postavi družtvo akcionerah, čim ga za svoga zastupnika izabra te savesti i domorodnom nastojanju tog odbora poslove tog važnog i za narod naš toli koristnog zavoda izruči? — U novinah se nigdē nečitaja izvēstiju tog odbora, — nečuje se već odavna ništa, da li se taj odbor što god brine zato, kako da se uvede i ustroji narodno družtvo, — nezna se takodjer, da li se jur pobrinu za izbornik (repertoire), — da li spisateljje pozivlje na pisanje igrokazah, — da li poslana mu za razsudjivanje komade razvidi i nagradi i. t. d. i. t. d. o svemu tomu se ništa nečuje kao da odbora ni nema! — Bogme, ako tako kod nas i nadalje ustraje zlo i naopak po nas! — Tako si nehajstvom našim sami kopamo grob, gdē će nas nestati! — Nemojmo kriviti nikog drugog nego same sebe, jer koj svoje neštuje i nečuva, kako i kojim pravom on može zahtēvati, da to drugi u mēsto njega čini.

— e. —

Izhaja
na pol poli
vsak četver-
tek.

SLOVENSKA BČELA.

Velja na leto
2 fl. 24 kr.
in po pošti
3 fl. sr.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 18.

V četrtek 5. maja 1853.

IV. leto.

P o b o ž n i s t a r č e k.

(Po narodni.)

Živel mož je dolgo časa,
Sneg pobeli mu glavó,
Brada je že sivolasa,
In se sveti kot srebró.

Ura mu je že odbila,
Pride k njemu bela smrt,
Ki ga bo v nebó spremila,
In peljala v rajski vrt.

Jezus hoče k sebi vzeti
Gori v sveto ga nebó,
Ker on živel je na sveti
Kakor angelci svetó.

Ene v sreču še ima želje,
Te doseči še želi,
Preden v rajsko se veselje,
K Jezusu se preseli.

Želje troje: od družine
V hiši vzeti še slovó,
Ino v hlevi od živine,
In od polja tud takó.

Starček gre na žitno polje,
V sredi polja obstojí,
In vesele, dobre volje
Te besede govori:

Rasti rasti žitno polje,
Kakor raso si dosléj,
Rasti rasti še vse boljše
Ko dosihmal za napréj.

S polja v hlev k živini greda,
In jo gladi in drgljá,
In izusti te besede
Prišlo mu iz dna srcá:

Redi redi se živina,
Kakor si se mi dozde,
Dalje od sinú do sina,
Še vse boljše, ko doslé.

Starček zapusti živino,
V hišo gre in vleže se;
Skliče vkupej vso družino,
In jo zbere krog sebé:

Lesem, lesem vi družina,
Tri reči vam še povém,
Vredne vašega spomina,
Tri besede, proden grém.

Prva je beseda taka:
Ljúbite gospod — Bogá,
Ker gre jemu slava vsaka,
Ljúbite ga iz srcá.

Druga je beseda taka:
Ljubi naj zavolj Bogá —
Ker gre jemu slava vsaka —
Sledenj svoj' ga bližnjega.

Tretja je beseda taka:
Kdor bo starše spoštoval,
Ki jim gre spodobnost vsaka,
Jezus ga bo daroval.⁴

Tri so lučice prižgali,
Sladko v Bogu je zaspál,
Angelčki so prijadráli,
Angelecem je dušo dál.

Rajsko pesemco zapeli,
Pa so peli prelepó,
Kviško kviško so zleteli
Z dušo k Jezusu v nebó.

M. V.

O b r a z z g o r.

„Že spet nakapljuje“ se otresnem k svojemu tovaršu. „Tretji dan je že, da ne móreva dalej; pa naj bo kar hoče. Najeti vodnik že čaka, mili

moj brate! Le hitro za njim. Dans morava še do Wildbada.^a In s tim je šlo čez most Malniškega potoka. Steze so bile čedalje ožje, bajte redčje in krajina bolj samotna in tiha. Samo naše stopinje so se razlegale po bližnjih pečinah. Kljuvanje osamelega detala se je ozivalo iz bližave in zvončiči planinskih čred so bobneli iz gor v dolino.

»To je poslednja bajta, predenj do verha dojdemo« povzame naš vodnik besedo in pokaže malo prijetno hišico, ki je na pravej strani naše ceste na malem zelenem gričku stala.

»No, kaj se jokaš?« pravi dalej k malemu detetu, ki je pred bajto stalo in milo plakalo. »Povej, kakó se imá vbuga Anica?« —

»Oh ljubi Bogec! Anica spi od včeraj tam v kamrici in se noče več z malo Reziko igrati. Mamica mislija, da se nikdar več ne prebudi— o Bogec! mili Bogec!« mu dete zaverne in pri tem mu debele solze ru-deče ličice polijejo.

»Bodi jej Bog milostiv; bilo je to dobra dekllica!« šepče naš vodnik in hoče dalej iti. Midva ga pa poprosiva, da se samo kak trenutek še pomudi.

Dali smo se deteti v bajto peljati.

»Tu spi^a poseptá dete in pokaže na pare z belim pertom pokrite, na katerih je zraven britke martre slaba svečica berlela. »Oh, ali se nikdar več ne zbudi, da bi z menoj igrala!«

Mi pa smo bili preveč presunjeni, kej odgovoriti. Pogled na teló, še v smerti prekrasno, nas je vse razžalostil.

Z licem, nad planinski sneg belim, je ležala tu toga in studena; suhe ročice so bile navskriž podjane. Okoli nje je bilo cvetje potrošeno, kakor na planinah pricvetava in vela kitica z planinskih rozic je ležala na nje perstih.

»Mamica so šli do cerkve^a pravi spet dete, ko smo se z kamrice odpravljali, in jaz sem ostala sama pri sestrici. Htela sem z njo igrati in se razgovarjati, pa ona je zmiraj spa'la in molčala. Tu sem se zbala, kamrico zapustila in se gorko jokati jela.«

S tim se podamo naprej. O zamerlej kej bližjega zvedeti, se obernemo na nekega planinčana, kateri nam takole pripovedovali jame:

»Bode tomu že leto dni, kar je jela Anka, prej najveselša dekllica cele okolice, zmiraj žalostnejši prihajati; lice jej je bledelo, oho zatemnevalo. Na vse zgodaj je zganjala svojo čedo na pašo in pozno zvečer, ko so že zvezdice na temnem nebu stale, se je šele vračala domú. Ni več hodila kakor poprej do vasi doli, kjer so se vaščani shajali in vkupej večerne molitve opravljali. Če jo je mamka pokregala, se je zaklenila v svojo kamrico gori pod streho, odperla oknice in kukala ven do zvezdojasne noči. Tu jej je donašal veter zvuke pastirske piščali z bližnje skale, ki so večerno pesem prepevali in čez verh se je prikradla postava v lovskej obleki s puško na rami. Kakó zvestó je vselej na oknu poslušala! Piščal je vmolknila, večerna pesem pošumela in veter je donašal besedo za besedo v nočnej tihoti do visocega okenca in odtod sopet nazaj. Ščim pa je v bližavi kej zašumelo, se je znova oglasila piščal in nje glasovi so se zmiraj dalej in dalej v gori zgubljali. Komej pa je spet juterno rumenilo novi dan napovedalo, je že sopet gnala svojo čedo na pašo.

(Konec sledi.)

Slovenska slovstvena zgodovina.

(Dalje.)

Rusi so se sicer v prvih časih zvesto držali staroslovansčine v 11. in 12. stoletji; tudi nekoliko v 13. veku je še živela tista slovenščina, kakor ob časih sv. Cirila. Ko so pa leta 1238 Rusovsko Mongolci poseđli, jim je mogla dežela davek dajati, in ta podložnost azijski trumi je trpela celih 200 let. Nar. grozniši zdvijatelj se je razširjala po vsem severu in poprejšnja oblika, čeravno ne obihna, je čedaljebolj zginjala v narodu. Slavenski obred je sicer še obstal, pa zavoljo neznanosti se je pri sleherni prepisatvi nekoliko prenaradilo. Še celó mongolizmi so se vmes ugnjezdili in sicer tako silno, da so Rusje nekoliko slov izgubili in se mongolskih polastili, n. pr. pravijo: lošat namesti konj, rot namesti usta. Po tem takem je staroslovansčina vedno bolj svojo čistoto zgubljala; tedaj je rusovska vlada želela, da bi se grožno popačene obredne knjige popravile. Ali nobenega ni bilo, da bi bil spreveden slovníčar in zmožen težavno delo prevzeti. Tedaj je poslal tadašnji car *Bazili Ivanovič*, ki je bil svojo deželo mongolskega trinoštva rešil, Carigrškemu očaku prošnjo, da bi mu pozvedil moža, zmožnega to težavno delo podvzeti. Očak mu pošlje necega meniha z atoške gore, po imenu *Maksim*, učnega slavenskega jezikoslovca na Rusovsko. Maksim je v Moskvi devet let vredoval, in popravljal obredne knjige, in njegov devetletni trud je srečno in umno očistil popačeno ptujih in nepriličnih nesnag. In ko bi bil car spotoma zdelano popravo natisniti dal, bi Rusovsko dragocen zaklad premoglo. Toda v veliko škodo in celo v pogubo izverstnega izdelka Maksimovega je sklical car tako imenovane *slovstvarje*, ki pa slavenske slovnice skoro nič umeli niso, da bi doveršeno devetletno delo pregledali; pa brisali so nar. boljše in drugače naredili. Maksim pa, pravega prepričan, se je z vso močjo boril zoper napéno, kteremu ni dal veljati. Prepirali so se zavoljo: *soj*, ker slovstvarji nikakor spreviditi niso mogli, kako more *soj* tudi *mein* pomeniti brez ozira nanašbe. Pater Maksim je dokazal resnico njegovega pravila iz staroslovanskih rokopisov; pa njegove besede so gluho odletvale od razuma slovstvarjev, rekoč: če je staro prav, čemu popravljati. Spričal je resnico iz narodnega govorjenja; zastonj je bila njegova nuja. Zavernili so ga, rekoč: ljudstvo ničesar ne ve. Tudi niso mogli razumeti, kako more vez „ne“ rodivnik tirjati (rodivnik zanikanja) namesti toživnika. Toživnik *i* so zavergli, in hotli so *njega* ali pa *jega* imeti. Slovstvarji niso hotli odjenjati, resnici nasproti, pater Maksim ne odstopiti od pravega. Slovstvarji, da bi svojemu nevednemu terjenju obveljavo dosegli, so hiteli prezvišenemu caru poslednjo razsodbo prepustiti. Maksim se je ustavil rekoč: car nima v slovstvenih zadevah razsojevati. Pa njegov glas je bil prešumljen od oholostne nevedne večine in samo eden *Silvan* po imenu mu je priterdil. Pa tudi njegove moči niso zadostile zmago dobiti resnici, takšni in tako množni četi nasproti. Imenovali so ga slovniškega krivoverca, on pa njihove poprave popačenosti. Prepir je dolgo trpel, in naposled se je za Maksima nesrečno končal. Zavoljo njegove ustave zoper carsko pozivanje je zapadel njegovi zameri. Bil je v ječo odpeljan, kjer ga je po 33 letni zaprtii gotovo zaželjena smert nezastuženih nádlóg in krivičnega ravnanja rešila, Slovanu pak večno vranó v sereu pustila.

Mongolci so sicer s svojim prevladanjem tako tamnoto zanesli na Rusovsko, ktere nasledek je bila popolnoma nevednost. Pa, ko bi bil po družih slovanskih deželah slavenski obred cvetel, bi se bili popravljaji o Maksimovem času lahko nanj zavrnili, ter se pravega prepričali; ali kaj, ker so se iz družih krajin, kjer je slavenski obred samo životaril, v sever ozirali mené, da je tamkej čista slovanščina domá, da na Rusovskem cvete. Obred, ki se je z domačih poljan pregnal, ni nikjer našel dobrega zavetja v nesreči, zatoraj ni mogel razjasniti s svojo nekdanjo svetlobo nevednežev, ki so terdoglavno napčno terdili, ne razumevši duha domačega jezika, katerega so si družim enacega mislili. Da je pa to res tako, se iz tega sprevidi, ker so z greškim jezikom Maksimove pravila ovračali, rekoč: da v greškem ne zaznaiva *svoj* vsih prisvojitvinih zaimen te oblike. Ravno taka je bila z rodivnikom zanikanja; rekli so v greškem ni od tega rodivnika ne duha ne sluha najti; tedaj ni prav, se vé ker jim je manjkalo poznanje domačega slovstva.

Že je pater Maksim celih 18 let v ječi prezdihval, ko vladi pismo napiše (list p. Maksima se je še doslé ohranil), naj bi se vender pravega prepričala in ga krivične kazni oprostila. *Ali zastarana nevednost je udušila mili glas prosečega*, saj so bili slovstvarji čez 200 let ravno v teh napčnostih, kakor so za časa Maksima bili. Še le luč Dobrovskiga, tudi po Rusovskem razposlana, jih je razsvetila. Slovničarji tudi družih narodov so se sicer prepirali, ali pri Grekih in Latincih ne pozná zgodovina enacega dogodjaja. *Noben drug jezik ne šteje takovega mučenika med svoje podpiratelje kakor slavenski.*

Sto let skoro po Maksimovi smerti (umerl je 1556) je car Rusie *vnovič* slovstvarje sklical (leta 1652); pa zopet so se pričkali in sicer tako močno, da so se v razserjenih strankah razšli, ker nevedneži po nikakor pravega spoznati niso hotli. Nekoliko knjig so še le izdelali leta 1667, sv. pismo v letu 1751, koje je bilo njihovo poslednje delo, se ve, da tudi z mnozimi napakami; ker Dobrovskitove slovnice še do takrat ni bilo na svetu. Zatorej so pa tudi rusovske knjige polne napak, in tudi skoraj od vsih tistih (besede so to g. Metelko-ta), ki so bile ob času preganjanja tjekaj zanesene, ni ne duha ne sluha več; z majhnim izjemkom so zapadle večni pogubi. Iz 11. stoletja se je vender še en izversten prepis ohranil, ki ga je djakon *Grigori* osnoval za kneza Ostromirskega v Novgorodu, in obsega *nedeljske evangelje*, tedaj znan po imenu *Ostromirskih evangelj*. Pisal jih je od leta 1056 — 1057, in malo je v njih popravil; pa koliko bi bilo bolje, ko bi čisto ničesar popravil ne bil. Grigori prosi bravce „da bi ga ne kleli“ zavoljo malo popravkov, kterih bi bil imel, kakor je krivo mislil, veliko več narediti. Ali ravno zavoljo te domišljevane napake je prepisal djakon Grigori knjigo visoke vrednosti, katera doslej še skoraj sama stoji iz Rusie med slovstvenimi starinami čiste staroslovanščine. Bile so skoz 800 let neznane, in najdene so bile po smerti carice Katarine v njeni sobi. Dobrovski jih omeni v slovnici svoji, ki jih pa ni mogel, kakor pravi, v roke dobiti. akoravno jih je silno želel. Vse drugo pa, kar je bilo na Rusovskem tiskanega, je popačeno in pokvarjeno, in Glagolitje, ki tudi vedno bolj nevednosti in slabosti zapadajo, se močno motijo, ko mislijo v svojih knjigah čisto staroslovensčino obderžati, ko bi rusovske posnemali. In ravno zato, ker jih posnemajo Glagolitje, njih stara čverstota zginja, in neskerbni za prihodnost, zanemarjajo zmiraj bolj sebe in svoje slovstvo, kar sta že ranjki

Kopitar in Dobrovski resnično obžalovala. Že o prehodu iz prvega v drugi razdel glagoliškega slovstva se je pokazal zapad glagoliške kreposti v mnogih oslabiljenostih, posebno v jeziku, veliko slabšem kot se je pisal v prvem razdelu; in tudi pravopis se je bil mnogo in sicer v napčno in v kvar prestvaril. V prvem razdelu je bil okrogel, v drugem voglast; jezik v prvem čist, kratek, v drugem poptujčen posebno z rusizmi.

(Dalje sledi.)

L. TAPURIUS.

(Konec.)

Komu hitro v glavo ne pride igra slovanskih pastirjev, kateri sekiro zmiraj za orožje pri sebi nosijo *). Več kakor na 100 korakov jo daleč za človekom poženejo, kateri jih razdraži (Glej Kollar Spiewanky) To šakro—sekiro, od ktere tudi Paullinus (Syst. Bram. pag. 284) povedali ve „Višnu rotulam ferream Ciakram dictam manu tenet“ najdemo dostikrat na štajerskih rimskih kamnih v rokah možkih in ženskih oseb, in učeni so si glavo terli, kaj da pomeni, in neki so celo rekli, da je to kakšno zercalo!!! Mi bomo v naši knjigi sliko priložili; do tačas pa si jo lahko vsakdo v Muharjevi dogodivščini štajerski med priloženimi obrazi in slikami poišče. Razun tega orodja Šakra imenovanega, so si tudi Indianci Višnuta predstavljali z *tapurom* v rokah. Beseda *tapur*, die Streitaxt, se je že med Slovenci zlo zgubila, ali besedo *tapurišče* (toporišče) die Streitaxt — Hackenstiel, še vsakdo pozna. Paullinus (Syst 82) imenuje to orodje *Gheda* in prestavi besedo *Gheda* z latinsko besedo *Clava* „Clava Višnu, quam Gheda vocant, malos castigat, et capita perversorum frangit“ U Bop-povem sanskritskem Glossariu najdem tudi besedo *gada*, clava, gunda, globus. Primeri tema besedama sanskritskima slavenski *gvod*, *gvozd*, *gvazd*, *zagvozda*, *gumb* itd. Tudi severno-slavenski *Radegost* ima v rokah bipennis Streitaxt (glej Koll. Slav. Boh. 265) to je *topuro*. Pri štajerskih Sloven-cih okoli Šavnice se veli topača una velika sekira, s katero drevesa podirajo.

Po tem orožju Višnutovem se je tedaj obljubilo ime *Tapurius*, *Tap-
peinus*, ktero se pogosto na rimskih kamnih na Koroškem najde. Obitelj *Topor*, *Tapurišič* in *Tapajnar* še živite na Koroškem in Štajerskem.

Kakor kersanski stariši svojim otrokom imena svetnikov prilagajo, tako so paganski imena svojih bogov in njihovih atributov. Tako najdemo ime CRIELION ¹⁾ na štajerskih kamnih po krilih (perotih) Višnutovega tiča Gerudena, dalej *Luccon* ²⁾ (Lukon) po njegovem *luku* (arcus) *Cladius* ³⁾ ktero ime tudi pogosto polatinčeno najdemo pod imenom *Maleus* po njegovem orodju Čakru, kateri je bil klad: diminut. Kladivec se še na Štajerskem pozna) Hammer, malleus rostratus, in na ktere ga še slovački Čakan lepo opominja.

Tako bi bili spet edno ime staroslovensko in mythologičko razložili, in novi dokaz imeli, da je o času Rimljanov v Noriku in Panonii Slove-nec prebival.

*) Ravno tako slovanski narod Huculov na galeških tatrskih gorah.

1) Muchar Gesch. d. Stei. I. 391 Kačendorf v Gradški okolici. 2) Muchar I. 428.

3) Muchar I. 434.

O d g o v o r i

na vprašanja društva za Jugoslav. povestnicó.

XII. Tam, kjer zapusti Soča Tminske in Kanalske gore, in stopi vun iz tesnobe na širjavo Goriške prijazne ravnine, se vzdiguje visoko gori do oblakov, na levem bregu Soče, sterma in skalnata gora, katero so tukajšnji Slovenci od nekdanj *Skalnico* imenovali, in ki se sadaj od srede šestnajstega stoletja sploh *Sveta Gora*, po italiansko *il Monte Santo* imenuje. Ona je na severni strani dobre pol ure od Gorice, in nosi na svojem verhu imenitno cerkev *Materæ Božje*, kamor pobožni kristjani obojega spola iz Benečie, iz Goriškega, Istrianskega, Koroškega in Stajerskega mnogoštevilno in pogostoma romajo. Od začetka te cerkve in od tega, kar se je ves čas njenega obstanka ž njo godilo, so pisali že: 1) *L. Glavinich*, franciskanar, ki je leta 1648 knjigo *de origine provinciae Bosnae et Croatiae* v Vidmu (Udine) na svitlo dal; 2) *Giacomo Ischi*, arciprete in Palma, ki je zgodovine Goriške grofie tudi v Vidmu pod naslovom: *historia principalis Comitatus Goritiensis* v letu 1684 v natis dal. 3) *P. Caspar Pasconi*, iz reda S. Franciška, Guardian na sveti Gori, ki je knjigo spisal in jo 1746 v Benetkah na svitlo dal. 4) In iz te knjige je povzeta: „*Kratka povest od božje poti na sveti Gori nad Solkanom blizo Gorice. V Vidmi 1843*“ majhna knjižica v osminki od 29 strani. Po tem, kar se v ravno omenjenih spisih bere, je bila ta cerkev sozidana v prvi polovici 16. veka, potem ko se je razglasila prikazen *Materæ Božje*, katero je neka pobožna pasterica, Ursula Ferligoinica po imenu, v letu 1539 na ti gori imela. Kadar so začeli cerkev zidati, so iz tal slučajno izkopali štirvoglat kamen, na katerem so se vsekane besede brale: „*Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum*.“ ki se še dan današnji v tej cerkvi hrani in kaže. Leta 1544 je bila cerkev popolnoma dozidana. V varstvo in postrežbo te, verh sterne gore, daleč od obljudenih krajev, stoječe cerkve se je kmalo prizidal še samostan, ki je bil izročén manjšim bratom reda sv. Franciška v letu 1566. Od tega časa se je tudi začela ta gora imenovati *Sveta gora*. Ko je bila cerkev dozidana (1544), je jej Oglejski patriarb, kardinal Marko Grimani podaril lepo staro podobo *Materæ Božje*, ktera se še zdaj na velkem altarju te cerkve časti. Leta podoba je bila 16. junia 1717 z veliko slovesnostjo v Gorici, in scer na Travniku, v pričó neštevilnega ljudstva kronana, in tadaj se je začel tudi po celj tej škofiji praznovati praznik „*prikazanja in kronanja Materæ Božje na sveti gori*“ v spomin te prigodbe. Pa kakor se navadno na svetu godi, da nobena stvar vedno nespremenлива ne ostane, tako se je tudi s sveto Goro dogodilo. Na povelje cesarja Jožefa II. je bila ta cerkev v letu 1786 zapuščena, menihi so se morali od tod preseliti v drug klošter v Gorico, podoba *Materæ božje* je bila iz svete Gore doli v Solkan v faruo cerkev prenešena, samostan je bil razdjan s hišo vred, v kateri so pobožni romarji prenočevali, in cerkev sama je bila razkrita, ker so ji streho odvzeli. Celo veliko ozidje lepe cerkve je bilo za 1500 goldinarjev prodano. Vendar pa so romarji od bližnjih in daljnih krajev tudi še sadaj k tej podertii romali. Cez sedem let in osem mescov, to je, v letu 1793 so bili Goričani vnovič od svitlega cesarja dovoljenje sprosili, da so cerkev na sveti Gori zopet ponovili, kamor so podobo *Materæ*

Božje vnovič slovesno prenesli, in v ta spomin napis vrezali v kamen nad velikimi vratami cerkve: „*Ego autem steti in monte, sicut prius.*“ Sadaj pa je bila cerkev izročena nemu duhovniku, ki se *vice-direktor* svete Gore imenuje, kteremu je več drugih duhovnikov pridanih, da romarje spovedujejo; pravi vodja pa ali direktor svetišča je Goriški škof. In od tistega časa sem slovi še vedno *Sveta gora* po vsih bližnjih in daljnih krajih do današnjega dne

Druga cerkev Matere Božje, kamor romajo pa posebno Lahi in Taliani, je cerkev Matere Božje na otoku *Barbana* zvanem. Kratka povest od začetka in osode lete cerkve je bila tiskana v Vidmi v letu 1841, pod naslovom: „*Istoria dell'origine della chiesa dedicata a M. V. Ss. nell'Isola di Barbana l'anno 582.* Udine 1841. Tip. di Dom. Biasutti.“ Pisali so pa od ravno te cerkve tudi še drugi deloma imenitni pisatelji, kakor b) stari *Ughelio, Italia sacra fol. 38. in vita Elias*, kjer takole govori: *Hic patriarcha Elias non procul a Grado monasterium monachorum in honorem Sanctæ Mariæ instituit, ubi sibi revelatum fuerat a Beata Virgine Christi matre, quod Barbanam nuncupavit: quia vir Barbanus nomine ibi constitutus primus abbas.*“ c). *Henrik Palladio* in Giovanni Francesco Palladio v „*l'istoria della provincia del Friuli parte I. l. 1. pag. 26.*“ in d). *P. Coronelli* v „*Biblioteca Nr. 1007, pag. 306. lit. Barbana.*“ e). Poslednič *P. Alessandro Morosini* v *Istoria delle Immagini più miracolose e celebri di Maria Vergine di tutto l'Universo, Parma.* — V letih spisih se bere, da je otok *Barbana* bil nekadaj v starih časih lazaret mesta Ogleja, in da so bili tukej tudi o prvih časih kristjanstva večidel Oglejski mučeniki usmertjeni. V letu 582 vstane na morju neprevidoma tako strašen vihar, da se je voda nenavadno narasla, kar je ta nasledek imelo, da so se vse poslopja tega lazareta na enkrat pogreznule; ob enem pa so ljudje vidili verh morskih valov plavati podobno Matere Božje, ktera podoba je obstala, ko so se vode zopet ponizale, na tem otoku ravno na tistem mestu, kjer se od tih dob vedno časti. Ljudje, ki so to vidili, so to reč povsod razglasili, in takratni patriarh *Elia* je rekel ondi sozidali cerkev na čast Materi Božji, in je na velki oltar postavil ravno to podobo. Pozneje je bil prizidan cerkvi še samostan, in ker se je prvi predstojnik tega samostana klical *Barbanus*, se je začel tudi otok klicati „*insula Barbana.*“ Otok ta je silno majhen, pol ure od otoka, kjer je mesto *Grado*, proti izhodu; od enega konca otoka do drugega, kjer je naj širji, je komej en strelaj daleč; na otoku je razun cerkve in samostana, kjer zdaj dva duhovnika navadno stanujeta, da strežeta romarjem, še ena ali dve drugi hiši, in nič drugega. Na otoku sicer nič ne rase, kakor malo revne trave. Kar se pa kot čudež pripoveda in razglasuje, je to, da na cellem tem otoku ni bilo nikoli nobene kače viditi, ker se jih pa vender obilno nahaja po družih bližnjih otokih. Enkrat, pravijo, pride nekdo na ta otok s polno škatlo strupenih gadov; ač kakor hitro je na otok stupil, so mu vsi gadi (*viperæ*) pocerknuli. To se pripoveda od lete prestare cerkve.

Z m e s.

Nek kmet *Marin* je pri požaru Moskovkega igrališča z božjo pomočjo tesarskemu mojstru, ki se je na strehi gorečega poslopja znašel, življenje

ohranil. *Car Miklavž*, slišavši o tem zlahtnem činu Marina, ga je dal, ko je do Petrograda prispel, k sebi poklicati. Tu je objel mogočni vladar vseh Rusov prostega Marina rekoč: „Bog ti govorni tvoje dobro djanje. Poljubi me, ter mi povej, kako ti je Bog pomagal. — Marin mu pove, kako in kaj. Naslednje pa car spel besedo povzame rekoč: „Sadaj pa idi z Bogom: kader kej potrebuješ, le k meni pridi. — Verh tega mu je še vkazal svetinjo za ohranjenje življenja podeliti in 150 rubljev *izplačati*.

Slovstvenil glasnik.

Jugoslavensko slovstvo. Pri Blazniku v Ljubljani so izšle prav čedne *podobice v spomin prve svete izpovedi*. Na prvi strani je podoba zgubljenega sina, na zadnji pa sledeča prav mična pesmica:

Ljubi Oče vse dobrote!	S čistim srcem ti služiti
Bog nebes čez vse visok	Hočem svoje žive dni,
Si odpustil moje zмотe,	Zvest otrok ti hočem biti
De sim tebi ljub otrok	Kakor Jezus me uči.

Prosi, o Marija! zame
Vselej mi na strani stoj;
Vari me peklenke zmane,
Angel varh! prijatelj moj.

Sto černih tih podobic velja 30 kr. in sto svetlih (bronziranih) 45 kr. sr. Da bi jih le tudi v Celovcu dobiti mogli. — Ravno take podobice je tudi izdal J. Podrekar v Kamniku. 100 černih iztisov velja 50 kr. svetlih 1 gld. 10 kr. in malanih 2 gld 24 kr. Te so tudi v Celovcu že dobili. — Na Dunaju je izšel *Cvetnik srbske slovesnosti* za višje gimnazije, sestavljen od dra J. Subotića, 1. zv., 572 str. velja terdo vezan 1 gld. 2 kr. sr.

Česko slovstvo. V založbi K. Winikerja v Berni je ravno izšel prvi zvezek *Moravskih narodnih pesem* od prof. F. S. zbranih. Vsak drug mesec pride tak zvezek na svitlo in velja 45 kr. sr. Tudi napevi so pridani, kar tej zbirki posebno ceno daje. — Nevtrudljivi česki spisatelj *Doucha* pripravlja za natis novo knjižico pod nadpisom *Schránka dobrego naučeni*. Obsega mnogo nravnih izrekov in pregovorov v verzih, spisanih za mladino in učitelje. — G. bibliotekar *V. Hanka* je oskerbel spet novo izdanje *Dalimilove česke kronike*. Velja le 24 kr. sr. —

Različne drobtince.

* Pred nedavnim je vtonil v Pesnici na Štajerskem znani slovenski domorodec *Franc Verbnjak*, kteri je tudi nekaj slovenskih pesmic zložil in tudi daleč okoli kot botanikar slovel. Naj v miru počiva!

* Na česki prirodoslovni časopis *Živa* se je že toliko naročnikov oglasilo, da se morajo prvi 3 broji novič natisniti.

* Da nevarnosti, ki *narodnemu kazališču žuga*, v okom pridejo, so se neki domorodci v Zagrebu dogovorili, večkrat igrokaze v ilirskem jeziku predstavljati.

* *Beogradske Novine* pišejo, da je Nj. veličanstvo cesar g. majorju *Milenkoviču* za njegov zemljovid Srbije zlato svetinjo za *nauke in umetnosti* podelil.

* Vis. g. minister *Thun* je česki šolski časopis *Škola* vsim učiteljem českega jezika na Českem, Moravskem, Siležkem in Ogerskem priporočil.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 19. — V četrtek 12. maja 1853.

IV. leto.

K v a t r n i v e č e r .

In kakor bi rada, ne morem, ne smem,
Ni dobro, ni varno, oj to ti povém;
O vsako noč, kadr li češ in želiš,
Nocój le ne; al se strahóv ne bojiš?

O ljuba preljuba, kaj mar mi strahóv,
Kaj kvatrov noči ino njenih duhóv?
Progovor je star in se modro glasi:
Strah v sredi le votel, ob kraj'ga nič ni.

O ljubi preljubi, nikár o nikár,
Kvratne noči, oj te meni so már! —
O mati, o mati, o ljubi obá —
Bojim se, se tresem, srcé trepetá.

O ljuba preljuba, ne boj se ne boj,
Nič men'ne zgori se, nič tebi nocój,
Noč mirna; ti varna si v hrani tu nóť,
In meni razsvitlja luč lumina pot.

O ljubi preljubi, kaj ondi šumi?
Čuj, slušaj, kaj gori po drevji vrši?
Kaj cvili iz loga, plašívno frirá?
Ni dobro; oj da bi ostál bil domá!

V sosednji vesi pa vsi trije pojó,
Novico ji bridko brenčé na uhó;
Glavico povzdigne, jo brž položi,
In kmaló z vsem'trémi tud nji zazvoní.

M. Valjavec.

O b r a z z g o r .

(Konec.)

Enega dné popoldne stopi Andrej, mladi pastir, kteri je podobo deklíce zvesto v sercu nosil, k materi ter jej odkrije, da je že večkrat, ko je svojo čredo na pašo gnal, Anico s pritepenim Moserjem prav prijazno govoriti vidil. Kakor je viditi, mu je Anica nagnjena; zatorej on mater še za časa svari, da bi krasna devica v krempljih tega divjega pritepenca ne poginila.

Kakor hitro se verne pastarica domu, stopi k njej skerbna mati rekoč: Anka! od dne do dne bolj bleđiš, lica ti vpadajo, ojštro planinsko povetrije ti ne služi. Naj odslej fant goveda na goro goni. Skerbno za-

del za njih

piraj po noči okno svoje kamrice, ne puščaj se v razgovore z duhovji, kteri v noči po naših gorah hodijo in vari se hladnega nočnega zraka. Tvoja bolehnost, kakor se mi zdi, ti že globoko v persih leži — tako misli zdravnik iz mesta, s kterim sem pred nedavnim govorila. Kaj ti je po pesnih in po piščali? Poštena deklica pomoli svojo večerno molitvico, se vleže in zaspi, da jo prva penica spet z spanja zbudi. Zapazila sem, da v noči okno odpiráš in po zvezdah kukaš — Bog ne daj, da bi te še enkrat vidila! — In Anki so zasolzele oči. Natihoma se je pobrala v svojo kamrico in se milo jokati jela; zakaj bila je pobožno dete in je vedela, da smo dolžni skoz celo življenje naše stariše častiti, da bi se nam dobro godilo na zemlji. Pustila je taj okno zaperto in se je prikrila čez ušesa, ko je slišala na bližnjem skali na piščal igrati. — Tri dni so tako minuli; je ostala doma — in fant je gonil čredo na pašo. Tu je tudi piščal obmolknila in nobena pesem je ni več uspavala. Globoko jo je to v persih bolelo; cele noči je prejojkala.

Pa kakšno veselje jo je obšlo, ko je zjutrej na gore pogledala in pred oknom kitico čerstvih planinskih cvetličic zagledala! Berš je nje serce vganilo, kdo da jej je mogel to cvetje prinesiti. Cel dan ga je na svojem nedriju uošila. Tako je nahajala vsako jutro novo kilico. — Nenadoma je zmanjkala kitica na oknu — dve, tri, štiri jutra so minule in nikdo ni donášal planinskih cvetlic. — Oj kakó je trepetala! Lice je vpadlo, oko od jokanja rudeče postalo. — Bil je ravno poln mesec in njegovo blede očičje je lukalo skoz okno na posteljico, v kterej je Anka nepokojno spala. Tu na enkrat zakriči in kviško z postelji plane. Jaderno priskočji skerbna mati in najde svojo hčer v omedlevcah ležati. Ko se spet zavé, jame v solzah vtopljena pripovedovati, da se jej je Tomaž Moser v sanjah na smert bled ko merlič prikazal. Na njegovem čelu blizo skranje je rezala globoka rana in z desno roko je pritiskal kitico rožic, ki jih je za njo natergal, na svoje persi. Kakó je vloga terpela! —

Pervo nedelo potem se zbere vsa mladina tiste okolice, da bi zgubljenega Tomaža, ki so ga od tistih dob v resnici zgrešili, poiskala. Zares ga najdejo nedaleč od križa na planini mertvega in pobitega, kakor se je bil Anki prikazal. Mogel se je pri terganju planinskih rožic predaleč čez skalo nakloniti, omahniti in se čez šest sežnjev visoko skalovje prekucniti. Bog bodi njega duši milostiv!

Anica je preživela po tem še nekoliko mescev, dokler jo ni večeraj dera na pare položila. Bila jo to prav berhka od vsih rada videna deklica, krotka in pobožna. Naj v miru počiva!

Tako je končal planinečan, si veliko solzo z očesa utiraje.

Mi pa clo nismo zapazili, da so se med pripovedanjem megle razkadile, kakor bi nam hotle ločitev iz Gorotanskih dolin še bolj stežiti. Še enkrat se ozre naše oko na to prekrasno zemljo, ki jo je narava tako lepo in bogato okiňala.

Navade Primorskih Slovincov.

(Popisal Št. Kociančič.)

Ljudske narodne navade in šege o raznih okolišinah družbinskega življenja so se naj več na deželi med prostimi kmeti ohranile, in tim čistej-

ši, kolikor so dalej od mesta. Jaz sim od drselega leta svoje starosti iz doma, in v mestu živel, in po dokončanih šolah samo štiri leta v neki vasi prav blizo Gorice, in še to med pofurlaneni Slovenci bil, sadaj sim pa že šest let v Gorici; zatorej tudi nisim imel nikoli prave priložnosti, da bi sam s svojimi očmi vidil, kako se nepoptujčeni Slovenci naših primorskih krajev o raznih priložnostih vedejo. Ako mi bo mogoče, da od kakega prijatla kej več zvent, Vam hočem že naznaniti. To bodi rečeno v izgovor, da na to vprašanje jugoslav. zgodovinskega društva le tako malo in nepopolnoma odgovarjam.

a.) **Porod.** Kar sim do sadaj izvedil, matere in babice marsikej vraznega počenjajo okoli novorojenega deteta, in na zibelko s kredo neke čudne znamnja načerkajo, da bi dete obvarvale vsake škode. V nekterih krajih, kakor p. v *Livki* na benečanski meji, novo rojeno dete kaj skozí odperto okno vum pomolé, (kar stori baba) zato da bi ne bilo *vedomec*. Menijo namreč, da tak otrok gotovo *vedomec* postane, ako se z njim tega ne stori. Tudi od *rojenic* se kej sliši, pa ne vem, kaj od njih pravijo.

b.) **Kerst.** Kakor se jih v mestu najde, kateri se ne pre naglijo s kerstom, tako so nasproti silno skerbni priprosti ljudje, posebno naši Slovenci, da se novorojeno dete tako berž kersti, kakor je li mogoče. Hitro gredo prosit kakega znanca, posebno če je količkaj premožen, da naj bo detetu *mučec*; kdor je za botra ali kerstnega kuma naprošen, ne sme odreči. Kadar je dete kerščeno in v kerstne bukve upisano, gre oče otroka z kumom (ali kumoma, ker navadno po dva jemljejo, kuma in kumo), in pa z babo navadno naravnost v kerčemo, kjer se veselo gostijo. Kumi staršem otroka vselej kej podarijo, posebno je v navadi hleb belega kruha (štruca).

c.) **Ženitva.** Kadar si mladenec svojo prihodnjo zaročnico izbere, (ali kadar mu jo starši odločijo ali pa varbi — irofti), se odloči dan za *obljubo*. Snidejo se pri starših neveste oče ženina in ženin sam, ter pripeljajo sabo tudi enega znanca, svojega dobrega prijatla (starašina). Gostoljubno sprejeti se začnejo naj pred pogovarjati in pogadjati za dotó. Je to storjeno v zadovoljstvo oboje strani, takrat pokličejo še nevesto, jo prašajo, ali privoli v to pogodbo, in čr je vse prav, si podasta desne roke ženin in nevesta, in starašina (v nekterih krajih namreč je to navadno) vzame hučo ali pa bokal vina, in jima ga nekej izlije na roke, kakor bi hotel s tem reči, da ju tako zaveže. Tu se tudi pogodijo, kdaj ima poroka biti. Kadar napoči *dan poroke* gresta ženin in nevesta k spovedi in k sv. obhajilu, ako se to ni že dan poprej zgodilo. Potem se vse praznično napravi, in godci so pripravljeni. Nevesta se napravlja doma s svojimi *družicami*, ženin pa s *starašinom* in z *drugmi*; ko je čas v cerkev iti k poroki, se ženin s svojimi tovarši in z muziko vzdigne, in gre po nevesto. Ko so blizo nevestine hiše, vstrelijo, ko pa do hiše pridejo, najdejo vrata zaperte; terkajo, in na vprašanje, kdo je? kdo terka? odgovorijo: Da so dobri prijatli, da iščejo eno zgubljeno ovčico, ktero menijo tu noter v hiši naiti; ali pa: da so goloba vstrelili, in da je tu notri se skrila, da ga gredo iskat; naj jim torej odprejo. Preden se jim odpre, marsikake burke vganjajo. Kadar pa se jim odpre, zaukajo veselo, ter grejo z nevesto po kratkem zajterku v cerkev k poroki, spremljeni od godcov. Kadar je v cerkvi vse po redi opravljeno, in vna iz cerkve stopijo, se je v nekterih krajih (tako p. na *Livki*) nevesta v klet k vinu zapirala, in še le po tem je bila ženinu nazaj dana, kadar je za

njo kej plačal. Če je ženin iz druge vasi, mora pri tej priložnosti v nekaterih krajih mladenčemu te vasi, iz katere je nevesta, po svoji premožnosti kej plačati, če ne mu ne pusté neveste odpeljati na svoj dom. Je vse to storjeno, gredo zopet vsi z godci na dom nevestinih staršev, kjer je velik obed pripravljen. Pri jedi se šalijo, smešnice pripovedujejo, zdravice napivajo in se prav veselo gostijo. Otroci iz soseske se zbirajo zunaj hiše in zlazijo tudi pod mizo, da od veselih gostov kej dobé. Na zadnje konec obeda pride kuharica z veliko kuhanco (Kochlöffel), in bere od gostov darove. Vsak ji kej da. Ko pa pride do ženina, ji vzame ženin kuhanco iz rok, in z njo tako ob mizo vdari, da se na prvi mah na kose razleti. Po tem se pleše. Kadar se nevesta na novi dom pripelja, jo pričaka tašča navadno na pragu hiše, in ji napije iz majolknega bokala; nevesta ga vzame, verže vanj en denar (tolar, cekin, ali kakor premore), pije tašči na zdravje, in ji bokal nazaj poda. (Sploh je navada, da nevesta, kadar k hiši pride, vsem v hiši nekej podari ali v denarju ali v perilu). Tašča ji poda na to kolovrat in pa lонец, in drugo hišno posodo v znamenje, da bo od sadaj ondi s tem opraviti imela. Na domu ženinovem je zopet obedvanje, in v nekaterih krajih, kakor n. pr. v Tminskih gorah, ostajajo svatje vkupej po celi teden. V Livki, od ktere sim že zgoraj nekej omenil, je bila sicer še ta navada, da ko je nevesta prvičkrat po poroki šla po vode, jo je druga ženska spremljevala do studenca in nazaj na dom, kateri je potem nevesta en denar v roko vtisnula.

(Konec sledí.)

Slovenska slovstvena zgodovina.

(Dalje.)

Cirilsko.

Cirilsko na Rusovskem v 3 razdele spada. *Pervi sega do mongolskega gospostva* (v letu 1238); *drugi do poprave obrednih knjig do leta 1667* (sveto pismo se je še le leta 1751 dalo na svello); *tretji doslej*.

Podlago k temu slovstvu je Ciril v Carigradu postavil v letu 861 ali 862 s tim, da je *abecedo* spisal in *razdelke sv. evangelja* prestavil. To delo je bilo v štirih letih na Moravskem s prestavo poglavitnijših takratnih obrednih spisov končano. Dognali so se namreč razun *beril in listov, psalter, berila iz starega zakona* (paremejnik) *časoslov*, (horologij) *služabnik* (liturgjar) *trebnik* ali *molitevnik* (ritual) in *osmospev*, to so *cerkvene pesmi* (oktoih) ali *kancional* Dumakinov. Ovega dela so se tudi brez dvombe vdeležili prvi in naj znamenitiši Cirilovi učenci: *Kliment, Naum, Angelar, Sava* in *Gorazd*. Pervi je bil Bulgar, zadnji Moravljan.

Naj starši in dragoceniši rokopis evangelja s podpisanimi letnimi številkami je *Ostromirski* v Petrogradu iz leta 1056 — 1057, potem pa *Mstislavov* v Moskvi med letom 1125 — 1132. Naj starši *apostel* je iz leta 1195 v Moskvi pri Pogodinu; razun tega sta še kaka dva ali trije drugi iz 12. stoveka; eden je v Moskvi v zborni knjižnici (Synodal-Bibliothek) druga dva v jugu in v zapadu. Naj starši *psaltir* z rasjasnenjem, tedaj ne prav za prav obreden, je iz 11. stoletja in sicer v Moskvi Pogodinaova lastnina, ki pa ni popolnoma.

Od posameznih spisov starega in novega zakona se še precej stari prepisi dobé, n. pr.

1. *Štiri evangelji* od leta 1143 v Moskovski zborni knjižnici; — 2. *Listi* (epistelni) sv. Paula iz leta 1222 tudi v ravno imenovani bukvarni; — 3. *Bukve Jozuata*; — 4. *Bukve sodnikov*; — 5. *Bukve Rut*; vse te troje bukve so v knjižnici Sergijevske Laure na Rusovskem; 6. Je tudi dalje *visoka pesem* kralja Salomona z razjasnjenjem iz 14. stoletja v knjižnici družbe zgodovinskih starin v Moskvi, in — 7. *Cela nova zaveza* iz 14. stoletja v samostanu Čudov v Moskvi i. t. d.

Od družih imamo nesumljive spričanja, da so tudi kedaj bile, n. pr. preroki, spisani v 15. veku iz rokopisa 1136 leta v Novgorodu pisanega, pet bukev Mojzesa, snimkanih (kopiranih) tudi v 15. stoletju iz rokopisa v letu 1136 ravno tam snimkanega. Pri Štefanu v danski Sori se je znašla v letu 1645 nova zaveza iz 13. veka. Solarič je vidil pri Peričinoti-tu v Benetkah celo sveto pismo, ki se je v letu 1429 na nemškem v Moldavskem samostanu najdlo, katero se je pa vposled posameznih sporočil na Angleško prodalo i. t. d. Še celó v rokopisih ohranjene knjige 15. stoletja, posebno pet bukev Mojzesa imajo vidne znamenja visoke starosti v jeziku.

Od *nomokanona*, to je, prva naj starši zbirka cerkvenih postav, imamo téle naj starši rokopise:

1. Serbski rokopis od leta 1262 pri Mihanoviču v Smirni, in
2. Tri Rusovske.

Perci je od leta 1267 ali pa 1280 v Moskovski zborni knjižnici; *drugi* od leta 1283 v Petrograški ces. knjigarni; in *tretji* iz konca 13. veka v Rumjancovski znamenitnici (muzei).

Kako star je *otečnik*, to je bukve očakov (paterikon), se ne vé; starih tacih rokopisov je več. Med njimi je tudi *živiljenje sv. Konrada* in odlomek ima Pogodin v Moskvi, kateri je natanjko presojen, pokazal, da na starosti vse znae cirilske rokopise dalječ dalječ presega. Tudi na Dunaji se en rokopis nahaja, kateri je neki iz 12. veka. Ta rokopis je naš Kopitar razodil, da ga je sveti Sava sam spisal.

V kazalnem obsežku popisov življenja od prvostolnika Markari-ta iz Rusie (1526 + 1564) sostavljenem, pod imenom: „Velikije Četje Mineje“ se še omeni od Metodja, Moravljanskega škofa:

1. *O večči i o samovlastvé*,
2. *O knjigě Metodija episkopa Moravskago*; od česar se bo še

potem govorilo.

Po smerti Metodja (v letu 885), ko je Slovanom protivna stranka pod vodjem Vihingom nad slavenske duhovnike grozne, nikdar neslišane viharje pripodila, in ko so Ogrri prihruščali, se je zadušila kal staroslavenskega slovstva na Moravskem in Panonskem. Odsihual smo zgubili sled napredka slavenskega slovstva, dokler se je v letu 1834, ko je slavno delo K. Kalajdoviča (*Jovan Evarch bolgarski*) na svitlo prišlo, zopet daniti jelo in še le pred kacinii dvanajstimi leti svitljeji zvezda temu polju migljá.

(Dalje sledi.)

Dvor in gospodarjenje Dragotina Velicega.

Po Lorencu.

V osmem in devetem stoletju kralji niso imeli tako krasnih gradov za letinsko stanovanje, kakor jih imajo dandanašnji. Njih gradovi ali palače so bili mnogotero izdelani; na nekterih krajih so bili velika zidana pohištva, na drugih krajih so bili majhni in leseni. Vender so bili pred Dragotinom Velikim dodelani vsi na en način storjeni. V gornjih nadstropjih so bila odperta hodišča (galerie) in od tod so peljale duri v posamezne izbe. Sobe so bile z vsem potrebnim hišnim orodjem oskerbljene in vedno za prihod gospodarjev ali gostov pripravljene. Okoli gradov pa so stale bajte družine in grajščinskih delavcov, in večja ali manja gospodarska poslopja, primerjena velikosti celega posestva.

Še le Dragotin Veliki je jel kraljeva stanovanja veličastniše zidati. Spomin in ostanke gerških in rimskih stavb in umetnij občudajočemu cesarju ni zadostila enotost in priprostot njegovih dedov, temuč on si je prizadeval lepoto s koristjo in prijetnost z umetnostjo skleniti. Njegova dela niso bila le dela grajščaka ampak kraljeva dela. Tako ste bile izdelane palači, ki jih je dal zidati na gornjem Renu v Ingeljhajmu in na spodnjem Renu v Nimvegnu. Za Ingeljhajmsko palačo si je bil naj lepši prostor na gričih Renskega okroga odbral. Na več strug, bi brez števila ostrovov (otokov) oklepajo, razdeljena se tukaj široka reka pred očmi razprostira. Ob njenih bregovih se vzdigujejo po malem cveteče dobrave, katerih gorice so bile že takrat s tero zasajene. Pisavci tistega časa grad, ki ga je bil Dragotin tukaj postavil, čudo umetnosti imenujejo, in to je bil zares. Naj večje čudo pa je bilo, da se je bil grad, kakor da bi bil zaroten, iz Ravené na renske bregove prepeljal. Le papeževo postrežnost je mogel Dragotin zahvaliti, da je sto marmelnjovih in granitovih stebrov, na katerih je palača stala, in prekrasne slike, s katerimi so bile stene notranjih sob okinčane, v roke vpravil. Pri stavbah neomikanih ljudstev se bogatija razodeva v preobilni in presiljeni zlatarii in srebrarii, ter meni umetnost z bleskom doseči; Dragotin pa si je napravil za zlato in srebro lepih umetnih del in je v Raveni razderto staro palačo rimskih cesarjev na Ingeljhajmskem griču sestavil. — Očiten dokaz, kako se časi spreminjajo; v last ptujega kralja pride naj prej stanovanje, in pozneje tudi naslov in žeslo rimskih cesarjev. — Od te palače se le to da povedati, da jo je sleherni občudoval in za naj lepše poslopje celega kraljestva imel.

Pri blesku in krasoti gradov v Ingeljhajmu, Nimvegnu in pozneje tudi v Ahnu Dragotin pohlevnih stanovanj svojih dedov ni pozabil. Perve je imel, veličastnost in mogočnost kraljestva ptujim poslancom, ktere je tukaj sprejemal in odpravljal, očitno storiti; zadnja pa za jesenska in lovska razvesoljevanja. Tudi tukaj se pristojnih lepotij in kinčarij ni manjkalo. Kakor je še dan današnji med posestvi premožnih zlahtnikov ali bogatejih mestjanov in med kmečkimi posestvi razloček, da se na unih ne gleda le na korist in pridelk ampak tudi na prijetnost in lepoto, ravno tako je bilo pri Dragotinovih grajščinah. Pri vsaki grajščini so se mogle zraven domače kuretnine tudi druge imenitne ptice zavolj lepšega stanovanja rediti; zlasti pavi, bažanti (fazani) in gerlice. Vertovi niso bili le s sočivjem in

kuhinjsko zelenjavo ampak tudi z mnogošerimi prelepimi cveticami obsejani. Dreves, ki jih je Dragotin po svojih posestvih imel, je bilo dosti takih, ki se morajo v naših krajih še dandanašnji umetno oskerbovati, da se ne spridijo ali ne poginejo. Kjer ni bilo potokov in rek, so se umetni ribnjaki napravili, da bi se nikjer ne pogrešale ribe ali priložnost, se z njih (ribjim) lovom kratkočasiti.

Toda te prietnosti so bile le stranski namen. Poglavitni namen, ki ga je Dragotin pri obdelovanji in oskerbovanji svojih posestev imel, je bil pridelk in dobiček. Poljedelstvo, živinoreja, vrtnarija, zverinski in ribji lov so služili, Dragotinov dvor z vsem potrebnim preskerbeti. Ker je eno posestvo lahko družemu pomagalo, se je vse toliko lažje in s toliko boljim vspedom opravljalo, kolikor več je bilo posestev in kolikor večja so bila. Nekaj pridelkov se je vsako leto na kraljev dvor odpeljalo, kar je ostalo in se pri domu ni porabilo, je bilo na terg peljano in prodano. V začetku novega leta se je mogel vselej kralju ali kraljici natančen popis vsih pridelkov, ki so bili od pretečenega leta ostali, predložiti. Skupljeni denarji so se mogli redovno sleherno leto na cvetno nedeljo v kraljevo denarnico odšteti. *(Konec sledi.)*

Rimski žerovi ali katakombe.

Ogledovaje rimske okolice (pravi Chateaubriand) me je enega dne noč prekvapila. Obrnuvši se na ravno proti mestu in koráčé čez polje, zagledam zdaleč več skoro tenjam podobnih oseb, kako v mraku naprej mājajo, se na istem mestu vstavljujejo in premijajo. — Radovednost me mika, pospešam hod in stapljam srčno v votlino, kjer so one čudovitne tenje vtonile. Dolgi podzemni shodi se pred menoj stegajo, po katerih razdalne svetilke, jednake kresnicam, slabo brle. Kraj obeh sten so tri vrste mrtveških rak čez endrugo. Turobna brlotina plahota trepetaje naprej čez rake, in dozdeva se, da jih vse iz večnega spanja raši in k vstaji gible.

Zabstoj napenjam uho po kakem glasu, kterega bi sledil v tem brezdnu smrtne tišine; ali v večnem pokoji tih krajev ni ničesa začuti, razun silnejšega klukanja vlastnega srca. Namenim se nazaj, pa ni več mogoče; po krivi poti sim jo potegnul, in namesto iz zmotnjaka ¹⁾ iziti, globlej zahajam. Kamor pridem vidim druge križopote. Od koraka do koraka me hujša groza navira. Bolj izhod išem, manje ga najdem. Včasih le stapljam, včasih pa dirjam. Tu zahrumi stropot mojih stopinj po votlinah in zdévalo se mi je, da vse za menoj dere.

Dolgo sim že tak blodil; moči me zapuščajo; vpešan sedem na razpotji tega mrtveškega mesta. Skrboma zrem po izgorelih svetilkah, ki menijo ugašati. Na enkrat mi prišumljajo iz sredine tih grobnih hiš premili glasi, podobni dalnim nebeškim spvom. Pripevljajo, odpevljajo, in dale in tibeje po podzemnih krivinah ko odzvanjajo, bolj omiljujejo. — Skočim na noge in hitim tja, od ondot ti čarni glasi zvirajo, in najdem razsvetčeno dvorano. Nad s cveticami kinčanoj rakoj darujejo duhovnik sv. mešo; njezne v bele koprene zavite device prepevajo pred žrtvenikom; velika množina vernih moli pobožno Boga. Spoznal sim spet katakombe.

Zickov.

¹⁾ labirinta;

Slovstveni glasnik.

Jugoslavensko slovestvo. Po nevtrudljivem prizadetju slavnoznanega g. Mat. Cigaleta bodo na Dunaju v kratkem izdana sledeča preimenitna dela:

Besednjak politično-pravoslavskih reči v nemško — slovenskem, horvaškem in serbskem jeziku. Obsega 43 tiskanih pol in bo kmalo tudi na prodaj. Bo gotovo ena naj imenitnijših knjig za celo Jugoslavio. Slava vis. ministerstvu in g.g. vrednikom za njo!

Kuzenski zakonik je ravno v prav ročnej knjigi (v osmerki) na svitlo prišel. Slovenskej besedi je pridana tudi nemška izvirna. Verh tega se tudi prav pridno natiskuje:

Deržavljanski zakonik v slovenskem jeziku; je neki že 15 pol donatisnjenih. Obsegel bo blizo 40 pol. — Tako bo naše slovestvo v kratkem s prav dragocenimi deli obogateno.

* V Gorici so ravno na svitlo prišle: *Pridige in drugi spisi, ki jih je po svoji smerti zapustil Jožef Stibel, Ločniški dekan.* Izdatelj je po kratkem uvodu, kjer naznanja, kaj ga je napravilo, slovenske spise tega slovečega moža na svitlo dati, postavil precej obširen *životopis* rajncega, za njim pa nekaj popolnoma izdelanih, nekaj le načrtanih pridig in enacih spisov tega pravega Slovenca. — Papir in natis je prav lep in čist, cena 40 kr. sr. tudi nizka. Nadjati se je, da bodo posebno duhovni gospodi to knjigo prav radi kupovali.

V Celovcu pride v kratkem v natis *50 pesem za cerkev, šolo in kratek čas z napevi* od g. učitelja Cveka v malej žepnej obliki — *Društvo sv. Mohora* je prejelo od g. Jožef Bevka, duhovnika na Križni gori sprelepe *pripovedi očeta Bonaventura*, ki so že skorej v vse evropejske jezike prestavljene. Slovenci! nabirajte vsak po svojej moči udov za to prekoricno društvo, da bo poredoma vse dela, ktere se mu od vsih strani ponujajo, izdati zamoglo.

G. prof. Weber je izdelal obširno *slovnico* latinskega jezika v ilirskem jeziku. — G. Matia Mesić, kandidat učiteljstva v Pragi, je spisal v ilirskem jeziku *povestnico starega in srednjega veka* za spodnjo gimnazio. Ministerstvo uka jo je potverdilo in administraciji za razprodajo šolskih knjig izročilo, da jo natisniti dá. Veliko ceno tej zgodovino tudi daje, da je s potrebnim obzirom na Slavjane sestavljena. — Ravno ta gospod sestavlja tudi *zemljopis* za ilirske gimnazije.

Različne drobtince.

* Znani slov. domorodec g. Juri Jenko je bil za c. k. ministerialnega koncipista in sovrednika deržavnega zakonika v slovenskem jeziku na Dunaju izvoljen.

* Na čast ustanovljenja prevzvišanega g. Jurja Haulika kot nadškofa je narodno društvo dobrovoljcev v Zagrebu igrokaz *Gostba* drama v 3 djanjih od Lj. Vukotinića v ilirskem jeziku predstavljalo.

* Znani g. Dr. Schmidl, kteri je lani in predlanskem velike *Kraške* votline preiskoval, misli to tudi letas nadaljevati.

* V Petrogradu je te dni zamerl ruski spisatelj Fedor Andrejevič Oettinger, rojen Nemeč, kteri je vse Kolzebue-ove spise v ruščino prestavil in obširnejši *životopis* carice Katarine II. dogotovil.

* Prezv. nadškof Zagrebaški g. Juraj Haulik je društvu sv. Mohora za poslana društvene knjige 40 gld. sr. daroval.

Izhaja
na pol pol
vsak četver-
tek.

SLOVENSKA BČELA.

Velja na leto
2 fl. 24 kr.
in po pošti
3 fl. sr.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

St. 20.

V četrtek 19. maja 1853.

IV. leto.

S o t r p i n k a.

Tudi tebe tu dohim
Ljuba, dobra tica,
Moja sotrnica;
Ti trpiš in jaz trpim.
Uhta, kak je to hudó,
Biti tu zaprti
V próstosti zatrti.
Zunaj je pa tak lepó.
Druge tice létajo
Si veselje délaajo,
Al ti nič ni to
Snúčica, hudó?
Činčararara,
Žalostna je ta.
Cicicicici
Ah kak to boli!
Cici fúj cífúj
Slednji dan je hújž

Cici gegege
Vse brez upa je!
Grem po kamen dol na dvor,
In ga v okno trešim,
Snico ječe rešim,
Ji preženem srca mor.
Činčararara,
Rádostna je ta!
Cicicicici,
Nič več ne boli!
Cici fúj cífúj,
Zlo j' odleglo kúj!
Cici gegege
Reši sebe se!
Sej bi rešil pač se rad,
Rad bi našel kamen,
Ki bi storil amen
Bolu mojemu enkrat.

M. Valjavec.

Prigodbe na poti.

Živko je ravno svoje šole dokončal, ali kakor pravijo, izšolal. To se toliko hoče reči, kakor: on je vedel od vsake reči nekaj, od vsega pa nič. Je znal svoje učeničke po imenu imenovati, njih slabosti oponašati, in je tako mislil, da je učenost z žlico zajemal in se je najedel. Bil je lahkomišljen mladeneč, kakor jih je več. Včasih je imel dobro voljo, vendar se je pustil voditi in napeljevati h dobremu ali slabemu, kakor se je le pripetilo. Njegovi starši so bili sila premožni in dobrega stanu, zato so tudi želeli svojega sina dobro preskerbeti in že dvajset let starega oženiti. Gledali so tedaj po kakšni nevesti, da bi njemu enaka bila. Neka domača prijateljica, ktera se je v reči celega sveta mešala, odkar se svet v njene ni več mešal, je prevzela imenitno nalogo za prihodno nevesto skerbeti. Kmálo zvé za lepo, mlado in bogato deklico, Rozinko po imenu. Hitro vse opráša in se zagotovi, kakor je navadno, ter na vse strani Rozinko hvali in liči, tako da je mladi Živko naenkrat od prevročé ljubezni do svoje prihodne neveste ves omamljen postal. Zmirom se mu sanja od zlatih gradov, in ves nadušen že prepeva pesmice od nje. Ali je bila Rozinka res taka kakor se je pravilo, se né ve, le toliko se je za gotovo zvedilo,

da je silno bogatih starišev. To je bilo Živkotovemu očetu zadosti, da je pri volji, jo za svojega sina snubiti. Stanovala je v grajšinici ne daleč od mesta, in je bila edina posestnica celega premoženja. Živko ne more več čakati, da bi svoje ljube osebno ne vidil in ne poznal. Napravi se tedaj na pot do kje. Pred odhodom mu še skerbní oče to in uno prav živo na serce priporoče. Dragi moj Živko, mu pravijo, nikar na druge ljudi veliko ne glej, in ubogaj me, in ne hodi skozi mesto, kjer se mi neizrečeno nevarno zdi, pojdi raji po stranski poti zunaj mesta, ki tudi naravnost v Rozinkino grajšinico pelje. —

Živko vse prav lepo obljubi in gre. Zvečer pride že do mesta in ostane precej pri prvi gostivnici. Celo noč se mu sanja od svoje lepe Rozinke in od prezlate prihodnosti. — Zjutraj se napravi zopet na pot. Zdaj ima dve poti pred seboj. Ena gre skozi mesto, druga ne, kakor so mu oče pravili. Sam ne ve, kje bi šel. Skozi mesto iti so mu oče branili, pravi sam pri sebi, vendar če zunaj mesta po samoti in pustoti grem, mi bo predolgočasno. Oče so že stari in takrat, ko so še oni v mesto hodili, je bilo vse drugače memo zdaj. Zdaj bi bilo pač nes pametno, da bi se mesta ognuval. Tudi, če bi se mi tudi kaj pripetilo, saj nisim več otrok, saj že vem kaj je prav in kaj ne. Tako je sam s seboj govoril in je bil že skozi mestne vrata prišel — Komaj pride do prve prodajavnice, že vidi, kako je neka norčava gospa vun skočila in sem ter tje skakala in plesala. Vidi se, da je že postarna, vendar prečudno našemana. Na glavi ima po eni strani baroko, po drugem kraju pa lastne, prečudno spletene lase. Čez pas je silno zelo prešibljena, spodaj pa široka do pol ceste. Naenkrat se zasučje in stopi našemu Živkotu na pot. Zaničljivo ga pogleda, in se mu smeja pod nos.

Živko. Vi ste skoro prederzni, gospa.

Gospa. In ti si smešen, ha, ha, ha!

Živko. Kaj vidite pri meni smešnega.

Gospa. Le poglej, kako si napravljen. Ti si oblečen, kakor so ljudje že pred enim mescom bili! Jaz sim zato na svetu, da ljudem kažem in jih učim, kako da naj se oblačijo in nosijo. Ime mi je „šega“ in ne morem viditi, če se kdo po moji misli ne ravna.

Živko. Ali mar nisim dobro napravljen? Saj imam vse, kar imeti moram.

Gospa. Nikar me višej ne žali. Ali ne veš, da imajo že zdaj vsi od mesca svečana sem ravnokrogle klobuke, debele knofe, vozke hlače in po strani urezane suknje? — Pojdi z menoj, napravila te bom, da boš, kot bi bil iz škatljice vzet.

Živko. Zahvalim, gospa, danas nimam časa.

Gospa. Precej danas moraš z mano iti. Jutri je že prepozno. Ti boš le vidil, kako se nama bo dobro godilo! Najpred te bom v najnovejša oblačila napravila, in potem te bom peljala v vesele družine, kjer naj novejšje godbe igrajo in plešejo.

Živko. Vse to se mi neumno in nepotrebno zdi.

Gospa. Pa vendar mora to tako biti, zato ker jaz tako imeti bočem. Kar se meni prav in lepo zdi, to mora vsigdar biti in obveljati. Veliko veliko podložnikov imam, ki so mi iz serca vdani in me zmirom radi ubogajo. Zato tudi tebe zdaj od sebe ne pustim, po nobeni viži mi ne boš všel.

Živko. Spravi se preč, norčevavka, jaz nimam nič s teboj opraviti!

Gospa. Če ti nimaš z menoj, imam pa jaz s teboj opraviti. Od zdaj naprej si moj podložnik, in nobeden te ne odpravi od mene.

Živko. O neizrečena si! poznam tvojo veliko oblast. Zato te lepo prošim, pusti me iti, rad plačam, kolikor hočeš, da bom le k svoji Rozinki naprej šel. Če hočeš dam ti nekaj časa svojega življenja, če drugače ni.

Gospa. Kaj čem li s tvojimi revnimi leti? Vendar, da jih bom svojim starejim častivcem podarila, mi jih le daj. Koliko mi jih odpišeš?

Živko. Šest let ti dam, vzemi jih!

Gospa. Naj bo kakor si rekel in pojdi svojo pot, neumni tepec! —

Živko gre hitro naprej in je vesel, da je srečno od presilne „šega“ prišel. — Ko gre enmalo naprej, že zopet zagleda neko lepo deklo, ki pri zidu sloni in ga nito jokaje pogleduje. Prosim te, blagi mladenček, ga deklo zdaj nagovori, pojdi bližej in pomagaj mi do mojega stanovanja, tako sim slaba, da brez pomoči naprej iti ne morem. — Živko, ker ni bil ravno preterdega serca, žalostni deklici hitro pod pazduho seže in jo pelje naprej. Ko do stanovanja prideta, prosi deklo, da bi Živko z njo šel. Živko tega zopet ne more odreči in gre tih, kamor ga je peljala. Gresta in prideta v prelepo izbo, vso z zlahtnimi dišavami napoljeno. Vse okoli je prekrasno.

Dekle se razkrije, ni več žalostna in se prijazno Živkotu nasproti smehlja. Bližej k njeinu stopi, ga za roko prime in ga takole nagovori: No Živko, kako ti je?

Živko. Čudim se vsega tega, kar vidim tukaj.

Dekle. Mislim, da mi boš odpustil, ker sim te enmalo, toda nedolžno, goljufala in te semkej pripeljala. Vedi, jaz te imam rada in te preserčno ljubim. Da me boš po imenu poznal ti povem, da sim tako imenovana „čutilka“ ali kakor mi naši Nemci pravijo „Sinnlichkeit.“

Po celem mestu imam svoje častitelje, ki me veliko obrajtajo. Ali hočeš, Živko, danas pri meni ostati?

Živko. Preserčna deklica, tega danas ne morem, zato ker si mi neizrečeno naprej nudil, toda jutri lahko zopet pridem.

Dekle. „Jutri“ te besede jaz nikakor ne razumim. Pri meni je vse danas, in vsaki dan imam 24 ur za veselje odločenih.

Živko. Naj grem danas; bodi zdrava, lepa deklica!

Dekle. Počasi, prijatelj; kdor je enkrat pri meni, ne pride tako naglo od mene. Ti si moj, in jaz sim tvoja —

Živko. Tega pa zopet ne, moja je Rozinka in druga nobena.

Dekle. Rozinka kje ali sem. Zdaj si v moji oblasti. Pravico imam do tebe in do tvoje mladosti.

Živko. Vem, da pri tvojem življenju ne moreš predolzege življenja imeti: zato ti ponudim, da me boš danas spustila, nekaj svojih let. Po tej pogodbi sim se tudi pri siloviti „šegi“ odkupil.

Dekle. „Šega“ je tudi moja prijateljica, zato ti dam veljati. Koliko mi boš tedaj dal?

Živko. No, ker si tako lepa, ti dam deset let.

Dekle. Sim pri volji. Le pojdi, od koder si prišel!

Živko. Dopusti mi, prelepa deklica in prekanjena zapeljivka, da te za pripušeni deset let vendar k slovezu enkrat poljubiti smem.

Dekle. Poberi se, neumni modroslovec, zdaj je prepozno, poberi se!

Pri tih besedah odpre skrivne vratica, ga pahne, in Živko pade globoko doli v stranišče na smradljive kup gnojā, kterega je bilo dvoriše tiste hiše na vsih krajih polno, da je bilo gerdo — (Konec sledi.)

Navade Primorskih Slovincov.

(Konec.)

d.) **Kumt** ali **botrl**. Vsakteri skerbi, da si kuma izbere izmed znancov in dobrih prijatlov, posebno pa takega, ki ima kej premoženja. Bolj pa, kakor se meni zdi, cenijo kerstne kume, kakor birmske, tudi se ne prigodi lahko, da bi se kum s kumom pričkal in v razpertii z njim živel.

e.) **Smert in pogreb**. Na Krasu pri pogrebu menda nekej pojejo, ali do sadaj mi ni bilo še mogoče take pesmice v roke dobiti. Furlani okoli Gorice tako neumno tulijo za merličem, kadar ga k pogrebu nesejo, da človek ne ve, ali bi se smejal ali jezil. V Tminskih gorah na benečanski meji se nektere krato to le zapazi: Kadar merliča iz hiše nesejo, vzame eden luč, ki je zraven mertvaškega odra gorela, in jo pod oder ali pod posteljo ali v kak kol tako verže, da vgasne, zato da, kakor pravijo, duša rajncega ne terpi, temuč se zveliča. Kadar merliča v trugo denejo, razgernejo čezanj vselej bel pert, in še le potem denejo pokrov čez. Merliča nesejo vselej bližni sosedje, in dobijo za to dobro kosilo. Za pogrehsino gredo vsi sorodniki, znanci in prijatli, ki merliča do groba spremijo. Tudi *osmine* so v navadi, to je osmi dan po pogrebu se napravi obed za vse znance in prijatle, tudi za uboge in reveže.

f.) Od **koledvanja** se vsako leto še kej sliši, ako ravno se ta navada okoli Gorice že močno zgubuje. V gorah koledvajo posebno Bovčani, ki nosijo okoli na veliki palici nekako zvezdo, ki jo vedno okoli verté in pa zraven pojejo, ter darove, ki se jim dajejo, pobirajo. Kaj pojejo, ne vem, morda pa bom še zvedil. Okoli Gorice je koledvanje tudi še kej v navadi, posebno ob sv. treh Kraljih. Dva, navadno trije možaki hodijo s žakljem ali bisago na rami od hiše do hiše, prepevajo marsikake pesmice od Jezuščeka, Marie in sv. Jožefa, ter od sv. treh Kraljev, in navadno tako le sklenejo:

Gospodar sedi v koti,

Da bi mu Bog dal to misel

Derži en tolar v roki;

Da bi ga nam pritisnul.

Ako bom kej drugih pesmic dobil, ki se o takih priložnostih prepevajo. Vam jih hočem drugi krat priobčiti.

g.) **Božič**. Tako imenujejo Goriški Slovinci tisti *panj* ali *čok*, ki ga na *sveti večer* namest navadnega zglavnika za ogenj postavijo (ta navada je menda tudi v Ipavski dolini). Okoli ognjišča sedijo okrog gospodar, gospodinja, in vsa družina, se pri ognju grejejo, orehe in lesnike tolčejo, molijo, prepevajo svete in posvetne pesmi, in si marsikej pripovedujejo; *božiču* pa ponujajo vina iz majolike, in ga z vinom polivajo. V Rovtah nad Ipavo menda ta večer v lonec ognja vzamejo, žgejo žegnano oljko, in zraven molijo roženkranc.

V Ločniku blizo Gorice imajo nekteri še sadaj to navado, da o Božiču eno testo zmesijo iz vsih sort žita; to testo, ki mu *božič* pravijo, dajo potem živini vžiti. O *svetih treh Kraljih* pa sploh vsi s žegnano vodo škropijo hiše, hleve, živino in polje.

h.) **Velika noč.** V Ipavski dolini je bila dolgo stara navada, da so o veliki noči *repje* jedli, ki so mu *alleluja* pravili. Valvazor od tega obširno govori. Na *veliko noč*, kakor tudi na *sveti dan* (božič) je navada, da vsak na svojem domu ostane, in nikamor ne gre, kakor li v cerkev k službi božji; po hišah hoditi tako velike praznike imajo za greh. Kadar tisti dan pred božičem ali pred veliko nočjo berač k hiši pride, ga vsakter pod svojo streho ohrani, in ga tudi čez praznik ne izpusti iz hiše, temuč mu tako dobro postreže, kakor da bi bil ud družine. Da vsakter, če je tudi ubog, poškerbi, da si za take praznike kej boljšega napravi, je naravno, ali to je posebnega omenjenja vredno, da vsi vkupej jedo in se veselé, gospodar, gospodinja, hlapci in dekle, in berači, če so k hiši dan poprej prišli.

i.) **Kres** je pri nas povsod v navadi, in netijo ga večidel otroci, kateri se naju že dolgo poprej veselijo, ter sej en leden poprej rožja in derv berejo, da imajo s čim kres napraviti. Kadar nastopi večer 23. junia, gredó od hiše do hiše, da si potrebnega netila preskerbé. Ko solnce zaide in tema nastopa, prižgejo kres, pa jemljejo goreče glavne, in jih vkviško mečejo; kadar je ogenj že manjši, začnejo tudi čezanj skakati. V nekterih krajih po Gorah se o kresu tudi z možlarji strelja. — Slovenci blizo Gorice imajo to vero: da se to noč copernice s *kerstniki* bojujejo. Kerstniki pa so dvanajsti bratje, to je, če je v kaki družini dvanajst bratov od enega očeta, je dvanajsti med njimi *kerstnik*. O kresu so ti kerstniki v veliki nevarnosti, ker jih copernice z rahlami in kolmi napadajo, ali prav za prav s tistimi ostanki rahel in kolcov, kateri se odlomijo in v zemlji ostanejo, kadar se v jeseni rahle pobirajo in domu spravljajo. Zato da bi torej copernice ne imele orožja, s katerim bi se s kerstniki bojevale, kmetje prav skerbno take ostanke vse iz zemlje porijejo.

k.) **Vsih vernih duš dan** naši Slovenci pobožno molijo za svoje rajnke, in težko se kdo na ta dan na pol odpravi, ker pravijo, da ta dan duše iz vic pridejo in okoli v procesii hodijo, iz pokopališč namreč v cerkve in nazaj. Terdijo tudi nekteri, da so jih sami s svojimi očmi že vidili. Tudi pravijo, da ta dan duše v vicah nič ne terpijo, in da hodijo tudi nazaj v tiste hiše, kjer so poprej živele.

Kdor na sveti večer, na večer ob novem letu in pred sv. tremi Kralji tako daleč od hiše gre, da petelina peti ne sliši, pravijo da vse reči zvé, ki se imajo celo leto zgoditi.

Slovenska slovstvena zgodovina.

(Dalje.)

Drugi od svetih sedmih.

Dve solnci ste utonile za božjo milost Njih uton je prižgal pet krasnih zvezd na slavenskem obnebji; bili so te zvezde: *Kliment*, *Naum*, *Angelar*, *Suva* in *Gorazd*, nasledniki sv. *Cirila* in *Metodja*. Poslednjega je *Metodi* naslednika moravskega nadškofijstva postavil; od družih pak se ne vé, kje je njih dom. Tisti neimenovani življenjopisec priča, da so jih v *Bulgarski*, kjer je že *Kristusova* vera 885 kraljevala, prijazno sprejemali. Kako so pa marljivo v *Gospodovem* vinogradu delali priča blagi

spomin pri današnjih vnukih, pričajo tudi dela njihove, ki so se do nas ohranile. Bulgarska cerkev je posvetila spomin na vsih teh sedmih slovanskih aposteljnov s posebnimi cerkvenimi šegami. Častno ime „*sedmi-početni*“ sedem svetih, so jim dali. Še dandanašnji imajo samostani na Bulgarskem imena teh sedmih mož in tudi cerkve se po njih zovejo n. pr. cerkev in samostan sv. Klimenta, sv. Nauma, sv. Gorazda i. t. d. Časti vredni *V. Grigorovič*, ki je v letu 1844 — 1845 v teh krajih potoval, pravi, da so od sv. Klimenta, Metodjevega učenca, od Soluna proti severnemu zapadu že v Ostrovi tamošnji prebivavci vedili. V Bitoli je našel v cerkvi kapelici, ki ste stare podobi sv. Klimenta in Nauma imele. V samostanih Slepču (Slepač) na poti od Jankovec v Prilep, in v Kašlitu na Ohrijskem jezeru, je vidil podobo sv. Cirila. V samostanu sv. Nauma je vidil na strani viseti podobe vsih sedmih upodobljene. V cerkvah mest Resne in Struge je vidil obhajati cerkvene šege v čast sv. Klimenta, Nauma in Gorazda. Kakor so tamošnji prebivavci pravili, kosti sv. Gorazda v samostanu blizo arnauškega Belograda leže. V Ohridi, v eni osmih cerkvá, ki se je v 14. stoletji sozidala, še dandanašnji počivajo kosti sv. Klimenta in Nauma (morda že iz 10. ali 11. stoletja sem). Ravno tako je še tudi grobni kamen sv. Klimenta s cirilskim nadpisom tukaj viditi in prav po staro iz lesa stesana postava tega svetnika. Med rokopisi ležita tudi tukaj *življenjopisa* sv. Klimenta v greškem jeziku; stariši je od njegovega učenca na papirji iz spočetka 15. veka, mlajši je pa grešk menej (mescoslov?) na belani iz 13. stoletja. Sicer ni na atoški gori ničesar družega od svetih sedmih zvediti mogel, izvan (razun) posebnih cerkvenih šeg. V samostanu Rilu je vidil *življenjopis* sv. Cirila s *panegirikom* (cerkveno slovesnostjo?) od Klimenta iz Velice na rokopisu 15. veka.

Sveti **Kliment**, vposled naj staršega življenjopisa, se je že v svoji mladosti Naumu, Angelarju, Sava-tu in Gorazdu, Cirilu in Metodju pridružil. Ves čas od leta 862 — 885 se je mož vsega vdeležil, kar je na božjo čast in na poviksanje slovanskega rodu, tako na Moravskem, kakor v Panonii bilo. Po Metodjevi smerti, ko je očilni sovražnik Slovanov, škof Vihing staro pregaujanje zoper slovanske duhovnike v naših krajih napeljeval, je šel Kliment z Naumom in Angelarjem čez Belograd v Bulgario. Sava, Gorazd in Laurenci, so šli po družih potih tjekaj, kjer jih je vse skupaj deželni poglavar Boritakan (to je kan, poglavar Borita) prijazno sprejel in jih k caru Borisu poslal. Ta je zročil skerb za Angelarja velikasu Caslavu, ki je Klimentu in Naumu gostoljubno hišo pri Ehaču odperl, kjer se je tudi on kerščanstva učil. Čez nekaj let je ločil car Boris, s kerstnim imenom Mihael, od svoje države jugo-zapadni del, Kutnicivica imenovan, in postavi Klimenta deželnega aposteljna tjekaj, (Kutnicivica je dandanašnje del sedanje Albanie in Makedonie, od Vardarja in Skopja do Valone, od akrokeravanskega planinja do Kosturja in Vidona). V kratkem je imel Kliment 3500 učencev, s kterimi je vso deželo z duhovniki preskerbel. Med tim časom, ko je v Ohridi bil, je postavil Kliment v tem mestu samostan (v čast sv. Panklejmona) in še eno drugo cerkev, ki je pozneji nadškofijska pervostolnica (metropola) postala. Tedaj so bile že za njegovega časa v Ohridi tri cerkve, škofijska in dve manjši od njega postavljene.

(Dalje sledi.)

Dvor in gospodarjenje Dragotina Velicega.

(Dalje.)

Mnogo se jih je že čudilo, zakaj da se je Dragotin tako pri čišlih za obdelovanje in oskerbljevanje svojih posestev pečal, da je celo jajca šteti veljeval. Toda tem gotovo ni znano, da so bili dohodki, ktere je Dragotin od jajc dobival, tako obilni, kot je dandanašnji davek, zavolj kterega se po nekterih deželah kralji z ministri in ljudski poslanci v svojih zborih cele dni pulijo. Veliko število in razumno oskerbljevanje kraljevih posestev je storilo, da je dvor vsem svojim potrebam z lastnimi pridelki zadostil. Sirovi pridelki so se umetno izdelovali; volna je bila precej doma spredena, stkana in v oblačila podelana, tako da se je kmetia in obertnia ob enem na kraljevem dvoru našla. Kralj je bil tako rekoč prvi kmetovavec, prvi obertnik in prvi kupec v celem kraljestvu. Če tem dohodkom še colnino, odrajtvila odvisnih narodov, prostovoljna pa po navadi tako rekoč vterjena darila podložnih knezov in še nektere nam neznane davke, ki so bili iz rimskih navad ostali, prištejemo, vidimo bogastvo, ki je popolnoma zadostilo, moč in svetlobo kraljestva ohraniti.

Dragotinovi preddedi so v pohlevnih pa prijetnih staniščih teh gradov po deželi zdaj tu zdaj tam rajši prebivali, kakor v mestih. Jeseni, ko je bilo po polji vse pospravljeno, so se tukaj razveseljevali z bojem; s preganjanjem namreč in pobijanem divjih zveri, kterih je takrat po nemških leseh vse mergolelo. Tudi Dragotin je v začetku svojega vladovanja iz enega gradu na družega hodil in pozimi zdaj na tem zdaj na unem koncu kraljestva ostajal. Stari letopisi nikoli ne opuščajo povedati, kje je s svojo družino božič in velikonoč praznoval. V začetku je veči del na lastnih rodovinskih grajščinah v Nizkozemeljskem stanoval, če ga le deržavna opravila niso prisilila, se kam drugam preseliti. Pozneje se je na gornjem Renu v Ingeljahjumu in v Vormsu zaderževal; poslednjič pa so ga prijetnosti Ahna privabile, tukaj stanovitno ostati. Kadar se je selil, ga je vselej družina s celim kraljevim dvorom spremljala. Okolice, po kterih je popotoval, so ga mogle z vsem preskerbeti; naj bolj pogosto je pa višim duhovnom drago čast skazoval, se k njim povabiti. Dragotin je bil vendar za toje dober, da ni nikogar prepogosto obiskal; če se pa koga ravno ni mogel ogniti, mu je škodo, ktere je roj njegovih spremljavcev dokaj storil, povernil. Kakor truma kobilic so planili na hišo ter gotovo vse do čistega pojedli, kar koli je bilo v njej. Šent—Galski minih nam tole prigodbo pripoveduje: Drago tinje pri svojih selitvah večkrat ostal pri nekem škofu, ki je ravno v tacem kraji stanoval, da se ga nikakor ni mogel ogniti. Bil je vselej prav dobro sprejet. Nekega dne kralj spet prav nenadoma pride. Škof urno ukaže vse pospraviti ter gre neprijetnim gostem z nevoljo naprot. Kralj pohvali škofa, da je tako skerbno za njegov prihod vse vrediti in pospraviti dal. Škof pa mu z vidno nevoljo odgovori, da se v resnici povsod, kamor kralj s svojimi spremljavci pride, gotovo vse do golih sten pospravi. Dragotin je vidil, da škof resnico govori, in namesto zamere dobi škof prijazen odgovor, da bo kralj že skušal spet napolniti, kar je spraznil. In res je škofu precej grajščino podaril, da je bil odslej v stanu, kralja brez lastne škode večkrat pogostiti.

(Konec sledi.)

Različne drobtince.

* G. Dr. *Springer*, profesor krasoslovja v Bonnu, dela na obširnejšem delu o *starej českej umetnosti in o českih miniaturah*.

* Dne 28. aprila je zamerl v Berlinu slavni nemški pesnik *Ludvik Tieck* v 80. letu svoje starosti.

* Znani veliki slovar poljski *Bogumila Lindea* bo v Lvovu s pomočjo g. *Džedušickiga* in zgodovinarja *Augusta Belovskiga* novič izdan.

* G. *Juri Petković* v Pragi je preložil *Stolisto rožo Čelakovskiga* do serbsčine in misli svojo prestavo *serbskej matici* poslati.

* *Akademia krasnih umetnosti* v Varšavi, od samega cara založena, se še letos odpre.

* V Petrogradu je obhajal te dni carsko-ruski minister javnega uka. gr. *Uvarov* 50 letni jubileum svoje javne službe.

* Kapelni mojster g. *Souppé* je posvetil svojo poleg jugoslavenskih naprevov zloženo overturo svitl. knezu *Danilu*. Te dni pride pri Glögtu na svitlo.

* Dr. *Andrej Radlinski* je zastran daljšega izdavanja različnih svojih spisov z znanim knjigarjem *Tauchnitzem* v Lipnici v zavezo stopil.

* *Angliško bibliško društvo* je minulega leta 1,091,600 gid. sr. prejelo in 1,168,794 iztisov celega sv. pisma in novega zakona izdalo.

* Presvitli g. minister *Thun* je bil od *gospodarskega društva* v Moravi za uda zgodovinsko-statističnega oddela izvoljen.

Slovstvo Česko: Ravno je izšel 2. zv. *Rittersbergovih zbranih spisov* in 8 zv. *gledališne biblioteke*, ki *Vezení* od *Benedixa* obsega. — *Živa* za m. maj zapopada izverstne sestavke: človek a priroda. — *Laštovka*, — *Rozmluva o rústu bylin*, — *O kaméném a hñédém uhli* — *Cesta do Banatu* in nekaj drobtinc.

G. A. *Frič* oglašuje, da se je izdavanje njegovega velicega dela s podobami *Prirôpis evropejskega ptičstva* že začelo. — Poslednji zvezek *Stöckhartove kemije* od *Kodyma* je že izšel. Cena vsih 3 zvezkov je 2 fl. 15 kr. sr. — V tisku se nahaja česki spis o *pravu dëdičnem* od prof. *V. Grünwalda*.

Smésnice.

Po veliki bitvi so se mogli merliči na bojišči pokopati. K temu delu so kmete iz okolice prisilili. Enega so za družim v veliko jamo pometali. Ko je kmet ravno zopet enega vanjo vreči hotel, merlič slabim glasom spregovori: *Jest nič mertev — jest še živ!* — E! odgovori kmet, to je prazen zgovor, *kej tacega bi sleherin lahko rekel* — in ga v jamo zavali.

Mož, ki je veliko kmetijo imel, je sklenil se oženiti. Njegovi prijatli so mu več deklic pripeljali, ki mu niso dopadle. Posebno si je pa veliko oskerbnik prizadeval, mu svojo stričino priporočiti. »Vidite ljubi prijatelj« mu tudi med drugim to reče: »boljši žene bi pač ne mogli dobiti. Vi si voščite ženo dobiti, ki dobro kmetvati zna, in *moja Lizika* je med živino zrastle.

O pomladi pride kmet v hlev in je hotel svojega konja opraviti, da bi šel orat z njim, ali kljusa je cerknjena na tleh ležala. — »Se ve da,« reče kmet — »lako je pač dobro konj biti, vso zimo ni ničesar delala kakor jedla, in na pomlad, ko je treba na polje, pa cerkne!«

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 21.

V četrtek 26. maja 1853.

IV. leto.

Prigodbe na poti.

(Konec.)

Čudno se zdi Živkotu, da se mu je tako zlati in sladki časek, pa tako hitro premenil in osmradil. — Ker se mu je zlo mudilo, se ne pomišlja je dolgo, se izleče iz gnoja in gre naprej.

Akoravno se ni nikjer dolgo mudil, se je vendar le predolgo zamudil. Ko še ni bil na koncu mesta, je bila že noč, in zopet mora v mestu prenočiti. Zdaj gre v neko čedno gostivnico v nekem prijetnem kraju.

Tukaj hoče prenočiti in drugi dan zopet zgodaj naprej iti. Ko povečerja, se spravi v odločeno izbo spat.

In glej, ni se še dobro vlegel, kar se na nagloma vrata odprejo in notri stopi neka babela z lučjo v rokah. Ojstro ga pogleda in ga nagovori: Dragi gospodine, vem da ste utrudeni in da bi si radi dobro počili in se nalezali, zato pustite, da vam enmalo posteljo porahljam in popravim.

Živko brez pomislika ustane in pusti posteljo popraviti. — Komaj pa se zopet nanjo vleže, ga naglo vse po vsih udih prešine in ga bóde, da upiti začne. Babela, ki je še pri vratih stala, se mu pa čudno zapači in reče:

Nič ne maraj, Živko, tega se boš že privadil.

Živko. Spravi se od mene, nemarna babela, ti si čara in si mi začarala. Oj, kako me hudo ima!

Babela. Jaz nisim čara, vendar ne veliko manj. Imenujem se, če hočeš vediti, bolezen „protinka“, ki ljudem vrata na uni svet odpiram.

Živko. Oj, kakšna bolečina! Kostí se mi bodo razpočile, poberi se od mene, peklenska pošast!

Babela. Le upij in ozmirjaj me, kolikor hočeš, jaz te imam vendar zmirrom rada in te ljubim.

Živko. Tvoje ljubezni sim že davno sit, pusti me, da grem k svoji Rozinki!

Babela. Le pojdi, kadar hočeš.

Živko. Bi šel, ko bi mogel, saj še na noge ne morem. Oj, usmili se me huda „protinka“, saj veš, kako rad je mlad človek zdrav in vesel. Vse bi rad dal, da bi le še ozdravil in k svoji Rozinki priti mogel.

Babela. No, ker še nisi ves pokažen, ti bom vstati dovolila. Koliko mi boš dal zato?

Živko. Kar li tirjaš, vse ti dam, da bi le še ozdravil in iti mogel.

Babela. Ker sim čula, da ti z leti svojega življenja kupčuješ, si tedaj tudi jaz nekaj od tega odberem. Povem ti pa, da nisim sama, ampak

da imam še veliko sester, in ne morem drugače prijenjati, če mi dvajset let svojega življenja odpisati hočeš.

Živko. Veliko je dvajset let, vendar ko bi nikoli hoditi ne mogel, ti jih rad dam, da me le iti pustiš. —

Babela mu pomaga iz postelje, ga še enkrat merzlo pogleda in gré. —
Živko zdaj enmalo premisli pri čem da je. —

Akoravno se mu barantija z življenjem le prazna zdi, se vendar že močno kesa, da ni svojega ljubega očeta ubogal, ko so ga svarili po poti skozi mesto iti. Vendar ker si misli, da drugače ni moglo biti, se utolaži in gre ves zamišljen svojo pot naprej. Zdaj pride že blizo Rozinkine grajšinice: Prijetni krajček in vse drugo se mu že kaj prijazno nasproti smehljá. Zopet ga prevzamejo sladke misli, in zlata prihodnost se mu pri vsaki stopnji živo pred očmi blišči in miglja. —

V presladkih sanjah pride že do grajšinice in stopi na prag. In glej, tukaj se mu že zopet neka stara suha ženska na pot nastavi, se mu značiljivo nasmeja in mu reče:

Stoj, prederznež!

Živko. Za božjo voljo vas prosim, pustite me naprej, jaz grem k svoji Rozinki.

Ženska. Ne boš šel!

Živko. Šel bom, ako bi imel tudi življenje zato dati.

Ženska. Saj nimaš in ne moreš nič več dati. Vse, kar si imel, si že davno razdal.

Živko. Kako je to?

Ženska. (Mu pokaže papirček.) Vidiš, neumnjež, tukaj imam zapisane leta tvojega življenja.

Živko. Kdo ste? jaz vas ne poznam.

Ženska. (Mu pokaže škarice.) Vidiš to je moje orožje. Jaz sim „smert“ in odstrižem nitko življenja velikrat še dosti popred, preden se marskteri tega najda.

Živko. (Prihaja bled.) Oh, oh, neusmiljena smert! kaj tako zgodaj mi že prideš naproti? —

Ženska. (Mu pokaže zopet papirček.) Tukaj, vidiš, imam rajtingo in število tvojih let. Osoda ti je namenila in odštela 56 let življenja.

Kadar si od doma šel si imel 20 let.

Od teh si dal „šegi“ 6 „

„čutilki“ 10 „

in „protinki“ 20 „

skupaj 56 let.

S tim je rajtinga dokončana in ti greš z menoj! (Pri tih besedah zamahne s škarjicami.)

Živko. (Se na tla zverne.) Oh, moja Roz — — —

Besede „Rozinka“ še ni mogel dobro izreči, in je že po njem bilo. Ravnj *Živko!* —

Zdaj so njegovi zlati gradovi sozidani bili. —

Vendar je bila njegova smert znabiti prav in o pravem času, in to zato, da še večje nesreče zvedel in skusil ni. — Grajšinska Rozinka se je namreč med tem časom, ko je Živko po mestu hodil, z nekim drugim mladenčem omožila, kateri jo ni skozi mesto, ampak po samotni poti na tihem snubit prišel.

Živkoti so zdaj z vso častjo pokopali. Malo malo prijatlov sim pri njegovem pogrebu vidil. — Čudno in kratko si dokončal, ubogi mladenec, svoje prelepe mlade leta, sim si mislil sam pri sebi. — Bog mu naj v unem življenju boljše čase, nam pa boljšo pamet, kakor jo je Živko imel! — *A. Praprotnik.*

Slovenska slovstvena zgodovina.

(*Dalje.*)

Na Borisov prestol je za malo časa njegov naj stari sin *Vladimir*, in za njim naj mlajši sin *Boris* stopil. Ta mogočni in visoko učeni vladar je posebno Klimenta čislal; povzdignil ga je na škofjski sedež Veliški, ki je v prednji Makedonii, v deželi Dragovičev bil tam, kjer zdaj vodica Veliča od ravno tako imenovanega briba doli in zraven vasi tega imena v Strumico teče, kakor dalječ je nekdaž Tiberiopolska škofija segala. Zakaj Boris je po spričanju življenjopisca Klimenta in nadškofa Teofilakta, precej po svojem kerstu v Bulgarii sedem škofij postavil. (V 12. in 13. stoletji je bilo na Bulgarskem več škofij postavljenih.) — V tej časti je živel Kliment do leta 916, dokler je 27. julja umerl leta 916, in v cerkvi svojega samostana, v mestu Ohridi pokopan bil. Še danes se vidijo njegove kosti in grobni kamen s slavenskim nadpisom, akoravno v cerkvi, pozneji sozidani, kar svedoči *sinaksar* (?) glagoliškega evangelja iz 11. veka. Ko je še Kliment v Ohridi živel, je ta mož, drugi Ivan zlatoúst, po besedah svete povesti (*legende*) neizrečeno goreče in marljivo slavenske knjige spisoval, in še tudi pozneji, ko je na škofjskem sedeži sedel, je notri do svoje smerti pisal. Njegov življenjopisec ga imenuje prvega škofa slovanskega plemena in jezika. Z imenom pové, da je izvirno pisal ali pa prestavil sledeče:

1. *Hvalne govore* za praznike celega leta in posebno v čast Kristusa Odrešenika in naj svelejši device Marie, sv. Ivana Kerstnika sv. sv. prerokov, aposteljnov, spričevavcev (*marternikov*) in družih očakov.
2. *Popise življenja in osod ranjelih očetov*; nazadnje.
3. Del *trispéva*, (*trioda*) ktereга je prav pred svojo smertjo spisal, ki se poje od nedelje po veliki noči do duhov (*binkuš*) in se petekostarion imenuje.

Iz tega se sprevidi, da je *postni trispév* že pod Klimentom greško uredjen v slavensko prestavljen bil; kdo ga je prestavil se ne vé.

V novejših časih so spisi sv. Klimenta malo znani bili.

To je poverh in ob kratkem življenje sv. škofa Klimenta. Vse to je vzelo iz večkrat omenjene, naj starši svete povesti (*legende*), ki jo je eden njegovih učencev spisal, in katera se je že trikrat na svetlo dala; zadnjikrat po g. dr. Miklošiču v letu 1843 na Dunaji, poprej pa v Moskopoli.

Sveti *Naum* je šel, kakor smo poprej rekli, v letu 885 s Klimentom in Angelarjem v Bulgarsko, kjer ga je car Boris prijazno sprejel. Tukaj je nekaj časa v hiši velikočastnika Ehačja živel, in ko je potem Kliment v Kutmicovico poslan bil, se je tudi on z njim tje kaj preselil, kjer je zadnje dni svojega življenja v delih svojega duhovskega poklica

prebil. Po svedočbi svete povesti, ki o njem govori, je večidel le v Diabii prebival, ki je na vzhodnem bregu Ohrijskega jezera vsredi med Ohrido in Devolo, ktere mesti ste kake tri milje saksebi stale. Tam je starosten samostan njegovemu imenu posvečen, zvan Diavat (prilici Diabia) kjer tudi njegove kosti shranjene leže in se spomin na njega z redno božjo službo 20. julja obhaja.

Sveti **Angelar**, prisiljen Moravsko in Panonio zapustiti (885), je precej s Klimentom in Naumom zbežal k deželnemu poglavarju ali oblastniku Borita v Belogradu, ki ga je k caru Borisu odpostal. Boris ga je dostojniku Časlavu za gosta izročil, pa ni dolgo njegovih dobrot vžival, ampak „izdihnil je mirno svojo dušo v naročje krilatcev“ kakor življenjopisec sv. Klimenta pravi. Dan in leto njegove smerti nista od njega znana, in tudi se o njem nič drugega ne vé, kakor da njegov spomin na praznik sedmih svetih obhajajo. Pisal je tudi mnogo staroslavenskega.

Sveti **Sava** se je pri viharji preganjanja v Bulgario podal, kakor Kliment, Naum in Angelar; tode resničnega glasú nimamo nič od njega, ne od njegovega življenja, ne od njega delovanja, tudi ni znano kedaj je umrl.

Sveti **Gorazd**, rojen Moravljjan izversten mož, popolnoma zmožen greškega in latinskega jezika „utriusque linguæ latinæ et græcæ peritissimus“ *) od Metodja v naslednika v nadškofijstvu odločen, je branil med viharjem vstanšega Vihingovega preganjanja spočetka s Klimentom pravice svoje stranke. **) Potem ko je muke v ječi dostal in je bil v pregnanstvo sunjen, je iskal zavetja v Bulgarii, kjer ga je tudi našel. Dalje ne vemo več od njega, s sedmimi se obhaja njega spomin na eno godišče.

Da je v Bulgarii živel in umrl, spričujeta dva starostna spominka. Naj prvo spriča greškega zapisnika bulgarskih nadškofov, ki je okoli leta 1156 spisan, in ki ga je med Metodja in Klimenta postavil; potem pa cerkev in samostan njegovega imena zraven Berata v Albanii po izvestji, ki ga je Grigorović od tamošnjih prebivavcev dobil. Tukaj pravijo, tudi leže njegove kosti. Koga je med spisanimi rečmi on spisal, še dozdej ni sestavljeno bilo, in tudi ne dogovorjeno.

Med temi sedmimi svetniki se tudi v popisu življenja sv. Klimenta, **Laurencl**, osododelec Gorazdov, Klimentov, Naumov in Angelarjev v njih mukah in ječah leta 885 omenja. Vender, ker ravno na tem mestu Sava-tovega imena manjka, znabiti je to kaka zmota le na zadnje zavoljo neopaznosti premenjevanja imén. (Dalje sledi.)

Dvor in gospodarjenje Dragotina Velicega.

(Konec.)

Na svoja lastna posestva Dragotin nikoli nepričakovan ni prišel, ker je moglo vedno vse za njegov prihod pripravljeno biti. Sčasoma pa so navadni gradovi po deželi za vladarja kraljestva, ki je bilo od leta do leta

*) Vita s. Clement. p. XV. p. 17. (Naučen dobré v latinskije knjigy.)

**) Iz tega se razvidi, da sta Gorazd in Kliment glavi Metodjevih učencev in sodelavcev bila.

večje in mogočnejše, premajhni in pretesni postali. Velika množica kraljevih spremljavcov in obiskovavcov v njih ni imela prostora. Zato je le pri taci priložnostih na njih ostajal, kadar ga je pot memo nanesa; nikoli pa se ni dalj časa na njih mudil. Za daljše prebivanje si je le take gradi odbral, ki so bili dosti prostorni, ves državni zbor pod streho spraviti in ki so se tudi že od zunaj za kraljeve gradove naznanaovali.

Ljudi je Dragotin vsako jutro sprejemal. Kakor hitro je bil vstal in še med oblačenjem je spustil svoje prijatle pred-se. Potem je zaslišaval stranke, ki so se bile pri pravdah nanj obrnile; med obuvanjem je njih tožbe in razloge poslušal in precej pravdo razložil. Nazadnje so prišli ministri k njemu, da jim je opravila za tisti dan odločil. V tem se je bil popolnoma napravil. Oblačil se je kot navadno Franki v domače platno in sukno. Za ptuje blago ni maral; tem več je preobilno mehkužnost, ki je jela med Franki navadna biti, z opomini in z lastnim izgledom overal. Če so bili zjutraj mladi dvorniki v svili in dragi ptuji kozuhovini napravljeni predenj prišli, je hitro ukazal lov napraviti in je nalispane dvornike sabo vzel, če ga le ni kako posebno važno opravilo zadrževalo. In huj so jo šli čez stern in tern, dokler niso svilnata oblačila prevzetnežev raztergana po germovji in ternji visela ali ploha njih dražih kozuhov ni pokvarila. Njegovi obleki se ni nikoli kaj škode storilo, dvorniki pa so se vselej osramoteni vernili. Ravno tako kratke in malo ni mogel terpeti, da bi bili vojaki v dražih oblekah in nalispani na vojsko hodili. Djal je, da je bolje svojo bogatijo doma pustiti in je hudo grajal neumnost tistih, kateri bi, ako bi utegnili v vojski poginiti, sovražniku pustili dragocnosti, s katerimi bi jih za milošnjo in molitev obernivši, lahko svojim dušam mir in pokoj prikupili. —

Ko so bili jutranji opravki končani, je po navadi s svojo družino skupej kosil. Za kosilo so bile štiri skledje odločene; potem se je pečena divjačina na ražnji, njegova naj večja sladčica, na mizo prinesla, nazadnje sadje. Jedel je kaj rad, preobilna pijača pa mu je bila zelo zoperna; nikoli ni več pil, kot mu je bilo treba. Med jedjo si je dal kaj brati ali govoriti (deklamirati). Po jedi je vselej nekoliko počival. — Tudi kopal se je redovno vsaki dan, pa naj rajši v družini. Dostikrat je dvornike in svojo telesno stražo sabo v vodo peljal. Po dnevu je večkrat dremal in si tako ponočno spanje pačil, marsikako noč je po štirikrat ali petkrat vstal in se precej k bukvam ali k pisanju spravil, da bi tudi te čas brez prida ne pretekel.

Dragotin Veliki je šel dvakrat na dan, zjutraj in zvečer v cerkev ter je tako z Božjim čiščenjem dan začel in tudi končal. Za vredno in spodobno opravljanje Božje službe se mu ni nikoli denarjev škoda zdelo. Večidel svojih zakladov je obrnil v zidanje novih in v popraviljanje starih cerkev in v pobožne naprave. Kjer je zase krasno poslopje sozidal, je gotovo zraven tega še krasnejšo cerkev dal narediti. Njegovo naj veličastniše delo te verste je cerkev Device Marie v Ahmu. Od vsih krajev so bili mojstre in delavce k temu delu sklicali; granitove stebre in marmelnove skale so celó iz Laškega pripeljali. Einhard, ki je take reči sam dobro umel, z velikim občudovanjem od tega dela govori in ravno tako slad in prijetnost izdelave, kakor bogati in umetni kinč hvali. Krasoti te Božje hiše je bila primerjena tudi veličastnost službe Božje, ktera se razun Rima nikjer ni tako spodobno in s tolikim bleskom opravljala, kot na

dvoru prvega kralja kerščanstva. Tukaj so bili najumniši, naj bolj učeni duhovni in naj bolji pevci, in za vse cerkovne potrebe je bilo tako preskerbljeno, da tudi naj manji cerkovni služabniki niso v lastnem oblačilu Božje službe opravljali.

M A C R O N.

Orelli n. 2341

Razložil Davorin Terstenjak.

(Iz rokopisa: „Kdo so bili Noričani in Panonci Kelti ali Slovenci?“)

Pogosto najde starinoslovec na rimskoslovenskih spomenicah v Noriku in Panoniji lastno ime *Makron*. Čistoslovensko je, kar se na prvi pogled spozna v koreniki in obliki. Hočemo tega imena pomen razložiti. Ker pa je iz častja *Višnutovega* vzeto, je nam treba v ložje porazumljenje nekoliko o *Višnutovi* Avatari *Matsja* vediti.

Med desetimi vidljivimi prikazni ali vtelovljenji božanstva indiškega *Višnuta* je prva: *spremená v ribo*. Popisana je v indiških bukvah *Bhagavat* (glej Jones *Asiat. Research*, I. 230. anglezko izdanje.) in se glasi tako le:

„Na koncu prvega *Kalpata* bilo je občinsko pokončanje. Vzrok tega pokončanja pa je bilo spanje *Bramatovo*. Vsa stvorenja njegova u vseh svetovih so se potopile v neskončni povodni. Silni duh hudobni *Hajagriva* spijočemu *Bramatu* se tihoma približaje vkrade svete bukve *Vedas*,¹⁾ katere so iz ustnic *Bramatovih* tekale. Ko je *Višnu* zdržovavec sveta to vidil, spremeni se v malo ribo imenovano *Saphari*.²⁾ Svet kralj *Satyavrata* je vladal v Indii takrat. Enkrat, ko je kralj svojo daritvo opravljal pri reki *Kritamala*³⁾ reče jemu ribica: zakaj me puščaš v tej reki, ker sem preslaba vsim pošastim, katere stanujejo v tej reki, se soperstavili, in katere mene zmiraj strašijo? Kralj *Satyavrata* vzeme ribico v svoje podkrilje in jo dene v posodvico napolnjeno z vodo. Pa v edni noči zraste ribica tako velika, da je posodvica bila premala, in tako riba spet reče kralju: ne ljubi se mi biti v tej mali, posodvici napravi mi večo prebivališče, kjer bodem lahko živel. Kralj jo dene tedaj v cisterno, potem v ribnik, zadnjič v jezero, ali ker je zmiraj večja postajala, prosi spet za drugo prebivališče.

Kralj zdaj vrže ribo v morje, pa tukaj riba pregovori in reče: Rogate pošasti morske močnejše od mene bodo me tukaj posnedle, ne pušaj me, o hrabri mož! v velikem morju.

Tako večkrat kralj od ribe prekanjeni, ji reče: „Kdo si ti, da me vkanuješ v tej po tebi prijeti podobi? Vendar nisem še vidil in slišal

1) Naj glavnije indiške bukve so bile: I. *Vedas* (primeri slov. *Veda*, *vedomost*, *vednost*), prvi del je obsegel molitve — *Mantras*, drugi postavbe — *Bramanas*. Po tih svetih bukvah so obljubile lastne imena *VEDIVS* (Muhar G. d. St. I. 366.) II. *Purana* t. j. starožitnosti; po tih bukvah so nastale imena *PVRANIVS* (Muhar l. c. pag. 368) III. *Gita*; zato imena *GIFON*. (Muhar l. c. pag. 375.)
2) V slovenskim jeziku imamo lastna imena *Harič* (tudi izraz za ribo) in *Zap. Zapharič*; v *Horvatski Zefarovič*.
3) *Krita* se veli v *Sanskritu* toliko kot jezik, reč, beseda, zato: *Sanskrita*, popolnoma jezik, primeri ednaki pomen slovenski: reka *fluvius* in reč *verbum*, vöcäbulum, rekati narekovati loqui. itd. in rekati fluere.

od nobenega takšnega stanovnika morskega, kteremu bi ko tebi v ednem dnevu premalo bilo morje več ko sto milj prostorno. Gotovo si ti veliki bog, kterega prebivališče je bilo nad morjami (nad vodami). Zdravstvuj! in slava. Tebi prvemu možestva, gospodu stvarjenja, zdržovanja ino razdrtja! Nar višje si bitje za naše molenje nam vsim, kteri Tebe pobožno iščemo. Vsikdar daje Tvoja prikazen na tem revnem svetu mnogim bitjam življenje in srečo; vendar rad bi vedel, zakaj si to podoba na se vzela. Gospodar vesoljnega sveta, kteri je pobožnega moža ljubil, in hotel oteti pred vse pokončavno povodnijo, ktere vzrok je popačeni svet, mu pripoveda, kaj bo začel ino mu reče: V sedmih dnevih bodem vtopil tri svete v valovih smrti; pa vsred vse pokončavnih valov bodé velika barka od mene tebi poslana, pred teboj stala. Ter vzemi vsa ozdravivna zeliša, vse sorte semenja, in po dvoje bezumnih žival in spremljen od sedem svetnikov stopi u barko. Tam imaš ostati obvarovan pred povodnjo na neskončnem morju brez vse druge luči, razun odsiva spremljavcev tvojih. In kadar bode silna burja barko sem ter tje metala, ter vzemi veliko morsko kačo in priveži barko na moj rog, zakaj blizo tebe hočem biti in barko, tebe in tovarše tvoje vlačiti. Tako podučén pričakuje pokorni kralj odločeni čas. Morje se valja éz žale in obale, poplava celo zemljo, in z oblakov liva se strašna ploha (dež). On pa se spomni božje zapovedi, stopi v barko; in tu se mu pokaže bog na velikem morju v podobi ribe, svitile kot zlato en milijon milj dolge, z neskončno velikim rogom ¹⁾, na kteri je kralj po povelju barko privezal, ker je za voze rabil veliko morsko kačo. Po povodnji se Višnu s Bramatom združi in hudega duha Hajagrivata ubije.* (Konec sledí.)

Z m e s,

Iz Zagreba se piše Novicam: Nar važniši delo, ktero sedaj v književnosti pričakujemo, je brez dvoma Šulekov rečnik (besednjak.) Ti rečnik je plod večletnega truda, i ker bode v njem pravoznanska, trgovačka, biljoslovna itd. terminologia, bo delo na mnoge strani preimeditno. Da nas nada o izverstnem delu goljufala ne bo, prepričali smo se iz prve že natisnjene pole. Bog daj g. Šuleku zdravje, da slavno započeto delo srečno zvrši, h kteremu je više let treba. Rečnik se natiskuje v tiskarni in na troške nevmornega podpornika naše književnosti g. F. Župana. Gosp. Lavoslav Župan je na svoje troške izdal „Hekubo in posvetilište Abramovo“, od M. Vetranića, in obeta v predgovoru, izdati vse dela Vetranića, ako mu domorodci u pomoč priskočijo i se prvo razprodá. Bratje Slovenci! sezite tudi Vi za temi cveticami dubrovniškega pesništva; gré za jugoslavensko književnost i slavo! — Kakor slišimo, tudi gg. Kukuljević Sakcinski i M. Bogović kaj marljivo delata za domaće slovstvo. Gosp. Kukuljević pridno nabira izvore i rokopise za povestnico i ji tako temelj podlaga; zares lep namen! Gosp. Bogović pa vreduje časopis „Kolo“, ki ga je pred slavni Stanko Vraz vredoval, i je razun tega te

¹⁾ Po tem rogu so nastale imena Cornellijs, ktera na rimskih kamnih se pogosto najdejo in obilno obitelji Rožič, Rogáč, Rogan, Rogatić po Slovenskim spominjajo na svojo starobilost v Noriku in Panonii.

dni svoj pohvaljeni drama „*Frankopan*“ tisku predal. Slišimo tudi, da ima obilen zaklad naj lepših leposlovnih cvetic za svoj almanah „*Lado*“, kterega bo menda še to leto izdal. Bog daj! Taka marljivost omenjenih domoljubov je zares hvale vredna. Le tako naprej! Zdaj vsi Jugoslaveni zdihujejo le za prekrasnimi deli neumerlega našega pesnika *Stanka Vraza*, in zares se zdaj po njegovi smrti njegove nježne in miloglasne pesmice jako pogrešavajo, ker med našimi sedanjimi pesniki v nježno umetni poeziji ni nobeden *Stanku Vrazu* kos! *Bogovičevi „Ladi“* bode morda obraz *Vraza* pridjan v manjši obliki, kakor je *Karasova* podoba, ako bode le g. izdatelju mogoče. Tudi delom rajnega pesnika bode njegova slika pridjana in se še bode posebno prodavala. Več o njegovih delih Vam bodem v svojem času priobčil, ako Vam je pravo. — Te dni pride iz *Zupanove* tiskarnice: „*Zora*“ na svetlo, jugoslavenski zabavnik od gosp. *Razlaga*; zares zakasnjena novoletnica, ali vsaj dobro došla! Obsega mnogo člankov od g. izdatelja, po tem *Josipine Turnogradske*, dr. *Tomana*, *J. Vinkoviča* in še drugih.

Poslednjič Vam še to naznanjam, da je neutrudljivi g. *Bogoslav Šulek*, kateri omenjeni veliki *nemško-horvaški slovar* spisuje, vsemu temu velikemu trudi vsprot še „*biljoslovje*“ (rastlinoslovje) spisal, katero je za šole že odobreno. Gosp. *Šulek* spisuje sadaj po višji nalogi „*Prirodopis*“. Učilnice bodo neutrudljivemu spisatelju vedno zahvalne za njegov brezkraini trud, s katerim množi naše znanstveno slovstvo. Slava mu!

Zorislav.

Slovstveni glasnik.

Sobranie ruskih propovedej izdavaemih dr. Radlinskim. Pervi zvezek tih težko pričakovanih bukev obsega na 140 straneh prav imeniten predgovor in 24 cerkvenih govorov. So kej lično v cirilici natisnjene in s podobo sv. aposteljnov *Cirila in Metoda* okinčane. V kratkem dobé dosedajni naročniki tudi *rusko-nemški slovar Šmidov* in pa kratko *primerjajočo slav. slovnico* brez vsakega daljega plačila. Tisti pa, ki se na omenjene pridige sedaj naroče, imajo zraven 1 fl. 10 kr. za prvi zvezek še 1 fl. 10 kr. za slovar in slovnico določiti, tedaj vsega vkup 2 fl. 20 kr. sr. V bukvarnicah velja oboje vkupej 3 fl. 20 kr. sr. — Zraven se razpisuje tudi naročilo na 2. zvezek tih govorov z 1 fl. 10 kr. sr. Naročilo prejema vredništvu *Bčele*, část. vredništvu „*Zgodnje Danice*“ v Ljubljani in p. n. g. *Štef. Kociančič*, profesor v Gorici. — Podpisano vredništvu je od tih pridig nekoliko več iztisov za razprodajo prejelo; kdor si to izverstno knjigo želi, naj se za njo oglasi.

Različne drobtince.

* Častiti gosp. *Franc Verbnjak*, kterega smrti je poleg mnogo nemških listov tudi *Bčela* omenila, hvala Bogu še živi.

* Na *matico dalmatinsko* se je doslej sošlo 771 glđ. 22 kr. sr. — Bilo bi želeti, da bi se z ilirsko ali serbsko matico zedinila, zakaj scer ostane ves nje trud brez uspeha.

* Slavni poljski jezikoslovec *Matej Jakobovič* je 14. aprila v *Žitomiru* zamerl.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 22.

V četrtek 2. junija 1853.

IV. leto.

Sinónove laži,

*s kterimi je Trojance prekanil, da so nesrečnega konja v mesto vzemši
padli sovražnikom v pest. —*

(Iz Virgiljeve Eneide II. bukev, 1 — 197.)

V
tihnoli vsi so; pozór žaril se je vsem na obrazih,
Zdaj pričél tak oče Enej je z visocega stola:
Neizrečeno bolést ponoviti veljuješ kraljica,
Kak Trojansko so moč in omilvanja vredno kraljestvo
Treščili Grajci v propád; in kar sam sim revnega vidil,
Česar sim dôkaj prestál. Kdo takošno oznanováje,
Bodi si Mirmidón al Dolóp, al borec Ulisov
Zdržal se neki bi solz? Ter noč že z neba mokrotna
Pada, in spat zahajoče nas opominjajo zvezde.
Ker pa le tak želiš pozvédití moje pripetje,
In ob kratkem upór poslednji še slíšati Troje,
Bodem pričél, ak tuđ trepetá spomnivši se duša,
In se umika žalú. Potrži od vojsk in osode
Vodji Danájskih krdél, ker let je že toliko teklo,
Konja, bil gori enák je, z umétnostjo Palade bóguje
Zvito storé, in ravséksi jelke mu vtešejo rebra.
Trosijo glas, da je žrtva tó za srečno vrnitev.
Hrabrih mož odberó, in skrivěj zaznámvane z vadmom
V bok tamotni zapró, in votlino prostorno s trebuhom
Vred z oboroženimi vojščaki napólnijo gósto.
Tenedos vidí odtóđ se otók močno glasoviten,
Bogat, dokler cvetlò je še Priamóvo vladanje,
Zdaj pa samó zaliv je in slaba za ladje postaja,
Preladávši na breg zapuščeni se skrijejo tamkej,
Mistili umó, da so šli in se z vetrom podali v Miceno,
Torej vesolna sprostí se Tevkrija dolzega žala.
Vrata odpró; hrepení vse viditi Dorsko ležišče,
Spraznjeni viditi kraj ondét ino breg zapuščeni,
Tukaj Dolópov je trop, tam strašni sotoril Akilej,
Ladjúšče ondi bíló je, in tukaj so v boji se tolkli.
Eni o dari strmé pogubnem brezmože Minerve,
Strašnemu konju se vse vse čndi, in prvi Timétes
Vleči v ozidje sovét jim dá in postavití v grad ga,
Al iz zvijače, al tak že bila je Troji osoda.
Kapis pa, ter kí bili so boljše in pametne misli,
Ali v morjé Danájcev zalést ino sumne darove
Potopíti rekó ino plam zahétivši sožgati,
Ali provrtati bok, preglédati kote utrobne.
V mnenja se križem zdéli nasprotna druhál negotova,
Prvi Laokoón s spremljavcov obilnim krdelom
Dokaj pred vseni plamtéč z naj višega grada prisope
Kar iz délje vpíjóc: meščani, oj kaka budalost!

Mislite, da so odšli sovražniki, ali Danájskih
 Da je kaj brez zvižáče daróv? Tak znan je Ulises?
 Ali naprava je konj za naše sostavljen zidove
 Gledal hiše da bo, ter mesto od zgori naskočil,
 Al kak drug je preslóp. Oj konju ne upajte Teukri!
 Bodi karkoli, bojim se Danájca še kadar daruje.
 Rekel je tak, ino s krepko močjó je sulico silno
 V bok zverini zagnál i v obločno trebuha sostavo.
 Vpiči se v njó, obtiči, strepetá, ino šumno zadeta
 Je zadonela in grom je zabučal od votle utrobe.
 Ino če volja bogóv, ak pamet ne bila bi slepa,
 Troja bi stala še zdaj, grad Priamov stal bi visoki.
 Zdaj priženó kričéči na glas Danájski pastirji
 Z zvézanema na brbét rokáma h kralju mladenča,
 Ki ko neznán izdál se sam od sebe je prišlim,
 Le da prekánol bi nas, odprl pak Trojo Ahivcom,
 Zaupajoé le pogumu sreá, za oboje pripravljen,
 Včinití zvito prevár, al smrt storiti gotovo.
 Viditi željna od vsih strani Trojanska mladina
 Vsuje okróg se, privrè, i na skus zasmháva jetnika:
 Zvedí zalázve tadáj Danájceov, i vse ti razprostri
 Enega samega zlost.

Kadar je namreč obstál ves zmešan i neoboróžen
 Vsredi gledávcov z očmi pregledávaje Frizanov trume
 Plákatí tak je začél: Joj, ktera dežela me sprejme!
 Kako povodje? Al kaj mi reví ostane na pósled?
 Ki pri Danájcih nikjér mi ni mesta, povrh pa še sami
 Dardanoviči hudí krvavo hočejo kazen?
 Plak ta vsem spreobrne sreé, vse silenje vmiri,
 Pravimo mu, naj pové, iz ktere krvi da je rojen.
 In oprostivši strahú se, vesti nam tako je znanil.
 Vse karkoli si bodi obstál bom, kralj, po pravici,
 Tudi nikár ne tajim ti, da sim Argólskega roda;
 Prvo je to; ker revež Sinón po sreéce sim storbi,
 Me nepoštenka nikár ne delaj še puhlega lažca.
 Kdaj prinesla povést na tvoja úsesa je morda
 Že Belída ime Palaméda, in slavo veliko,
 Ki so obdolžili ga po krivem izdajstva Telasci,
 Ker jim branil je v boj, in nedolžnega s silno obreko
 Tiralí v smrt, al zdaj po usmrčenem stiska jih žalost,
 Semkaj me jemu zató, ker bil sim mu v rodu, tovarša
 Oče ubogi poslal na vojsko prva je leta.
 Dokler vladár on bil je močan, ino v zborih kraljevih
 Še je veljál, tad jaz sim imél kaj imena in slave.
 Ali potém, ko spraval zavídl ga Ulisa lestjaka
 (Ne govorim neznanega nič!) s površnjega sveta,
 Sim sirotno imél življenje, težavno in skrito;
 In o nesreči jezil nedolžnega sim se prijatla,
 Molčal nisim bedák, sim, če bi naméra nanesla,
 Da bi zmagavec nazáj kdaj vrnol v očetni se Argos,
 Djál, da se bom maščéval; hud ért sim s tem si obudil.
 Vsega od tód mi je zlega izvir; odsléj je Ulises,
 Novih krivic me vedno dolžil, in od zdaj je glasove
 Trosil dvoómne med ljud, in iskal porazumljen kovarstva,
 Ino ni dal si mirú več, da s pomočnikom Kalhantom —
 Ali čemú to grenko bridkóst zastónj razodevam?
 Kaj vas mudim? Ker vsi vam v enej so vrsti Ahivci,
 Slišati to je dovolj, kdaj že ste me kárat imeli!
 To Itačanu bo všeč, in Atrejca dragó si kupila.

(Konec sledí.)

V r a b e c.

(Iz Žive.)

Vrabec gre v red nar bolj navadnih in zvutih tičev; kjerkoli je kako poslopje in zraven polje, tam je že vrabec. Vrabec se večkrat z lastovico pod eno streho vdomači, ali ni nesložniših sosedov. Lastovica je kakor gospodična tenke postave, vrabec pak je prost, neotesan potepuh. Na njem ni nič lepega, oglajenega ali dražega, kot na lastovici; lastovica je povsot dobro sprejeta kot mil in drag gost. Vrabec je z dušo in telesom prostak, derzovit proletarec po rodu in plemenu. Povsot ga merzc in preganjajo, še celo sv. pismo pravi: »Ali se ne kupi pet vrabcev za par beličov?« Gerda barva njegovega života, temni plajšč, sajaste berke, nevretno truplo, njega polet, hod, glas, in kar je na njem, pokazuje, da je prostega rodu in plitve glave. Zato je tudi brez ozira ljudem in živini nadležen. Nič mu ni svetega; on ne pozna ne tujega imetja ali premoženja, ne krasnih umetnost, ne pozna nobenih navad in šeg, ne ugleda ne poštenja, vse to gerdi in zaničuje; ne vežejo ga ne svele vezi rodbinstva ne prijateljstva. Vrabec je nezabožec, pust komunista, toda zvit, uren in neutrudljiv. Ako bi ne bil tako derzovit in umazan, bi mogel vsaj od enih čislan biti, ali vse kar je na njem dobrega, pogerdi njegova sirovost.

Drugi tiči si delajo gnjezda zelo radi in umetno, ali on si ne beli s tem glave. On zvito obleta lepo in čversto gnjezdo, ktero si je lastovica z velikim trudom na nar boljsem kraji naredila, od kodar lahko na dvorišče in cesto vidi. Kadar se lastovice nar menj nadjajo, napade ta silnik z velikim vrišem njih stanje, in one morajo brez pomoči pobegniti, med tem ko se on z besno prederznostjo v tujem mestu brani, ako mu ga lastovice nazaj vzeti hočejo. To je pač res po pravilu, *kdor je jači, ta tlači*; vsaj brezdušni nezabožec ne pozna družega. Prigodi se pa tudi, da časi skupo p'čca svojo prederznost, da ga ravno takrat, ko v gnjezdu na jajcih sedi, lastovice napadejo, ali pa da ga celo v oropani hišici zazidajo.

Včasih se tudi zvito utepe v gnjezdo kavke, kakor potepuh k bogatemu kmetu; nikoli pa ni dobro živeti v sosedstvu take gospode. Ako se mora sam dela lotiti, hitro stori; vse druge skerbi pusti svoji ženi, s ktero tako ravna, kot s sužnjo.

Ako je nasičen, mu ni več mar, s čim se dalje preživiti. Prelén, da bi si sam hrane nabiral, žanje tam, kjer ni sejal. Vrabec bo živel, dokler bo kmet kako zeroo še na polji ali dvorišču imel; njemu je miza pogernjena, kjer je količkaj žita. On in sternad sta vedno nepoklicana gosta pri kmetu. Vrabec bo prve češnje pozobal, zadnjič pa še poperkoval. To je njegova največi sladčica. On nikdar ne pozoblje celega grozda, cele jagode ampak leteč od ene do druge, zbira povsot narbolje; na sterše hodi nar raji, kadar so še mehki, na klasje pa, kadar je še mlečno. Po zimi pač res nima tacih gostij, zato si pa z drugim svoj lačni želodec napolnuje: zbira na smetišču in gnojišču mnogotere drobljine, obskakuje konjske parne, ugrablja pajke in druge muhe, in posebno spomladi, dokler še ne sejejo in da bi zamogel svojo družinico prerediti, pobira gosence po drevesih, ter

tako saj nekoliko škodo povračuje, ktero po polji nareja. Tu se vidi, kako bi lahko koristen ptič bil, ako bi ga črvač bolj veselila, kot pa zernje. To mu je čez vse ljubo in drago. Na polji poskakuje za oračem, v skedenj priskakuje k mlatičem, priletava h konjskim stajam ter se celo napenja v sobo priti, kjer vse skavsja, in kar je za njegov kljun, odnese.

Zgodilo se je še celó, da je golobičem krof razkljuval, da je le do zernja prišel. Tako postane ta tepec razbojnik, tat, morivec, dela greh za grehom, in to je tečaj njegovega življenja. Ljudje ga ima sploh za škodljivca, razbojnika in pojeduha. Pravijo tudi, da je zeló serdit in togoten, in zategadel mertudu podveržen. In res je, da večkrat v hudem kljuvanji s streh padajo.

Kjer se vrabec ugnjezdi, ga potem ni v stanu več pregnati. Ne družu se zastoj s človekom; naučil se je od njega zvijačine in družih napak, ker tudi tiči raji slabe zglede kakor dobre posnemajo. Kdor hoče vrabca vjeti, se mora pospešiti in zgodaj vstati! Otrokom se vklanja, kjerkoli jih vidi; ako se kteri pripogne po kamen ali gručo, že od vrabca ni duha ne sluha. Druzega mu ne more človek storiti, kot gerduša ustrašiti.

V tem oziru ni samo dvomljivec (skeptikar) ampak celó neverec. Brez straha se usede na nos ali na raztegnjeno roko slamnatega človeka, ki ga za strašilo v turšico ali kam drugot postavijo. Pod njegovo senco nar raji biva in brez vsih nevarnost in strahu ropa, toliko bolj, ker se drugi tiči strašila boje. Kadar srečno svinčeni krogli uide ali se nastavljeni mreži izmakne, mu perje po koncu stopi in zaničljivo čimčara, zbiráje krog sebe celo versto svojih sorodnikov, kteri neuspreatavnega lovca iz varnega kraja zasmehujejo. Prost in neprijeten je vrabčji glas. V celi babilonski zmešnjavi ptičjih glasov je malo tako hripovih (glasov) kakor jih je v njegovem prostem narečju. S svojim glasom razodeva svojo pravo beraško priprostost. Vrabec sicer misli, da prav dobro in lépo poje, ker nikogar raji ne posluša, kakor samega sebe, in neprenehoma ponavlja: čim, čim! čara rara! čar, čar! štilip, štilip! in to takrat nar glasneje, kadar se slavčkov glas nar bolj razlega. To je znamenje prostacke misli! Ta prostak noče družih glasov slišati, in ceniti krasnih duševnih darov in nježnega petja. Vsak bi mogel vrabec biti: tako razumejo enakost ti sanskulloti (brezhlačnjeki.)

Kdo bi se tedaj temu čudil, da ni v njegovem stanu ne miru ne ljubezni? V njegovem domačem življenju — ako se more govoriti o njegovem domačem življenji, ker vedno potepa — vlada nevošljivost, goljufija in hudobija: družu se samo zato, da lože prekanjuje, v rodbinstvu in domačem življenji je vedna pravda in prepir. Vrabec ima časi tudi utjudnjije misli pri zapertem oknu jetnika, kteremu prepeva o nadi in tolažbi, in vdomačivši se pod streho samotne cerkvice hvali Boga, ker tudi vrabca ne pasti pasti s strehe brez svoje sv. volje.

Tri četerti leta živi vrabec v obilnosti. Gosti se na vertéh, in po polju; jasne letne in jesenske dni prebije na polji ter vedno snuka klasje in ga v svojo mavho nabira.

Kadar se poslednji snop zaveže, kadar ni več hrane zanj ne na polji ne na vertéh, se celó malokterikrat s kavko ali vrano združu, ampak se večidel nazaj verne v svojo zimsko kočó, na ulice in v sela, k dvorom in žitnicam, ter mu nastane žalosten post. Blebetavi hrastavec zdaj utihne, ljuta zima in lakota ga napadete izgnavši mu vso ošabnost. Zdaj sedi

skerčen v krogu svojih gladnih bratov, ves zmeršen z med pleča stisnjeno glavo ter se mu samo sajasti kljun in rudečkaste oči iz kožuha vidijo. Kadar se od snega zrak potamni, si poišče potepuh kacega podstrešja; kadar pa strehe mraza škripljejo, se usede na streho proti solncu ali pa na zmerznjeno okno terkaje milostinje prosi. Kakor hitro se pa spet pomladansko solnce prikaže in sneg spet začne kopneti, se mu spet poverne lahkomna misel; spet začne bučno klicanje in derzno letanje, vrabec je spet stari potepuh.

Post je minul, začelo se je spet novo brezskerbno življenje, zdaj je spomlad; zime ni več; spet mu je dobrotljivi Bog mizo razgernil!

Pa tudi mi moramo spomladi glas tega dangubca v zboru pomladanske (uverture) besede ptičev radostno pozdraviti, ker tudi on s svojim glasom Stvarnika slavi; zato mu tudi ne zamerimo, da tako ošabno in brezskerbno živi, ker je tudi v ptičjem narodu kakor pri nas, nekaj gospe nekaj revežev (proletarcev.)

Ako stvar v obče vzamemo, je on tudi ravno zato vstvarjen; on nas pa tudi poverh tega v mestih opominja veselih skupšin vaške ptičadi, in če to stori, nam skazuje nekatere dobre službe.

M A C R O N.

(Konec.)

Tako bukve Bhagavat govorijo o tej avatari. Vsakdo hitro vidi, da je to popačena povest od občinskega potopa, ktero so narodi po razkropljenju na vse kraje sveta zanesli. Ta avatara se je pri Indijancih velela *Matsja-avatara*. Matsja, Macja, Makara, pomeni v Sanskritu ribo, Mokuva, Makva pa ribarja. Primeri slovensko *močiti* (*močiti*) *makro* (novoslov. mokro) mokrota, Mokrica grad na Kranjskem. Po tej avatari so nastale imena MACRON, MOCIANCVS ¹⁾ MACENA, MACEMAR ²⁾ (Mokron, Močnik, Močena, Močemr). Familie Mokron, Močnik, Močič, itd. še zdaj živijo po Slovenskem. V Sanskritu se tudi riba veli *sukśas*^a (Eichhoff pag. 167) kar tudi pomeni in izrazi pojem (Begriff): mokro, nass, feucht, zato imena VXELIM ³⁾ na slovenskorimskih kamnih. Kamen s tim imenom je najden bil v srenji *Ribnigost* blizo Laškega (Tüffer), kar jasno na Višnu — Radegostovo častje opominja. Na Pentingerovih tablah se tudi najde rimska postaja *Uxelin*, ktera se bo pri dnešnjih *Ribnicah* iskati mogla. Zavoljo te avatare so Višnutu v Indii božjo čast pod *podobo ribe* skazovali, kakor Wiese (Indien I. 268) piše: »Dem Višnu werden unter der Gestalt eines Fisches göttliche Ehrenbezeugungen gezollt.«⁴⁾ Na štajerskih rimskoslovenskih kamnih pa skoto ni enega, na katerem se ne bi Višnu pod to podobo našel. Takšni kamni so v *Ptuji* na severni strani turna, v *Sekavi* nad Lipnico (Muhar Tab. XII. Nr. 9. 36.) v Viani (Voitsberg, Muhar Tabl. VXIII.) itd. Pa še nismo dokazali, da se od Makronove avatare tudi sled v *severnoslovenski* mitologiji najde. V svetem Kievju so Rusi častili Boga *Mokoša* sestavljenega iz *ribomožke* podobe. (Hannš 293. Kol-

¹⁾ Eichhorn Beitrag II. pag. 70. ²⁾ Muhar Gesch. d. St. I. 362. ³⁾ Muhar I. c. pag. 373.

lar Slava Boh. 250. Vollmer 1212.) Tako se tudi indička Matsja avatara obra-
zuje (glej Vollmer Tab. LXXXVI. n. 289.)

Da kievski Bog *Mokoš* presojen po etimologiji tisto pomeni, kar Matsja in Makron vsakdo hitro zapopade. Dalje govori Crancius (Saxonia Köln. 1574 pag. 99.) od nekega boga *Kroda* in ga popisuje: „senem in pisce stantem, qui rotam teneret et urnam, in rota unione populi, in urna rerum significans abundantiam.“ Že iz atributov se vidi, da je taj Krodo ni drugi kakor Višnu-Radegost, ker tudi Višnu po Paulinu (System. Bram. pag. 284) „manu rotulam ferream tenet.“ Tako tudi visoko učeni Ritter (Vorhalle 62. 69) „v slavenskem Bogu Krodu“ spozna indičko Matsja-avataro. Ime po Krodu najdemo večkrat na rimskih kamnih in sicer žensko CROVTA. ¹⁾ Visoki ó se pri karantanskih Slovencih zmiraj kot **ou** izgovarja, rouka namesto roka. Priime Krodova je bilo tudi *Sater* (Hannš 116, Krok II. p. 375.) in možka in ženska imena SATRON, SATERVNA ²⁾ se večkrat najdejo na noričkih in panonskih monumentih.

Če človek dragocene ostanke naših predstarišev pozorno spregleduje, kakor se mu še pokažejo v kamnih in drugih rečeh njihove umetnosti, ga vse to z velikim nadušenjem in prečudenjem napolauje. Povsod se vidi velika moč. Poglejmo samo Kršnatov steber v Ptuj—veliko na podnožju zraven stoječo pečnato plošo, povrh ktere dva mogočna leva, Višnutovi podobi, ležita, in med kterima sloni njegova možolevska glava, in ne bomo se mogli načuditi, če premislimo, kaksnih silnih moči je bilo treba celo plošo izsekati u pečovnatem Pohorju in jo spraviti do staroslavnege mesta. Uno kolosalnost, ktero nam Robertson (Hystor. Disquisitions p. 225) v indičkih pagodah popisuje, najdemo en miniature v tem spomeniku izraženo. Mogile razkopane odkrivajo priče, ktere očitujejo veliko stopnjo nekdanje umetnosti noričkih in panonskih Slovencev. Sklede, kotli, orožja in druge reči kažejo na veliko umetnost v delih umetalnih. Celo nože, zagvozde in kladiva iz kamena se najdejo, znabili, da so njim, kakor Mejikancem, služili namesto železnih. Posebno se v razkopanih gomilah najde dosti kinčarij iz meda in zlata, postavim naročnih rink, ušnic, koral iz jantara (elektra) in prstanjev. To umetnost so norički in panonski Slovenci gotovo že z seboj prinesli iz pradomovine svoje iztočne Indie, ker se tudi na njih hvali umetnost juvelirska, brušenja in skladanja dragih kamenjev, tkalstva umetnega in barvanja. (James Mill. Esq. Hist. of. th. brit. Ind. II. 23.)

Ali se bode kadaj slovenska glava našla, da bo vse te reči preučila, in roka slovenska, ktera bo slovenski vse to popisala? Zmiraj se še oglasujejo za celtogalske in rimske (glej Wochenbl. der steir. Landw. Nr. 28 in 29) čeravno vsak kamen, pred kterega se le postaviš glasno govori: „Nisem celtogalsk ne rimsk, čeravno na meni stojijo črke latinske. Rimljan je vladal čez narod, v kterega pradomovini mi ležimo in storil je to, kar je pesnik slovensk v proročjem duhu zapel:

Za besede materinske,
Kteri nam tak drage ble
Nam ste davali latinske,
Ter ostudne nam boge. (Kreml.)

Kakor praočetje vaši, iztočni Indiani, imajo in so imeli od nekdanj odviše duha *posnemanja* (Forster Travelo I. 80) tako tudi pokolenjaki Slo-

¹⁾ Ankershofen Handb. der Gesch. Kärnth. V. 623. Mharh. Gesch. d. Stei. I. 397.

venci so podedovali taj greh in zapustivši svoje običaje, nošo in druge narodne vlastitosti se klanjajo malikom ptušjine. Taka je žalibože! kdaj bodo drugi narodi proti nam pravični, pa kdaj bodemo mi proti sebi samim? —

Slovstveni glasnik.

Divji Hunci pred mestom Meziborom. Pod tim naslovom je prišla na svitlo v založbi Sigmundove bukvarnice v Celovcu nova podučna in kratkočasna povest iz 10. stoletja za slovensko mladost in tudi za odrasčene ljudi. Prestavljena je v prav gladkem lahkorazumljivem jeziku poleg nemškega od enega najslavnejših pisateljev na Dunaju. Se bo gotovo vsakemu bravcu močno prikupila. Priporočamo jo vsem Slovencem posebno za šolska darila. — Zunajna oprava je kaj lična, natis čist in razločen iz Pichlerjeve tiskarnice na Dunaju. Knjiga šteje 100 strani in velja terdo vezana po vseh slovenskih mestih enako 16 kr. sr. —

Slišati je, da je preslavni prof. Dr. Mikolosič ravno dokončal sestavo *slovenskega berila za gornjo gimnazijo*. Bog daj, da bi skorej beli dan zagledalo, ker brez dobrega berila slovenski uk na višjih gimnazijah po nikakoršnem zaželjenega sadu donášati ne more. — Za društvo sv. Mohora se ravno tiska: *stari Urban ali zimski pogovori dobrih kmetov v 1500 iztisih*. — Slavna kmetijska družba v Ljubljani je sklenila, prvi del *umnega kmetovanja in gospodarstva, ki poljedelstvo in obdelovanje travnikov* zapopada berš v 2000 iztisih natisniti dati. Tako bo slovensko slovstvo v kratkem sopet s prav važnim delom obogačeno.

G. Ivan Trnski bo svoj preizverstni prevod „*Kraljodvorskega rokopisa*“ z nekoliko razjasnjenji in pričetki te dni tisku predal. — Naš slavni domorodec g. prof. Macun je spisal „*slovnico nemškega jezika*“ za porabo spodnjih ilirskih gimnazij. Njej je dodana tudi čitanka za prvo dva razreda. — V Gajejev tiskarnici bodo v kratkem dogotovljene „*Piesni razlike*“ od Gjorgjića.

Slovstvo česko. Kollarova *Staro-Italia Slacjanska* je ravno v državnej tiskarnici dogotovljena. — Česki pisatelj Špatny je ravno svoj lovski slovar dogotovil. — Najimnitna knjiga, ki je poslednje dni izšla, je *Německo-česky slovník vědeckého názvosloví pro gymnasia a realné školy s predgovorom od Šafaříka*.

V Lvovu jame nov leposloven časopis pod imenom *Lada* vsak teden izhajati. Vredoval ga bo g. Severin Gavrilov Šehovič. Skoz prvo četertletje se bo z latinskimi pismeni tiskal.

Različne drobtince.

* *Iz Zagreba.* Naš slavnoznaní umětnik v slikarstvu g. Karas, — isti, ki je ravno Zagrebškemu museu sliko umirajočega pėsnika *Stanko Vraza* poklonil, za kteri nepozabljivi dar mu bode Jugoslavenstvo vedno zahvalno — obrazuje sadaj v Karlovcu *Ivana Gundulića*, kakó mu pod lipoj seděćemu vila slovinkinja gosli predaja, ravno tiste gosli, na kterih je ime poljskega kralja Vladislava v svojem *Osmanu* do nebes proslavil.

24. maja 1851 ob 4^{3/4} ur popoldne se je oprostil s ovim světom *Stanko Vraz* naš prvak, prorok lepše dobe slavenstva, naša najsmětiša nada, jedna izmed najsjajnih zvezd na obzorju jugoslavenkem, ktera zaslužuje, da se v gornjej Ilirii zraven *Prešerna* in v iztoku zraven *Milutinovića* in *Petra Petrovića Njeguša* světi. *Večnaja pamjat!*

* Za slavjansko slovstvo nevtrudljivi g. Dr. *Andrej Radlinski* se misli v kratkem izdavanja *vseh slavenskih klasikarjev* lotiti. Začel bo z ruskimi: Puškinom, Deržavinom, Karamzinom itd. — Ni dvomiti, da bodo vsi slavenski narodi g. izdavalca na vso moč podpirali. Slava mu.

* Preslavni zgodovinar *Ivan Kukuljević* se bo na dalj časa v Benetke in Beč podal, da tamošnje velike arhive pregleda in kar za domačo zgodovino važnega najde, prepiše.

Slovanski pregovori.

Ni pristovice brez resnice. — Modra beseda ne leži v truglici, ampak hodi po ulici. — Kdor s Bogom počina, te vse dokončava. — Bog je star gospodar. — Vse s Bogom in razumom. — Bog bogat milosti. Bog je dal življenje, Bog da tudi zdravje. — Bog je dal zobe, da tudi kruha. — Kdor je dal zobe, da tudi na zobe. — Je dal Bog kravico, da tudi travico. — Bog ne daja vse dobro jednomu človeku. — Ni jednomu človeku Bog vse dal, al vsim vse. — Bog jedne vrata zapira, in sto drugih odpira. — Bog je stari gospodar, in vé, kedaj je komu česa potreba. — Bog visoko, al vidi daleko. — Celi svet oko božje. — Bog ne spava. — Bog nikomur dolžen ne ostaja. — Bog ne plačuje vsako soboto.

Sméšnice.

Dva sta se o starosti pogovarjala: „jaz — reče prvi — sim 35 let star.“ — In jest sim jih pa 40 — odgovori drugi. „Nu, odbesedi prvi na to, „v petih letih sva pa (s starostjo) vkup.“

Pri javni skušnji so dali gospod ravnatelj sledeč račun:

„Ako vagan pšenice 37 gold. 48 kr. velja, po čim pride osminka?“ Fantu se račun upira. To viditi gospod učitelj pristopijo in se zgovarjajo, da niso svojih učencev nikdar na pšenico, temuč vedno le na *grah in bob* vadili.

Gledišni igravec se je oženiti hotel. Tovarši mu to odsvetujejo, naj ja tega ne stori, in svoje prostore ne zapravi. — Tudi šeptavec (suffer) daber, star možicelj, ga pregovoriti skuša, naj v samskem stanu ostane in na konci svojega opominjevanja k igravcu reče: „Gospod. O . . . 1 vedno ste mene poslušali, tako tudi danes to storite.“

Ko so fantine za vojake odbirali, je tudi mlad tepec na ogled mogel, ki je pa prav majhne postave bil. Častnik reče k vradniku: *ta bolha, s-oj jih ima komaj štiri čevlje!* V trepetu mladič odgovori: *Koga še, o soj še tih nimam, samo en par starih imam.*

Skopuh se obesi. Njegov strežnik ga najde, hitro konopec odreže in mu tako življenje reši. Tode pri prvem mesečnem plačilu mu gospod 40 krajcerjev za konopec urajta, zato ker ga je *prerezal in ne odvozal.*

Povabilo.

Z začetkom mesca julja se začne novo naročilo na „slovensko Bčelo“, k čemur vse častite domorodce ponižno povabimo. Vredništvo si bo na vso moč prizadevalo, da se bo Bčela svojim bravcom čedaljebolj prikupila. Vredn.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 23.

V četrtek 9. junija 1853.

IV. leto.

Sinónove laži.

(Konec.)

Zdaj nas mika še le pozvéd in izpit po uzročih,
Ki nam bila je zlost in kovarstvo Pelaško neznáno.
Pripovedava boječ in začnè hinavskega arca:
Že za odhód od Troje so stran se ravnali Danájci
Večkrat, in iti sakséb Že dolge utrujeni vojske;
Oj da šli bi bilí! Al jih je pomorska nevihta,
Ino vihár je okrožal, in jug je ostrašal gredoče.
Zlasti tičas, ko ta konj sostávljen je z javorovine
Stal že, vršal vihár je in buril po celem ozračji.
Febov orakelj tedáj v tej stiski pošljemo prašat
Euripila, ki vest od svetišča prinesel je grenko.
Vmirili pišè vetróv s krvjó ste i dive umorom,
Kadar v prvo prišli Danájci ste v Ilake dežele,
V krvi iskati vam spet je vrnitva, in dušo Argólsko
V spravo žrtvujte. Ko glas ta ljudém prileti na ušesa,
Duh ostrmel je vsem, ter mrzel trepèt je spreletel
Vznotrej kosti, kdo bil bi, in kterega misli Apolon.
Zdaj je privél Itáčan Kalkanta vedeža s krikom
V sredo med nas i ga prašal brž po izréka pomembí.
Prorokovali v naprej pa so meni že mnogi hudobo
Strašno zločina; molčè so vidili skorno bodočnost.
Dvakrat po pet dni uni molčí, in prikrit se jim brani
Spregovorivši za smrt naznaniti kterega z glasom.
Toda prisílil ga lé Itáčan z mogočnim je krikom.
Pogovorjen dá glas, ki je mene odločil za žrtvo.
Vsi pritrđli so mu, in kar bal se slednji je zá se,
Vsem je biló prav, vse da v pogin je na enega padlo.
Že zazorí dan strašni, za mé se daritev napravija.
Moka soljena za mé, in okoli sencov ovenéje.
Smrti pa sim se izvíl, povém, ino zdrobil okove,
V blatnem tičal sim skrit močirji ponoči med trstjem,
Dokler razpeli bilí bi jadra, če jih bi razpeli.
Že mi ni upa biló več viditi starega doma,
Več ne ljubih sinóv, i ne več zaželjenega otca,
Ki jih, težkó če ne, bodo za ubeg moj v kazen pozvali,
In kar zadolžil sim jaz, zravnáli sò smrtjo nesrečnih.
Prosim pri višnjih tedáj, ki znajo resnico, bogovih,
Prosim pri njéj, ki dosíhdob še je ostala med ljudstvom,
Véra brez vsega kvarú; daj, prosim, usmili nadloge
Take se; daj, in usmili nedolžno trpeče se duše.
Damo življenje za jok tak, ter se usmilimo radi,
Priam ukáz dá sam naj prvi opróstiti moža
Spón ino tesnih okóv, in beséd govori mu prijaznih:
Kdor si koli, odsléj zgubljenih pozabi le Grajev,

Naš si od zdaj, in pověj po pravici, kar bodem te prašal:
 Konjski čemú ta razvlák je storjèn? kdo ga je sostavil?
 Kaj je namen? kak verski uzrok? li naprava za vojsko?
 Rekel je, uni pa zvit ino umen Pelasških kovarstev
 K zvezdam kviško okòv opròšèni dvignol je ròci:
 Lučice večne, o vé in pa vaše neskrunljivo bogstvo
 Sòdite priče — je djál — in vi strašni oltarji i noži,
 Ki sim ušèl vam, i venci bogòv, ki vas nosil sim žrtva, —
 Že prestòpiti smém zdaj Grajevov svete pravice,
 Smém èrtiti možé, i na dan prìnesti vse skrivno,
 Tudi vezí postáv me ne vežejo več domovinske,
 Bodi le mož ti beseda; ohranjena Troja ohrani
 Vero pa tud, če resnice povém, i veliko pòvrnem.
 Ve Danájcov zaúp ino vojske nada začete
 Palade bila pomòc je vselej; odkár pa brezbožni
 Zlostni Tidejev sin, i zločinstev iznájdnik Ulises
 Zdrznola sta se, da šla sta ukrást nesrečno Paládje
 Iz svetišča, popréd umorívši grajske čuvaje,
 Sveti ugrábila kip, i z okrvljenema sta rokama
 Zúpala se dotaknít' pajčòlana deviškega bognje,
 Od sih dob obrnól se potekli je up od Danajcov,
 Vsa se potrla je moč in odnágnolo bógnjino srce,
 Tudi dvomljivega ni Tritónia znamenja dala;
 Komaj postavili kip so v stan, zažaré migljajoči
 Plámeni jej iz oči povzdignjenih, slan se po udih
 Pot pcedí, in od tal — o čudo je praviti! — trikrat
 Sama je škit in pa kopje v rokáh drzé poskočila,
 Naglo podati v pobég se na morje veltuje nam Kalkant,
 In da razdjati ne dá z Argolskim orožjem se Pergam,
 Ako po božji naznám se ne vrnejo v Argos, in bognje
 Zópet domú ne nesó, ki priládjali so jo čez morje;
 Zdaj pa jadráli domú so z vetrom v očetne Micene,
 Spravljajo bogé sebjó in orožnih priprav; al po morji
 Pridejo semkaj na hip; tak znamenja vredil je Kaltant,
 Namest Paládija tó so podobo postavili bognji
 Za razzaljènje zató, da nečást bi popravila tako.
 Ta pa takó neizmerni razvlák je sostaviti Kalkant
 Z dobov zloženih velél i v nebó povzdignoti vказal,
 Da bi moč ne biló skoz vrata prívesti ga v mesto,
 In bi ne mogel ljudí več varvati v starem česčenji,
 Ker, če Minerve darí oskrúnele vaše bi roke,
 Priamovemu prtí kraljestvu pogín i Frižánom,
 Toda bogovi zaznám obrnite ta v samega njega!
 Ali če spravili vi z rokami bi v mesto ga svoje,
 Azija cela z močjó prihiti do Pélopa zidov,
 Tota osoda potém pa zadela unuke bi naše.
 Zavolj tih zanjú i zvjíáč prisegolomca Sinóna
 Vjeti z lestjó in prisiljenimi smo solzami verjeli,
 Ki nas Tidejev sin ni, in ni Larišan Ahilej,
 Vkrotilo ni desét let, znágalo tisuč ne ladij.

M. Valjavec.

Vraže primorskih Slovincov.

Vraž je toliko med našimi Slovenci, da je joj! Od teh je bilo mnogo-krat govorjeno v *Novicah*, v *Vedežu* in v *Slovenski Bčeli*, tako da je

skorej nepotrebno, da se kej lukej od tega govorim; tudi mi ni mogoče veliko povedati, ker sim premalo se s priprostim ljudstvom pečal. Vender pa bom enmalo od tega povedal, kar sim ravno zvedil.

Da so res *copernice*, *coperniki*, *skrateljni* itd., si ne da neuki Slovenec nikakor izbiti iz glave, zakaj tako je slišal od svojih rajnkih in družih starih ljudi, in mora res biti, naj kdo temu nasproti reče, kar koli hoče. *Copernice* so v zvezi s hudičem, in z njegovo pomočjo zamorejo veliko veliko storiti, posebno pa škodvati bližjemu na blagu in na zdravju. Če komu kdo v hiši oboli, mu je že narejeno; če živina boleha, je že neki *copernica* (ali pa kak *copernik*) ji škodila. One stopajo v megle in oblake, se ondi ženijo, plešejo in točo delajo. Posebno se radé o mlaju shajajo o ponočnem času. Kadar se hudo vreme bliža, in se k toči napravlja, je treba s posvečenimi zvonovi zvoniti. Strelni prah ali smodnik (pulfer) žegnati, z njim puško nabasati, pa namesti krogle pridjati glavo žeblja, s katerim je bil žrebec podkovan — to verže *copernice* iz oblakov doli na tla. Kadar ima toča priti, ali kadar že toča pada, vrazne babice (in tudi babjeverni dedci), precej veržejo na ogenj žegnane oljke in lojber s pelinom vred; v nekterih krajih vzamejo kak na pol ubit lonec, ga napolnijo z gorečim ogljem, in ga obesijo na tertó ali békó, in stavijo vanj žegnano oljko, lojber, pelin itd. hodijo okoli hiše, in kadijo oblakom; ta dim namreč smerdi *copernicom*, da morajo iz oblakov doli pasti. Ko sim še majhen otrok doma bil, sim moral o tacih priložnostih tudi hitro stole vun iz hiše pod milo nebo znositi, in jih tam prekucniti, da so stolov nogé kviško moléle, menda zato, da bi se *copernice* na njih pobile, ako bi iz oblakov doli padle. V ta namen nekteri tudi gnojue vile tako *copernicam* nastavljajo. — *Copernik* in *copernica*, pravijo, ne moreta *čebule* terpeti. Tako se spomnim, da sim v otročjih letih kedaj praviti slišal: „Glej, ta ženska mora biti *copernica*, ker še duha od *čebule* terpeti ne more.“ *Copernica* ne more v hišo, če se mella po čez postavi na prag; ravno tako ne more po poti naprej, ako se ji čez pot križem postavi metla. Čuduo je pa, da se večidel le od starih bab pravi, da so *copernice*. Od boja *copernic* s kerstniki o kresu smo že govorili.

Sploh verujejo naši Slovenci, da nekej malim otrokom kri iz pers pije; ne vem pa komu se to pripisuje, ali vedomcu, ali mori, ali komu. *Mora* tlači človeka po noči. Vedomca in moro *panati*, kakor pravijo, delajo pri Gorici tole: Vzamejo tigičo, (*Kürbissflasche*), jo napolnijo s scavnico, jo zamaše in jo obesijo nad ogenj v dimnik. Dokler je tigiča v dimniku nad ognjem, ne more ne *vedomec* ne *mora* ne v hišo, ne iz hiše, ako je že notri. Ako je tadaj v hiši, ne more vun, pa tudi ne more pustiti svoje vode; tako mora li poginiti, ali pa se ovaditi, ker pravijo, da je nevidljivo v hiši. V gorah si pa taki, kateri menijo, da jih pogostoma mora tlači, snop slame k postelji vzamejo in pa gorjačo pripravijo; če po noči čutijo, da jih tlači, zgrabijo za gorjačo, in začnejo snop slame pretepati, ker menijo, da v slami moro mlatijo. V Ipavski dolini sim vidil, da se je hišo tako zavarovalo pred vedomcom in moro. Eden je vzal vilice ali pa nož, in jih vnic zagnal v hišne duri od znotrej, da so se vanje zapičile. Kjer je tako v duri zaboden nož ali pa vilice, ne more mora in tudi ne vedomec čez prag.

Vedomec je človek; kako se ubrani, da novorojeno dete ne postane vedomec, je bilo že rečeno. Od njih se pripoveduje tudi, da se po noči na križpotih snidajo in kot koštroni terkajo. Zatorej mislijo

nekteri, da je vedomec vsak človek, ki ima plešasto glavo. Vedomec imajo nekteri za strašne velikane, kateri se ponoči okoli klatijo po hostah in po polju, in da imajo tako moč, da stare drevesa izruvajo.

Smert je po mislih naših Slovincov bela žena.

Škratelj ima rudečo kápico; se klati po robéh, gorah, gojzdih, z bičem poka in žvižga, ter človeka moti, da pravo pot zgreši; kadar je tako človeka napeljal, se pa zakrohota.

Ponočne svečice (Irrlichter) so uboge dušice, ki miru in pokoja iščejo. *Ogenj*, ki se ga po noči vidi, kaže, kje je šac ali zaklad zakopan, ter pravijo, da *šac cvete*. Varuje pa ga škratelj. Ako pa kdo paternoster tjekej verže, kjer tak ogenj zagleda, ter nekej pomóli, prežene škrateljna in šac je njegov.

Kdor *zvé za tičje gnjezdo*, ne sme tega pod streho povedati; sicer pride kača, in mu v gnjezdu vse jajčeka spije.

Pri Gorici sploh verujejo ljudje, da *hudobno oko* (das böse Auge) strašno škodi. *Kociančič.*

Slovenska slovstvena zgodovina.

(Dalje.)

Učenci in nasledniki tih svetih sedmih.

Na čelu teh se znajde Konstantin, bulgarski škof, učenec in goreč naslednik sv. Konstantina ali Cirila, slovanskega aposteljna. Učene dela tega izverstnega moža: *Atanazja iz Aleksandrie 4 knjige proti Arianom*, prestavljene v letu 906 na tirjatev cara Simeona, in ohranjene v dveh rokopisih iz 15. veka, je že K. Kalajdovič spomnil. Toda Dobrovski in več družih učenih tega veselja niso pustili, da bi beli dan zagledalo. Pa zdaj se je vender našel v zborni knjižnici v Moskvi en rokopis na belani iz 11. stoletja, namreč *zbirka govorov o nedeljaskih evangeljih*, deloma iz Ivana zlatousta (37 govorov), deloma pak iz Izidorja Peluzionskega (5 govorov.)

Po Šafaříkovih mislih se ima tudi: „Napisanije v pravěj věřě“ pripisovati temu škofu Konstantinu, katero se je v bulgarskem, za cara Ivana Aleksandra spisanem rokopisu od leta 1348 obdržalo, in se zdaj v zborni knjigarni najde. Od tega škofa se ima dobro ločiti *Konstantin modroslovec Kostenski* ali pa Kostenecki, to je, rojen iz mesta Kosteneec (ne daleč od Sofie), ki je v prvi polovici XV. stoletja v Žegligovskem samostanu blizu Skopja živel, in je tukaj o slovanskih čerkah, kazanjih (pridigah) evangeljih, in o življenji serbskega kneza Štefana Lazarja († 1427) i. t. d. govoril.

Grigorij, bulgarsk pop (presbyter) sicer nepoznan, je prestavil za bulgarskega cara Simeona, okoli let 880 — 927 kratko *svetno in cerkveno zgodovino*, v kateri se posebno važen odlomek o razdjanji Troje, vzet iz greškega letopisca Malala, znajde. Veliko obširniši je, kakor v greškem izvornem spisu, ki se je do nas obrnil. Odlomki od tega se najdejo v Kalajdovičevem, že omenjenem delu, in za izdanje se je tudi goreči Josip Bodjanskij trudil pri cesarski družbi za zgodovino in starine.

Joan, eksarh, to je po starem razloženju te besede v slovanskih rokopisih cerkven strojitelj ali veliki vikari, tudi obhodnik (Geschäftsführer), poslanec očakov, kateri je imel cerkveno prepiranje razsojevati in čuvati nad postavljenim redom po cerkvenih postavah; ob kratkem srednik med narodno cerkvijo in očakom. Ta mož je bil eden naj delavniših in rodovitniših bulgarskih pisateljev za časa cara Simeona (888 — 927). O njim in njegovih spisih se najde natančen popis v Kalajdovičevem delu: Joann Exarch, Moskv. 1824 na čitavem listu (folio); le ob kratkem omenimo, kar je spisal:

a. *Šestodnev* (heksameron) to je, obširno razlaganje prvih poglavij 1. Mojzesovih bukev o stvarjenju sveta, po sv. *Bazilji*, *Severjanu Gabalskem* (Gabal) in po njega lastnih mislih. Naj starši rokopis od leta 1263, spisan v puščavi sv Sava-ta blizo Kilandarja na atoškem gorovji se znajde v zborni Moskovski knjižnici.

b. Je prestavil *bogoslovje* Ivana Damaščana pod naslovom „Nebesa“ v rokopisu iz 11 — 12. stoletja v zborni knjižnici v Moskvi.

c. Ravno tega *Ivana Damaščana modroslovje* ali dialektiko v 70. poglavjih, v rokopisu iz 16 veka; sedaj v samostanu Josipa Volokolamjana.

d. Tudi še *greško slovnico imenovanega Ivana Damaščana*, ki jo je pa nekoliko prekrojil, od katere se je dozdej le samó začetek ohranil, v ravno tem rokopisu.

e. Nekaj *govorov* za razne praznike.

Sicer pa cerkv. oskerbnik Joan ni bil le samo priden prestavljavec in spisatelj, ampak on je tudi druge k enacim učenim delom vzbujal, kakor je njega menih Božidar Doksov zbuja in ga tudi zbudil.

Neimenovani prestavljavec dveh življenjopisov

1. *Antonja velikega* od Atauazja in

2. *Življenjopis Pankracja*, učenca Petrovega.

V predgovoru svojega dela po rokopisu, ne davno na Rusovskem najdenem, po zborniku 17. januarja mož sam od sebe takole govori: *ne na svoj že um naležujuščii sja ni soboju derznuhom na dčlo sije, tol veliko sušče, no prinuždčeni ot stroitelja cerkovnago Joanna borgarskija zemlji*; *) po slovensko: Ne v svoj mu zaupljivi smo se tega tolicegega dela lotili, lé primorani smo k temu po cerkvenem oskerbniku Joanu borgarskem.

Iz tega se vidi, da je na ukaz oskerbnika Joana, tedaj še pred vlado cara Simeona prestavljaj; škoda da nam ni imena svojega zapisal.

Menih **Božidar Doksov** ali Duks. Tega imenuje Joan c. oskerbnik gorečega ljubitelja in podpornika slovanskega slojstva in pripoveduje se, da ga je on z vednim povzbujanjem in opominjevanjem premogel, da nam je bukve prestavljaj in jih tudi spisoval. Toda kdor druge zbuja, tudi gotovo sam kej stori. In res, najde se prepisovavca imenovanega v predgovoru k štirim, od Konstantina prestavljenim govorom Atanzja proti Arianom, ktere je po svedočenju poznejši, do naših časov ohranjene sninke (kope) v letu 907 prepisal. Lastnih spisov od tega moža še dozdej učenih nobeden ne vé.

(Dalje sledi.)

*) Ta y zgovarjaj kakor nemški ü.

O b i č a j i T u r k o v .

Domovina Turkov je dežela Turkestan med Kaspiškim morjem in Araljskim jezerom v Azii. V osmem stoletji so se bili k muhamedanski veri spreobrnili; prej so bili neznabožci (ajdje). Leta 1289 je pogumen poglavar, Osman imenovan, nekoliko sto družin zbral, z njimi ropaje v Malo Azio planil ter si nekaj kerščanskih deželic pribojeval, ktere je Osmansko deržavo imenoval. In od tod so se razširili Turki po velikem delu Azie, Evrope in Afrike, so leta 1453 Carigrad s silo vzeli in dolgo časa mogočni in naši deželi tudi strašni in nevarni sosedje bili. Naj več so imeli južni Slaveni z njimi opraviti in terpeti; zato jih imajo ljudje po Slovenskem še vedno v spominu. Današnje dni se je vender ves strah pred njimi zgubil, ker je njih moč tako opešala, da imajo veči evropejske vlade po volji opraviti, njih cesarstvo na nogah ohraniti. V Evropi jih komaj še en milion prebiva. Njih vladar, sultan ali padišah se takole imenuje: „*Mi sultan, sin sultana, kakan, sin kakana, sultan Abdul-Mešid, kan, sin zmagovarnega sultana Mahmuda II. po neskončni milosti stvarnika sveta in večnega bitja in po posredovanji in velikih čudežih Muhameda Mustafa, naj imenitnišega med preroki, nad katerim naj božji blagoslov počiva, služabnik in gospod mest Meke, Medine in Kuds, proti katerim ves svet svoj obraz obrača, kadar moli, padišah treh velikih mest Istambula (Edreneh) Adrianopola in Burse, na ktere se vsi knezi zavidno ozirajo, senca božja, odsvit božji na zemlji, brat solnca in lune i. t. d. še kake dve ali tri strani. Žen ima silo božjo v seraji zapertih; le sedem pa se jih imenuje, sultank t. j. gospa, druge so odaliske. Mladi sultaniči se v starem seraji kot v kletki zaperti odredjajo ter se kacega rokodelstva ali kake umetnije uč, družih vladarjem potrebnih vednost in učenost pa Bog obvari. Nimajo družega upa, kot na vladarski sedež priti ali pa v kletki vse svoje dni živeti, ako se vladajočemu sultanu ne dopade, jih zavolj lastne varnosti spota spraviti, kar se Turkom ne zdi krivično in pregrešno.*

Turki so lepe, velike in močne postave, trudnim in težavnim delom pa vender le niso kos. Njih obleka se nekaj stoletij že ni spremenila. Nosijo spodnja oblačila zelene barve z ozkimi rokavi, pas, za katerim sablja in nekaj samokresov tiči, široke hlače, rudeče gornje oblačilo s kožuhovno in obuvajo se v črevlje iz zafiana. Pokrivajo se s turbanom, ki je iz mušelina zvit in z bombažem natlačen. Po turbanu se tudi razni stanovi ločijo in spoznavajo. Pri obleki naj bolj zeleno barvo ljubijo, in kristjanu ali judu bi bilo celó nevarno, zeleno oblačilo nositi. Ženske se skoraj ravno tako oblačijo kot moški. Naj bolj pa Turk za svojo brado skerbi; kadí jo in maže; naj veči sramoto bi mu storil in ga naj huje razžalil, ko bi mu brado odrezal. Sdaj so že jeli tudi svojo izhodno nošo popuščati in se evropejske poprijemati. Večidel pa so na pol po svoje in na pol po ptuje mašemani.

Vere so, kakor je bilo že omenjeno, muhamedanske, ktero je bil Muhamed pred 1200 leti v Arabii izmislil. On se je imel in vedel za naj imenitnišega božjega poslanca, vikšega od Mojzesa in Kristusa, ktera je vender le za božja poslanca spoznoval, in je nauk z ognjem in mečem razširjal. Muhamed je učil, da je le en sam Bog, stvarnik nebes in zem-

lje, in ga je imenoval Allah. Zapovedal je obrezovanje, zderževanje od vina in svinine in je svojim vernim ukazal, petkrat na dan moliti, in deseti del premoženja ubogim dajati. Vsak petek je zapovedan praznik. Tudi ojster post je časi zapovedan, zlasti mesca Ramadana. Cerkve muhamedancov se imenujejo *mošeje*, nekatere in sicer poglavitne tudi džamije; zidane so na kuple in imajo veliko ozkih pa visocih stolpov, s kterih vsaki dan petere molitevne čase z vpitjem naznanujejo. Nekatere mošeje imajo tudi marmelnov tlak, in so z dražimi preprogami pogernjene. V vsaki mošeji stoji proti Meki obrnjen sedež za velicega preroka (Muhameda), kamor mora tudi vsak verni pri molitvi svoj obraz obrniti, akoravno je na cesti. Po mošejskih zidovih ponoči veliko lučic gori. Muhamedanec se vselej pred vrati umiva, predinj gre v mošejo. Božjo službo opravljajo z branjem korana in z molitvijo. Verujejo na večno življenje, nebesa pa si mislijo polna zemeljskega veselja. (Konec sledi.)

Bukva na Tominskem in Turki.

(Po ustnem izročilu).

O časih, (menda 1471 — 1478), ko so že pogostoma siloviti Turki tudi v naše lepe Goriške kraje zahajali, požigali, plenili in morili, se je zgodilo, da so poleg dereče Soče vedno dalej in dalej v gore se pomikali, do Svete Lucie na Mostu prihrupeli, od tam do merzle bistré Bače, in po Bački dolini naprej do *Grahove* in do *Slovenske Koritnice* priderčili. Gorje je bilo tistim, ki so jim v pesti padali; gorje vsem vasem, v ktere so priropotali, ker so z ognjem in mečem vse grozovitno končevali. Prestrašeni gorjani so se jim po nezdatnem uporu verh gor in v gosto lesovje vmikali in poskrivali, da bi tem nepovabljenim gostom v pesti ne prišli. K Bogu so neprestano vpili in od njega samega so še gotove pomoči pričakovali. Eno saboto je bilo, ko so do *Grahove*, na iztoku *Koritnice* v *Bačo*, prihlačali, in prav po turško z zapuščeno vasjo ravnali, ter se potem proti *Bukavi* na pot pripravili. — *Bukava* pa je eno uro daleč od *Grahove*, lahko rečem *nad Grahovo*, ker se mora iz *Grahove* na *Bukavo* vedno v reber iti, je pa pod zelenim verhom podolglate in gladke gore, kteri *Kóica* pravijo, prav prijazno in proti solncu položena. Cerkve svetega Lenarta, edina, ki jo *Bukavska fara* ima, stoji verh sterne poti, ki iz *Grahove* na *Bukavo* vodi. Pač si lahko mislimo silni strah *Bukavcov*, ki so kmalo bili zapazili pretečo nevilto namreč da se grozovitni Turki na svojih berzih konjih od *Grahove* gori proti njim pomikajo; poskrijejo kar na hitrem morejo, možaki se napravljajo na upor; vse gre križem in na robe. Pri tej splošni zmešnjavi pa je vender vse ena misel navdihala, k Bogu namreč pribežati, in od Njega z gorečimi molitvami pomoči prositi. Hitro tečejo eni k zvoniku, in začnejo zvoniti; ves ljud, kar ga ni še strah v druge varniše kraje pregnal, se v cerkvi, božji veži, k molitvi zbere: tu molijo in zdihujejo; blagoslovljeni zvonovi tudi oddaljenim oznanujejo, da se mora na *Bukavi* kej nenavadnega, kej posebnega goditi, milo se razlega glas zvonov po vsi gorati okolici . . . čuj! razgetanje turških konj in nerazumljivi glasovi kervoželjnega sovražnika

Kristusove vere se že slišijo bledi in preplašeni Bukavci čakajo zdihovaje v cerkvi na neodvnljivo osodo svojo, še enkrat vsi k Bogu milo zdihnejo, zvonovi še milejši zabučé in glej! — Turk ne more naprej; zemlja se jim začne pod njihovimi konji vdirati; do trebuha se konji pogrezvajo. Turk preklinja, da je tako blizo konca svoje današne hoje tako slabo se našel; zdajci že Bukavci, ki so kmalo vse to zapazili, se nadaje trupoma vsujejo polni zaupanja na Božjo pomoč, kateri jim je tako neprevidoma pomagal, in pobijejo jih veliko s kamnjem in z orožjem, kar jih ni hitro nazaj proti Grahovi vteklo. Na to se pa rešeni Bukavci v cerkev vernejo, in za to nenadnjano pomoč zoper grozovitega Turka vroče Boga zahvalijo. In da bi to nikdar iz spomina njih otrok in vnukov ne zginilo, kar jim je Bog o tej priložnosti dobrega milostivo skazal, so sklenili, da se ima vsako saboto na večne čase precej popoldan *sveti večer* zvoniti, kar Bukovci še dan današnji zvesto spojujejo. Slišal sim tudi, da so nekaj posebno pesmico imeli, ktero so v spomin na to čudno rešenje Bukave od Turka prepevali, toda jaz je nisim mogel več dobiti. *Ipavec.*

—
Slovstveni glasnik.

Stric Tomaž ali življenje zamorcov v Ameriki. — Pod tim naslovom je v Celovcu kar na svitlo prišla in se ravno na vse kraje razposilja dolgo pričakovana in že skorej v vse evropejske jezike prestavljena povest o prenesrečnem življenji vbogih zamorcov v svobodnih deželah Amerike. Milo se človeku stori, slišati, kaj ti revčiki terpeti morajo. Popisano je vse to v prav gladkem lahkorazumljivem jeziku, da se bo branje gotovo vsakemu prikupilo. Znotrajnemu zapopadku je tudi zunajna oprava kaj primerna; natis je čist in razločen iz neytrudljive g. Leonove tiskarnice. Knjiga šteje XII — 155 drobno tiskanih strani in je verh tega s 6 prav lepimi podo bami ozaljšana. Velja po vsih slov. mestih enako le 40 kr. sr.

—
Različne drobtince.

* *G. Mijat Stojanović* je ravno razpisal naročilo na njegove „zabavne i poučne spise“ v 3 zvezkih po 11 tiskanih polah. Naročnina znese 30 kr. sr. za vsak zvezek in se prejema do srede mesca avgusta.

* Serbski časopis *Svetovid* za prosveto, novosti, tergovino in modo je dobil dovoljenje, da sme od 1. junija spet izhajati. Na četert leta velja 2 gld. 30 kr. sr.

* V Parizu je oglašeno delo *Choise des nouvelles Russes* (izbor ruskih novel).

* Dolgo pričakovana *Zora* je neki že izšla.

* V g. Blaznikovej tiskarnici v Ljubljani je na svitlo prišel *zemljovid Palestine*.

* Slišati je, da se zlata vredna knjiga *Blaže in Nežica*, malo popravljena in novim časom primerjena tukaj za Leonovo tiskarnico za natis pripravlja.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 24.

V četrtek 16. junija 1853.

IV. leto.

B l a g i s i n.

V Algiri noč in dan je vrisk,
In jok in stok potresa zrak,
Brezbrojno gleda sonce stisk,
In tisuč rev pokriva mrak,
Kar svézdic z jasnega migljá,
Težavo vsaka svojo ima.

Poslušaj, kakšen hrup in šum
Od brega morsklega vrší?
Al spet prignali novih trum
Ubozih tržci so z ljudmi,
Ki jim odsvetil zadnji dan
Je od svobode obsijan?

O ne, to šum britkosti ni,
Ta vrišč težave ne pozná,
Veselje se také glasi,
In rádot takov don ima.
Morda obhaja god Algir,
Je praznik tega šuma vir?

O ne, ti šum je ves inák,
Bolj radosten in bolj vesel,
Da tak se veselí divják
Bi komaj, bi nerad verjél:
Kristjani oproščeni so,
Ki tak veselo vriskajo.

Kdo jim je dal svobode žar,
Po tamni noči solnčni dan?
Ne prásaj, kaj je tega mar,
Al krščen al Mohamatán?
Naj bo, kdor hoče; ki je bil,
Je blaga duša, ljudomíl. —

Potihne šum. — Spet zahruščí,
Al ne veselje, žalokrik
Od morja na uho bobní:
„Gorjé, na vekomaj jetnik,
Po dnevi in po noči trt,
Življenje hujše kakor smrt!“

Na dušnem trgi, glej! stojé
Na prodaj razpostavljeni,
Po boljših brž kupei hité,
Brž poberó se trdníši;
Gorjé za nje, ki so močni,
Stokrat gorjé, ki so slabí!

In rešeni, ki mimo pot
Nazaj jih pelje v Kanaán,
Iz Babilonovih rabót,
Iz sužne tme na beli dan,
Ozirajo se milo v njé,
Ki jim prtí gorjé, gorjé.

In slednjemu se iz očí
Za revne brate kapljica
Pomilovanja potočí,
Za vse vkup in za vsacega,
Ker skusil, skušal jih je vsák
Kakó je sužni jarn težák. —

Kaj vidim tam? je res al ne?
Al morda zmeta je očí?
Moj oče! — vender motim se,
Pogled jih dolgo vidil ni,
Se motim. — Oče so, — so žé,
O radost, radost! — o gorjé!

In glej, objemata se dva,
En mož, en starček sivolas,
In en mladénc, rastí možá,
Al v lici vdrt, i bled v obraz. —
Moj oče! — sin, moj sin!
Veselja krik in bolečin.

Vsa teža sužnosti še lé
Zdaj stopi sinu pred očí,
Zdaj čuti trinogov roké,
In bič svinčeni ga skelí,
Ki dokler sam je suženj bil
Ga manj je čutil, kot moril.

(Konec sledí.)

Slovenska slovstvena zgodovina.

(Dalje.)

Menih **Hraber** je spisal neizrečeno važen spis o slovanskih pismenkah pod naslovom: *Skazanje kakó je sv. Ciril zložil pravopis Slovenom za njih jezik*, ki se je v rokopisu od leta 1348 v zborni moskovski knjižnici Magdalennega gimnazija v Vratislavu (Breslavi) ohranil. Ta spis je bil naj poprej v katekizem brez letnice in brez naznanjenja natisa, potem pa šestkrat na Rusovskem natisnjen; v letu 1834 je bil v Kalajdovičevem Joanu eksarhu v Moskvi in l. 1850 od Šafařika v Pragi tiskan.

Hraber je živel in pisal še za življenja lastnih učencev in pomagavcev sv. Cirila in Metodja, to je Klimenta († 916), Nauma in Angelarja. Ker Hraber na koncu svojega dela družih svojih del opominja, akoravno le temno, tako ni ravno neverjetno, da je v starih rokopisih in prestavah marsiktero dozdej neimenovano delo od njega, ki je bil tak mojster v jeziku in tolikanj pomenljivega imena.

Govorili smo doslej od naj imenitniših podpornikov slavenskega slovstva v Bulgarii za časa Simeona, kolikor so nam njihove imena in dela znane bile. Imenujemo pa še h koncu s češčenjem in s spoštovanjem moža, kateremu naj več slave in časti za vse te Bogu dopadljive in neizrečeno koristne podvzetaja gré—velikega vladarja cara **Simeona** vélikega, ki je od leta 888 — 927 caroval. Ta slavni mož si ni samó na bojišči proti sovražnikom svojega naroda in njegovega kraljestva, temuč tudi na mirnem, tihem polji znanost, v boju za razsvetljenje duha in izobraženje serca in misli nepovenljive vence spletel. V vsih vednostih svojega veka bodi si v posvetnih ali v duhovskih s pomočjo svojega očeta, ravno kerščenega kneza in cara Bulgarie, Borisa Mihaela, precej z mladosti vajen, ni ne samo drugim učenim, škofu Klimentu in c. oskerbniku Joanu, kakor poslednji posebno sam pravi, pri znanstvenih delih potrebnega varstva in pripomočkov na blagodušen način podelil, še celo z njimi se je s peresom skušal. Gotovo nimajo *sto in šest in trideset zbranih govorov Ivana zlatousta*, brez važnih uzrokov za sad njegove ljubezni do slavenskih znanost. *) To delo se je ohranilo v rokopisu 12. stoletja v Petrogradu, tudi v družih rokopisih iz poznejših časov, n. pr. v rokopisu 16. veka, prej v grofovski Tolstojski, zdaj pak v ces. knjižnici v Petrogradu i. t. d.

Pa še drug, od vsih dozdej omenjenih, in naj vidljivi dokaz od krasnega razcvetja slavenskega slovstva pod carom Simeonom v Bulgarii, je dragoceni in slavni rokopis tako imenovan *zbornik kneza Svjatoslava* pisan v letu 1073, ki se sedaj v novojeruzalemskem samostanu blizo Moskve znajde. Ta zbornik je bil, kakor je to na novič zopet na dan prišlo, resnično in spočetka za bulgarskega cara Simeona spisan, na Rusovskem pa le prepisan, pomnožen z upodobljeno kneževsko rodovino. Nekaj besed je bilo premenjenih v predgovoru, za rusovskega kneza Svjatoslava primernem. Za to važno razjasnjenje se moramo za-

*) Tudi Serbi imajo kraljevega spisatelja Štefana Pervovenčanega, ki je sin Štefana Nemanja (1195 — 1228) bil. Pisal je življenjepis svojega očeta in si je po greško z Demetrom Komenskim, škofom Bulgarie dopisoval. Oboje že dozdej ni bilo tiskano.

hvaliti prof. Šejvreu v Moskvi, ki je v letu 1847 v beloozerskem (belo-jezerskem) cirilskem samostanu drug prepis tega zbornika iz 15. stoletja na papirji našel, kateri je brez ravno bitnih (glavnih) premén od bulgarskega cara Simeona sestavljen bil, iz katerega se pravo (recht) očitno spozna. Zvesto upodobljenje prepisa tega izvirnega spisa (iz začetka 10. stoletja) je pred kratkim ces. družba zgodovine in starostin v Moskvi na svetlo spravila.

Na tak način se je v 65 letih (862 — 927) staroslovanščina z drazimi pridelki raznega zadržka obogatila, kar smo od njenih spisovateljev dozdej zvedili. Simeonova doba je bila zanjo *zlati vek*. Pa med pšenico tudi lukika raste! Že v poslednjih letih cara Simeona, še bolj pa pod vladarstvom cara Petra, sina Simeonovega (927 — 968) ki ni z očetom v vsem enak bil, so že jele nemirne glave med Bulgari čisto vero z raznimi mnenji neoberzdane domišljije madeževati.

Voditelja tih krivovercev sta bila **Bogomil in Jeremij**. Pozneji v konci vladarstva cara Simeona in v začetku vladanja cara Petra so bili ti krivoverci pod imenom Babuni, Patareni, Manihejci, Mesalianje, Paulikjani i. t. d. znani. Njihovi spisi, od spoznovavcev „pravoverne cerkve“ neprenehoma preganjani in terti, niso čeli do nas prišli: vender se je nekaj ekscerptov in kosov ohranilo v poznejših prepisih, ki so polni praznih reči ali nevgodnost in pristudnosti. Ti spisi so bili pa posebno *podverženi evangelji in listi*. Posebno razodenje sv. Ivana ali pa vprašanja na Kristusa in njegovi odgovori, od Bogomilcev sosebno visoko čiščeni; so bili po patarenskem škofu Nazari (živel je v Bulgarii okoli 1180 — 1200) v zapadni deželi razširjeni. Tiskano je bilo delo v latinskem jeziku 1522 v Benetkah, v naj novejšem času po Gizelru v Getingnu 1832, in po Engelhartu v Erlangnu v ravno tem letu. V teh časih so vstali tudi drugi prejšnjim enaki spisi krivoverskega zapopadka pod mnogimi čudnimi imeni in naslovi n. pr. *Martolog, Carevi snovidci, Gromnik, Molnijanik, Kolednik, Mislenik, Vlhovnik Patnik*, i. t. d. in ne ravno samo med krivoverci so bili sploh v navadi, tudi med „pravovernimi“ jih ni manjkalo. (Dalje sledi.)

Pomenki o društvu sv. Mohora.

Marljive Novice so nam podale v 44. in 14. listu prav imeniten in važen sostavek o našem društvu. V resnici zasluđuje, da ga vsak Slovenec prav prevdari. Zatorej tudi mi tukaj drugi del taistega od besede do besede ponatisnemo. V kratkem mu mislimo tudi naše misli in želje pristaviti. „Namen društva je v §. 2. njegovih postav tako določen: „Na svetlo dajati in razširjevati *dobre* knjige, ki um, serce in voljo ljudi *razsvetliti in požlahniti* in se zraven tudi *dober kup razprodajati* zamorejo.“

Po tem pravilu smo si bili svesti, da namen našega društva bo ravno tisti, kakor so nameni enakih družtev v družih deželah in na priliko Dunajskega pod imenom „Verein zur Verbreitung nützlicher wohlfeiler Volksbücher.“ In popoluoma poterjeni v teh mislih smo bili s „povabilom“, ki ga je častito vodstvo 1. januara 1852 razglasilo, v katerem še

bolj določno namembo družtva izrekuje v sledečem: „dobro in koristne bukve izdajati, jih med ljudstvom razširjevati, tako slovenski narod izobraževati in naše slovstvo po mogočnosti podpirati in povzdigovati.“

Koristne knjige dober kup med ljudstvom razširjevati je tedaj, ob kratkem rečeno, cilj in konec našega družtva, ki je za slovenski narod ravno tako, če ne še bolj potrebin, kakor so enake družtva v drugih deželah.

Ako pa pogledamo na število lani izdanih knjig v primeri s številom družbenikov, in na ceno, po kateri se ostala mervica prodaja, se nam dozdeva, da je slavno vodstvo družtva sv. Mohora bolj pot „matic“, kakor „družtva za izdajanje koristnih cenih ljudskih knjig“ nastopilo. Želeli bi bili iz lanskega imenika zvediti: koliko se je vendar izdanih bukev med ljudstvo razun družbenikov spečalo?

Po naših mislih in vsled družtvenega namena se ne izdajajo bukve za družbenike, ampak več mož v družbo zedinjenih jih izdaja za ljudstvo, za preprosti narod, kteremu še na toliko strani koristnih bukev manjka. Ljudstvo je cilj in konec, družtvo je le sredstvo, pripomoček k temu cilju in koncu. S številom družbenikov ne more omenjen biti namen družtva. Tako razume tudi Dunajsko družtvo svoj namen in ti zapovedek se nam zdi edino pravi. Da družbeniki pri tem tudi izdane knjige dobivajo, je le mala stvar, nikakor pa poglavna. Kdor stopi v kolo takega domoljubnega prizadetja, temu ne smé mar biti za tiste goldinarje, ki jih na leto daruje družtvo, da bi jih v knjigah poverjena dobil; naj blagodarniši povračilo naj je vsacemu družbeniku to: viditi, da tudi z njegovo pripomočjo je šlo tisuč in tisuč koristnih knjig med ljudstvo, ki mu um razsvetljujejo in serce požlaknujejo. Kdor stopi v kakoršno koli obćenokoristno družtvo le s tem namenom, da svoj denar nazaj dobi v blagu (dass er sein Geld herauskriegt), tak maj stopi v družbo akcionarjev, ne pa v družtvo za prid človečanstva!

Brez ovinkov moramo reči, da smo se čudili, ko smo v nekem družtvenem časniku (ali v „Slov. Bčeli“ ali „Šolsk. prijatlu“ se ne spominemo več) lani brali: „kako je to, da ne stopi več kmetov v družtvo sv. Mohora?“ To nas je popolnoma prepričalo, da se še nismo porazumili o namenu družtva. Po naših mislih ni na tem celó nič ležeče, ali je kaj kmetov družbenikov ali ne; le to je poglavna reč: ali si veliko kmetov in sicer naših ljudi po družtvu izdanih bukev kupuje. Tri goldinarje scer ni veliko, vendar od preprostega človeka jih ne moremo lahko terjati.

Da bo pa ljudstvo po družtvu izdajane knjige rado kupovalo, mu morajo na eno ali drugo stran koristne in pa prav dober kup biti.

Koristne mu bojo za dušno in posvetno srečo, ako se volijo zapopadki bukev iz obilnega zaklada tistih reči, ktere zadevajo ljudsko omiko, ki dušo in telo dotika; tu sem spadajo pobožnosti poduki vsake verste, zemljopisne, zgodovinske, naravoslovske, gospodarske, dietetične reči, življenjopisi pridnih, poštenih mož, ki so si iz revšine pomagali k premoženju ali imenitnemu stanu, in sto drugih reči, kterih nam ni treba dalje razlagati. Od svitlega knezoškofa gg. Šlomšek-a nekaj izdane zlatega denarja vredne bukve pod imenoin „Blaže in Nežica“ nam djansko kažejo, kaj vse spada v obsežje ljudskih bukev. V teh bukvah, kakor v neprecenljivih „Drobtinicah“ najdemo lepo kazalo (die Schlagwörter), po kterem naj se volijo predmeti bukvic, izdajanih po družtvo sv. Mohora. Prav bi pa tudi bilo, da bi se naše družtvo oziralo na druge družtva

enacega namena, postavim, na *Dunajsko* društvo, ktero ni zaspalo, kakor smo v „*Solsk. prij.*“ nedavnej brali, ampak prav lepe in podučne bukvice med ljudstvom razširja pod imenom „*večernice*“ (Abendstunden). Vse take knjige se vé da morajo spisane biti tako, da so razumu prostega ljudstva primerne, kteremu hočemo „*um* razjasniti in serce požladniti.“

Da bojo pa po društvu za ljudstvo izdavane bukve prav prav *dober kup*, ne smejo obširne biti, ampak *majhne bukvice* morajo biti. Velike bukve ne morejo *dober kup* biti, to vsak vé, — al znano je tudi, da *velicik* bukev ne berejo ljudje tako radi, kakor *majhnih*. *Dober kup* bukvice si vsak rad kupuje. Dosti je, da so take bukvice 3, 4, k večim 5 pól debele; veljati ne smejo čez 10, 12 krajc. ali k večim petico. Če bi se vsacih po 3 ali 4000 razprodalo, se bo namen društva dosegoval, in da se *dobrih* bukvic toliko razprodá po vsih slovenskih deželah, nas skušnje učé. Če se *tacih* *majhnih* kukvic, ktere imajo tudi družbeniki brez plačila dobivati, vsako leto *le petero* na svitlo dáje, se bo neizrečeno veliko v omiko ljudstva doveršilo in dobrega semena zasejalo, da bo kaj. Pokazalo se bo po tem tudi: al bo vstanovljenja *istine* potreba ali ne. Kakor sedaj *premoženje* društva stoji, je ravno potreba ni, če ravno je res, da denarja ni nikoli preveč. Po naših mislih se ni bati, da bi društvo kadaj opešalo, ker bi zares žalostno bilo, ako bi se *edino* to naše slovstveno društvo na krepkih nogah ohraniti ne moglo. Domo-ljubje, če se mora *neprenehoma djansko* razodevati, je scer žalibog! povsod redka reč, — al obupati vendar ne smemo o taki zadevi, ktero ljudi *majhna množica* iskrenih mož ohraniti zamore po omenjeni poti *). Sicer pa kar vlogo kapitala enkrat za vselej vtiče: naj se to na voljo vsacemu družbeniku da, pa *vsim* družbenikom naj se naznani! a *prememba postav* in s povabilom naj se jim pové: s *kolikšno* vložbo se zamorejo rešiti vsakoletnega plačevanja. *Kolikšna* pa naj bo vložba enkrat za vselej, ni po naših mislih treba, da bi si s tem preveč glave ubijali. Vložba naj bo tolikšna, da *obresti* njeni domašajo navadno letno plačilo od 3 fl.; če se tedaj kapital naloži po 4 od 100, je 75 fl. pravična vložba, ne prevéliká, ne premajhna. Reči bi se morebiti zamoglo, da je *prevéliká*, ker *obresti* spet *obresti* donášajo, — al to je le tam, kjer *obresti* *inertve* leže; tu pa se bojo izdajale vsako leto za natis bukev. *Istina* ostane dar društvu, ako darilej drugači ne določi.

Dostihmal je, kolikor je nam znano, slavno vodstvo v Celovcu *samo* volilo bukve, ki imajo v natis priti, — ono *samo* pa je moglo tudi skrbeti za pripravo *tacih* bukev; vsi drugi odborniki niso imeli, kolikor je nam znano, nobenega opravila o tem. S tem pa si je vodstvo preveč dela na glavo nakopalo, in odborniki družih mest so bili le titularni odborniki.

Po naših mislih naj bi bilo to takole: Vsak odbornik naj ima dolžnost vsako leto *troje* predmetov nasvetovati, o kterih naj bi se bukvice spisale, ali že natisnjene v kakem družem jeziku, v slovenski jezik predstavile. Ti nasveti se pošiljajo mesca *julia* vodstvu v Celovec. Vodstvo sostavi vse nasvete, in jih razpošlje *vsim* odbornikom v prevdank in razsodbo. Vsak odbornik izvoli izmed njih tiste reči, ki se mu za prihodnje

*) Naj nam sl. vodstvo po svojem časniku blagovoli naznaniti: *kolikšno* je letošnje število družbenikov, to je, *tacih*, ki so za to leto donesek odrajtali, da vidimo iz tega stan društva v drugem letu. Pis.

leto za izdajo pripravne zdé, in pošlje svoje mnenje in kako naj se njegov nasvét doverši, vodstvu nazaj. Vodstvo razsodi po večini prejetih glasov natis bukvic in poskerbi njega izgotovljenje. Tako se bo tudi v tem *postavnim pravilom* zadostilo. Odbornik, bi ne stori svoje dolžnosti, naj se nadomesti z drugim. —

O b i č a j i T u r k o v.

(Konec.)

Kadar Turk koga pozdravi, po koncu stoji in levo roko na serce položi rekoč: „salam alejkom!“ (mir bodi s tabo.) Tičejo tudi kneza ali vladarja. Sede po tleh na križem podloženih nogah. Nikoli se ne odkrijejo, ker se jim odkrivanje neumno zdi. Šaliti ali smejati se, se jim zdi nespodobno; govore brez vneme in ponaše. Svojo pobožnost vedno očitno razodevajo; celó tisti, ki pò cestah in ulicah kruh in vodo prodajajo, ne vpijejo: „kupite kruha, kupite vode;“ ampak: „Allah je dobrotljiv, Allah je usmiljen. Kadar bo kdo enega 99 božjih primkov izrekel, se povsod ječanje in zdihovanje zasliši. V družbah so leseni in molčeči. Gostu suženj vode poda, da se umije, njegovi bradi s kadihom in z mazili postrežejo; potem tobak pušejo in kavo brez mleka in sladkora pijejo, se molče gledajo in molče ločijo. Po kavanah, ki so veči del precej nesnažne, je viditi in slišati plesavk, pripovedovcov storij in družih sleparjev; gostov pa nobeden ne čerhne. Kopljejo se Turki vsaki dan; njih kopeli so kaj snažne in lepe. Za revne so povsod očitne kopeli pripravljene, ker je kopanje od muhamedanske vere zapovedano.

Ženske so od vsih možkih družb odločene. Kadar iz hiše pridejo, morajo biti skerbno zagernjene; doma pa stanujejo v haremu, odločenem delu hiše, v kterega nikoli kakí ptujec ne zaide. Za odrejo svojih hčeri se čisto nič ne pečajo in jih tudi v naj manjših in naj potrebnish vednostih ne dajo podučiti, temuč jih imajo v haremu pri sužnjah zaperte, dokler ne odrastejo in se ne pomože. Zato veči del vse sirove in neomikane ostanejo. Znano je, da koran več žen imeti pripusti, vendar imajo skoraj vsi Turki le po eno, ker bi jih kaj prida več imeli predrago stalo. Imenitni pa in bogati jih imajo po več sto in vsaka ima svoje posebno gospodinjstvo, s kuho pa in z otroci se nobena ne peča; to je opravilo suženj. Imenitna gospa raji cel dan na mehki blazini počiva, kot nje mož iz dolgih pip tobak, in kavo brez mleka in sladkora pije, spi, se lišpa in dolčas prodaja.

Hrana Turkov je zló zmerna. Jedo sočivje, sadje, lep, bel kruh; meso pa le od kuretne, ovac in koz, govejega skoraj nič. Svinjsko meso in vino jim koran prepoveda; zato le vodo in kake sladkarije pijejo. Nožev in vilic pri jedi nimajo, temuč vsaki z desno roko (leva je nečista) v skledo sega in jed na kruh ali na kos usnja predse položi, po jedi pa si roke umijejo. Tudi stolov nimajo po turških hišah ampak le nizke blazine pri stenah, zato so tudi njih mize nizke. Ravno tako ni nikjer slik, bakrozov ali kakorsnih si bodi človeških in živalskih podob viditi, ker jih koran prepoveduje imeti. Sede pri nizki mizici na blazinah ali preprogah s prekrižanimi nogami; po tleh so plahte pregernjene.

Turki so usmiljeni in blagodarni. Reveže nekako spoštujejo; nekteri jim da vsako leto polovico svojih dohodkov in pri vsaki slovesnosti se kruh in meso ubogim deli. Še psov, ki brez gospodarjev okoli letajo, ne pozabijo; in pobožni ljudje jim celó v svojih poslednjih sporočilih deleže volijo, da bi se z njimi po njih smerti redili. Le kristjanom usmiljenja in ljubezni ne skazujejo. Sužnjim se pri marsikterem Turku ne godi hujši, kot pri nas poslom, posebno če so od mladosti že verni, t. j. muhamedanci. Ako zna arabsko brati in pisati, zamore sčasom še marsikaj postati; je pa kristjan, se mu dosti slabši godi in kaj malo upanja ima, kdaj svobodo zadobiti.

V mestih vse pomije, smeti in druge nesnažnosti na ulice zmečejo in razun jastrebov in psov jih nihče ne trebi. Popotniki niso varni, ker roparjev vse mergoli po Turškem; nikjer ni zvoženih cest ali mostov, le poredkoma kje je kaki brod. Tudi ni nikjer gostivnic, ampak le prenočišča, karavanzeraj imenovane se semtertje dobe. To so prazne hiše, ki se na vladine stroške postavljajo in popravljajo, da popotniki saj ponoči pod streho prebiti zamorejo. Postelje, živež in kuhinjsko orodje pa morajo sami sabo nositi, ako hočejo na mehkem spati in kaj jesti. Zato le v večih družčinah ali karavanah popotvajo in potrebne reči na kamelah sabo nosijo. Kuge in družih nalezljivih bolezin se ne varujejo zadosti, ker jim koran prepové, se sklepom in vodbam osode ustavljati. Zato se tudi noben Turk zdravilstva ne uči, in v boleznih le gerškim zdravnikom, akoravno jih sovražijo in zaničujejo, svoje življenje zaupajo.

V a l e n j e t i č e v.

Vsi tiči, kakor tudi večidel dvoživke, ležejo jajca, iz katerih s pomočjo gorkote mladiči pridejo. To gorkoto pa tiči sami jajčkom dajo, ker na njih sedé. To se imenuje valenje. Vsi tiči, kar je dozdej znano, sami valé, samó kukavica ne. Ta leže svoje jajčka v gnejzdo pastarice, penice in družih tičev. Pri več plemenih samó babce valé, postavim, kokoši, race, gosi; pri mnogih, posebno pa pri tacih, ki po dvoje vkup živé, kakor postavim golobje, škerjanci, vrabci, senice, tudi on vali. Navadno gre on o poldne na mestu babce valit, da ona zamore jesti iskat iti in se kopat. Drugi pa sedé zraven valéče óne in je branijo vsih napadov; spet drugi pa nosijo ónam živež, kakor liščiki, konopljenke, kanarčki. Čuditi pa se mora človek, kako skerbna je ona, kadar vali, da bi se kej jajčkom ne prigodilo. Vse, še tako nerodno poterpi, pozabi družine in živeža, in le zavolj lakote, žeje in druge nevarne reči gnejzdo zapusti. Večidel vsi tiči so ob času valenja bolj krotki, toda gnejzdo pa branijo nekteri celo s smertno nevarnostjo. Koklja se zaleti v naj večega psa, in vsim tičem, ki od zunaj prosti žive, težkó dé, če se v tem času v miru ne pusté. Več jih celó gnejzdo popusti, če se jajc dotakneš. Veči tice sploh dalj valé, kakor male. Perva obleka mladičev je razločna od navadnega perja, imenujemo jo mah. Ta mah se še le sčasoma spremeni v pravo perje. Izvaljenčki so nekaj časa pod materjo, dokler se zunenjega zraka ne navadijo. Starca, posebno starka, čudo skerbita za mladiče, jih živita, branita, pitata s pripravno pičo, ki jo ona popred, če je treba v brahoru ali krofu

omehčata, in tajno, dokler še ne vidijo, iz gnjezd spravljata, da jim ni zdravju v škodo. Povodni tički kmalo po izvalenju gnjezdo zapusté in plavajo ali tekajo z materjo okoli, ki jih, kakor tudi on, napeljuje, da se uče sami živeža iskati, in kadar huda ura vstane, jih zbere pod perute. Čas valenja, in v koliko času izvalé je razločen. Konopljenka vali 14 dni, kokoš 21, labud 42. V toplejših krajih manj časa valé. Pravijo, da v Afriki kokoš le 13 dni vali. Tudi je znano, da v merzlih dneh kokosi in gosi, dalje na jajcih sedé, kakor pa sicer. — Ne valé pa samo tice. Tudi so ljudje znajdli take peči, da v njih piščeta valé, kar je bilo posebno v Egiptu v navadi.

Slovstveni glasnik.

* Marljivi lužičko-serbski pisatelj I. E. Smoler je ravno izdal drugi in tretji zvezek svojega dela: *Jahrbücher für slavische Literatur, Kunst und Wissenschaft*.

* *Početno naravoslovje od Partaša* je že dokončano. Knjiga, prva te verate v ilirskem jeziku, ima čez 18 tiskanih pol in 3 tabele z 138 v kamen vrezanimi slikami. Velja 1 gld. 30 kr.

* Pri Wenediktu na Dunaji je ravno na svitlo prišla sledeča knjiga: *Kurze theoretisch-praktische Grammatik der serbischen Sprache für Deutsche* z mnogimi pogovori in nalogami za prestavljanje.

* Od česke igrališne biblioteke je ravno izšel 9 zvezek, ki obsega dve veseli igri *Pan strajček* v 3 delih od Benedixa in *Roztržiti* po nemškem Kotzebue-a.

* Odbor narodnega igrališča v Zagrebu je sklenil, zbornik igrokazov, izvernih in prestavljenih, izdajati začeti.

Različne drobtince.

* Za narodno česko igrališče je podpisanih 97,105 gld. Od tih je 42,838 gld. že izplačanih.

* Nj. c. k. ap. veličanstvo je blagovolilo prejeti posvečenje Kolarjevega dela: *Staroitalia Slavjanska*.

* V Petrogradu je zamerl 24. maja iz svojih imenitnih spisov o kini znani ruski popotnik in pisatelj O. J. Bučirin.

Sméšnica.

Trije učenci, katerim se je vedno od veliko denarja sanjalo, stavo naredé, kateri zmed njih bo naj več denarja po noči v sanjah imel. Drugi dan si pripovedujejo svoje sanje.

Pervj pravi: Vidil sim cel travnik samih šivanek, in na njem je mož stal, ki je rekel: Vse te šivanke boš porabil, da si boš žaklje za denar sošil.

Drugi pripoveduje: Sanjalo se mi je, vse morje je bilo polno črnila in moje pero ga je izsušilo, da je številke v versto zapisati zamoglo, kar sim denarja imel.

In meni se je sanjalo, odgovori tretji, vi dva sta umerla in sta mene za dediča vsih vajnih denarjev postavila.

Izhaja
na pol poli
vsak četver-
tek.

SLOVENSKA BČELA.

Velja na leto
2 fl. 24 kr.
in po pošti
3 fl. sr.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 25.

V četrtek 23. junija 1853.

IV. leto.

B l a g i s i n.

(Konec.)

Zamislil se, molčé stoji,
Zdaj žári, zdaj bleď v obraz,
Po žilah roji, dirja kri,
Zdaj vroče je, zdaj mu je mraz,
Izmika prs visok povzdig
Mu srca marsikak izdih.

Se v dvoje duša mu deli
In bije sama sabo bor,
Veselje od ené strani,
Od druge žalost, srčni mor,
Al zmaga duše blaga stran,
Nasprotnik vničen i končan.

Lej srce blago! kaj stori?
Za óca v sužnost vnovó gre,
Prodávavec se veseli,
Da tako dobro menjal je,
Zijál začudenih se trum
Do beja sliši krik in šum.

Kaj vrišč poméni bej pozvé
Novico sliši na uho,
Le na uho, ne na srcé,
Srcé brezútno je gluhó. —
Al brez plačila bode sin
Ostal za tako blagi čin?

Nikár! obete vočni Bog
Spolnuje zmiraj, vsaki čas,
Obljubil sinom blager mnog,
Odšlo ga mu ne bo za las;
Ne boj se, brez plačila sin
Ne bo ostal za blagi čin.

Priskaka k beju sinček mlad,
Še méno dete, ves otrok,
Oklene beju se za vrat,
Poljubi ga — iz prs globok
Očetu to prisili izdih,
Prestvari srce mu na mig.

To čuden je sreča pretvor,
In vender po naravi vse;
Lej mlado dete; meniš skor
Da angeljček pred tabo je;
Nedolžnost sama, ves pripróst
Otrok je vsem prijeten gost.

Oči — naraven ves pogléd,
Beseda — misli čist izvir,
Obličje — malarjem predmèt,
In porok, dá je v srci mir, —
„Bodite“, djal Gospod j naš,
„Kakor otroci, in raj bo naš.“

Kdo mislil bi? solzé vlijó
Se beju s curkom iz oči,
Ki mu solzenje je biló
Neznano že od mladih dní;
Se v srci vname prvi čút,
Milosten je, ki bil je ljut.

Odkupi sužnika obá,
In pošlje ju nazaj domú. —
Slaviti, pesem, čes kogá,
Povéj, al beja al sinú?
Naznánjam pesem in grmím:
Sinú, sinú čez vse slavím.

M. Valjavce.

G r o b n i k a m e n.

Tamna tihota je kraljevala v poslopji starega benečanskega plemenitaša, Karla Montani-ta. Huda bolezen je napadla starca. Ležal je v stranskej izbi poslopja, kamor se niso pesmi prepevajócih mornarjev slišale, ne šum mogočnega benečanskega mesta. Huda omedlevca se sivca poloti, ki mu očesi zapre, in skoraj popolnoma udarce srca vstavi. Pred bolnikovo po-

steljo je stal njegov sin Lovre. Željno ste bile njegove mokre očesi na ljubljenega očeta obrnjene, kedaj bo zopet trenutek nastopil, da se bo zavedil. Peter, hišni zdravnik, je bolnega za roko deržal, ino se ogibal Lovretovega očesa, ki ga je tiho ginaljivo tolažbe za prežalostno bolniškovo stanje prosilo, ker mu ga zboljšati ni premogel. Tužno molčanje je bilo v sobi. Trenutek ločitve od življenja ima naj več v sebi, on je naj svečanejši v celem življenju. Sleherna, in če prav naj krajši ločitev od ljubljenih boli; ali tista skrivnostna, ki se na grobu v večnost zmrača, ino strahov, da jih upanje ne razžene. — Po dolgem prenehanju bolnik spregleda, in Lovretova duša je ljute muke rešena. Hvaležnega serca mu Lovre roko poljubi, kakor bi mu bil prebujeni bolnik milost skazal, ki mu jo je iz svoje lastne volje skazati hotel. Milo stavec svojega sina pogleda, in skusi njegovo roko, hvaležen za toliko nježno dobroserčnost stisnil. Na to je spregovoriti želel. Lovre mu zgglavje pod trudno glavo zvikiša, ino željno na besede svojega ljubljenega očeta pazi: »Sin« je začel stavec, »na vratih večnosti stojim, in strah me je ojstrega sodnika, ki bo moje grehe sodil.« — »O oče!« reče Lovre, »vam se pač ni treba sodnika bati. Vaše življenje je čisto, slava vam kinča dnove, ki vas bodo kakor smehljajoči angelci varhi pred božji prestol spremili. Gotovo oče, vam se ni ničesar bati!« »Pač, pač« stavec odverne, in si z roko pot obriše, ki se mu je po licu cedil. »Veliko si imam očitati; težak kamen mori mojo dušo.« Nejeverno se Lovre zasmaja; stavec pa potem, ko je enekrali globoko zdihnil, začne: »Kar ti bom sedaj razodel, sim skerbnno pred tabo skrival, ker veliko mi je bilo ležeče na tvojem spoštovanju. Sedaj se pa dalje premišljevat ne smem; moje ure se bodo stekle, i porabiti jih moram, da hudobijo popravim, ki je težji, kakor so moje dobre dela. Dvomljivo ga Lovre pogleda. Misli si je, tanka očetova vest, ki se je pred smertjo še huje oglasila, mu je mogla v pomembnosnem času majhen pregrešek zvečati; morda je ta hudobija le kakšno opuščeno dobro delo, ki zdaj reveža tlači. Tode kmalo se mu je ta misel zgubila. Spoznal je v uri, v katerej vse hinavštva mine, ki se človeka lotijo, da se je močno zmotil. — »Znabiti se spominjaš« govori stavec dalje, potem ko je zopet k moči prišel Ludvika Torini-ta, ki je pri nas, ko si še ti deček bil, služil. Taj nesrečnež je vse moje zaupanje zadobil. — Vse svoje naj globokejši skrivnosti sim mu razodeval, katere so bile na pogin samovlade obrnjene. To ga derznega stori, i mu orožje zoper mene da. Dan na dan je več od mene tirjal, in ko že njegovim željam zadostiti nisim mogel, mi je žugal, da bo moje namere visokej samovladi razodel. To nevarnost odverniti, ktera bi bila meni i naj veljavnišim rodovinam, ki so se mojih namer vdeležile, sramoten pogin napravila, sim hudega sovražnika, kolikor mi je v moči bilo, berzdal, i premišljeval na tihem, s katerim pripomočkom bi mu za vedno jezik zavezal. Kmalo potem sim mu rekel, da pojdem po kupčii v Tuniz, in Ludvik, nič hudega mislijoč, me spremi. Tam se mi je priložnost ponudila« — »Katera priložnost ljubi oče?« Lovre s tresočim glasom reče, ker bolnik je pri teh besedah obnemogel. »Svojega sovražnika za sužnjega v nejeverčeve roke izročiti«, zastoče stavec. Tu mu serce neha biti, Lovre pa, viditi, kako se je njegov uzor na kraji groba na enkrat v pošast spremenil, se, premagan od neizrečene bolečine, brez zavednosti k postelji umeršega na tla zgrudi.

(Dalje sledi.)

Slovenska slovstvena zgodovina.

Novoslovensko.

Po preganjanju slavenskega obreda in oziravno tudi slovstva, je bilo slavensko v naših okrajnah popolnoma zapuščeno. Slovenskega slovstva ni nihče poznal, nekdanjost je bila v černo tmino zakrita in oči tukajšnjih prebivavcev niso razgledovale krasnost, ki so jih njene gube shranjevale. Nobenega ne vemo, ki bi bil na polji domačega slovstva vse stoletja sem kej storil notri do 16. veka, ko je naše slovstvo zopet in na novo razcvitalo jelo. Duhovniki so se latinskega bogočastja prijelci, in slovenski jezik je zginil iz svetišče, je bil pregnan od duhovnikov, in namesti njega je prišel latinski in nemški med njimi v navado. Tista mlačnost, ki se je na nemškem zmiram bolj in bolj kazala, je tudi prevladala naše ponemčene slovenske duhovnike, in se tako pri njih popolnoma ugnjezdila. Bilo je povsod vse v globočem spanju, ker ni ga bilo moža, ki bi bil pokazal, da je narod, ki mu je življenje dal, še na svetu, in da se njegov rod slovenski rod imenuje. Z grozo so gledali, enako nemškim, posebno sosednjim duhovnikom, na preteklost našega domačega obreda, katere jim je po Solnograških duhovnikih ucepljena bila; sicer bi bil vendar kdo za domače pero poprijel in pokazal, da je s češčenojem slovenski starodavnosti vdan. Naj beržeji se niso pečali, ne za novo, ne za staro, in so le dneve vstajati in se uračiti vidili, dokler jim je poslednjikrat solnce utonilo in je prišla bela žena pönje. Bila je ta doba naj žalostniši v našem slovstvu, ker Slovenci se takrat še samih sebe zavedili niso. Oni niso znali ne za pretečeno, ne za bodočnost, še celo za sedanjost niso vedili, ker slovensko, akoravno so ga govorili, jim ni bilo znano. Kdor pak ne vé povestnice svojega naroda, tudi zase ne vé, čiga rodu da je; se tedaj ne zavé. — Naj hujsi nasledke je pa pripeljalo razsajanje lastnih rojakov med sabo, se vé da po ptuje izobraženih lé, ako se kej tacega sme prava izobraženost imenovati, ki so se bili zaprisegli in razperli v svojo lastno pogubo, podpihovanj od ptujega znuama. Razserdili so se zoper svoje življenje, zoper omikanost svojo, slovensko ime je bilo psvano; in povsod po naših krajih, kamorkoli bi bil nogo krenil, se je z zasramovanjem o slovenstvu govorilo. Po gradéh je bil upeljan slovenski jezik v ozmerjanje in kletev; ta šega se je v nekterih krajih še do danes tudi po mestih pri marsikteri nemškutarški slovenski, se vé le gosposki rodovini ohranila, da še celo zmirom bolj in bolj napreduje, kar se bolj slovenstvo vzdiga in veselejši kal poganja. Imena plemenitašev so se prekerstovale in prestavljale, in vse izobraženo (!!) se je trudilo ptuje šega, ptujo obleko, ptuj jezik po Slovenskem razširjati. In res se je kmalo oblekel kmet, kakor mu je gospod veleval; toda le popačenec je to koj storil, tisti gerdobnež, ki je vedno imel z grajščakom opraviti; pobožni bogoljubni, pravični knetič se je še dolgo po starem nosil! S ptujo obleko s ptujim blagom je prišla tudi tista kuga med nektere Slovence, ki posebno med našimi sosedi vlada, katero celi svet pozna, in ki tudi ta narod berhko za to zasramuje. Kakor je Nemec vse šega od Francoza vzel in se pofrancozil po nemško; tako hoče tudi neki del Slovencev od Nemca vzete šega posnemati in Nemec postati. Ali hvala ljubeznjivemu Bogu, da imamo take izverstne duhovnike, kakor jih nima cel svet, rav-

no pri nas na Slovenskem, da take ozdravljajo te grozne kuge; in že sijejo boljši časi našemu narodu, že vstaja zora prerojenja Slovincem, ki so bili globoko padli, da jih reši na vekomaj spone ošabnega ptujstva.

Pri vsem tem je misel Slovencev, djanje njegovo slovensko ostalo, narod je vendar tisti ostal, kakor je bil za časov Cirila in Metodja, terden, poterpežljiv, miren in kerščansk. Jezik njegov je še krepak, je terden kakor stene očeta Triglava; on je premagal za vekoma zlobo ptujstva, ki zastonj zbira zdaj svoje poslednje moči, da bi udušilo ubogi terpeči narod, in ga oropalo edine nade, da za njega nije več na svetu sreče, da imā bodočnost, rajsko prihodnost le unkraj hladnega groba pod mogilo, kjer mine vse pozemsko. — Narod nam je ohranil edina imena naših plemenitnikov, in nam je v pričō, da so se naše nekdanje plemenite rodovine po ptujem zvergle, in da niso od nekdanj ptuje bile, kakor mnoga v dandanašnjih časih se vé lé v svojo lastno sramoto terdi. Tudi je slovenska okrajna, spadajoča pod nemško vladō, vsa le bolj nemška kakor slovenska bila. Olikani ali bolje reči obsedeni Slovenci so bili postali terdi Nemci, in kdo je maral za slovenščino! V 14. 15. in do srede 16. stoletja ni bilo celo nobenega č'oveka, da bi bil znal slovenski pisati ali brati, tedaj tudi nobenih slovenskih bukev ni bilo, in vendar se je slovenščina še tako čversta ohranila v taki neugodi tadanjih okoliščin. Pa glej, tamota se je jela beliti, burja je ponehala in travniki slovenskega slovstva so na novo zazeleneli, lepe cvetice so vstale iz pomladne zemlje, njih prijetni duh je napolnil serca slovenskih rojakov; in odsihdob se skoraj neprenehoma nadaljuje slovensko slovstvo do naših slave vrednih časov.

Spodbada k slovenskemu spisovanju je bila verska homotija na nemškem, od kodar se je zanesla urno po družih deželah in tudi na Slovensko je njeno seme prišlo. Mnogi katoliški duhovni so odpadli od stare vere, ter se nove poprijeli. Da bi jo pa tudi med svojimi rojaki zaploditi mogli, so jeli berž spisovati, *sv. pismo* ino *druge verske bukve* predstavljati. In kakor je bil na nemškem Martin Luter, glavār vsih prekucij in homatij, stvarnik sedanjega nemškega književnega jezika, ravno tako so bili na Slovenskem krivoverski pisatelji slovenski jezik v novo življenje zbudili. Toda stan našega jezika je bil popolnoma različen od poprejsnjega, ob času cirilstva. Pisali so ti možje v latinskem čerkopisu z vsim pomanjkanjem pismenk, ki jih ima slovenščina od latinščine več, in po poti, po katerem smo bili zavozili v slovstveni zadevi še sedaj nadaljujemo.

Ti možje pa so bili:

Primož **Trubar** rojen leta 1508 v Raščici na Dolenskem od kmečkih staršev; bil je stolnik (korar) v Ljubljani, in je pisal naj prej z nemškim čerkopisom, namreč *abecedo* in *catekizem* v letu 1550. Pozneji pa, ker mu je latinski bolj dopadel, je vse ž njim pisal, najpred *evangelje*, ki so se mu potrebni zdeli; poprej namreč so jemali duhovni saboj na leco (kancelj) latinske evangelje, da so jih brali in sproti na slovensko predstavljali. Se ve da je prestava grozno pokvečena in slabotna biti mōgla, naverh pa še velikrat napčna. Tako pripoveduje Trubar sam od neke take zmote, ki je duhovni besede: et ibi invenietis asinam alligatam cum pullo, predstavil rekoč: in tam boste našli privezana ena oslico in en pišče. Pozneji je še drugi večji *catekizem* spisal.

Juri Dalmatin, župnik v Škocjanu pri Turjaku (rojen je bil kakor se iz njegovih lastnih podpisov sprevi, posebno pa iz necega greškega besednjaka, kjer se je Gurfeldensis podpisal, v Kerškem na Dolenskem). Prestavil je v slovensko „*Pentateuha*“. Tiskan je bil v Ljubljani v letu 1578, in samo dva iztisa sta se še ohranila; eden je na Dunaji v dvorni bukvarni, eden pa v Goti. Dalmatinovo vse *sveto pismo* je bilo tiskano v Vitembergu 1584 (več iztisov se še dobi.) Umeri je v Ljubljani l. 1589, in pokopan je bil pri sv. Petru.

Boštjan **Krel** je prestavil v slovensko Špangenbergovo „*hauspostille*“ (homiletičsko razlaganje). Jezik je dober, posebno velikrat pa rabi pretekli prehojivnik. Kje je bil rojen nihče ne ve.

Adam **Bohorič**, vodja stanovnih šol v Ljubljani, je pisal slovnico slovenskega jezika: *Horulae arcticae*, to je pozimske urice, ki je močno pomankljiva; nič ni postavil storivnega, ampak zakrožil je padeže po nemškem, sledeč: oče, očeta, o oče, od očeta. Tedaj mu je zmanjkoval *skazavni in storivni*. Več spisov je bil dal v tisk, med temi bukvice *svetih pesem*, katerih je eno kakor menijo sam skoval, ker podpisano je „A. B.“ —

Po nesreči pa so bili vsi štirje pisatelji protestantje, in njihovi spisi so bili ob časi preganjanja skoraj popolnoma pokončani; toraj se še redko dobijo. Sploh so bili prepovedani v branje, in samo duhovnim se je bilo privoljenje podelilo, da so se bolj izurili v slovenščini. Se ve, da je bilo veliko ponemčenega, pa vendar se še precej zlatič v njih najde; in kdor je terden slovničar, bo z branjem tih knjig mnogoteri dobiček dosegel.

Jaz sam (Metelko) sin v nekih starih nemških rokopisih brat, kako so knjige imenovanih slovstvarjev po deželi pobirali, in jih polne voze v mesto pripeljevali, da so se na tergu očitno sožgale. Tudi Bohoričevi slovnici celó ni bilo zaprineseno; samo trije iztisi se še dobe v ljubljanski bukvarnici.

To je *perva* doba in se zamore po pravici *protestantska* imenovati; ravno zavoljo krivoverstva spisateljev ni imela vzbujena slovenščina nič, ali pa celó malo vspeha. — (Dalje sledi.)

Prebivavci južne Afrike.

Afrikó proti jugu konča berdo dobrega upanja, od kterega se velik kos južne Afrike imenuje *berdo dobrega upanja* ali *Kapska dežela*. Serčm Portugalski brodnar *Jernej Diac* je v letu 1487 prvi do nje pribrožil; pota v izhodno Indio iskaje. Potem so jo Holandci v svojo oblast spravili; pozneje pa so jo jim Angleži vzeli in zdaj v nji gospodujejo. Njeni prebivavci so *holandski kmetje*, ki so se o času holandskega gospodarstva vanjo preselili, *Hotentoti* in *Bušmani*.

Holandski kmetje v Kapski deželi se pečajo s poljedelstvom, z vinorejo in živinorejo. Živeči med divjaki so že tudi oni zlo obdivjali. Evropejske omike jim že skoraj ni znati. Skoraj vsaki kmečki sinček ima svojega sužnjega, zamorca ali pa Hotentota, ki mora od majhnega divjaha lasanje, suvanje in prefepanje terpeti, kakor se le unemu ljubi. Tako se ljudje že v otročjih letih grozovitne neusmiljenosti vadijo. Tudi z živino holandski kmetje kaj gerdo ravnaajo. Ako voli po sternih bregovih

ne morejo vleči, jih zbadajo ali jim grozovitno cele kosé kože in mesa preč režejo. Pri vsem tem pa teh kmetov ni družega kot sama ljuba lenoba in nemarnost. Krav imajo brez števila in vender jim ni mar za mleko in za napravljanje masla. Lahko bi naj boljšega vina brez mere pridelovali, vender si le redko kdo še toliko prizadene, da kak saden vertiček zasadi. Cel dan ali kaštrunovino jedo ali tabak pijejo in po južini si vsak svoj kozarec žganja natoči in ga izpije; potem pa navadno malo zadremljejo. Hiše imajo grozno slabe, da pred vetrom in dežjem ne varujejo in pred kačami in škorpioni ne branijo; kakšne skrinje in omare so vsa njih hišna orodja. Posteljsča se redko najdejo, večidel le na tleh spé in se s smerdljivimi kožami odevajo. Ženske so se že skoraj popolnoma pohotentotile in so čisto brez vse omike in marljivosti. Gospodinja cel dan pri kavi sedi; brati in pisati pa gotovo nobena ženska in tudi veči del moških ne zna. Šol nimajo in cerkev le malo, pa še v te, kar jih imajo, le po redkem hodijo; vere so protestantske.

Pervi prebivavci Kapske dežele so *Hotentoti*, ki so zlo zarijovele kože in kodrastih voljnih las, ki so črni kakor oglje. Oni imajo velike oči, pljošnat nos, zlo iz lic stoječe čeljusti, široka usta in prav majhne bele zobe, čudno majhne roke in noge, in brada jim ne raste. So mirni in krotki pa tudi leni in snedeni. Njih živež so korenine, zeljša, mleko in meso. Živino le takrat koljejo, kadar se postara ali jim hoče poginiti, zveri pa vedno love in streljajo; celó kobilice in gosence jedo. Meso velikih žival v tanke ribe razrežejo, vkup zvijó in v žerjavci spečejo in potem s pepelom vred, ki se ga derži in jim je za solenje, pojedó. Mastne perste koj po sebi brišejo in zato imajo po životu vedno skorjo od nesnage; le obraz je časih malo čedniši, ker si ga s kravjekom dergnejo, ne univajo se nikoli ne. Pijančvanje in tobak je pri možakih, ženskah in otrocih v navadi. Njih kočé so slabe in tako nizke, da sklonjeni ne morejo v njih stati. Večidel jih je cela vas vkup in take vasi *kraale* imenujejo. Obleka Hotentotov je pas okoli ledij in ovčja koža na plečih, in to imajo tudi za posteljo. Možaki in tudi ženske si život večkrat s sajami, z mastjo in s pepelom dišečih zeljš, ki ga buku imenujejo, mažejo. Oni se naj bolj z živinorejo in z lovom pečajo. Voli jim tovore prenasajo in so jim tudi za ježo; kadar so še mladi, jim skoz nos en komolo dolgo palico vtaknejo, na katero pri koncih potem vajet privežejo. Za lov imajo ostrupljene pušice. Majhne otroke matere vedno na herbtih v nekakih žepih, iz katerih le glave molé, prenasajo; ko so pa po kake pol leta stari, jih na tla posadé in jih pusté okoli laziti in valjati se, dokler se sami hoditi ne navadijo. Dečki do 18. leta v maternem varstvu in strahu ostanejo, potem pa jih slovesno med možé sprejmejo. Pri taki slovesnosti so vsi možaki kraala snidejo k pojedni in starašine dečka prav dobro s sajami in z mastjo namažejo in s pepelom buku potresejo. Potem je mož in celo z materjo in sestrami ne sme več vkupej jesti ali piti. Ženske namreč zaničujejo, kakor vsi divjaki.

Posebno pleme Hotentotov so *Bušmani*, ki so pred preganjanjem Holandcov v naj gersi kraje dežele pobegnili; pridružilo se jim je tudi nekaj uteklih sužnjih in družih ljudi. Sila in lakota je te nesrečne ljudi primorala, da so se ropanja privadili. Ne pečajo se ne s poljem, ne z živino temuč le od lova in ropanja žive. Podnevi se po skalovji in po močirjih skrivajo, ponoči pa gredo po svojih opravkih. Lotijo se čed Hotentotov in Holandcev in dostikrat cele trume ovac odženejo. Ni toraj

čudo, da v vednem boji s temi žive in da jih ti streljajo kakor muhe, kadar jih v pest dobé. Zato so pa tudi serca Bušmanov napolnjena serda in maščevanja proti Holandcem in celo Hotentote in Kafre, ki so s Holandci v zvezi in so deloma njih vero in navade sprejeli, sovražijo. Bližnji mejači se jih tako bojé, da si nobeden brez orožja iz hiše ne upa in da z orožjem v roci orjejo, sejejo, žanjejo in vsa druga dela opravljajo.

Proti severu od Kapske dežele živé *Kafri*, ki so močni ljudje, tepega života, rjave kože in kodrastih, črnih las. Oni ne nosijo druge obleke kot pas okoli ledij in imajo okrogle, z bičjem prepletene kože, v katerih spé skerčeni kakor mački. Dela vse ženske opravljajo; one polje obdelujejo, derva napravljajo, kruh pekó itd. Meso koj sirovo jedo, ravno tako tudi drob in čeva; goveja kurja čeva neki celo z vso nesnago vred požró. Iz sirka delajo pijačo, ki vpijani; nekteri se tudi z pušenjem konopelj vpijanijo, kakor Hotentoti. Ženske otroke ravno tako na herbtu nosijo kot Hotentotinje. Vere je pri Kafrih težko kaj najti, vraž pa na kupe. Kafri so tudi proti tujcom zlo gostoljubni, neusmiljeno pa s sovražniki ravnajo, in nekteri rodovi v vojski vjete celo koljejo in njih meso jedo. Razdeljeni so v več rodov, ki se v jeziku, v navadah in opravkih ločijo. Angleži so jim misionarjev poslali, ki so jih že nekaj k keršanski veri spreobrnili.

Koledarska.

(*Veprinjška.*)

Prišli smo vas pohoditi,
Nove glase navistiti,
Premako ih sami znate,
J od naših poslušajte:
Devá j' sina porodila,
Kada ga je porodila,
Sama mu se poklonila,
Listjem Boga odivala,
Travicom ga povijala,
Travicom ga povijala,
V jasalce ga j' položila.
Volak zimu odganjaše,
Oslak mu se poklanjaše;
A mazg mu se narugaše:
Maria ga zaklinaše:
Da poroda neimaše
Ni ga nima ni dan danas.
Dajte dajte našu plaču,
Naša plača vele mala:
Sir, pogača dva kolača,

Verčič vina dva soldina,
Ako nam je vi ne daste,
Vzet čemo vam gospodara,
Vzet čemo vam gospodara,
Ki je kruna toga stana;
Pelajmo ga u dubrovník,
V dubrovník, zelen travník;
S njim čemo se poigrati,
Kako kravalj prepelcicom,
A lesica kokošicóm,
A mlad junak devojčicóm;
Devojčica jabučica,
A mlad junak narančica.
Su v konobi pune bačve,
Hoďte malo utočiti;
A mičemo lepo piti,
V ime Boga i Marie;
Sinu Božji budi hvaljen
Po sve vike vikov Amen.

Zap. J. Volčič.

Slovstveni glasnik.

Jugoslavensko slovstvo. *Slovenska slovnica* s pridjano slovstveno zgodovino ter cirilsko in glagolitiško abecedo se je ravno v preslavnej tiskarnici sinov Bog. Haase v Pragu tiskati jela. -- V založbi Leonove tiskarnice v Celovcu je ravno v natis prišlo: *Slovensko berilo za Nemce*. Namenjeno je posebno *nemškim* učencóm na gimnazijah in realnih šolah, ki se slovenskega jezika učé. -- V Carigradu je ravno na svitlo prišla

bulgarska knjižica: „*Boris, prvi hristianski car na Blgari ti. Pobl-garena istorijska prikazka, pisana po slovenski ot Josifina Turnogradskog.* Velja 5 kr. sr. Preserčno nas je razveselilo slišati, da se je slava naše žlahtne pisateljce *Josipine Turnogradske* že tudi do naših bratov Bulgarov razširila, ki se tudi že iz globocega spanja zbujaajo in svojega slav. imena čedalje bolj zavedajo. — V Gajevej tiskarnici v Zagrebu se tiska že dolgo pričakovana *slovnica ilirska* od prof. *Babukića*. — Ravno tam se tudi natiskuje V. zvezek *Schmidtovih* spisov za mladino, ki jih mladi duhovni Zagrebskega semenišča izdajajo. Obsega povest *Golubče*. — Iz tiskarnice Dan. Medakovića pridejo v kratkem tri nove knjige, in sicer 1. *Hajduci*, in *Ženitba i udadba* od *Popovića*. Cena obeh je 30 kr. 2. *Plačevno padenie Carigrada* od *Hadžića* velja 24 kr. in 3. *Pobožna razmišljanja pri slušanju sv. liturgie* od *Petravovića*. Cena je 12 sr.

G. *Godina*, izdatelj Teržaškega koledarčka in knjižice: „Njegovo veličanstvo avstrianski cesar Franc Jožef v veliki smertni nevarnosti“ se je namenil v Terstu izdajati vsak drug mesec občasen spis za prosto ljudstvo pod naslovom: *Voditelj k znanstvu in povabljuje že prijatle berila k naročbi*. Cena vsacega zvezka bo znesla 10 kr. sr.

Slovstvo česko. Na Dunaji so ravno izšle *novela Hermenegilda Jiročka*: Obsegajo povesti *Theresienlust* in *Zdislava*. Veljajo 30 kr. sr. — Od prekrasnih moravskih narodnih pesem z napevi je že tretji zvezek izšel. — G. *Ferd. Mikovec*, vrednik „*Lumira*“ je dal v časopisu českega musea natisnjeni životopis slavnega slikarja *Mateja Hutskega* v posebnem natisu na svetlo. — Od *Povědek z kraje*, ki so občno hvalo stekle, se tiska 5. zvezek ki povesti *Pražátko* in *Oná ma rukavičhy* obsega.

Slovanski pregovori.

Kogar Bog ljubi, s križi iskuje. — Škerjanček nizko živi, al visoko Boga hvali. — Hvali Boga z medenim telesom, železnim sercom in kopopno dušo. (Lěpa pripodoba od zvona vzeta, kakor bi rekel: Hvali Boga stanovitno s skladnim in visokim glasom, tiho in pokorno dušo). — Kdor v molitvi ni len, ni od milosti božje zapuščen. — Kdor prosi, te nosi. — Boj se Boga in hudiča ne draži. — Kdor molí leže Bog ga sliši drimaje. — Dete ne plače, mati ne čuje. — Kakšna izpovéd, takošna molitva. — Boga klicaj, in sam ne počivaj. — Cerkev ne delajo zidi ampak persi. — Blizo cerkve daleč od Boga. — V den sveti imajo dēla spati. — Ni iz vsake roke dar Bogu prijeten. — Kakor ti Bogu, tako Bog tebi. — Kar vbogemu daš, ti na žlici naraste. — Dobrotljiva roka ne oboža. — V zdravih dneih dobro delaj, po smerti časa ne bode. — Zastonj se človek zavaruje, ako ga Bog ne obvaruje. — Kar s neba perši, nikomur ne škodje. — Ne po našem hotenji, ampak po božjem dopuščenji. — Komur Bog pomaga, te vse premaga. — Bog območi, Bog tudi posuši. — Dokler je Bog in dobri prijatelji, se ni ničesar treba bati. —

Prošnja. Častiti g. g. naročniki, ki za prvo polletje še niso naročnine odrajtali, se ponižno poprosijo, to v kratkem storiti.

Izhaja
na pol poli
vsak četver-
tek.

SLOVENSKA BČELA.

Velja na leto
2 fl. 24 kr.
in po pošti
3 fl. ar.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 26.

V četrtek 30. junija 1858.

IV. leto.

G r o b n i k a m e n .

II.

V roparskem tuniškem gnezdu se vse giblje, kamor le oko oberneš. Celo pristanišče je prenapolnjeno roparskih in tudi drugih kerščanskih plavak ali bark, ki so semkaj prijadrle, kaj svojih vjetih sobratov odkupiti ter jim spet svobodo podeliti. V taj namen je ravno tudi sedaj barka z benečanskim jadtom v pristan priplavala.

Lovre je na barki ostal, in je žalostno na breg gledal, kjer je tolikanj življenja in gibanja bilo. Ljudstvo je z divjim ukanjem prišlim roparjem nasproti hitelo, v čedah so gonjači velbljode proti pristanu podili, in na tisoče je kerščanih sužnjih pod težo zdihovalo, katero so jim mučitelji naložili. Ubogi, velbljode so srečne imenovali, katerim so godli, da so hitreje šli, sami pa pod bremenom omagujejo. Lovre je hitel s Petrom, ki ga je spremljal, na breg, ino se obrne k mavritanskemu pristanovodju, ter mu razodene, da hoče saznajega Ludvika Torinita odkupiti. Pristanovdja, ki je tudi mešetar za sužne bil, odpre veliko knjigo, potem ko mu Lovre cekin podari, v kojoj so vsi na to primorje pritrani sužnji zapisani bili, kako jim je ime, in od kod so doma. »Pravo uro ste še zadeli, reče pristanovdja: »mož, katerega vi iščete, je bil dvajset let, daleč od tod globoko v puščavi. Zadnji čas je bil kupcom iz Tuniza prodan, ki so včeraj v mesto nazaj prišli. Služi pa v hiši Ben Jusufa, kamor vas bo moj sin spremil. Lovre je šel s Petrom; pristanovodjev sin jima je pot kazal, in kmalo sta bila v Ben Jusufovej hiši, kateri jima je, potem ko sta mu razodela, po koga sta prišla, svojega suznjega Ludvika pripeljal. Lovre ga z ostrim očesom gleda, in z obraza njegovo notranje pregledati skuša. Sužnji ga gane; spomin na strašno uro pri smertnej postelji svojega očeta, se mu v duši zbudi, in mogel se je na Petrovo ramo nasloniti, da ga grenki občutki k tlam poderli niso. Neukrotena divjost je iz zagorelega obraza suznjega govorila. Očesi ste se mu kakor strela svetile, i rožlanje verige, katero je škripajoč stresal, da ju je groza bilo, zopet Lovretu jezik odveže. Ko pa sužnji Lovretovo misel zasliši, se mu vriščejoč pred koleno verže, i ga prosi, naj zdrobi njegove verige i naj mu dolgo zaželjeno prostost zopet podeli. Lovre, ostrašen od Ludvikove divjosti, skriva, da je globoko ganjen, i tresočega glasú spregovoril: »Kaj hočeš storiti, ako te spon rešim?« »Zmaščeval se bom nad Karlom Montanitom! Prisegel sim, da se bom znosil nad njim, in svoje prisege ne prelomim!« strašno suženj zavpije. Peter mu razodene, da je že Montani mertev, ali zopet se je zaklel, da se bo nad njegovim pepelom zmaščeval, in na vso njegovo rodovino sramoto zavalil.

Lovre obledi; in nem Petru v roko seže, ki je tudi obledel ter se ni upal svetvati, naj bi raje sebe ohranil in opustil, kar je vest na glas klicala. Lovretu se osereče, ki mu je toliko muk napravilo, umiri, in z mogočnim glasom od Ludvika prisego tirja, da se ne bo maščeval, sicer bo druge sužnje odkupil, ki bodo boljši svojo rešitev porabili. Vse zastonj. Ludvik je raje še v sužnosti ostal, kakor bi bil od svojega sklepa odstopil, ki ga je celih dvajset let delal. Z grozo se Lovre od njega oberne. Namesti njega tri druge Benečane odkupi, ki so v ravno tistej hiši zdihovali, in odrine ž njimi v domovino; maščeva nja želnega Ludvika pa daljnjej osodi pusti. (Konec sledi.)

Toulovec Lovre.

V českem mestu Litomištu se nahaja v špitalski cerkvi na levi strani altarja na steno malan obraz klečečega viteza, čigar noša že na dobo med 14. in 15. stoletjem kaže, kateri s sklenjenimi rokami v molitvi svoje oči proti nebu povzdiguje, da bi milost od Boga prosil. Pri nogah mu je kapa, tul s puščicami napolujen, in pa lok; pod njim pak se bere napis: *Vavrinec Toulovec, umrel leta 1404.*

Od tega moža si pripovedajo Litomišljani do novejših časov nasledno prigodbo:

V starih časih je živel vitez Lovre Toulovec, ki je po Visokomit-skem (Hohenmauth) lesovji s svojo mnogobrojno družino se potikal, in tam v podzemljskih ljuknjah prebival, od kodar je na cesti, ki se je okoli tistega lesovja ovijala, napadal s svojimi tovarši popotnike, zlasti pa bogate kupce, in jim vse odjemal, kar so sabo imeli. Od tako vdob-ljenega bogatega plena je potem obilne darove delil potrebnim ubožec-kom tistih krajev.

Gospodje in zlahtni posestniki tiste okolice so večkrat skušali ga z oroženo silo napasti, da bi konec storili njegovemu pogubnemu počenjanju, in da bi njega in njegovo roparsko trumo iztrebili. Ali na širokem polji, kjer se Toulovec ni mogel meriti s zjedinjenimi silami teh gospodov, se je vselej vedil zvito ognuti vsakemu boju in jim pobegnuti; v nepristop-nih pak in neprehodnih lesih si gospodje niso upali ga poiskati in nanj vdariti. Pri tem Toulovec vselej si je prav dobro merkal svoje nasprotnike, in je po tem na shodno priložnost čakal, da jih je o ponočnem času vsakega posebej na njih lastnih gradovih napadal, ter z ropanjem in po-žiganjem celega posestva se nad njimi hudo maščeval. Zavoljo tega so vsi zlahtniki cele tiste okolice ga strašno sovražili, in tergovci so vselej z grozo od njega govorili; med tem ko so ga ubožni in revni prebi-vavci vse okolice, katerim je toliko dobrot skazoval hvalili in blagoslovili.

Ker ga tadaj gospodje niso mogli vkrotiti, in tudi ne do njega priti, da bi bili vstavili ropanje, ktero je svobodnemu kupčevanju tistih krajev tolikajna škodovalo; so ga pa grajali in od vsih strani mu očitali, da on svojo zlahtno kri in svoje dobro ime s temi hudobijami skruni in go-nobi, kjer je vender bogat in mogočen, in bi lahko mirno in po-kojno med njimi živel. Ali on ni za take graje nič maral. kadar so mu do nšes dohajale, in je li s posmehovanjem nanje odgovarjal, ter še bolj napadal in ropal popotne rekoč: da on popolnoma po pravici dela, kar

po svoji moči pomaga, da se to, kar ljudje posedajo, enakomerno med nje razdeluje, kar je želeli; zakaj velika obilnost blaga rodi v bogatih napuh, željo se čez druge povzdigovati in druge slabe posledke, med tem ko mora ubogi žalostno poginuti, ker si ne more še naj potrebnjšega omisliti.

Take misli in načela so mu gospodje odbijali govoreč: da derhal, ktero Toulovec tako goreče podpira in zagovarja, tega ne zasluži; ker nehvaležna in nezadovoljna se s tem nikakor ne da umiriti in vpokojiti, kadar kdo z njo bolje ravna; da ti siromaki, ako jim kdo iz zgol sou-smilenja tudi še več podeli, vender li še več dobiti želé in se nikoli do-brot ne nasitijo.

Da bi mu to dokazali, kar so terdili, namreč: da je gospóda v svojem poželenji mnogo zmerniši in zadovoljniši, kakor siromaki, so ga na vadjlo pozvali, in mu v dosego tega cilja ponudili, da naj se napra-vite dve gostii, ena za gospode, druga za uboge, in da bo tista stran stavo dobila, kjer bodo gostje popolnoma zadovoljni s tem, kar se jim bode na mizo dalo, v miru domu se razšli. Toulovec je popolnoma v svojo stran zaupal, zato je tudi brez vsega razmišljenja v ponudbo privolil in znamenito šumo z njimi staval. Zgovorjeno je bilo tudi od oboje strani, da ima izid te stave razsoditi, kdo je bolj prav mislil, Toulovec ali gospóda.

Ob odločenem času so gospodje napravili gostijo, h kateri je prišlo veliko število zlahtnikov iz cele okolice. Jedlo se je in pilo dosti, vsi so bili prav veseli, in po gostii so se vsi zadovoljni z obedom in židane volje vsak na svoj dom razšli. *(Konec sledi.)*

Nekaj o slovenskem petji.

Ni naroda na svetu, da bi bil rahlišiga, mičnišiga in za vse, kar je lepo in dobro, posebno za poezijo ino petje bolj pripravniga serca od slovenskiga. Kjerkoli stanuje slovenski narod, tam se glasijo pesmi, tam se slišijo melodije. Pevaje kuri gospodinja ogenj na ognjišči, pevaje opravlja kravarica svoje opravila, pevaje se podaja hlapec s koso na rami na polje. Ni skori dela med slovenskim ljudstvom, da bi se pevaje ne storilo. To je odkrita resnica, znana vsakimu, ki je nekđaj med Slo-venci bil, to je pa tudi zadostna pričá, da je slovensko ljudstvo, kakor sim gorej rekel, mično ino čutljivo ino pripravno za vse, kar je dobro ino lepo.

Tako ljudstvo je rodovitni zemlji enako, katira umno ino skerbljivo obdelana, obeta obilno dobriga sadu, tako ljudstvo bi se ne smelo za-nemarati, posebno v pričijoči dobi ne, ki so se ljudske šole tudi sloven-skimu jeziku odperle ino se rojen Slovenec svojiga materniga jezika več ne sramuje. Veliko so za povzdigo slovenskiga jezika, za poduk ino izobraženje slovenskiga ljudstva pridni delavci, učeniki ino duhovni pastirji v kratkim času že storili, ino resnično so za to obilne hvale ino božjiga plačila vredni; pa se time reči mora, da bi se še veseliši na-sledki mnogoverstniga truda med ljudstvom gledati dali, ako bi se slo-venska gniljivost ino čutljivost do poezije, ki je od Boga po obilni meri slovenskimu narodu darovana, ako bi se leta čutljivost bolj skerbljivo

zbujala, redila ino vižala. Mičnost ino lepočutje, veselje na basnih, na pesnih, na različnih lepih rečih, je bramba zoper hude šege ino navade, zoper pijanstvo ino kletvo, zoper sovraštvo ino boj, zoper razuzdanost ino hudo djanje, mičnost serca ino lepočutje je mati lepih znanosti ino znajdb, lepiga obnašanja, jasniga veselja, dobriga djanja ino veliko bogoljubnih čednosti ino potem takim uzrok časne ino večne sreče. Umni ino ljudomili moži so to reč dobro spozuali, ino res je kar neki nemški pesnik pravi:

Wo man singt, da lass dich ruhig nieder,

Denn böse Menschen haben keine Lieder.

Rad ostani kjer pojo, hudobni pesem nimajo.

Da se v obče sadaj veliko hudih šeg ino hudiga djanja najde med Slovenci, kot so: žganjarija, kletva, nespodobni govori, neotesano obnašanje i. t. d. tega je gotovo zunaj drugih reči tudi ta žalostni uzrok, da je bil slovenski narod zraven nemškiga dolgo časa zanemaran, ino še sadaj nima med sehoj dosti milih ino skerbljivih pozornikov ino vižarjev, katiri bi pazili na svoj narod, katiri bi zbujali spavajoče glase, spavajoča serca, katiri bi mikali ino vižali slovensko mičnost ino čutljivost k dobriemu, k lepimu.

Pravijo, ino je verjeti, da je nekda, v ti reči boljše bilo pri Slovencih, posebno, kar je meni znano rožno dolino na Koroškim zadeva, katira je pred 40 ali 50 letmi, kakor mali slovenski Aten slovela od svoje vglajenosti, od svoje omike, od svojih pesmi ino pevcev. Tote resnice imamo še den današni dosti živih prič med nami ino še den današni dopovedujejo neki gospod župnik od tiste lepe dobe, ki so od svajega očeta, pridniga kmeta, u Celovec v latinske šole peljani ino tačasnimu g. praefektu Eichhornu z latinskimi besedami priporočeni bili. Da so se visokoučeni g. praefekt takiga kmetskiga govora silno začudili, tega ni treba opominjati. Omenjeni gosp. župnik so meni tudi dopovedovali, ino sim to reč že pred slišal, da je blizo njihoviga doma stanoval tudi drugi kmet, katiri se je, za veselje ino kratek čas, po gerčkih klasikih gerčko govoriti naučil. Koliko pa je bilo u tisti dobi kmetskih pesnikov, ki so znali lepe pesme zlagati ino koliko pevcev, ki so daleč sloveli, tega dokazovati ni treba, ki je brez tega dosti znano.

Lahko se praša, ali bi ne moglo spet tako biti, kakor je nekda, bilo? ali bi se ne dal sadajni, nekotiko popačeni svet časoma preurediti, in poboljšati? Ali bi nemogoče bilo, da bi se slovensko ljudstvo spet jelo čednejše in lepše veseliti? da bi se želje po različnih vednostih med ljudstvom zbudile? da bi se spet zlagale ino pevale lepe pesmi ino melodije, katire serce vzdigajo ino lepočutje budijo?

Mislim ino prašam zakaj bi to biti ne moglo? ako bi se tisti moži, katiri s prostim ljudstvom naj več opraviti imajo, ti so duhovniki ino učitelji, ako bi se leti moži zjedini v ti namen, zbujati v mladim rodu lepočutje ino ljubav do lepih pesem ino basni, ino do vsega kar je lepo ino pristojno.

Drago bi mi bilo, ako bi kak rodoljub čitatelj ovih verstic tole reč svojiga premišlovanju vredno spoznal, ino svoje misli, glede tega prašanja, namreč, kako bi se dalo in lepočutje ljubav do poezije ino različne vednosti zbujati, rediti ino vižati med slovenskim ljudstvom? razoditi blagovolil.

Slovenska slovstvena zgodovina.

(Dalje.)

Novoslovensko.

Ktere bukve so bile vendar prve v Ljubljani tiskane? Pater Marka pravi v svojem rokopisu, imenovanem „*Bibliotheka Carniolica*“, da je bil *Jezus Sirah* naj prvi tiskan l. 1575, ki ga je na svetlo dal plemeniša Kizel iz Kaltenbrunn; po nekolikem primerjanju sim pa spoznal (Metelko), da ga je bil *Dalmatin* prestavil, ker je to delo Dalmatinovemu pisu popolnoma enako.

Nagib pa, da je bil Bohorič slovnico spisal, je bilo različno pisanje teh pisateljev. Trubar je tako pisal, kakor se je tistega časa na Raščici govorilo, in slovniške pravila so mu bile čisto neznanе. Dalmatin je pak tako pisal, kakor se je v Kerškem govorilo, vendar pa je nekoliko bolj razširjena znanost njegovega jezika, to pa zavoljo tega, ker je bil dāl čas duhoven na Gorenskem. Trubar je pisal „vinu“ Dalmatin „vino“, ktero je bolje? je hotel Bohorič razsoditi. — Zraven tega je pa vredil pisanje mehkega in ostrega s (z, s po novem; po Bohoričici s, f) ker Trubar ju ni nič ločil, pisal je namesti mehkega: ostręga, in zopet narobe. Dalmatin je že nekoliko bolj natanjko ločil sičnike, pa vendar ne še prav; Bohorič pa je pravopis dognal ali doveršil, ki se po njem Bohoričica imenuje, in ki se je do dandanašnje ohranil.

Po smerti teh slovstvarjev je pa zopet potihnilo, in nikjer se ni zbudil glas domoroden v omiko in povzdigo jezika, kakor tudi v narodovo. Ponehala je bila slovenščina se vedno bolj gibati, in se iz prahu dozdanje zapuščenosti dvigati. Omenjeni pervaki so bili odmerli, in ž njimi tudi vse slovenstvo po naših okrajnah, dokler ni prisvetila nova zvezda onemelim ravninam. Ta svitla luč je bil Ljubljanski škof Tomaž Kren, ki je slovenstvo znova v svoje lepo varstvo vzel. Ta mož, lepega spomina v našem slovstvu, je dal *nedeljske evangelje* in *liste* ali berila v Gradcu natisniti, ker ob časih preganjanja je bila tudi Ljubljanska tiskarna vničena, zato ki je bil tiskar protestantskega verozakona. Njegove dogodbe so pa tele:

Trubar, pobegniv iz Ljubljane, se je bil v glavno mesto lutrovstva, v Vitenberg preselil, od koder je bil pa od krajnskih stanov zopet v Ljubljano pozvan. Ta je pa pripeljal sabo tiskarja, po imenu Mandelna, kterega so pa Ljubljančanje zasmehovavno Mandeljca klicali, to je bilo v letu 1561. Ker so bili pa njegovi prvi izdelki gerdice (paškvoli) na Katoličane, se je pa zopet mógel s svojo umetnostjo na nemško premakniti. Čez nekoliko let jo je pa spet v Ljubljano primahal in tu je natisnil v letu 1575: *Jezusa Siraha*; 1578 *Pentateuh-a*. -- Ob splošnem preganjanju zoper protestante, je bilo tudi Mandeljcu tiskarno orodje pobrano in odvzeto. — Te so dogodbe prvega Ljubljanskega tiskarja; vernimo se sopes nazaj k Krenu.

Kren je tedaj dal na svetlobe svojo evangelje in liste v letu 1612; drugi natis pa je še le čez 60 let osnoval Šenleben, tčen mož (enako Krenu sin Ljubljanskega župana v letu 1672). Ta je sicer nekoliko pre naredil drugi natis in popravil v zlo in kvar; vendar pa je še veliko čverstega v njih.

Šenleben je veliko pisal, pa le latinski, n. pr. zgodovino krajnsko, posebno plemeništva in krajopis (topografijo). Bil je stolni dekan Ljubljanski. Ker je bil pa zavoljo slovstvarskih del preveč z opravili obdan, je bil vpsled tega postal vikši duhovnik v Ribnici. Pa zbog še več opravkov je službo popustil in je potem v Ljubljani privatno do svoje smrti l. 1681 živel. — Razun *evangelj* ni ničesar družega slovenskega pisal.

Izvan teh pa šteje še družih manj ali bolj imenitnih mož ta doba. Znameniti so:

Matija **Kastelec** župnik Topliški, Šent Jernejski, pozneji stolnik Novomeški; umrl 1688. Več spisov je izdelal in on je prvi slovensko kmečko ljudstvo branja učil; s tim pa si je tudi veliko zaslug pridobil, ker se je prodaja slovenskih bukev pospešila, ko so poprej sami duhovni bukve kupovali.

Šenlebenov sorojenec **Valvazar** je pisal: *Ehre des Herzogthum Krain*; umrl je leta 1693, potem ko je bil vse svoje premoženje preiskavam in delom za svoj narod blagodušno izdajal. Pisal je po nemški.

Miha **Milčec**, stolnik v Ljubljani je spisal *katekizem* s prav lepimi lesorezanimi podobami, ki je bil leta 1615 v Augsburgu natisnjen.

Perva *Krajnska pratika* je bila tudi v Augsburgu leta 1726 tiskana.

Ivan **Čandik** iz Višnje Gore, jezuit v Gradci († 1614) je na dan dal *katekizem* Petra Kanizja 1618; drugi natis pa je v letu 1768 oskerbel pater Marka na Dunaji.

Ivan **Volf**, franciškan je zložil; *Shulla tiga premishluvana*. Iztiškana v Inšpruku 1633.

Adam **Skalar** je prestavil sv. *Bonaventura-ta od pokore* v letu 1643.

Toliko je bilo natisnjenega od leta 1612 — 1672.

Razun imenovanih mož so se še drugi trudili, pa niso ničesar znamenitega ne spisali, ne doveršili.

Potem se je spisala *druga slovenska slovnica* po patru **Hipolitu** iz Novega mesta, katero je spisatelj v letu 1715 na svetlobo dal. V predgovoru omeni, da je bila slovnica prav potrebna, in ko je že svoj rokopis doveršil, mu je prinesel tiskar silno staro krajnsko natisnjeno slovnico, in ni se mogel prečuditi, da so Krajnci že nekdanj imeli svojo slovnico, in po tej je svojo slovnico popravil. Se vè, da je bila to stara slovnica Bohoričeva, in na prvi pogled se pozna, da jo je kar prepisal, samo nekoliko je izpustil. Pomankljiva je tedaj ravno tako, in z ravno tistimi ravnali (paradigmi).

Ta doba *katoliška* imenovana, obsega samó duhovske bukve in se steguje od leta 1612 do leta 1765.

Od leta 1765 — 1808 pa teče *tretja* doba, po značaju *ponemčevavna*. Donašala je razun duhovskih spisov tudi *posvetne*.

Prišel jo je pater **Marka Pohlin** spisavši v letu 1765 *abecedo*, 1768 pa *slovnico*, ktere je že čez nekoliko let drugi natis iz tiskarne prišel. Tudi on v predgovoru od nobene druge slovenske slovnice vediti noče. *Storivnega* je sicer skoval, pa *skazavnega* ni zadel, ampak po nemškem ga je naredil s predlogom „od“, in v množnem piše: tih očetih, namesti teh očetov. Bila je grozno slaba, čeravno je terdil, da je s popolno pravico te pravila postavil; povzel je pravila iz svojih

pajčevnatih možganov, skovavši jih po svoji dozdevavnosti, in ni jih posnel iz ljudstva. Če je pravil malo znal, je še manj znal slovenskega jezika. Izdajal je časnik: *Pismenica in kratke vganke*, ter toži v njem o nepripravnosti in neizobraženosti slovensčine. Ni se tedaj čuditi njegovemu ponemčevanju, ki nam mora nehoté omiljavaven smeh zbuditi. N. pr. je spisal bukve z naslovom: *Nauk, zakaj se mora katoliška vera vsm drugim naprej vleči* (vorziehen).

Sleherni se mora smejati njegovim smešnim prestavam nemških besed v slovenske, n. pr. ursache-areč. (Ur zaznamva, kar je od začetka, a pa je prva čerka v abecedi, sache-reč, tedaj areč!!). Člen je rabil n. pr. teh kraljev, in v' teh kraljeh, po njegovem pisanji: teh krajlov, krajleh. Prestavljal je tudi kaj dobro, da znamenito n. pr.; kadar boš spoved dol položil; njegovi pregovori so izvrstni: kdor z mečem okoli hodi, z mečem okoli pride (kej umoslovno!) namesti, kdor meče zdira, po mečih umira. Dalje se vidi, da je poprej čisto nemško mislil, in potlej še le mišljeno v slovensko prestavljal, se vé s ptujim duhom, s terdo besedo. N. pr. Skupsravlanje kranjskih pisaniz od lepeh *) umetnost v letu 1789. — Wogat reich, pravi na dalje pater Marka se mora z w pisati, da se razloči od bogati folgen, tako tudi vel weiss in vel welk; wodem ich steche in bodem ich werde seyn; wejg flucht in v'ek Geschrei; v'eka Setzweide. Naj lepše je pa slišati moža, ko je spričati hotel, da je Buh prav pisano in ne Bog rekoč: b je prvi soglasnik, pomeni Boga očeta, vsredi je u, pomeni Boga sinu, na konci je h pomeni sv. Duha; v rodivnem „Boga“ pomeni večlovečenje sinu Božjega!!! Risum teneatis amici!

Vender pa je bila čudovitna prikazen patra Marka v nekoliko zatemnjena od drugih bolj umnih spisateljev. Prestavljavci sv. pisma so bili:

Japelj, Škrinjar, Šraj, Modest, Kumerdaj, Rihar, Traven, Volf Matej in Debevec. Med temi je bil Škrinjar naj izvrstniši (rojen Ljubljanečan, župnik pri Devici Marii v Ljubljani), ki je djansko dokazal, da se po napčno rabi v slovensčini člen (artikel).

Japelj imenuje sicer še necega **Paglovca**, kateri je Tobias „prevodil.“ Meni (Metelkotu) je znano pet knjig od Paglovca, pa na vse namesti svojega imena te besede pristavi „Skusi mujo eniga Mashnika s' gorenske Crainske Strani.“ Japelj ga hvali in ga imenuje učnega jezikoslovca; vender pa je še rabil člen in tudi pravo postavljanje zaimena „svoj“ mu je bilo čisto neznano. Japelj, ki se je od njega učil, pokaže s tim ravno majhno mervico znanosti slovenskega jezika.

Četerta doba se prične v letu 1808 s **Kopitar**-jevo slovnico, in zavoljo važnih sprememb, posebno ker se je jezik ptujih po Marku in njegovi stranki natrošenih madežov čistiti jel, se sme po pravici *čistivna* imenovati. Za čistoto slovenskega jezika pak je Kopitar naj več pripomogel s svojo slovnico. Vsi Slaveni so jo dobro spoznali, in neki Anglež dr. Franul jo je na italiansko prestavil ter jo dal natisniti v Terstu 1811. Poglavitna njena zasluga obstoji v dobrih podstavah ali pravilih, ki jih je Kopitar za vse jezike in slovnice osnoval, namreč eno za čerkopis, eno pa za slovnico in skladnjo (syntaxis).

I. pravilo za čerkopis je:

Vsaki jezik potrebuje v popolno čerkopisje ravno toliko neso-stavljenih znaminj, kolikor ima nesostavljenih glasov (po tem pravilu je sv. Ciril in gospod Metelko pravopisje osnoval).

II. pravilo Kopitarjevo za slovnico:

Pravila se morajo iz jezika posneti, in ne kakor pater Marka terdi jezika v pravila kovati, ki je s svojimi sponami slovenščino še terji naredil.

To ste znamenitne pravili, po kateri je Kopitar svojo slovnico spisal.

Pri postavljanji pravil se je po priložnostih (analogijah) ravnal, po tih se spozna, kaj je v splošnem ljudskem jeziku dobrega in kaj naprednega, in pravila po teh previdno posnete, so za vselej veljavne. Vzbudivatelj Kopitarjevih podstav pa je baron Žiga **Cojz**, učen mož, ki je veliko o tem premišljeval, si bukev preskerbel, se sam učil jih prebiral in unne može k sebi vabil, ter jih k učenju spodbadal. Tudi Jernej Kopitar je bil njegov ljubljence. in da bi bil lože in netiran od družih opravkov, se jezikoslovja poprijel, mu je še celo letno plačo podaril.*)

Jernej Kopitar je še imeniten zavoljo razkritja prve dobe staroslavenskega slovstva, kamor ga je menda najdenje Kločevega Glasolita napeljalo.

Tudi na **stovarje** so mnogo truda slovenski pisatelji obračali; natisnjena pa sta bila samo p. *Markov* in slovar Ozvalda **Gutsmanna**, duhovnika na Koroškem. Ta slovar je bil še precej dober, akoravno mnogo namešan z germanizmi, ker je iz p. *Markove* pomencevavne dobe.

Gutsmann je spisal l. 1777 tudi *slovnico*, in je prvi šest padežev postavil, ter klicavnega opustil; vendar pa še padežev ni imenoval. On je prvi S za s (po Bohoriču) rabil, — *Slovár* p. Hipolita Novomeškega je tudi samo spisan ostal, enako **Kumerdajev primerjavni slovar** in slovnica. **Japeljnova primerjavna slovnica** je prepolna napak, ki še celo 8 padežev postavi. Nazadnje pa še tudi *slovnica* Ivana **Debevena**.**)

Različne drobtince.

* Znani c. k. podpolkovnik *Stratimirovič* dela, kakor je slišati, na knjigi „o sedajnem stanju Turčije.“

Vis. ministerstvo uka je československo *aritmetiko* od M. Čulena, profesorja v Banskej Bistrici, v natis prejelo in spisatelju darilo 220 gld. sr. podeliti naročilo.

Bivši serbski minister *Ilia Garašanin* se je iz Dunaja proti Svajcarskeji podal, kjer hoče čez poletje oštati.

Luzički Serbi so dali k zaroki nj. k. vis. princa Alberta Saskega s princezljino Karolo Wasovo v Pragi prekrasno *serbsko pesem* natisniti.

Prof. Schleicher je poslal c. k. akademii naukov večo razpravo o Litevskem jeziku in basnoslovju.

Veteran serbske književnosti, minister uka, *Dimitrij Isajlovič* je zamerl 10. junija.

V Virju ste se predstavljale dve ilirski igri: *Palježina* in *Udovac*, ki ste neki prav dopadle.

*) Glej Miklošičevo: Slawische Bibliothek, Kopitars Selbstbiografie.

**) Glej v predgovornu slovnice g. Metelko-ta.

Izhaja
na pol pol
vsak četver-
tak.

SLOVENSKA BČELA.

Velja na leto
2 fl. 24 kr.
in po pošti
3 fl. sr.

Odgovorni vrednik: **Ant. Janežič.**

Št. 27.

V četrtek 7. julija 1853.

IV. leto.

O g l a s.

Tretje leto je ravno minulo, kar smo jeli „slovensko Bčelo“ med ljube Slovence pošiljati in še bi bili to radi storili, če bi se nam pri daljem izdavanju preveč zgube bati ne bilo. Zakaj s prineski dosedajnih g.g. naročnikov za drugo polletje bi bilo komej polovica tiskarnih potroškov poplačana. Smo torej prisiljeni dalje izdavanje Bčele ustaviti.

S tim vendar ne prenehamo, naše leposlovno polje po mogočosti obdelovati. Po nasvetu več rodoljubov bomo izdavalci občasen časnik: „**Glasnik slovenskega slovstva**“ Slovencom za poduk in kratak čas. Glasnik bo prinašal:

1. različne poezije izvirne in prestavljene iz družih slovanskih narečij, kakor tudi gerških in latinskih pesnikov. Posebno se bo tudi obzir jemalo na narodno pesništvo Slovanov sploh.
2. zgodovinske in druge klasičke povesti, izvirne in prestavljene,
3. životopise imenitnih Slovanov.
4. popise običajev, posebno slovanskih narodov, potopise, krajopise itd.
5. mnogo sestavkov iz zgodovine, narodopisa, basnoslovja, naravoslovja itd.
6. slovenski pregled. V tem se bodo vsi jugoslavenski in tudi najimenitnejši drugoslavenski spisi naznanovali in kratko presojevali.
7. zmes za različne manjše reči, kratkočasnice, pregovore itd.

Vsak zvezek okoli 10 tiskanih pol v velikej osmerki bo okinčan z jekloresom kakoga imenitnega Slovenca. Pervi zvezek bo prinesel podobo mnogozaslužnega Slovenca in profesorja **Matja Ahacel-na**, izdatelja koroških in štajerskih pesem.

V „glasnika“ se bodo samo prav znamenivi in v čisti slovenščini spisani sestavki jemali. Da si bomo vendar lažej vselej prav dobrih sestavkov priskrbeti zamogli in da pisateljem njih trud saj nekoliko povrnemo, bomo za vsako tiskano polo izvirnih sestavkov 10 gl. sr. in za prestave 7 gl. sr. plačevali. Tiste g.g. pisatelje pa, ki za svoje sestavke plačila ne tirjajo, bomo z enim ali dvema iztisoma na naj lepšem papirju tiskanega glasnika razveselili. Terno zaupamo, da bodo nam slovenski pisatelji radovoljno na pomoč pritekli.

Sestavki, za prvi zvezek namenjeni, naj se nam gotovo do konca mesca septembra t. l. pod naslovom podpisanega vrednika v Celovec pošlejo, da se potem natis berž prične in do prvih dni decembra doveršiti more.

Naročila se ne bodo prejemale; tistim gosp. naročnikom Bčele pa, ki so že za tekoče polletje naročnino odrajtali, bomo prvi zvezek zastoj poslali, ako s tim dnarjem drugači obrniti nečejo. Ako hoče kdo za tih 1 gl. 30 kr. sr. pa Bčelo prejšnjih let dobiti, mu jo radi pošljemo, naj samo naznani, ali hoče Bčelo celega lanskega ali predlanskega leta dobiti ali pa letašnje 1. polletje z Bčelo l. 1850 vred.

Ako bo prvi zvezek „Glasnika slovenskega slovstva“ dopadel, si bodo posamezni zvezki pogosto sledili in vselej podoba kakoga slovenskega pisatelja prinesli. Kakor so izvrstne Drobince bolj za prosto ljudstvo in častitej duhovščini namenjene, bo naš glasnik za bolj omikane bravce odločen.

Ob enem prosimo vse slov. rodoljube nas po mogočosti podpirati.

A. Janežič.

G r o b n i k a m e n .

(Konec.)

III.

Leto je minilo, kar je Lovre iz Tuniza prijadral. Dasiravno bogat in povsod spoštovan, ga je vendar sreča bežala. Črna noč se je na njegovo dušo vlegla. Ob tem času se je mogočni cesar Karel V. na vojsko zoper Tuneze napravljal. Cela kerščanska Europa se je radovala nad njegovim velikodušnim podvzetjem, in je molila, da bi cesar zmagal. Sleher ni je želel, da bi se divjaki kaznovali, ki so strah mornarjem, in hič kerščanstvu bili. Lè Lovretovo serce samo tega splošnega veselja občutilo ni. Strahom je vidil Ludvika pred grobnim kamnom svojega očeta, ker je bilo pričakovati, da bo Karol veliko sužnjev oprostil. Peter je rotil Lovreta, naj Benetke zapusti. Spomnil ga je žugajočega Ludvika, in mu svetval, naj si stanovanja poišče, kjer ga osvete želeči sužnji iskal ne bode. Lovre ga ni slušal. „Na-ka, reče blagi sin, ki še celo do mertvega otročje ljubezni zgubil ni“ ne grem od tod! tukaj hočem ostati, in varvati spomin svojega očeta pred to pošastjo, ki hrepeni sveti prah merličev oskruniti. Ostal bom in akoravno mi osoda še enkrat toliko težo na serce naloži, kakor je ta, pod katero v brezupu zdihujem!“

Leto potem kleči Lovre na grobu svojega očeta, kjer je iz druzega kararskega marmorja spominek stal, v kterega je bilo z zlatimi čerkami vsekano njegovo ime in njegove dela. Lovre je molil, in na glas počivojčega očeta nagovori. Z vročimi solzami se zgovarja, da ni mogel spolniti, kar mu je na smertnej postelji obstran Ludvika na serce položil. Kar se nekdo na enkrat za dobrim sinom na glas in zasramljivo zakrohota. Molijoči se zgrozi, da se ga kdo tako sirovo molili prederzne. Kdo pač more popisati sterčenje, ko njegovo oko sužnjega Ludvika zagleda? Obleko je na pol mavritansko, na pol kerščansko imel; glavo mu je rumenkast turban kril; iz za pasa se mu je bodalo svetilo, za katero je roka kerčevito držala, in okoli života je, kakor s pasivnico, z verigo prepasan bil, ki jo je v sužnosti nosil. Tako je stal pred Lovretom. Lovre je menil, razserdeni oče mu je to strašno podobo pred oči postavil, da bi ga za storjeni dolg pokaral. Obraz si zakrije, toda Ludvik ga je hitro spoznal. „Glejte!“ zasramljivo zavpije, „oprosčen sim brez vašega pogoja. Hvala bodi velikemu Karlu, ki me je z zmagovajočim mečem in z mano 20.000 sužnjih iz jarma divjakov rešil. Kaj pa, reče dalje v silnej jezi, delate vi tukaj na grobu mojega smertnega sovražnika? Njegov grob se mora odkopati, in njegov pepel raztresti! Krasni spominek, ki slavi peklenške dela, jaz za 20 letno terpljenje tirjam.“

Te strašne besede Lovreta globoko spečejo. Pred Ludvikovi nogi pade in ga roti, odstopiti od svojega hudičevega sklepa. Vse svoje premoženje mu je ponudil, da bi mertvega pri miru pustil. Nič sovražnika ne strese. Odkritoserčno mu še pové, da ni očetovih besed, naj ga sužnosti reši, ki mu jih je na smertnej postelji dal, slušal. To še le Ludvika bolj zbode: „Vredni sim hudiča! zaškriplje, vsaki trenutek, ki sim ga po tebi dalj terpel, naj ti večnost samih muk na tvojo brezčutno dušo nalivali. Živi, da boš sebe in ves svoj rod v sramoti vidil! Živi, da boš vi-

dil, kako maščevanje tudi mrtve v pest dobi.“ To zgovoriv, sune od sebe Lovreta, in naglega koraka v mesto hiti, pred katerim je Lovretov oče pokopan ležal.

Stermé gleda Lovre za sužnjim. Meč potegne iz nožnice, in se vstavi pred grob, svojim življenjem prah mertvega braniti. Vest, ki mu je poprej hudo očitala, je utihnila; znabiti je zavoljo tega umolknila, ker je njegova duša le čakala, kaj se bo zgodilo, mogoče pa, da zato, ker ga je Ludvikovo poklensko obnašanje zoper njega oborožilo. Dve uri tako stoji; kar se iz mesta sem veršenje zasliši, kakor šumeče morje. Silna množica se vali proti znanemu Montanitovemu grobu. Peter je malo hitreje na grob prišel, in roti Lovreta, naj zbeži, preden ljudstvu v roke pride, ki je neizrečeno razkačeno pripovedovajočega Ludvika poslušalo, ko jim je svoje terpljenje in muke pravil. Britko se na to Lovre zasmiji; za ped se ne gane od počivališča svojega druzega očeta. Zdaj pridejo in za njimi njih poglavar (doge.) Ko je Ludvik blizo groba prišel, se pred glavarja še enkrat na koleni verže, potem ko mu je tudi v sodnej dvorani svoje tirjanje razodel. Po sili je Montanitov grobni spominek v maščevanje proti mertvemu hotel, Lovretovo premoženje pa za odškodvanje, ker je toliko terpljenja prestal in še dalje terpeti mogel, kakor je sklenjeno bilo; na zadnje pa njegovo smert od rabeljnove roke tirja. Glavar mu molčati veli, in se k Lovretu oberne. Ti se mu zažene pred noge, obstoji svojo pregreho, in ga zaroti naj varuje miru mertvim, in ubrani maščevanje na mestu, ki je miru in spravi posvečeno. — „Ne misli, da si sodnik“ trepetaje reče, „kjer Bog je sam sodnik! On ima soditi mertve, živih ne. Ako kaznovati hočeš, naj mene smertna strela postave zadene. Jaz sim krivec, ker sim si njegov dolg na svojo dušo nakopal.“ Ker mu solze preobilne dalje govoriti niso pustile, mu je Peter zgovornik bil, ki je glavarju vse razodel, kako je nečloveško hrepenenje se zmaščevati, Lovreta ostrašilo, da se mu spon ni sneti upal. Med tim govorom tudi trije možje, katere je Lovre namesti Ludvika odkupil, pred glavarja padejo, in prosijo za svojega velikodušnega otenika milosti. Toda vse zastonj, Lovretovo sodbo je že sklenilo starašinstvo. Mogočno se glavar k njemu oberne in reče: „Ti nisi slušal besed svojega očeta, ktere je na kraji groba k tebi govoril. Ker si se tako pregrešil, te na korablje obsodim, in tvoje posestvo se bo med uboge razdelilo.“ — Ti Ludvik pa ravno tako kazen zaslužiš, kakor on. Tvoje hrepenenje se zmaščevati, je bilo uzrok njegove hudobije. Nehvaležnik, ker so te nebesa rešile, pa po naj svetejšem, kar je na svetu, po grobu svoje roparske roki stegnješ? Proč od tod! Beži iz Benetek strahovitnež! Tvoj pogled grozo budi, ti si pri nas nevaren. Čez mertve nimajo sodb zemski sodniki sklepati, ino grobje ostanejo sveto pribežališče miru, dokler bo svet stal.“

Glasno poterdi ljudstvo, da je s tako sodbo zadovoljno. Ludvik se popolnoma pobit preč poda. Sedaj se Lovretu bližajo, ki je na grobu ležal, da bi ga na korablje odpeljali. Tode njegova bolečina se je vunder razmesarjene duše usmčila — Lovre je bil že na božjej pravici.

Post. J. V.

Toulovec Lovre.

(Konec.)

Toulovec je tudi za svojo stran bogato gostijo napravil, kjer je imelo biti na mizi vsega, kar je li tadašnji svet dobrih jedi, sladkarij in zbranih pijač poznal, in sploh ni ničesar opustil, kar je zamoglo po njegovi misli napraviti gostom prijetno in veselo gostovanje. Pozval je k mizi dvanajst oseb svoje strani, starčkov in starih babic, ki so živeli ubožno, v stiskah in v velikem pomanjkanji. Ti gostje prekvapljeni od tolike darljivosti in dobrotivosti so blagoslovljaje svojega dobrotnika se za mizo vsedli, jedli in pili, da se jim je serce v persih smejalo, vživali so vsega, kakor in dokler se jim je ljubilo, in kar koli so si li pozeleteli vedili, in so bili veseli in tako zadovoljni, da nikoli ne tako.

Kar je pak njih gostitelja naj bolj veselilo, je bilo to, da so vsi gostje v tem bili ene misli.

Kadar so pa že vsega dosti imeli, in so se njih razjasnjene lica radosti svetile, je pristopil k njim Toulovec, in jih je prašal: kako jim je kej ta vesela gostija dopadla, in ali so tudi s tem *popolnoma* zadovoljni, kar jim je bilo iz dobre volje pripravljeno in na mizo dano? — Vsi so jeli iznova svojemu gostitelju se zahvalovati in ga blagoslovljati; ena sama babica, ktera je bila od starosti že vse zobé zgubila, je vstala in pravila: da jim je bilo vse prav in po volji in obilno napravljeno, da se ne morejo kar nič potožiti; vender pak pristavi, da k *popolnemu zadovoljenju* in veselju so manjkali na mizi med sladkarijami še *orehi k grudenju*. — Lovre Toulovec je zdivjal, kadar je te besede slišal, ker je stavo zgubil; in se je razljutil nad negodno in neprevideno željo, da se tudi *brezzobnim babam* ljubi *orehe gruditi*, ter je ukazal pri tej priči vsih dvanajst gostov svojih zvezati in je strašno smert za nje si vmislil. Dal je namreč dvanajst velikih sodov s žebliji gosto tako nabiti, da so špice notri bile obrnjene in povezane starce in babe vanje stlačiti, in je zapovedal jih iz stermega Vraclavskega verha, ki se do vasi Stradoune proteguje, doli spustiti, tako da so ubogi stari na celem životu pobodeni v svoji lastni iz toliko ran tekoči kervi vtopljeni v groznih mukah poginuti morali.

Ali ne dolgo potem se je Toulovec zavoljo tega okrutnega djanja skesal; serčna žalost se ga je lotila, začel je delati resnično pokoro za tolikere hudobije svojega poprejšnega življenja, je svoje posestva in vse, kar je imel Bogu posvetil, bolnišnico sozidal v Litomišlu in zraven nje cerkev, jo obdaril tako obilno, da se je vselej dvanajst starčkov in babic v nji do smerti živiti moglo; in potem je v zaupanji na milost Božjo in v pokornem pričakovanji izveličanja svoje duše v samoti svoje življenje sklenul.

Ta špitalska cerkev v Litomišlu je stala dolgo časa opuščena, dokler je bila pred nekimi 15 leti zopet popravljena, da se zopet služba Božja, zlasti za omenjene uboge, v nji opravlja.

Slovenska slovstvena zgodovina.

(Konec.)

Ravnikar učenik bogoslovja, pozneji Teržaški škof je dal natisniti bukvice: *Pripomoček Boga spoznavati* v letu 1813. Tudi je popravil: *sveto mašo*, ki jo je veliki-vikari in stolni prošt **Golmajar** prestavil. Enako je prestavil male povesti: *Zgodbe sv. pisma* od Kristofa Šmida. On je slovenščino čedaljebolj germanizmov očistil. Po njegovih vodilih je pisal oče našega slovenskega pesništva:

Valentin **Vodnik**, ki je spisal *kratko slovnico*, mnogo drugih spisov in *venček lepih pesem*, od narodnega duha prešinjnih, katere so mu za veke ime v našem narodu ohranile. Nekatere pesmice dihaajo visocega pesniškega duha; vse skupaj pak so lahke, v umevnem slovenskem jeziku spisane, in prav ljubo tečejo. Škoda, da jih še ni vsih na svitlem! Zapustil nam je tudi ta mož delo, zares neprecenljivo v mnogih zadevah, namreč: *besednjak*, jako obširen, dober, in ki je bil v podlago *besednjaku*, katerega je slovensko društvo v Ljubljani izdelalo. Iz tega njegovega dela se sprevidi globoka znanost, ki jo je mož v domačem jezikoslovju zadobil v tako kratkem času; se spozná, da je na tanjko poznal slovenski narod, se vvidi, da mu je le eno mar bilo notri do njegove žalostne smerti: čast in povzdiga svojega milega naroda. Niso ga ostrašili, niso mu vzeli glasu poslednji časi njegovih dni; njegovo truplo je sicer šlo v kraj mirú in se je že davno spepelilo; duh pak ostane večno med nami.

Kmaló po Vodnikovi smerti (umerl je 8. januarja 1819) je prisvetila krasna luč, ki je razsijala nebeške žarke po slovenski zemlji. Ta svitla luč je *slovnica* našega učenega rojaka, gospoda **Metelko-ta**, tiskana v letu 1825 v Ljubljani. To delo je zdanilo slovenske okrajne, je prederlo ostale tmine slovstvenega polja, je razgualo poslednje megle iz naših ravnin, in je blagodarno živivno solnce sedanjim slovenskim domoljubom, delajočim za mili globoko padši narod. Zmed vsih slovníc, ki so bile pred njo in za njo spisane, se nam ona svetli, kot edino neprecenljiv biser; njena krepost ostane stanovitna. Vsi poznejši slovnícarji so skozinskozi dobili luč od njenega leska, in njihove slovnice so le izsantki iz tega v resnici mojstrovsko izdelanega poslopja, ali pa so spisane za posamezne stranke, za oddelke slovenskega naroda, ki so jih že naši časi zbudili. Ta slovnica ima lasten čerkopis, ki pa nikdar občene veljavnosti dosegel ni in tudi upeljan ni biti mogel zato, ker je imel preveč in preostrih nasprotnikov, opoveravcev in sovražnikov. Čerkopis je sam na sebi izversten in popolnoma zadostiven v vsem in povsod; ali prepozno se je porodil. Dasiravno se je narod kujig v tem čerkopisu tiskanih močno bal, so se vender tudi ene bukve tega pravopisa po deželi brale. Ranjki Kopitar je spoznal neprecenljivo vrednost tega čerkopisa, po katerem samem je vse razložno kakor v govorjenji tako v pisanji, in se je bil tudi očitno zanj potegnil, pa prepozno in za zdaj zastoj. Res je kar nam je sam učeni mož rekel: Vsaka dobra reč ima na svetu sovražnike in kolikor veči je nje blagor, toliko serditiši zatira se; pa resnica vender le prej ali potlej vse premaga. —

Slovnica je delo skozinskozi z globoko premišljenostjo spisana, je sostava modroslovskega jezikoslovca. Zatoraj se je je pa tudi težko iz-

učiti. Pogostoma se ima jemati v roke, z vednim premislikom in večkrat in večkrat brati; potem še le pravi sad obrodi in podá sladek vžitek poterpežljivemu bravcu. Polglasnik Metelkotov je že marsikterega zbudil k premišljevanju, ki je s smehom to slovnico v roke vzel, in blagor Slovincu, ki je bil po njem zbužen. Gotovo je njegov jezik čist in gladak, lep in pravilen. Od kod si je naš mojster Koseski tako moč, gotovost in lahkoto v slovenskem jeziku, v njega stavbi besed in v izrazu govora pridobil, da njegov jezik zdaj gromi kot reka pri visocem vodu-padu, zdaj šumlja kot med lahnim vetercem peresa na olši v gaju, da teče tukaj mirno tam mogočno, da zveni kot glas srebrá? Z nikomur drugim si ni prilastil tacega vladanja, kakor s pogostim branjem imenovane slovnice, kar nam je tudi sam g. Metelko pri razlaganji ove zgodovine pravil. Naš globokoumni ga Podgorski kaže z mogočnostjo in krasoto, ki ju vidimo v njegovih lepih sestavkih, da je njegov slovenski jezik na podlagi Metelkotove slovnice sozidan, da vé za sleherni kot tega mogočnega poslopja. Naš verli narodni g. Poženčan in izverstni g. Verné; v spisih obeh teh mož, kdo ne vé od kod izverstnost in blagozvučnost v njunem jezici?

Pravila slovnice so iz naroda vzete; zatorej je pa tudi delo kot čisto zlato, in one so jej ravno zató obveljavo v narodu zagotovile. Po njej so se z malimi izjemki ravnali vsi pisatelji, kar jih vidimo na slovstvenem našem polji po letu 1825, in dandanašnje so spisi po Metelkotovi slovnici spisani, zares naj lepši in čistejši, akoravno imajo po družih ravnalih sestavljeni tudi visoko eni celó neprecenljivo vrednost. —

Naprej so po nji pisali:

Zalokar, duhovnik v ljubljanskem semenišči. Od tega moža imamo: *Molitevne bukvice za mladost*. Prestavil je dalje: *Tomaža Kempčanu; Bukvice od Kristusovega terpljenja, Katekizem, Kratko poučenje* i. t. d.

g. Jožef **Burgar**, duhovnik v ljubljanski duhovščini, sedaj Šmartinski dekan pri Litiu, je prestavil v prav dobri slovensščini: *Nedolžnost preganjana in poveličana (Marica) Eustahi, Premišljevanje sv. Terezije, Leseni križ ali pomoč v sili* i. t. d.

g. Blaž **Polocnik** je spisal pesmarico: *Svete pesmi*, ki so skozinskozi izverstne, polne pesniškega božjega duhá, in so zlat biser na našem slovstvenem duhovskem polji. Slovenski narod jih z veseljem prepeva! V vsakem slovenskem svetišči se že prepeva njegova *Slava Marije*, povsod zvenijo njega nebeški glasovi, ktere je za veke oživel v kerubov soglasje naš neumerjoči mojster glasbenstva, slavnoznani gospod **Gregor Rihar**. — Spisal nam je še konečno ta imenitni mož našega slovstva: *Molitevne bukvice in slovnico*; poslednjo že z novim pravopisom.

Pekee, kaplan pri sv. Jakupu v Ljubljani je spisal: *Razlaganje dopoldanske službe božje; Postne kazanja (pridige)* i. t. d.

Leto 1830 je pa zbudilo: *Krajsko Čebelico*, na svelobo dajano po Mih. **Kastele-u**. V njo je med družimi izverstnimi spisatelji kakor **Žemlja** i. t. d. tudi neumerli **Prešerin** marljivo dopisoval. Krajska Čebelica je tedaj druga izbudnica vsega potem spisane-ga, kar ni duhovskega bilo. Krepko nam je narodila pet lepih rojev, kterih je poslednji v letu 1848 beli dan zaugledal. Veliko je pomagala pridna čebelica tudi po družih krajih Slovenie buditi sinove za unemarjeni narod. Jele so se nabirati in zapisavati narodne pesmi,

kterih imamo že dozdej pet zvezkov, in ki se še vedno marljivo zapisujejo. Pregnani Poljec **Koritko** jih je lep venec nabiral; sedanji marljivi nabiravci narodnih pesem so dalje še gospodje **Majar, Kobe, Volčič, M. Valjavec**. — Rekli smo narodne pesmi so se jele zapisavati; zbudili so se vnovič glasovi v domači lipi, ki je veselo zazelenela; vlastenci so se zbudili po vsi Slovenii in vse je hrepnelo po enem kar jim je še manjkalo, po zaželjenem sredstvu. In glej v letu 1843 je prisvitelo tudi to v Slovenii; zbudil se je namreč njeni naj lepši kras, ljubljene no zlate **Novice**, sedaj skoraj polovici sveta slavno znane. One so jutrenica našega prostega ljudstva, ker po njih se je začelo tudi daniti njemu, ki je v enem obziru popolnoma v gosti tmi tavalo, v globocem spanji oklenjeno ležalo, ki je dergetalo v mrazu nezavistja. In kmalo se je pokazala luč in svetloba v zapuščenem, na novo prerrojena. Krasen venec za dom in narodnost plamtečih Slovencev se je zbral okoli zvezde; kateri naj ljubeznjivi Bog pozne čase včakati dá, okrog preslavnega gospoda **Bleiwelsa**, vrednika Novic. Ta blagi gospod je užigal v narodu nebesko luč, **narodno zavednost** in smemo reči, svojo nalogo je spolnil. Že je zbudjen **narod**, že diha in poganja *božje sveto zavestje* v narodu, že gori njegova luč s plamenom neugasljivim. Serc in serc so vnele njegove Novice, kterim bi bilo za vekoma posezlo čutje do mile domovine, ako bi ljubljenih ne bilo. Ranjki **Prešerin**, g. **Koseski, Stanik**, gospodje **Majar, Malavašič, Poženčan, Cigale, Ledinski, Oliban** in neuvenljivi **Vertovec** i. t. d. i. t. d. so lepšali list s svojimi umotvori, razun verste naj novejših krepkih spisateljev kakor gospodje: **Cegnar, Podgorški, M. Valjavec, Verne** i. t. d. ki zdaj neutrudljivo za blagor naše mile domovine neprenehoma skerbijo in delajo. Ravno po Novicah je prišla skorej vsa omika Slovincem, je prišel bolj omikan jezik med narod, kateri se je v njih od dne do dne bolj čistil. One so zerkalna prava podoba našega krepkega naroda. Častil bo Novice pozni Slovenec in blagoslovil bode prah moža, ki jih je sklical v življenje. Z Novicami živi g. **Bleiwels** v sercu celega slovanskega naroda; kjer se čuje Slave glas, tam se tudi s češčanjem imenuje njegovo ime. Kako bi pač mi Slovenci ne mogli imenovati s poštovanjem tega moža, ako pogledamo na pretoklost našega slovstva, če pogledamo v serce našega naroda. Kje bi bili še Slovenci brez njegovih Novic, kakšno dobroto bi jim bili prinesli naši gromonosni časi, ko bi Novice ne bile ogladile poti, ko bi ne bile one blagra domovine izrekle? Le po njih edinih smo dobili perve knjige nove verste v roke, ki so v njihni in v vsih Slovincem lepi ponos.

Opomniti moramo tudi „Drobtinec“ tih ljubih cvetic stajerskega slovstva, ki so zbudene po slavnem gospodu knezoškofu **M. Slomšeku** lavantinskem, že letas 9. tečaj ugledale. Kakor je prečastiti gospod še opat v Celji gorel ves svoj narod, tako še dihajo letašnje Drobtince vročo preserčno čisto ljubezen do našega naroda. On je prava luč vsemu našemu duhovstvu, ki razjasni tomine, prežene megle; njegov zgled je naj lepši vsim višjim, ki imajo svetili svojim ovčicam. Bog ga ohrani še dokaj dokaj let zdravega in veselega med nami, ker zgledi mož na taki visoki stöpinja, kakor je prečastiti gospod knezoskof, vedno zbudajo nove moči, stvarijo zlate dela v prid narodu, ki se po njih osrečuje, dokler se oblaži! Cena ali vrednost Drobtinc je v vsih časnikih izrečena, zatorej jo mi popisovati opustimo.

Novice so izdale, kakor smo že prej rekli vse dela rajncega Matija **Vertoveca**, in jih še zdaj izdajajo. *Kmetijska kemija* in *Vinoreja*, kakor tudi *Občna povestnica*, kar je ranjki spisal in kar smo je dosedaj brali, je za narod čisto zlató. Ne samo v tekoči, lepi, razumljivi in opipljeni besedi so vse dela tega moža spisane, tudi njihni pomen in nauk kažeta, da je ranjki povsod odgovor dati vedil, kjer si ga le poprašal. Naravoznanec je bil Vertovec, zraven pa duhovnik, učen, pebožen, pa vendar vesel mož v svojih spisih. Njegova proza je v izgled vsim pisateljem, ki hočejo za prosti narod pisati. Žalibog, da nam je mož vse prekmalo zginil zmed naše srede.

Dalje so izdale Novice tudi zaklade g. Ivana **Koseskega-Vesela**, prve zvezde naših še živečih verlih pesnikov. Njegova *Devica Orleanska* in „*Mesinska nevesta*“ ste izgled naj izverstniši prestave tega reda, ki jo dozdam v slovenskem imamo. Globoko premišljenost kaže vsaki stavek, ki ga je njegova neutrudljiva roka zapisala. G. Koseski je znamenit zavoljo visoke povzdige našega slavenskega jezika ne samo med Slovenci, temuč tudi med drugimi Slovani. Njegov jezik je čist, visok, jasno doni in je tekoč, kakor ga samo v Prešernu enacega najdemo. Zidan je na Metelkotovi slovnici in zatoraj je tudi tako izversten in krusen, posebno v njegovih poslednjih spisih. Koseskega pesmi dihajó visokega duha, in pričajo o nadušenju pesnika. Mnogo njegovih pesem tirja znanost slovanske zgodovine, natanjčen premislek, sicer se ne dajo razumeti. Koseskitovi šestomeri (hexametri) so dozdam nepreseženi ostali, in vsi Slovenci, ki so se poskusili v tem merilu, so dalječ za Koseskitovimi šestomeri ostali. Njegov prevod Iliade je krepak, se lahko bere; jezik v njej je mogočen čist in lepo vshtarjen. Spisi tega učenega visocega pesnika so posebno priporočiti slovenski mladini in tistim Slovencem, ki se jezijo o pomanjkanju izrazov v svojem maternem jeziku, in o njega nepripravnosti za visoke čutenja ino misli.

Leta 1847 so prišle tudi: *Poezija Franceta Prešerna* na svetlo. Milina jezika, krasne misli, naj gorkeji čutenja liriškega pesnika, ljubeznjive besede, tihomirno zvenenje njegovega govora, vedna premenja meril, naj čisteji stih, čisto naroden duh in visoka umetnost v obdelavanji svojega predmeta, vse to ga stavi med prve liriške pesnike celega slovanskega naroda, da celó med pervake lirikov svetá. Ponosni smemo biti Slovenci na tega mojstra pesnikov, cela Jugoslavija ga še ni porodila takega moža, on je edini te verste, zatoraj lahko rečemo z našim g. Podgorskim

Vekoma Prešern živi!

To je kratek pregled našega slovstva do leta 1848.

Ivan Valjavec.

Pridjani ste obljubljeni sliki k Ambidravom.

KDO SO BILI AMBIDRAVI,

in kdo je sozidal

starodavni mesti Virunum in Teurnia
Kelti ali Venedi?

Spisal

DAYORIN TERSTENJAK,

učitelj verozakona na gimnaziju v Mariboru.

Könnte die Geschichte davon schweigen,
Tausend Steine würden redend zeugen.
Schiller.

Saxa loquuntur.
Virgilius.

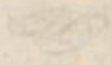
Priloga „slovenske Bčele“.

V CELOVCU.
Natisnil Janez Leon.
1853.

KDO ŽE BIL AMBROŽI?

Starobavni mesti Vrhnici in Tabor-
in kdo je rojdeni?

nis Kelli ali Venci?

DAYONE TROVNIKAR

Priloga „slovenske škole“

V OBRATU

Žilinski Javni List

1888

Kdó so bili Ambidravi, in kdo je sozidal staro- davní mestí Virunum in Teurnia Keltí ali Venedí?

Starodavnost povestnice je še zmirom z gosto meglo pokrita, kakor visoki verhunci naših domačih planin.

Le kdaj kdaj se zasvita in človeku se njeno lice jasno pokaže, ali hitro vihar prisopiha in stari Kaos — stari tohu va bohu — leži pred izpraševavcem in preiskovavcem starin. Ali kaj je temu krivo, da se tako težko do resnice pride? Nezvestost Gerka in samosvoja ljubezen Rimljana. Sebe precenivša nista se hotla učiti ptujih jezikov, marveč sta vse, kar ni po domačem zvonilo, za sirovo - barbarsko čislala.

Pa človek bi tema klasičkima narodoma še ložej odpustil, kakor zdajnim, posebno nemškemu, kateri imá, posebno kar se slavjanske povestnice vtiče, veliki predsod in pristranost, in je odviše nemil in ne-drag slavjanskemu narodu, slavjanskim izpraševanjem in preiskovanjem. Lahko bi navodili kopico takšnih sovražnih spisateljjev, ali odpustimo njim, ne znajo dostikrat, kar storijo.

Najdejo se pa tudi med nemškimi zgodovinoslovci nepristrani moževi, in domorodnemu bravcu očitno imenujemo slavnega pisatelja koroške povestnice g. Bogomila barona Ankershofena. Navdaren z vsestranimi znanostmi imá te mož tudi resnicoljubo serce, in on je prvi, kateri ni preziral izpraševanj slavjanskih spisovavcev, kolikor so mu znane bile. Z bistrim duhom je vidil in čutil, da spisovanje povestnice imá še drugi temelj razun klasikov, kateri so po svojem kopitu resnico tudi večkrat zavijali in hudo popačili.

Ako kritika, ktera se je na domači starini, kakor se učeni Nemeec Jakob Grimm ¹⁾ britko potoži, pogosto zagrešila, ne bode ostala stara kitarica, in svoje nenaravne sostave, v ktero so jo mertvi knjigomodrijani vkovali, odvergla, tako ne pridemo dalje in nikdar do resnice, temoč po bukvah bomo nakopičevali hipoteze nad hipoteze in se pikali no tergali brez koristi in srečne sverhe.

Dandanašnji imamo dosti historičkih in starinoslovnih zbirateljv ali malo pravih kritičkih glav. Učeni zgodovinoslovec baron Ankershofen je resnico mojih besed globoko občutil, zategavoljo navodi razne hipoteze o starih prebivavcih Koroške in pride do sledečega prepričanja: „Da bi moral koroški povestničar svoje praočetje od sredne Azije do Koroške sprevođiti, in misli, da, čeravno vse te hipoteze dosti za sebe imajo, se vendar še zdaj težko v celost zvezati dajo, in le prihodnost njim poterdenje dati zamore ²⁾. Ali moj dragi! Z čim bo zamogla prihodnost te hipoteze poterđiti? Stara povestnica nima drugih pomočkov, kakor povesti, šege in običaje, napise na kamnih, in druge starine večidel še pod zemljo zakrite. Jezikoslovje, tudi velik pomoček, ne more pri nekijh zgodovinarjih obveljati, kteri le pozitivna fakta in pisane dokumente terjajo. Pa vendar veljajo v teh zadevah resnične besede učenega Muraya, kteri pravi: „Luknje europejske stare povestnice le učeni jezikoslovci izpolniti zamorejo.“ ³⁾ Učeni Humbold je to nalogo rešil o starih Hispanceh s sredstvom baskijskega jezika, ino v gornji Italii, v Ilirii, v Noriku, v Panonii, Vindelicii in drugih deželah ima le Slavjansčina ključ za rešenje historičke zagonetke (zastavice).

Jaz hočem v tilh listovih rezultate svojih historičkih učenj učenim zgodovinoslovcem za razsodbo predložiti, in želim, ako na protivslavje zadenem, da me protivniki primejo z orodjem znanosti in vede, ne pa ironie in satire, kteri nikjer, tukaj pa narmanje, nič ne opravite.

Slavjanski narod že 600 let pred Kr. Gerkom pod imenom Venetov, Budinov, Serbov znan ⁴⁾, se je razprostiral poredoma pred prihodom Keltov ali Vlahov v IV. stoletju pred Kr. od Peruškega jezera (lacus Perusii) po Hetruskem, Venetskem, v srednji in gornji Italii pod imenom Hetruskov in Venetov prek čez jadransko morje v Istrii pod imenom Liburnov, v Dalmacii in gornji Ilirii v raznih plemenih Stlu-

1) Deutsche Mythologie I. Abth. II. Ausgabe pag. IV. 2) Handb. der Geschichte Kärnth I. Heft pag. 13. 3) A. Murray History of the European languages Edinburg 1831 I. pag. IV. 4) Herodot IV. 22.

pinov (Slovinov), Flanatov (Henetov), Ilirov (proprie dicti Plinius histo. nat. cap. 26. Ker Plinius pravi Illyri proprie dicti, ter je to znamenje, da on narodne Ilire od politice dicti, to je od traskih razloči. Ker pa so proprie dicti Iliri ne Latinci ne Celti ne Traki, prosim Vas povejte, kaj de so)? Dalej Taulantiov (Dolancov) po zemlji Karnov in Japidov, po Noriku pod imenom Ambicili (Posilaveci), Karvankov, po koroških gorah (in alpibus carnicis) pod imenom Ambidravov (Podravljanov) gor po koroški Dravi do tirolskega mesta Aguntum; v Panonii pod imenom Latovici, Arivates (Hrvati) Serretes in Serapilli (Serblji) od koroškega mesta Juena dol po štajerski Dravi do dnešnje horvatske meje, pod imenom Colletianov (goričanov, Halužanov) po slovenskih goricah, prek čez Muro do reke Rabe pod imenom Arabones dol do Tise in gor do Vindobone, kjer je slavjansko pleme Vendov stanovalo prek čez Tatre (Karpate) do baltiškega morja, kjer so zrodni Vinedi prebivali in v starih časih visoko cenjeni jantar (elektron) iz reke Rudanus lovili. Od baltiškega jezera prek čez Vislo so bili Budini, Neuri (Nurjani) Serbi ²⁾ itd., in so segali dol do Boristena in do Meotskega jezera. Med njimi so zmešani živeli celtiški Breuci v Panonii in sarmatski Alani v Ilirii, razna trakijska plemena in za Karpatmi čudski (skytici) in sarmatski narodiči.

Še dalej je prišel per tot discrimina rerum slavjanski narod v francosko Vendéjo, ³⁾ na zapadni bok Belgie, kjer so pod imenom Morinov stanovali, tode celo so ga preselovanja Gallov zaklenule na Brigantinsko jezero (Bodensee) in v Vindelicio pri reki Lehu. Da so Venedi Tacitovi, Plinievi in Ptolomeovi eni ino isti z Venedi Jornandovimi in potem takem Slavjani, poterdijo nar inenitnejši nemški zgodovinoslovec kakor Schloetzer, Mannert, Voigt, Luden, Buhle, Gebhardi itd.; manje jasno dokazana je slavjanska narodnost Hetruskov, jadranskih Venetov in vsih od mene gori imenovanih narodov med Adrio in Karpati. Jadranskih Venetov slavjansko narodnost je dokazal Šafarik ⁴⁾ in učeni Nemec Mannert ⁵⁾ je po svojem ostrem presojenji in preiskovanju do tega izreka prišel: „da Veneti, kateri so se kot Polybius pravi (Polybius II. 17.) po jeziku od Gallov in od traskih narodov razločili, niso drugega mogli biti, kakor Slavjani.“ Imena mest in rek njihovih imajo slavjansko lice, in mnogo ostankov slavjanskega življa je še pri

1) Ptolomæus lib. III. cap. 5. Tacit. cap. 46. 2) Herodot lib. IV. cap. 102. 3) Caesar de bello gallico. II. 34. III. 8. Strabo IV. Dio Cassius XXIX. 40. 4) Slav. Alterth. I. 258. 5) Mannert Germ. 499 — 501.

dnešnjih Taljanih ostalo v jeziku in žegah, v nošnji in običajih. Kdor se hoče tega bolje prepričati, naj bere Mannertovo Germanio, Šafarikove Starožitnosti, Kollarov Cestopis in druge dela. Samo, kar nisem še v nobenih bukvah napomenjenega našel, hočem tu sem postaviti. Strabon ¹⁾ hvali starih Venetov ljubezen do konj in to lastnost še danda-našnji imajo konjobjubivi Slovenci. — Venete je pripeljal Antenor iz Pa-flagonie. Po mojem jezikoslovnem preiskovanju najdem, da je ime Antenor čista slavjanska beseda. Gerki, Rimljani, Vlahi, Germani so Slavjane zvali Vande, Vende, Vinde, Henete, Enete, Ante. Koren be-sede *Vand* se najde v sanskritskem jeziku, kjer *Vand* pomeni *laudare, celebrare, collere*, to je *slaviti*. Stari Nemci so še pisali Vandi, po-znej pa so **a** spremenili v **ae**, **e** in **i**. Gerki slovke **V** nimajo, zate-gavoljo so postavili **H** mesto **V**, ali so jo celo izpustili in pisali He-neti, Eneti, ker äine, ainetoi v njihovem jeziku pomeni slava — slavni.

Korenika ant je še tudi v slovenskih lastnih imenih ostala, po-stavim Trab-ant, Tob-ant, Val-ant, Breg-ant, v vesih Antina (staro mesto Venetov se je po Plinii hist. natur. lib. cap. zvalo Atina) v staroslovenskih imenih Antomir (to je Slavomir) ali Jantumar, kakor so to ime Latinci polatinili. *Nor* pa pomeni v staročeskem jeziku ²⁾ *ogenj, pekel*. *Nor* ima tudi v Sanskritu podobno besedo *nark, narak* ³⁾, kar očistišče, predpekel pomeni.

Zdaj se veli *nor, noriti*, abyssus, sepelire, submergere, ker pa so stari Slavjani mrtve sožigali, tako je prvobitni pomen besede *nor* gotovo *ogenj*, sožganje in ednako bil. Mi imamo še v slovenskem je-ziku drugo, besedi *nor, noriti* analogičko, besedo „topiti“ kar schmel-zen in untauchen pomeni, celo primerno gerčki besedi, *dapto* kar je tudi, kakor učeni Bopp (Gloss. sanscrit. pag. 149) terdi, narpreje pomenilo „sožgati“, in še le pozneje „pokopati.“ Antenor je tedaj to-liko, kot Ogujoslav, ignicola, lucicola, Lichtverehrer, in da so časti-telji luči (Beloboga) bili stari Venedi, uči njihovo bajoslovje. Rimski pisatelj ga tedaj prav naravno imenujejo Agenor to je Ogeuor.

Težej bo se dokazala slavjanska narodnost Hetruskov. Upamo, da bode Kollarovo delo „Italia staroslovanska“ ktera se v tisku že dokončuje, nam nove pomočke prineslo, razun imen mest in rek slav-janskega korena. Učeni starinoslovec Wolanski prinaša v svojem spisu

1) Strabon Geogl. V. 2) Bopp, gloss. sanscrit. I. pag. 245. 3) Bopp, gloss. sansc. I. pag. 212. Mayer Myth. II. pag. 287.

„Schriftdenkmale der Slawen vor Christo, Gnesen 1852“ več hetruskih napisov, ktere po slavjanskem bere; mi bodemo dalej doli na njegov spis nazaj prišli, tukaj samo željo izrečemo, da bi kompetentni kritiki enkrat svoj sod o Wolanskovih spisih izustili, ne pa ga meni nič tebi nič prezirali.

Za slavjansko narodnost proprie dicte Ilirov je Dr. Gaj v časopisu svojem „Danica l. 1839“ važnih dokazov na svetlo spravil, jaz samo sem postavim nekoliko verstic iz Plinia, česar še, kolikor mi je znano, noben povestničar ni za dokaz porabil: „Ecce ejusdem generis in Triballis (Serbali?) et Illyriis adjicit Isogonus, qui visu quoque effascinent interimantque, quos diutius intueantur irratis praecipue oculis, quod eorum malum facilius sentire puberes.“¹⁾ Kdo ne zagleda tukaj hitro slovenske prazne vere: „kogar zvrčiti“ kakor na Štajerskem pravijo, to je z očmi koga tako bistro in hudo pogledati, da ga od pogleda glava boli, ktero bol odpraviti vzemejo vode in perinja (ogelja) in s tim glavo zvrčenega tako dolgo vmivajo, dokler glavobol ne mine? To se pravi vuroke ali uroke gasiti. Taljani imajo to za mal' ocbio. Ali kateri narod, ki je v Iliriku prebival, traški ali vlaški ima takšno vero do dnešnjega dneva, razun Slovenca in Horvata, od katerih so to vero Taljani čuli? Če takšni dokazi nič ne veljajo, tako naj gre vse izpraševanje povestnice rakom žvižgat.

Velike težkoče napravlja dokazovanje slavjanske narodnosti Karnov. Nemški pisatelji povestnice izvodijo besedo Karantania od „kar“, kar v celtiškem pomeni „pečina“ in „tan“ dežela primerno iztočnemu Turkestan, Türkenland itd. Vse to je resnično in lepo, ali naših Karnov nihče ne imenuje Karantanov, nobeden klasik ne Strabon ne Plinius,²⁾ temoč Carnos (Krajuv — Krajncev) in celtiški Carnuti imajo celo drugo lego in koncevko svojega imena. Ime Carinthia, Karantia so kronikarji srednjega veka izmislili.

Za slavjansko narodnost Karnov pričujejo slovenska imena mest (*Okra*), rek (*Timavus* tmavi, ker se, kakor je že Strabon vedel povedati, pod zemljo zgubi³⁾ in častenje Boga *Belina*. V celi celtogermanski mitologii ne najdem Boga Belina, in čeravno od celtiškega bajoslovja malo kaj znamo, tako bi vendar v germanski kaj od njega ostati moglo, ker so Germani, kakor Strabon⁴⁾ priča, s Celti srodni

1) Plinius hist. nat. liber VII. cap. 2. 2) Liber. III. cap. 17. Hist. nat.

3) Kollar Slawa Bohin 278. 3) Strabon Geogr. V. 1. cap.

po podobi, šegah in običajih. 1) Razun asirskega in babilonskega bajo-slovja edini Slavjani poznajo Belboga; tudi na etruskih napisih se večkrat najde, kar je novi dokaz srodnosti vendiške in hetruške. Če Bel ni slavjanski Belibog, zakaj so taj Rimci imena po Belinu, kakor Bellecus, Bellinus, Bellicus, Belatullus v Candidus in Albinus in Belicina v Albina spremenjali? Ali se veli v celtogerm. jeziku bel weiss, candidus albinus? Ali so koncovke *ina, čina, elec* itd. celtogermanske? Jezikoslovci sodite!

Tudi od Japidov nimamo drugih pozitivnih dokazov za njihovo slavjansko narodnost, kakor slovenska imena mest Metullum, Arrupium (rupa-jana) Vendum itd. *)

V politički Panonii Rimljanov so se znajšli mnogi slavjanski narodiči. Od Krasa sem, kjer se mesta *Nabardi*, polatinčeno Nauportus, novoslovenski Verhnika, *Hämona* od *häm* (hom) novoslovenski Ljubljana od besede *lb lub-häm hom*, lacus Lugeon od luga luža palus, *Longaticum* od log sylva, *Saloca* (za logam) itd. v itinerariih in rimskih pisateljih imenujejo, ni očitno povedano, kateri rod slovenski je od Krasa do dnešnje štajerske meje prebival, nar berže se je ta cela stran v Japidio rajtala. V Kamničke planine postavijo zgodovinarji Karvanke in v dnešnje Pohorje Colletiane; jaz bi jih preje v slovenske gorice (Windischbücheln) ali pa v Haloze (Colles) postavil. Ne daleč od meje Italie v iztočnem Noriku (Noricum orientalis) je stalo imenitno mesto Celeja. Tudi jadranski Veneti so imeli mesto z imenom Celina, 2) katero ob času Plinia ni več stalo. Slovenske imena nosijo rimske postaje Ubellis (Belan), Ragandone (Rogatec), Raclitanum (Radgona), Petovium (Ptuj, Budina). Okoli štajerske Drave postavijo spisatelji dogodivščine Serrete, Serrapile (Serble) in prek Mure kre reke Rabe Arabone in dalej gor od Vindobone do jezera Pelso (Neusiedlersee) Vendone. 3) Tako bi bili zdajno poglavitno mesto slavne Austrie Slovenci zgradili? Jaz sem za sebe celo popolnoma prepričan, kakor dolgo je res da so Vendi Slavjani, tako dolgo bo res, da je Vindobona od Slavjanov zagrajena. Slovenci so jo imenovali Videm zatega voljo česki na Vidni, in nar starše predmestje se veli: auf der Wieden. Slovenskih imen Videm je več. Videm-Udine; Videm polat. Noviodunum na Šta-

1) Strabon Geog. VII. 1. *) Ime Japidov je prišlo iz prestare Apie, boginje zemlje, j. je digama, kakor Jantumar, Jantullus namest Antomar, Antullus, ime Liburnov od Boga Loura (Wiänu Radegasta). Pa več o tem drugopot. 2) Plin. I. III. cap. 23. Plin. I. III. cap. 23. 3) Siehe Muchars Karte des altrömischen Noricums.

jarskem in neštevilnih lastnih imen: Vidmar, Vidmarje, Videm itd. Rimljani so imeli na Dunaju proti germanskim narodom posebno flotillo. Njihove ladje so se imenovalle *naves comagenae* in *naves lusoriae*. Besedo „*luzoro*“ še rabijo dnešnji Pohorci, ter jim pomeni lahko šajko. Bodi si ta beseda latinska, kakor Šeller ¹⁾ v svojem latinskem slovníku piše ino reče, da se so za tega voljo *lusoriae naves* velele: „weil sie gleichsam spielend hin und her fuhren, um den Feind zu beobachten“, kar mene do jasnega nikar ne prepriča. — Toliko je resničnega: če so Slovenci pohorski to besedo od Latincev dobili, so mogli na rimski flotilli služiti in domú pridši jo seboj prinesiti, če pa je slovenska, da so Rimljani ž njimi že občili. Na vsaki način pa se pokaže, da so Slovenci o času Rimljanov že na Dravi stanovali in da mnenje zgodovinarjev, kateri Slovence šele v VI. stoletju v današnje svoje kraje priti pustijo, krivo in neresnično. Beseda „*naves lusoriae*“ se meni tudi za tega voljo ne zdi izvirnolatinska, ker jo poznejši spisateljji latinski ²⁾ rabijo, ne pa pisateljji klasičke ali zlate dobe. Da pa bi morebiti komur v glavo ne prišlo, verjeti, Pohorci so se te besede iz latinskih slovníkov ali pisateljjev naučili, tako vsakega uverujemo, da oni slabo slovenski, kam šele latinski brati znajo.

Še nekoliko vprašanj na branitelje Keltov. Če niso vsi v mojem spisu imenovani narodi slavjanski, tako bi rad vedel, zakaj se slična imena mest, rek itd. v Hibernii, v Gallii, Hišpanii, — v pradomovini Keltov ne najdejo, ker nas vendar skušnja uči, da narodi v nove svoje naselbine radi imena svojih domačih krajev prinašajo, kakor dandanašnji Nemci, kateri se v Ameriko preseljujejo, svoj Braunschweig in Wolfenbüttel tam zasadijo? Če smokomaj v 6. ali 7. stoletju v Panonio, Norikum in Ilirikum prišli, tako prosim vse zgodovinarje in jezikoslovce naj mi še to zastavico rešijo. Dio Cassius ³⁾ pravi, da je pri Ilirih nar bolj oljubljena pijača bila Sabaia: „Est autem Sabaia ex hordeo vel frumento in liquorem conversus paupertinus in Illyrico potus. Izpeljimo zdaj besedo *sabaia* od *zapajati*, *zapaj* = *potus*, ali pa iz besede *zab*, *zob*, avena, der Hafer in *zabaj* Hafergetränk, Haferbier, kar se mi naravnije zdi, ker so si ubogi svoje pivo iz ovsa — *zobi* kuhali, tako vidimo, da je

1) Schellers Wörterb. pag. 5874. 2) Vopiscus in Bonifac. XV. Codex Theodos. litt. 17. Vopiscus je živel v letu 292 po Krist. 3) Dio Cassius (živel 222 po Kr.) lib. 49. pag. 413. Ann. Marcell. liber 26 pag. 764.

slavjanska. Jas ne najdem ne v latinskem, ne v nemškem, ne v celtskem, ne v trakijskem jeziku, če vse slovnike premečem, ne korenica, ne besedice sabaia. Da je to zapaj slavjanskih Ilirov bil, poterdijo besede sv. Hieronima, ¹⁾ ki pravi: „Zythos genus est potionis ex frugibus aquaque confectum, et vulgo in Dalmacia Panoniaeque provinciis gentili barbaroque sermone appellatur Sabaium.“ Glejte tukej pa slavjansko besedo žito, ktera še v Istrii dandanašnji pomeni toliko kot ječmen (*hordeum et frumentum*), s kterega so si slavjanski Panonci in Ilirci svoj zapaj — svojo pijačo delali. Da bi bil pristrani in Slovenem sovražni Muchar le besedico slovenski znal, nebi tako bedasto berbral da je to celtogalska pijača, in ne bi učene preiskovanja Šafarikove imenoval „nichts erweisende Machtsprüche.“ Glej Mucharovo *Geschichte der Steiermark* (pag. 21 I. Band in *altrömisches Norikum* pag. 340. I. Theil). To imate drugi pozitivni argument iz verjetnih spisateljev vsi, kateri ste vkovani v stari historički šlendrian, da so Slavjani v 5. 6. in 7. stoletji po Kr. v Panonio, Noricum in Illyricum prišli. V proočjem dubu je to vidil naš slavni Vodnik, ko je zapel:

Od nekđaj stanuje
 Že tukej moj ród,
 Če ve kdo za druj'ga
 Naj reče odkod. *)

Ali jaz se preveč proč podam od moje namere dokazati, da so Ambidravi, kateri so po koroški Dravi noter do njenega izvira po lepem pobrežju Labude (Lav-ante) in Sile okoli slavnega Viruna in imenitne Teurnie (Tiburnie) z cno besedo v staroslavnem Karantanu prebivali, tudi bili Slovenci, kakor daleč povestnica seže in kako dolgo koroška

1) S. Hieron. in *Esdras* cap. XIX. *) Mojim protivnikom, kateri vse poceltovati hočejo, postavim to vprašanje: Ali mi morete iz Plinia, kateri panonske in noriške prebivavce po imenu navodi, pokazati, da on kje reče, toti narodi so Celtiški. Celo uredjenje njegovega geografičnega spisa je tako, da se vidi, on je hotel narode dobro razločiti. Že 48 let pred Krist. so Tauriščani padli po imenu in imenitnosti. Od kod pa so prišli toti Noriki po odhodu Tauriščanov? Rimski pisatelji nam imenujejo razne plemena celtogallička in germanska ali nikjer ne najdemo med njimi Norikov. O Tauriščanih v Noriku [prebivavših pa velajo besede učenega Katančiča (*orb. antiq. I. 279*) »*Advenas, quales hic Celtae fuerint, ab indigenis secernere oportet.*«

svoje prebivavce ima. Božja pomoč! brati slovenski! jaz vam tukej podam nov zlat ključ, vrata železne stare povestnice odpreti. Ako moje telesne sile ne obnemagajo, tako hočem, kar mi moj poklic pokoja da, vse svoje žive dni žertvovati domači povestnici, kterež se obetajo boljši zlati dnevi. Pogled na našo prestaro domovino bo naše verstnike zdramil in zbudil za staro slavo, in sinove, kateri bodo za nami živeli, z hvaležnim srcem napolnil. Pred nami bo stala vsa junška moč, s katero so se naši predstarši branili roparskim Rimljanom, njihova hrabrost bode nas okrepčavala, in šepetal bo nam njihov duh: ne obnemagajte na duševnem polji delati za vaše unuke, katerim smo mi vredni izgled zapustili.

Med družimi noriškimi mesti imenuje Plinius tudi *Virunum*. Suidas ¹⁾ piše namesto *Virunum* „Βηρουσιον πολις“ in te način pisanja je pravilniši. O početju tega slavnega mesta pa nam pove sledečo prestaro povest: „Apud Noricos aper divinitus immisus agras vastabat; quem cum multi invaderent, nihil proficiebant, donec quidam eum prostratum in humeros sustulit: cujus modi fabula et de calydone referatur. Cum autem Norici sua voce exclamassent Virunus εις ανηρ. τη ιδια φωνη τουτ'εστι βηρουσιος urbs Virunum est appellata, οδεν η πολις Βηρουσιον εκληθη.“ Naš verli Suidas, kteremu smo veliko hvalo dolžni, da nam je to povest Berunčanov zapisal, jo je malo popačil, ker ni jezika in bogoslovja Berunčanov poznal. Berunčani so kričali: Berun! berun! kadar so meresca zagledali, in od tega je ime mestu ostalo.

Med raznimi narodi, kateri so v bogatem Nahorju (Noriku) živeli je bil tudi rod slovenskih *Ambidravov* (Podravljanov). Kadaj se je na koroško Dravo priselil, ni mi znano. Jaz mislim, da on že tako dolgo tam stanuje, kakor dolgo Drava svoje ime nosi. Zakaj beseda *Drava* (die reissende, „Dravus e Noricis violentior“ Plin.) je po korenu in obliki slavjanska. Jaz tudi mislim, da je ime *Norikum* iz slovenskega *na hori*, kar prosto ljudstvo *noari* izgovarja, kakor še dan današnji Pohorci o kakor a izgovarjajo, a ča namesto o ča, in h izpuščajo: o čem namesto ho čem, tako je bilo tudi nekdej, kar bomo, kdar do razjasnenja rimskih kamnov pridemo, svetlo vidili. Prej so se gorate dežele, kakor Plinius ²⁾ terdi zvale *Tauriscia* od celtiškega „*taur*“, to je *gora*. Tauriščani so prebivali v solnograških in gornjoštajerskih gorah in so v letu 48 pred Krist. svoje sedeže zapustili, se z italjskimi Boji

1) Suidas sub voce *Berunium*. 2) Plinius I. III. c. 20. 133.

zedinili ¹⁾ in proti Rimljanom, kakor Polybius ²⁾ priča, bojevali. Bili so premagani in odšli so k zrodnim *Skordiskom*, kateri so na dolnji Dravi in Savi prebivali. Trinajst let pred Krist. so podlegli v kervavih bojih rimskemu meču, in njihova moč in njihov pomen sta padla. Po koroških gorah so se zdaj, od Tauriščanov prej tlačeni slovenski narodiči ložej gibali, dihali in dalej razprostirali; in tudi ime njihove domovine *Nahorje* polatinčeno *Noricum* je obveljalo.

Pa mi smo ostali pri Bernunskem meresci in vstanovljenju mesta Beruna. Kakšna je s tim merescem?

Podlaga slavjanske mitologije je indička. V tej resnici so se že davno zedinili nemški in slavjanski učeni možje. Jaz za poročstvo samo imenujem Görresa in Dobrovskega. ³⁾ Na čelu indičkih bogov stoji *Wišnu*. V svoji Varaha-avaturi je bil časten pod podobo *vava* ali *vera*, kar v Sanskritu pomeni *meresec* (der Eber), latinski *aper*, slavjanski *brav*, *bravac* (horvatski), *berev* (ruski) in *berun* (staroslovenski). Pierer pravi v svojem spisu (Unv. Lex. I. pag. 128) *der heiligste Tempel des Wischnu als Eber ist zu Tirumalom, wo man den Gott als Eberkopf verehrt, weil ein solcher daselbst aus Erde gewachsen sein soll.* Indičkemu *Wišnu* je sličen slavjanski *Radegost*, ⁴⁾ kateri je posebno imenitno vežo pri severnoslavjanskih Redarjih imel. Tam se je prikazal, kakor verli kronist Dithmar piše, vsakokrat, kadar se je mestu kakšna nesreča prebližovala velik *berun* z belim kelom (Hauer), kateri se je jasno svetil iz njegovih pen. Dithmarove besede se tako glasijo: „Est urbs quaedam in pago Redariorum, Riedegost nomine tricornis, ac tres in se continens portas, quam undique sylva, ab incolis intacta et venerabilis circumdat magna. Duae ejusdem portae cunctis introeuntibus patent; tertia, quae orientem respicit et minima est, tranmitem ad mare transpositum et visu nimis horribile monstrat — Testatur idem antiquitas, errore delusa vario, si quando his saeva longae rebellionis asperitas immineat, ut e mari praedicto aper magnus et candido dente e spumis lucescente exeat, seque in volutabro delectatum terribili quasatione multis ostendat.“ ⁵⁾ V slovenskih povestih je še ostalo nekoliko sledi od tega Radegostovega častenja. Povesti od zlatega *Praseta*, ime mesca *Prasenec* (Prosenec), v katerem je nar veči praznik

1) Strabo I. IV. Poiyb. I. II. cap. 28. 30. 2) Polyb. I. II. cap. 28. 30.
3) Mythol. der asiat. Völker. I. 212. Dobrovski Slovanka. 4) Kollar Slava Bohyne 241. Hanuš Wissenschaft des slaw. Mythus pag. 110. Tkany I. 5) Dithmar ed. Steinh VI. pag. 65.

Radegostov na mastni četrtek bil, kjer je Slovence vse sosede na gostijo v svoji slavno znani gostoljubivosti povabil. Še dandanašnji štajerski Haluzan taj praznik pod novim imenom „nasvinjak“ časti in na tisti dan napeče in nakuha, da se miza šibi in on skrit za plečami in močniki šaljivo vpraša svoje prijatelje: Sosed ali me vidiš?

Morebiti da se je ravno slučajno pa ta Bogu posvečena zver prikazala, ko so Rimljani v te kraje previhreli, in njihov duhoven, ali kateri je srečen bil jo zagledati, zakričal: *Berun! berun!* kaj so Rimljani vir urno zastopili in pomembe meresca nepoznavši, celo povest popačili. Sicer se tudi *meresec*, *berun*, *brav*, tudi v nemškem jeziku veli Eber in misliti bi se dalo, da je to celtogermanska beseda. Ali jaz sem že gori rekel, da se tudi v Sanskritu najde beseda: *Var, ver*, kar *beruna* pomeni, Latinci imajo aper. Koncovka *un* tudi priča zato, da je beseda *berun* v slovenskih ustah nastala. Mi imamo več sličnih besed n. p. kaštrun, kačun itd. Koncovka *un* pomeni kej velikega, tudi *berun* velikega meresca. Dalje se častenja berunovega v celem celtogermanskem bajoslovju nič ne najde. Zdaj tudi lahko zapopademo, zakaj se ime *Verinus*, *Verinius*, *Veronilles*, *Verina* tako pogosto na rimskih kamnih najde. V čast Radegostovega Beruna so zvali Ambidravi slovenski svoje sine in hčeri: „*Berun, Berines*“, in dnešnji den še živi dosti družin po Slovenskem s tim oljubljenim imenom: *Berun, Berunič, Berunec, Berinec, Berinič* itd.

Znam, da se bo nekterim bravcem tega spisa moje preiskovanje smešno zdelo; zatega voljo grem, da ga popolnana prepričam po druge pomočke in dokaze in te bom vzel iz rimskih okoli Beruna in Teurnie najdenih kamnov, na katerih se imena še zdaj živelih slovenskih družin najdejo. Prej ko se tega težkega posla lotim, moram nekoliko besedic v porazumlenje naprej poslati. Vzroki, da so Greki in Latini večidel slovenske imena napčno zgovarjali in pisali so tele:

- a) ptuja beseda je že za vsacega neznana, in usta je niso navajene prav izrekovati.
- b) Greki in Latini niso imeli v svojih jezicih nobenega č, š, ž, zatega voljo mesto č so rabili *tí*, kakor u imeu *Capatius* (Kopač), namesto š večkrat *ss* ali pa *x* *Catussa* mesto *Kotuša, Laepodisiae* namesto *Lepodišie*. Namesto *B* so postavili radi *V*. *Velinus* namesto *Belinus*; tudi večkrat *P*, kakor *Persabina* mesto *Berzovina*. Pa poglejmo mrtve kamne, naj govoriijo, kar je povestnica zamolčala.

1. **SESTIA REDITA VXOR** etc. (Eichorn Beiträge I. Seite 60 n. XX.); polatinčena se najde *Sextia Nutritia*. Znano je, da so stari Slovenci svoje otroke po broju, kolikor so jih imeli, imenovali, za tega voljo najdemo:
2. **VOLCEIVS SEVERVS. SESTINO Q SEXTLIVS RV-FVS** (Gruter pag. 108 n. 7.)
Ime **Volcevs** še dnes živi po Krajskem *Volc*, *Volčič*, (od vol, Ochs, bos bovis), in glejmo, kako si ga je stari Slovenec v barbarsko latinščino postavil:
3. **MONTISIVS MOCIANCI** sibi et Vibiae **BOVIERONIS** F. (Carinthia Jahrg. 1819 N. 33.) Tukaj najdemo obitelj *Močnikov*, *Močnjakov* in slovenskega *Volcea* (*Volca*), v latinskega *Boviera* prestavljenega z slovensko obliko — koncovko na *ir*. Primeri lastne imena *Skočir*, *Košir*, *Palir* po Slovenskem.
4. T. AELO. **SVTTINO** etc. (Gruter loco cit. Eichorn loco cit.) *Tin*, *tyn* staroslavjanska beseda pomeni *hram*, *vežo*. Na Horvatskem je še selo *Sutinsko*.
5. I. **LVDACI** Honorati etc. (Eichorn II. Seite 25.) Beseda *ludak* je slavjanska in pomeni *stolidus*.
6. C. **TERTINIO** etc. (Eichorn I. Seite 50.) Kdo ne vidi tukaj imena *Terdinov*, kateri se na rimskih kamnih polatinčani pogosto pod imenom *Firmianus*, *Firminus* najdejo, (na rimskih kamnih pri s. Martinu na Ajdini, Muchar Steierm. Gesch. I. B. p. 368). *Terdini* in *Firmiani* (graf Firmian), kakor *Volci* in *Bovieri* živijo še dnešnji den.
7. L. Junio L. L. **VEGETO ANTISTIA** etc. (Gruter pag. 981.) Vsaki učeni pozna krajnsko obitelj *Vegetov*, (Rimškar je lepo po krajnskem besedo *Vega* sklanjal: 1. sklon *Vega*, *Vege*, krajn. 2. sklon *Vegeta*, latinski *Vegeti*, 3. sklon *Vegetu* krajns. *Vegeto* latinski), in slavnega krajncea *Vegeta*, pa tudi žensko ime *Antistia* je polatinčeno, mi najdemo še nje na rimskih kamnih lepo slovensko, kakor sledi:
8. **BVRRVS SVRI** fil et **SVADVCIA** etc. (Carinthia 1826. N. 40.) Tu vidimo *Svaducio* še slovensko *svadok*, Zeuge, testes, *svadučiti*, *svadočiti*, antistari. Imena *Buričov*, pa še živijo

na Horvatskem in *Zorov*, *Zormanov*, *Zorkov* je zadosti po Slovenskem.

9. Sabinae Severinae **LIVDAE** (Gruter pag. 824 n. 2) *Ljuda*, die freundliche; polatinčena se najde pod imenom *Ingenua*.
10. Attoni Attalonis et **LEDIAE** (Eichorn II. pag. 19.) Leda je bila, kakor vsaki ve boginja ljubezni pri starih Slavjanih; ostanki se še najdejo v slovenskih kolednikih. *Atton* je toliko kakor *Haton* in *Attalon*, *Hatalon* polatinčan pod imenom *Desiderius*. Stari Slovenci so, kakor Pohorci dnešnji den **o** izgovarjali kakor **a** in **h** izpuščali. Ime *Hatala* se še najde pri Slovaci in g. *Hatala* je profesor v Požunu.
11. Marius Ru. . C. **TICINI** fil. (Gruter I. 43). Kdo ne pozna hitro slovenskega korena *tič*, *avis* in resnično ga najdemo tudi polatinčenega:
12. **VEPONIVS AVITVS** viv. fecit Sibi etc. (v. Ankershofen Handbuch der Geschichte Kärnth. II. Heft pag. 525 sub nota c.) *Veponius* je *Leponius*, *Lepon*, *Leponja* še žive familie na Krajskem. Že o času Rimljanov so Gorenci **l** kot **v** izgovarjali, kakor še dnešnji dan. Zdaj zastopim tudi napis in Sacello s. Maximiliani v Celi, kjer stoji **PEPODISIAE** to je *lepodišie*, der schön riechenden.

Pa da bi Nemci, kateri slovenski ne znajo, ne mislili, jaz vse to kovam, kakor se mi za mojo mavho prileže, tak njim postavim tu drugi napis z slovensko-latinskim imenom, kateri eno isto pomeni:

13. **C GAVILIVS PECVLARIS** V. F. Sibi et Juliae Tertullae. Prosim vas vse, kateri o resnici mojih besed dvomite, vzemite katerikoder slavyanski slovník, tam bodete najšli *gav* russisch und altslavisch *pecus*, das Rind, *gavedo* das Rindvieh, *gavedina* das Rindfleisch etc. Da se je moj *Gavilius* sam v latinščino predstavil in se *peculiaris* imenuje, za to jaz nič ne morem. Da je tudi koncovka *gavil* Slavjanska, kažejo lastne imena *Sušil*, *Budil*, *Kosil* etc. —

Ta kamen je bil pri sv. Andreju v Lavantski dolini. (Gruter pag. 787 n. 1.)

14. T. **ACCIVS** Marcus et Accio Max. (Carinthia 1820 N. 34.) *Accius* je *ača*, *oča* in njegovo polatinčeno ime se najde v *Lon-*

gius Patroclus (v. Ankershofen loco cit. pag. 11), kjer je *longius* slovensko prédime *log* z rhenismom *long*, *sylva*. Primeri slovenske imena *Logar*, *Logér* itd. *Longius* se najde na rimskih kamnih polatinčan pod imenom *Sylvana*, *Silvanus*.

15. Klasički je sledeči napis:

Ti. Julius **CONDOLLI** fil. (Gruter pag. 545. N. 10.) V tem imenu je še ostala staroslavjanska beseda *kondol*, *kandel*, der Windspiel, *ert*, *hert*, ktera je le še v polskem narečju najti, *kadel* der Windhund. Jaz mislim, da so ga Celti in Germani za tega voljo Windhund imenovali, ker so ga od Vindov dobili, tako bi staro *Candalicae* blizo dnešnjega Hüttenberga na Koroškem toliko pomenilo, kakor nemška Rüdeshelma. Familia *Kandolinov* še živi po Štajerskem in Krajnskem. Ali stari Slovenci so še imeli drugo besedo razun *ert*, *hert* in *kondel*, in ta je bila: *kovin*, *kobin*, *kubin*, v ruskem jeziku je še ostala beseda *kobil*, kar pomeni Rüde, Windhund, Windspiel, in glejte čuda golemega tudi stari Korošci so *erta* imenovali z tremi besedami *ert*, *kovin* in *kondol*. Sledeči napis to jasno priča:

16. Senecie **COVNE** (v. Ankershofen loc. c. pag. 505 sub nota a), in **COVINAERTA COVINERTI** vivi fecerunt (Gruter pag. 896 n. 2 e Lazio).

Ta spominik je tudi živ dokaz za slavjansko narodnost Hetruskov. Janssen v svojih bukvah Museo Lugdunobatavi pag. 24 ad Nr. 34, govori od enega etruskega psa, kateri se v Museo Coltelinii najde in piše, da ima sledeči napis:

VITJ)MHI†, kar od prave do leve, kakor so stari Slavjani pisali, lahko vsaki, kateri je le malo v starinah izurjen bere: Ti naš kobil, Du bist unser Wächterhund, Rüde, etien-garde; glej Wolanski Schriftdenkmale 2. Heft, Seite 60. Familie *Kovin*, *Kobin*, *Kubin* živijo še po Štajerskem, Horvatskem in Českem. Na rimskih kamnih v Noriki in Panonii se večkrat najde podoba z erti, kakor na gomilski cerkvi blizo Ernoža, in mi vemo iz rimskih pisateljev, da so canes panonici v veliki ceni bili. To so bili slovenski erti.

17. **TINCO REDSATI F. et BENANA VENINA**

fil. unor. (Eichorn II. Seite 20.) *Tinko* od *ty*n je čisto slovenska oblika. Primeri: *Dajnko*, *Metelko*, *Dinko* *Ranjina* je tudi

ime slavnega ilirskega pesnika. *Redsat* opomeni na slične imena *Rezat*, *Rezar*. *Redsata* najdem pod imenom *Caesio*, in Plinius piše, da je ime *Caesio* tako nastalo, ker so mogli otroka zavolj težkega poroda iz matrne utrobe rezati. Tako narojen je dobil ime pri Latincih *Caesio*¹⁾, pri Slovencih *Rezat*, *Redsat*. *Benana* (*Bamana* stoji na drugih kamnih) se še najde v dnešnji besedi ti *pamanek*, du kleines Kind! ti *panan* človek, du curioser Mensch, in Bog te panaj — God dame po angležki. Ime *Banana* je nastalo po Višnutovi *Vamana - avatari* t. j. spremena u bramskega trpaslika, pedimožika babika; prstaka — palečenjaka. Glej Paull. System Bram. pag. 83.

18. **COCCEO SVETVEDI F.** (Eichorn I. Seite 62.), pokaže pri prvem pogledu slovensko lice. *Kočju Svetvedo*, Sanctiscio. Familie *Koče*, *Kočnar*, *Kočevar* pa pozna tudi slovenski rod za dosti.
19. Pro salute Claudi **MACRONIS** (v. Ankershofen V. Heft, Seite 629.) *Mokron*, *Makron* ve vsaki, kar pomeni humidus, nass, feucht etc. Ime je nastalo po Višnutovi ribispremeni *Mat-sja*, slov. *Makron*.
20. Tudi **BOTTIA C BOTTIO** (Carinthia 1820 Nr. 43.) pozna vsaki. Soime *Bottie* se najde v napisih **CVCAE, KV-CON.** polat. **TVRPLIA. TVRPILIO.** (Ankershof. V. Heft.)
21. **SATRON ET VINDRVNE** parentibus etc. (Archiv für Geschichte 1818, Seite 281), se tudi hitro lahko pozna *Zatron*, der Verwüster und *Vindrune*²⁾, der hellen, heiteren.
22. **MOTISSIVS MOCIANCI SIBI ET VIBIAE** (Eichorn II. Seite 70.) *Motiš* od *motast* stumm stammelnd (*montast*). *Motissius* se najde polatinčen *Balbinus* na celskih spomenicih, (Muchar loc. c. pag. 369.) Familia *Balbinarov* še živi v Mariboru. Močnjake smo že bolje gori spoznali, in kdor ne pozna krajske *Bibe* in *Bebe*, zategavoljo toliko ženskih imen na rimskih kamnih *Baebia*, *Bibia*, itd. (Muchar Geschichte der Steierm. I. pag. 366.)

1) Plin. I. VII. 2) Indra je bila pri Indiancih Deus aëris et tempestatis. (Bopp. Gloss. Sanscr. 31.)

23. Čisto slovensko ime nam pa prinese sledeči napis: **Quietus PRSABINAE** etc. (v. Ankershofen V. Heft, Seite 574.) *Toto Brzavino* najdemo mi polatinčeno na sledečem napisu:
24. Optatus et sibi et **CELERIANAE** ino na drugem Celerinae. (v. Ankershofen loc. c. 511.)
25. Tu pa ponudim dragemu Slovencu dvoje klasičkih imen, prvo je mitologičko, drugo historičko, glej:
- LEDIAE CASILI** (v. Ankershofen l. c. pag. 511 und 512), ime Boginje *Lede* in *Kosila* sina pridnega slovenskega vojvoda *Privine*, ktereга Nemci *Kozil* pišejo.
26. **M. TREBVS M.FIL PALAT** (v. Ankershofen l. c. p. 513). *Trebuš* od *trebiti*, reinigen, brennen. Imena *trebuš*, *trebetnice* itd. imajo razne vasi in kraji. Ime *Trebus* se najde polatinčeno Purus. Obitelj *Pal*, *Palatič* živi na Ptujskem polju. *Palat* še je sanskritska beseda in pomeni: Bledi, Blendi.
27. Rufus Cajus **TICINAE** (Gruter p. 533 ex Lazio), o besedi in imenu *Tičine* poglej pod čisl. 12.
28. Ti Julius Condolli F. **CAPATIVS** (Gruter pag. 545). Pri prvem pogledu spozna vsaki lahko familio krajnsko *Kopačov*, po nemškem Hauer, Gruber.
29. D. M. L. **TAPVRIO** etc. (v. Ankershofen l. c. pag. 519), od *topora* izpeljano, die Streitaxt; familia *Toporič* in *Toporišič* še živi na Koroškem.
30. **BLENDONIS F.** (Eichorn I. Seite 46). Toto ime je historičko. Atilov brat je imel slavjansko ime *Bleda*, *bledi* z Rhenizmom *blendi*, der blasse. sanskr. *Palat* glej Nro. 26.
31. D. M. **SERBIVS** etc. (v. Ankershofen l. c. pag. 522). *Serb* ime naroda in oseb pravslavjanska beseda.
32. D. M. Ecronis et **ATTICIAE** etc. (v. Ankershofen l. c. pag. 520). Ekron morebiti od Okre Plinievega mesta. *Atticiae* pride od *otica*, *hotica*; ■ se izpusti, kakor u besedi *očem* in *hočem*, die lüsterne, verlangende, in res jo najdem na kamnih polatinčeno pod imenom *Desideria*. In po takem bi znal jezero kamnov najdenih v deželi nekdanjih Carnov, Japydov, Venetov, Serrapillov, Arivatov itd. naprej spraviti, ali to odložim za posebno knjigo, na

zadnič še samo eno ime hočem pretresti, katero mi novi dokaz daje, da je *Berun* od Slavjanov sozidan in da so Ambidravi bili Slovenci.

Na rimskih spomenikih najde se pogosto ime *Verinis*, *Verinus*, *Veriniles* *) *Vercombogi* **) fil. (v. Ankershofen IV. Heft, pag. 510), in ednaka. Vse te imena so rabili Berunčani v čast Boga *Vera*, *Beruna* (*Vercombog*). Da je *ver* čisto slavjanska beseda, poterdijo imena na rimskih napisih sličenopomembne **PRAESENTIAE, PRESENTINVS** (v. Ankershofen loc. c. pag. 512), od *prese*, *präse* das Schwein, katero je pa rimski uradnik, ali izrodili Podravljan in Rimškutar v latinsko *Porcillo* prestavil, ali pa v *Porcicio*, kakor se v istini na rimskih kamnih najde, *Porciciae* C. Fil. Rituniarao (Podiciciae) (Carinthia 1852 pag. 48. v. Ankershofen l. c. V. Heft pag. 572.), ali kakor se je štimana Slovenka latinščino kramlaje rada od lepih Rimljanov imenovati slišala. Tudi najdemo več napisov *Aurora*, *Sura* (Zora polski zura). Kakšna je danas, takšna je bila pred jezero osem sto leti. Kakor dans Nemeč vlada v slavjanskih deželah s svojimi običaji in jezikom posebno po mestih, tako je Rimljan o svojem času. Za zgodovinoslovca pa je to važna opomena, da boljše izvire historičke moramo zapustiti, kakor Rimci; drugači bi znal, če je previdnost božja odločila, da Slovenci zginejo iz historičkega pozorišča ali se spremenijo v drug narod, za jezero letni nemški povestničar z ravno tako terdokornostjo in učenostjo terditi, da v letu odrešenja 1853 ni nobenega Slovenca več na Štajarskem, Koroškem in Krajskem bilo, ker se na pokopališčih, cerkvah, križih, in hramih sami nemški napisi najdejo. Kakor so Rimci naše *Veraniče* u *Ariete* in *Beruniče* v svoje *Apricie* *Porcicie*, naše *Tičine* v *Avite* itd. preobračali, tako vidimo dnešnji den, da vsi naši žici so nemški *schützi*, naši *veci* in *vici* nemški *witzi*, in prihodni zgodovinar bode še hujšo muko imel, kakor zdajni. —

Imena običajna latinskih obitelj *Aurelius* (pod katerim večkrat slavjanski *Surus* tiči, kakor tudi pod *Luciferom*) so vsakemu dobro poznane. Da pa bi branitelji Celtov ne mislili, da je to vse iz glave prišlo, kateri se možgani mešajo, tako je prosimo naj primerijo imena na rimskih kamnih, ktere se na Rajni v Galii in Iberii najdejo. Če-

*) Posebno na Celskih. (Muhar Gesch. der Steierm. von 353 — 393.)

**) Verkobog Aper ut Deus, zatega voljo napisi Apridius.

ravno so Rimci tudi v tistih deželah po svojej prebrisanj politiki vse narodna imena porimizirali in njihove Boge prav lepo prekerstili, kakor postavim našo *Baboco Maro* spodobno indički *Maji* reditelj sveta, katero so severni Slavjani pod imenom *Zalotoja Baba* čistili, v latinsko *Augusta Dea Nutrix* in Boga *Jaribola*, boga kužne bolezni v jarem, (po leti od tod jari ječmen, jaro žito itd.) v latinskega *Anigemius* (ex anus et gemeo boleti) in slovenskega *Tertola*, boga terte (der Weinrebe, vitis) v latinskega *Vitumnus*, in imena ženska *Terta*, *tertica*, *Tertulla* v *Vitilia*; tako so vender poleg latinskih in polatinčenih imen tudi izvirne narodne celtiške najdejo in hitro spoznajo. Že učeni Muhar je spoznal, da so v Noriku in Panonii čisto druga imena, kakor se okoli starega Juvava najdejo, kjer so že Celti živeli in piše v svojem spisu „altrömisches Norikum“: Merkwürdig, der Name *Lampridius* (kteri je iz slovenskega Beruna postal *Verinus*, *Apridius*, *Apricius* in v celtiških ustah *Lampridius*, odtod nemško ime *Lambrecht*, *Lamprecht*) bildet einen Uebergang zwischen den norisch-römischen Inschriften und jenen in Oesterreich und um Juvavia. Tako je že ta marljivi preiskavec, kteri ni slavjanski znal, vidil, da se celtiške in noriške imena jako razločijo, in da je *Lampridius* posrednik med noričkimi in celtiškimi imeni. Znamenito je, da se celtiških imen okoli Veruna in v dolnji Štajerski, na Krajskem in Panonii nekdašnji nič ne najde. — Zdaj se še vpraša, kje je ležalo staro mesto *Verunum*? *Teurnia* je brez dvombe na Lurnskem polju bila in se po slovenskem zvala *Turja* ali *Turonija*, mesto boga *Tura*, des Kriegsgottes *Tur*. Tam se najde več rimskih kamnov z napisom *Duronius*, *Turonius*, *Martialis*, celo podobno unemu *Gavilius Peculiaris*. *Tur* je bil pri starih Slavjanih Bog boja (Hanuš slaw. Myth. pag. 194.), in naš *Turonius* je še svojemu imenu tudi latinski pristavek *Martialis* pridjal. *)

*) Morebiti bi gde kakšnemu pikoseru v glavo padlo in bi me prašal, kako pa to, če je *Prsabina* slavjanska beseda in v *Caclerino* predstavljena, če je *Duronius* v besedi *tur* iskati, če je *Tertina* = *Firminius*, zakaj pa se na kamen ni napisalo *Bersavina*, *Turonius*, *Terdina*? — Takšnim poveršnim učenim odgovorim, zakaj pa še nemški slikarji in kamnikarji dostikrat pregrešijo in pišejo zum heissen Ochsen, ali pa kakor sem na enem spominskem penezu iz 16. stoletja Albrechta prvega vojvoda Pruskega vidil: Gotes Bort pleibt ebigli. Mi imamo školnike in še ne znamo ortografički pisati, kako pa bi to od rimskih meštrov iskali, kteri so vsih naučnih naprav zdajnega veka pogrešali. Pomislimo samo, kako dan današnji še Nemci slovenska imena v časopisih kazijo. Saj se celo latin-

Mi štajerski Slovenci pravimo mestu *Völkermarkt Berkovec*, ali ne bi Katančič prav imel, kateri je mislil, da je Verunum na mestu dnešnjega Velkoveca ležalo. Toto doklučenje pustim koroškim zgodovinoslovcem in želim, da bi mojega preiskovanja ne prezirali, temuč v ljubezni podpirali.

Preje kot moj spis sklenem, še domorodnemu bravcu sliko ponudim, kakor je načertana na enem kamnu najdenim na Lažkem (Tüffer). (Glej Muchar Steierm. Gesch. I. Band, *Abbildungen von Monumenten, letzte Tafel.*) Ta slika jasno pokaže, da je bilo častenje Radegostovega beruna v Noriki in Panonii med Slovenci občinsko. Manje učenemu bravcu hočem, da bo pomembo podobe ložej zapopadel, pot v indičko mithologijo napeljati. Potrebne, se naše slike *) tikajoče date vzamem iz bukev Vollmers Myth. pag. 480 in Majer Myth. I. p. 280. kakor tudi iz knjige preučenega slavjanskega rojaka Paullina: *Systema etc.* pag. 120.

„Dem Brama entfloh seine Schwester, ein schönes Weib. Um ihr in allen Weltgegenden nachzuspähen, schaffte er sich 5 Köpfe an, einen derselben riss ihm Schiwa ab, seine fleischliche Begierde zu bestrafen. Gewöhnlich wird er sitzend mit 5 Köpfen, oft auch nur mit 4 abgebildet, um die Strafe anzudeuten, welche er für seine Lüsternheit erlitt.

Brama erscheint jetzt den Indiern nicht mehr als höchster Gott, sondern der furchtbare Schiva.

Die Mythen, welche diesen Umstand erzählen, sind folgende: Brama, Wischnu und Schiwa waren gleich gross, gleich mächtig und unendlich, doch glaubte Brama höher zu sein, als Wischnu und Schiwa; daraus entstand ein furchtbarer Kampf zwischen den beiden Erstern, dem Schiwa dadurch ein Ende machte, dass er sich als unendliche Feuersäule vor sie hinstellte, worauf sie von ihrem verderblichen Streite abliessen. Etwas Unendliches ist nicht abzureichen, die unendlichen Götter Brama und Wischnu hielten es aber doch für möglich; und obwohl sie sich nicht mehr grösser dünkten, als Schiwa, waren sie doch noch darüber im Streit, wer von ihnen Beiden der erhabenere sei; diess sollte entscheiden, wer von ihnen das Ende der Feuersäule erreichte. Wischnu grub als *Eber* in die Erde, und grub in jedem Augenblicke 2000 Meilen tief, und grub so 1000 Jahr hindurch, dann ward er

ske imena napéno napisane najdejo, kakor Conlabsum namesto con ali collapsum, siehe Ankershofen liber citatus IV. Heft pag. 506.

*) Glej na koncu.

müde und liess von seiner Arbeit. Brama erhob sich als *Schwan* in die Lüfte (primeri kraj Slovincov Labud Lavant), durchzog in jedem Augenblicke 4000 Meilen, und flog 100000 Jahre lang eben so vergeblich, allein sein Stolz liess das Geständniss nicht zu, er kehrte zurück und sagte, er habe das Ende der Feuersäule erreicht. Da trat Schiwa aus der Feuersäule und scholt Brama einen Lügner. Wischnu erhielt, weil er sich demüthigte, Verzeihung, Brama aber verlor zur Strafe für seinen Hochmuth alle öffentliche Verehrung. Einem andern Frevel folgte eine noch härtere Strafe: um seine Wohnung zu vergrössern, stahl er nach Erschaffung des Weltalls ein Stück von diesem, was jedoch Wischnu entdeckte; mit seiner Wohnung ward er dafür von Brama in den Abgrund der Finsterniss gestürzt, und büsste dort Millionen Jahre seine Schuld, bis ihm endlich der Ewige verzieh, doch musste er jeden Tag einmal als Mensch geboren werden und sterben und Wischnus Thaten aufschreiben, auch ward Bramaloga *) (Bramas Paradies) um das gestohlene Stück kleiner. (Vollmer S. 480). Brama hält als Zeichen der Unsterblichkeit einen Ring in seiner Hand (Majer I. p. 280 odtod šega svinje rinkati, kar na stari kult lepo opomeni. O Loti (Lotovem cvetu) piše Paullin. Lotus est matricis seu virtutis generativae ex calore et humore procreatricis Symbolum. Že gori sem rekel, da je slavjanski Radegost indiškemu Višnu enak, in pod podobo Beruna časten bil.**)

Vsi attributi Radegostovega kulta se še najdejo na naši sliki (glej sliko Nro. 2) tudi Bramatovo rinko, ktereга je Višnu premagal. Stare bukve Chronicon Sax. I. 53 pravijo, da so severni Slavjani, ker lata v Europi ne raste, mirtho in olivo tudi rožni pupek (Rosen knospe) in limbar, lilio kakor Hanuš I. c. pag. 139 piše, za surogat vzeli. Od cveta Lata (Lotos) je dobil ime stari narod Latovikov (Plin. h. n. I. II.), ktere Muhar ravno okoli Konjic postavi. Zdaj se tudi ime Lažko, Tüffer, kjer je naš kamen izkopan bil, lahko razumi. Dithmar (I. c) pravi, da je Berun inel svoj poseben log (po korotansko ali bolje

*) Od sanscritskega loga pride naš log sylva, ker so Slavjani večidel (Helmold I. cap. 48 pag. 68) v logih veže svojih Bogov imeli.

**) Kadar so poganske Slovence pokristjanili, ter so njim keršanski mešniki namesto Radegosta in njegovega Beruna sv. Antona puščavnika, kteremu je berun v pušavi živež prinašal, in kterega praznik sv. cerkva ravno o prazniku Radegostovem (Prasencu) časti, priporočiti, da so lažej oljubljenega Radegosta pozabili, in za to temu svetniku pravijo Slovenci: „Sv. Anton svinjski patron“ — Cerkva je to večkrat storila; paganske Lupercalie je nadomestila z Svečnico.

po nahorsko slovenskim (jaz bom zdaj zmirom, kadar bom starih od Slovencev med Adrio in Karpati pisal, rabil panonski in norički Slovenci) še dnešnji den izgovorjeno kot lag). Ko so šli Beruna častit, so rekli, da so bili na Lažkim, to je u logu. U čast svetega berunovega loga so obljubile imena log z Rhenizmom long, logar itd. in zatega voljo se najde toliko napisov Longius polatinčan Sylvanus. Nemško ime Tüffer pa je nastalo iz staroslovenske besede dbr, ktera tudi toliko kot log, ložko dolino pomeni. In zares čudovito je, da se še dnešnji den dolina za podertim gradom lažkim pravi: „Dbr, u debu.“ Vso bezumno buncanje od cesarja Tiberia se zdaj razkadi, kakor prah na vetri.

Tudi slika pod brojem 2 sliši u Wišnu-Radegostov kult. Geruden, Garudha (primeri slovensko ime mesca Gruden, December) pravi Majer (Myth. Lex. III. pag. 273) war ein wunderbarer Vogel und Begleiter des Wischnu und Wischnu hat desshalb auch den Beinamen Garuda-wadschaja. Kakor premagavec Brama-ta-nosi zato Wišnu-Radegost dva ptiča svojega Grudna in Brama-labuda. Glava na naši sliki Wišnu-Radegastova pa je človečjolevska. Indički Wišnu je bil v svojih avatarih časten kakor možolev (po Majeru in Cruzerovi Symboliki). Pa tudi slavjanski *) Radegost je bil pod to podobo časten. M. Frenzel piše v knjigi (de id. Slav. §. 9) Lavarziti nomine Radegostus intelligendus est, in Helmold: „capiti Radegosti insistebat avicula. Na našima slikama se ali vse najde, kar na indoslavjansko bogočastenje kaže. Vsakega učenega moža prosim mi dokazati, kje se v latinski ali gerčki ali celtogermanski mitologii življi indičkega Bramanovega kulta najdejo. Celtogermanski Budaisti, kar je že slavni Kollar izrekel, filosofi in verozakonski reformatori od nekdaj in še zdaj, in tudi nordički *Odin*, to *Vodin* svedoči, Slavjani pa Bramaniti, Wišnuiti in Živaiti. V drugem spisu bom več podob na rimskih kamnih v Noriku in Panonii najdenih na svetlo poslal, in pokazal, da so te figure indoslavske Bramanovega stebila, ne pa Budatovega. Kaj bo iz vsega tega sledilo? — drugega ne, kakor da so bili prebivalci Norika, to je krajske in koroške in štajarske zemlje gor do tauriških visokih planin Slavjani, kar tudi ta okolščina poterdí, če premislimo, da bi Slovenci v 7. 8. ali 9. stoletju svojega bivanja v gornji Štajarski, v katerem času jih vendar tudi nemška spi-

*) Valvasor (Ehre des Herz. Krain II. pag. 257) navodi napis na rimsko-slovenskem kamnu v Ljubljani LAVVRO EX VOTO SACR. To je brez dvombe severno-slavjanski Lavarzič bil. Koncovka ur je tudi isto slovenska primeri: kačur, dihur itd.

satelja Muchar in Koch-Sternfeld bivati pustita, toliko tergov in vesi z slovenskimi imeni vtemeljiti in toliko goram, bregom, rečicam in potokom tje do njiv in šum slovenska imena pridjati in obdelovati ne zamogli — gonjeni od Huniavanov in oborjeni od Frankov. Zgodovina nas uči, kako po malem se zemlja obdeluje in kako po malem mesta nastajajo in posebno kako težko se necivilizirani narodi navadijo na postave reda in kulture. Ni je tedaj res kakor je dozdej zgodovina krivo učila, da Slavjanski narod je komaj v 6. in 7. stoletju po Kristusi v te kraje prišel. Ko so Markomani, Quadi, Boji, Silingi in drugi germanški narodi svoje sedeže zapustili, in gonjeni od roparske želje in želje do nove domačije, ali kakor naš Šafarik lepo in resnično reče: „getrieben von Thatendurst und abentheuerlichen Sinn“ vihreli skoz Norikum in Panonio v Italio in druge kraje, ter je za njim mirno sledil Slavjan in zapuščene kraje obsedel in to je bilo *novo obrodovitenje*, nova refluksijska, ne pa prvi prihod v te kraje. Zatega voljo se v slovenskem narečju vse lastnosti slavenskega jezika najdejo, severne in južne oblike. Ob tej dobi je tudi obveljalo ime Slavjan pri latinskih, gerških in nemških pisateljih, in ker ni se to ime preje rabilo, tako je kriva misel se v povestnico uvlekla, ko da bi nas prejden nebi na jugu bilo. Iz Indie skoz malo Azio na Etrusko in Venetsko in dalej skoz Illiricum, Panonio in Norikum je šel v predhistorički dobi slavjanski narod proti severu, in zdaj bo se vidilo, kakor prav naš Nestor ima, kateri pravi (pag. 17, 18.): „V Noriku *) so prvi Slavjani živeli, in jih učitelj je bil sv. Pavel.“

*) Prepričan, kateri način branja je resničnejši v Noriku ali Iljuriu, dobi zdaj svoje pomirenje, in želel bi, da bi pridni Nemeec Schloetzer še pri življenju bil, on, kateri je tako resnično rekel: Razum Arabljanov nobeden narod ni tako daleč po celem širokem svetu razškrupljen, bi od veselja obnemogel, ko bi slovenske imena na rimskih spomenikih bral, kateri so do zdaj bili kakor slavenski Bog ve vse kaj. Tudi kakor historički izvirnik se bo Nestor boljše čislati začel in Muchar bi, da bi še živel, mogel svoje besede opozvati: „Der russische Mönch Nestor ist vom geringen Ansehen.“ —

